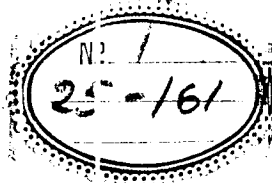
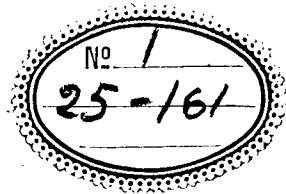

RR

24.8.12.

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Serie	A
Fecha	23
Tabla	
Numero	333

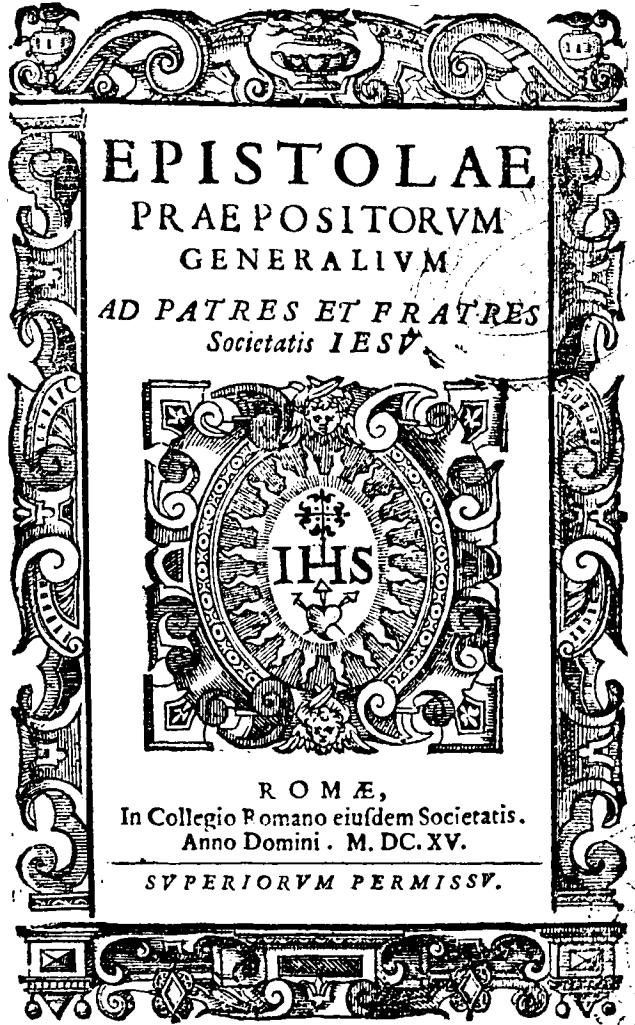

24. 2. 12.

Biblioteca Universitaria	
CRANADA	
Sala	A
Estante	3
Tabla	
Número	333

420

R. 2600

EPISTOLAE

PRAE POSITORVM
GENERALIVM

AD PATRES ET FRATRES
Societatis IESV

ROMÆ,
In Collegio Romano eiusdem Societatis.
Anno Domini . M. DC. XV.

SVPERIORVM PERMISSV.

AD PATRES
ET FRATRES
SOCIETATIS IESV.

VIT illa semper ubique mat-
torum in Societate sententia
(Patres, Fratresq; in Chri-
sto Carissimi) non minus ad
fructum utile, quam ad volu-
ptatem fore iucundum, si quis
datarum à Præpositis nostris Generalibus li-
terarum magis communium, atque præceptis
utilibus, & institutis ad vitam religiosè con-
formandam facientibus referatur, delectum
haberet, easque cum nostra Societatis homi-
nibus non vulgari illorum emolumento, &
spiritus profectu communicaret (eapropter
enim singulis in Prouincijs in librum singu-
larem descripta referuntur, ut identidem re-
petita lectione, recens illarum memoria con-
seruetur) simul etiam, ut hic tractum exte-
ret quasi monumentum, cuius aspectu poste-
riorum animi ad propriam perfectionem ex-

Simularentur, quippe cum ad illam in his
passim inuitentur, & ut se in spiritus vocatio-
nis nostræ primitiarum trunco, hilarescente
in dies viriditate ramos frondescentes conser-
uent, ad quod unum tanquam ad scopum
vniuersa collimant. Quamobrem, ut tam iu-
sta petitioni, sanctisq; plurimorum Patrum,
& Fratrum, qui hoc enixè contendebant, de-
siderijs aliqua saltem ex parte satisfaceret: con-
uenientiori quàm potuit ratione curatum est,
ut ex aliquammultis, quas hinc inde cum
negotio conquistis collegimus (interierunt
enim per incuriam, à superioribus præsertim
Generalibus non pauca) potissima quæque
feligerentur, & in unum corpus simul reda-
ctæ compingerentur. visum insuper fuit oppor-
tunum, ut in commune Societatis bonum
eodem, quo scriptæ sunt temporis ordine da-
rentur in lucem, nisi quòd ea, qua super
Obedientia à B. Patre Nostro conscripta est
Epistola, ut qua tanto habetur in pretio, No-
strorumq; manibus iam pridem teritur, di-
gna iudicata est, cui meritò primæ inter ca-
teras deferrentur. Hoc ut facerem, licet
principio mea me sponte voluntas, & nonnul-
lorum consilium impelleret, tamen eò nun-
libentius studiosusq; ad hunc laborem susci-
piendum adductus sum, quòd præterquam
quòd omnium voluntati fiet satis, ex earum
literarum accurata lectione, quemadmodum

ipse

ipse mihi polliceor, suauissimi fructus & quæ
palato nostro sapiant, abundè percipientur.
Adde quòd his in literis fidele, tersumq; no-
bis ob oculos speculum constituitur, ut ex-
pressa ad viuum spiritus maiorum nostrorum
lineamenta intueamur, & hanc ab ijs viuen-
di rationem, à quibus ea petenda est, perci-
piamus: sic ut posteris deinde liceat, dum li-
beat, (modò ut eas, non corporeis tantum
oculis perlegant, sed acri mentis acie rimen-
tur, & penetrent) in seipsis, tanquam in
tabella, maiorum suorum perfectam expri-
mere, non adumbrare similitudinem, ut iuxta
Diui Cypriani verbum, Ad Patrem patri-
bus lineamentis proles successiua respon-
deat. Et quanquam de rebus spiritum spe-
ctantibus, quæque ad viam salutis & perfe-
ctionis fideliter insistendam conferrent, tum
à Nostris, tum ab alijs plerisq; admirabili
planè nobilium ingeniorum applausu, hac
ætate nostra singulares & exculti libri lucem
viderunt: tamen hætenus extitit nemo, qui
ex instituto, copiosè de materia vocationi no-
stræ usque eo consentanea differeret, aut qui
particulatim de singulis, ut de spiritus reno-
uatione, de Instituti dignitate, propositi no-
stri excellentia, Ministeriorum nobilitate,
operandi modo, mutuà caritate, & rerum om-
nium inter tam diuersas nationes summa
consensione, de studio perfectionis & illius

obti-

obtinenda, rationibus, de singulari denique tam altae vocationis beneficio disputaret. Quae vniuersa, licet singula iusto volumini materiam vtiq; parem suppeditarent, his tamen in literis abunde satis non vno in loco sunt pertractata. E quibus, donec super eiusdem modi argumento perfectius aliquid edetur, tanquam de fodinis felicibus, venaq; diuite, magnam vim auri, & argenti in ararium vestrum spirituale congesti poteritis interim depromere. Hos vobis a communi Domino, & largum in nos donorum caelestium imbrem precor, petoq; ut mei memoriam in sacrificijs, & orationibus vestris conseruare non dedignemini. Romae, in Domo Professa, quinto Decembris. 1606.

Omniū seruus in Domino,

BERNARDVS DE ANGELIS.

T A B V L A
EPISTOLARVM.

B. P. N. IGNATII.

- 1 DE Obedientia. pag. 1.
- 2 DE perfectione Religiosa. pag. 18.
R. P. N. Iacobi Laines.
- 3 DE magnitudine suscepti operis & conseruatione Spiritus in illa missione. pag. 35.
R. P. N. Francisci Borgiæ.
- 4 DE medijs conseruandi Spiritum Societatis, & vocationis nostræ. pag. 43.
R. P. N. Euerar. Mercuriani.
- 5 DE monitis ad rectam gubernationem. pag. 65.
R. P. N. Claudij Aquauiuæ.
- 6 DE felici progressu Societatis. pag. 73.
- 7 DE renouatione Spiritus. pag. 119.
- 8 DE studio perfectionis & charitate fraterna. pag. 154.
- 9 DE medijs ad conseruandam Societatem. pag. 191.
- 10 DE oratione & pœnitentijs, qui usus earum

- rum in Societate iuxta nostrum institu-
tum. pag. 224.
- 11 De fine missionum Orientalium. pag. 249.
- 12 De iubilæo & missionibus. pag. 260.
- 13 De feruore & zelo missionum. pag. 269.
- 14 De modo instituendarum missionum. pag. 287.
- 15 De usu Exercitiorum Spiritualium. pag. 293.
- 16 De formandis ac bene instituendis nostris Concionatoribus. pag. 297.
- 17 De recurſu ad Deum in tribulationibus & persecutionibus. pag. 301.
- 18 De renouatione spiritus & correspondentia cum Deo. pag. 312.
- 19 De sollicitudine & vigilantia Superiorum erga subditos. pag. 348.
- 20 De Officij Diuini recitatione, ac celebratione Missæ. pag. 359.
- 21 Monita, formandis Concionatoribus accommodata. pag. 373.

EPISTOLA

B. P. N. IGNATII,

Ad Patres, & Fratres Societatis Iesu,
qui sunt in Lusitania.

DE OBEDIENTIAE VIRTUTE.

Summa gratia, & amor æternus Iesu Christi Domini Nostri salutet vos, ac visitet cum suis summis donis, & gratijs spiritualibus.

I MAGNAM animi voluptatem capio (Fratres in Christo charissimi) cum affertur ad me, quàm acri studio, conatuque ad summam virtutis, ac diuini obsequij perfectionem enitamini, beneficio illius, qui vos, vt ad hoc vitæ Institutum vocauit, sic in eodem pro sua clementia retinet, dirigitque ad

EPI-

A

beatum

beatum finem, ad quem, qui sunt ab ipso electi, perueniunt.

2 Atque ego sane cum vos omnibus donis, ornamentisque spiritualibus perfectos, tum vero (quod aliàs ex me cognouistis) in primis Obedientiæ virtute præstantissimos esse cupio: idque non solum ob eximia quædam, ac singulari eius bona, quæ tot, tamque illustribus sacrarum literarum testimonijs, atque exemplis, in Testamento æque nouo, ac veteri comprobantur, sed etiam quòd (ut est apud sanctum Gregorium) *Obedientiæ sola virtus est, quæ virtutes ceteras menti inserit, insertasque custodit.* Hæc dum floruerit, florebut procul dubio reliquæ, edentque fructus, quales & ego in animis vestris exopto, & suo iure postulat is, qui humanum genus neglectæ Obedientiæ scelere afflictum, ac perditum, salutari ipsemet Obedientiâ reparauit: *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.*

Greg. lib. 35
Moral. c. 10.
Ad Philip.
2.

3 Ab alijs religiosis Ordinibus facilius patiamur superari nos ieiunijs, vigilijs, & cetera victus, cultusque asperitate, quam suo quique ritu, ac disciplina sancte suscipiunt: vera quidem, ac perfecta Obedientiâ, abdicationeque voluntatis, atque iudicij cum maxime velim (Fratres charissimi) esse conspicuos, quicumque in hac Societate Deo Domino Nostro deseruiunt; eiusdemque Societatis

tatis veram, germanamque sobolem hac quasi nota distingui, qui nunquam intueantur personam ipsam, cui obediunt, sed in ea Christum Dominum, cuius causa obediunt. Siquidem Superiori, nec si prudentia, bonitate, ceterisque quibuslibet diuinis donis ornatus, instructusque sit, propterea obtemperandum est; sed ob id solum quod vices gerat Dei, eiusdemque auctoritate fungatur, qui dicit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit:* Nec contra, siue consilio, aut prudentia minus valeat, quidquam idcirco de Obedientiâ remittendum, quatenus ille Superior est; quando illius personam refert, cuius sapientia falli non potest: supplebitque ipse, quidquid ministro defuerit; siue probitate, alijsque ornamentis careat: siquidem disertis verbis Christus Dominus cum dixisset, *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei;* protinus addidit: *Omnia ergo, quaecumque dixerint vobis, seruate, & facite; secundum opera verò eorum nolite facere.*

Luc. 10. 16.

Math. 23. 2.

4 Quocirca sedulo vos in eam curam, atque exercitationem incumbere cupio, ut Christum Dominum in Superiore quolibet agnoscere studeatis; in eoque diuinæ Maiestati reuerentiam, atque Obedientiâ summam cum religione præstare. Quod vobis minus mirum videbitur, si animaduertentis

præceptum esse ab Apostolo, ut Superioribus etiam secularibus, ethnicisque pareamus, ut Christo, ex quo omnis potestas bene instituta descendit: sic enim scribit ille ad Ephesios, *Obedite Dominis carnalibus cum timore, & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed ut serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes, sicut Domino, & non hominibus.* Atque hinc existimare poteritis ipsi, cum se religiosus quispiam regendum, ac moderandum alteri tradidit, non solum ut Superiori, sed etiam nominatim, ut Christi partes agent; quo illum loco apud animum suum habere, vtrum ut hominem, an ut Christi vicarium debeat intueri.

5 Iam vero illud etiam vobis clare conpertum esse, ac in animis vestris penitus infidere vehementer cupio, infimam, & valde imperfectam esse primam illam Obedientiæ formam, quæ mandata duntaxat opere exequitur; nec virtutis nomine dignam, nisi ad alterum gradum ascendat, qui voluntatem Superioris suam efficiat, & cum ea ita concordet, ut non solum in effectu executio appareat, verum etiam in affectu consensio, sicquidem vellet vterque, idem nolit. Atque propterea in sacris litteris legimus, *Melior est Obedientia, quam victima.* siquidem (ut sanctus

Ephes. 6.
cap.

1. Reg. 15.
21.

ctus Gregorius docet) *per victimas, aliena caro; per Obedientiam vero, voluntas propria maculatur.* quæ quidem pars animi, quoniam est adeo præstans, sic fit, ut eius oblatio Domino, ac Creatori nostro per Obedientiã facta, magni sit æstimanda.

6 Quanto in errore, quamque periculo versantur, non dico solum ij, qui in ijs, quæ ad carnem, & sanguinem pertinent; sed illi etiam, qui in rebus alioquin admodum sanctis, ac spiritalibus (ut ieiuniis, precationibus, alijsve quibusvis pietatis operibus) fas purant à præscripto Superioris, ac voluntate discedere. Audiant quod sapienter adnotat Cassianus in Collatione Danielis, Abbatis: *Vnum sane, inquit, atque idem inobedientiæ genus est, vel propter operationis instantiam, vel propter otij desiderium senioris violare mandatum; tamque dispendiosum est pro somno, quam pro vigilia, Monasterij statuta conuellere. Tantum denique est Abbatis transire præceptum, ut legas, quantum si contempnas, ut dormias.* Sancta fuit actio Marthæ, sancta contemplatio Magdalenæ, sancta pœnitentia, & lachrymæ, quibus pedes Christi Domini rigabantur: sed hæc omnia nimirum oportuit fieri in Bethania, quam vocem domum Obedientiæ interpretantur, ut ea re, quemadmodum ait S. Bernardus, nobis significare voluisse Dominus videatur, nec stu-

Greg. lib. 3.
Moral. c. 18.

Cass. Coll. 4.
cap. 20.

Luc. 10. 38.
Ioan. 12. 1.

dium bonæ actionis, nec otium sanctæ contemplationis, nec lachrimam Pœnitentis, extra Bethaniam illi accepta esse potuisse.

7 Quocirca voluntates vestras (Fratres charissimi) quoad eius fieri potest, omnino deponite: libertatem Conditore vestro, quam vobis ipsemet elargitus est, in eius ministris libere tradite, ac dicite. Nolite exiguum vestri liberi arbitrij fructum putare, quod liceat vobis illud, à quo id accepistis, eidem per Obedientiam plene reddere. Quod cum facitis, non modo non perditis ipsum, verum etiam augetis, atque perficitis; quippe qui vestras omnes voluntates certissima rectitudinis regula moderamini voluntate diuina, quam videlicet interpretatur is, qui vobis Dei nomine præsidet.

8 Itaque diligenter illud etiam cauendum est, ne Superioris vilo vnquam tempore voluntatem (quam ducere pro diuina debetis) ad vestram detorquere nitamini: id enim esset non vestram diuinæ conformare, sed diuinam vestræ voluntatis norma regere velle, eiusdem diuinæ Sapientiæ ordinem inuertentes. Sane quam magnus est error, & quidem eorum, quos amor sui obcæcauit, obedientes existimare sese, cum Superiorem ad id, quod ipsimet volunt, aliqua ratione pertraxerint. Sanctum Bernardum in hac re præclare exercitatum audite. *Quisquis, inquit, vel aperte,*

Bern. in Ser.
de trib. ord.
Eccles. ad
Patres in Ca
pitulo.

vel

vel occulte satagit, ut quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis Pater iniungat, ipse se seducit, si forte sibi quasi de Obedientia blandiatur: neque enim in eare ipse Pralato, sed magis ei Pralatus obedit. Quæ cum ita sint, quisquis ad Obedientiæ virtutem velit peruenire, oportet ad hunc secundum Obedientiæ gradum ascendat, vt Superioris non solum iussa exequatur, sed etiam eius voluntatem, suam faciat; seu potius suam exuat, vt diuinam à Superiore expositam, induat.

9 Qui vero se totum penitus immolare vult Deo, præter voluntatem, intelligentiam quoque, qui tertius & summus est gradus Obedientiæ, offerat necesse est; vt non solum idem velit, sed etiam vt idem sentiat, quod Superior; eiusque iudicio subijciat suum, quoad potest deuota voluntas intelligentiam inflectere. Quæ vis animi, tametsi non ea, qua voluntas pollet, libertate prædita est; atque ipsa natura fertur eius assensus in id, quod sibi veri speciem præbet: tamen multis in rebus, in quibus videlicet cognita veritatis euidencia vim illi non infert, potest voluntatis pondere in hanc potius, quam in illam partem inclinari. Quæ res cum incidunt, debet, quisquis Obedientiam profitetur, inclinare sese in sententiam Superioris. Etenim cum Obedientia sit quoddam holocaustum, quo totus homo sine vlla prorsus imminutione

Conditore suo, ac Domino per manus ministrorum in charitatis igne immolatur: cumque sit eadem, renuntiatio quædam integra, per quam omni suo iure sponte decedit religiosus, ut diuinæ prouidentie Superioris ductu gubernandum, ac possidendum vltro sese addicat, ac mancipet; negari non potest, quin Obedientia comprehendat non solum executionem, ut imperata quis faciat; & voluntatem, ut libenter faciat; sed etiam iudicium, ut quæcunque Superior mandat, ac sentit, eadem inferiori & recta, & vera esse videantur, quatenus, ut dixi, vi sua potest voluntas intelligentiam flectere.

10 Vtinam hanc mentis, ac iudicij Obedientiam ita & intelligerent homines, & exercerent, ut grata Deo est, ac omnibus, qui in religione viuunt, necessaria. Nam ut in corporibus, globisque cælestibus, ut alius alium afficiat, moueatque, requiritur, ut certa quadam conuenientia, & ordine inferior orbis superiori subijciatur: sic in hominibus, cum alter alterius auctoritate mouetur (quod per Obedientiam fit) oportet, ut is, qui ab alterius nutu pendet, subseruiat, & obsecundet, ut virtus ab imperante ad eum deriuetur, & influat. Hæc autem obtemperandi, obsecundandique ratio constare non potest, nisi voluntas, ac iudicium inferioris cum Superioris voluntate, ac iudicio congruat.

Iam

11 Iam vero si finis, & causa Obedientie spectatur, quemadmodum voluntas, ita & iudicium in eo, quod nobis conuenit, decipi potest: ergo sicuti, ne voluntas erret, cum Superioris voluntate coniungitur; sic intelligentia, ne fallatur, ad Superioris intelligentiam conformanda est. *Ne imitaris prudentia tua*, Pro. 6.3.5. sacra Litteræ monent. Atque in rebus etiam humanis censent Sapientes, vere prudentis esse, sua ipsius prudentia minime fidere, præsertim in rebus suis, quarum homines animo perturbato fere boni iudices esse non possunt. Quod si in rebus nostris, alterius etiam non superioris, iudicium, atque consilium nostro anteponendum est: quanto magis ipsius Superioris, cui nos, ut Dei vicem gerenti, ac diuinæ voluntatis interpreti moderandos tradidimus? In causis vero, personisque spiritualibus eo maior etiam cautio proculdubio est necessaria, quo grauius est spiritalis viæ periculum, cum sine frenis consilij, discretionisve in ea decurritur. Qua de re commode Cassianus in Collatione Abbatis Mosi ait, *Nullo alio vitio tam præcipitem Diabolus monachum pertrahit ac perducit ad mortem, quam cum neglectis consilijs, Seniore suo iudicio persuaserit, definitionique confidere.*

12 Præterea, nisi hæc Obedientia iudicij existat, fieri non potest, ut vel consensus voluntatis, vel executio talis sit, qualem esse

opor-

Cassia. Coll.
2. Cap. 11.

oportet. Natura enim ita comparatum est, ut animi nostri vires, quæ appetitiuæ dicuntur, sequantur apprehensiuas, & nisi adhibita vi, voluntas, iudicio repugnante, diu obtemperare non poterit. Quod si forte quis aliquo temporis spatio obediat per communem illam apprehensionem, qua censetur, peperam etiam præcipienti parendum esse; certe id stabile, ac fixum esse non potest. atque ita perseuerantia deficit, vel saltem Obedientiæ perfectio, quæ in prompte, & alacriter obediendo consistit: non enim ibi potest esse alacritas, ac diligentia, ubi est animorum, sententiarumque dissentio. Perit etiam exequendi studium, & celeritas, cum ambigitur, expediat necne, facere, quod iubemur: perit celebris illa Obedientiæ cæcæ simplicitas, cum apud nos ipsos in quaestionem vocamus, recte ne præcipiatur, an secus; atque etiam fortasse damnamus Superiorem, quod ea mandet, quæ nobis non ita iucunda sunt. perit humilitas, quoniam etsi ex altera parte paremus, ex altera tamen nosmetipsos Superiori præferimus: perit in rebus arduis fortitudo: perit denique (ut summatim complectar) virtutis huius vis omnis, ac dignitas. Succedunt autem in eorum locum dolor, molestia, tarditas, lassitudo, obmurmurationes, excusationes, aliaque vitia non sanè leuia, quibus Obedientiæ pretium, ac meritum prorsus extingui-

gui-

guitur. Itaque sanctus Bernardus, de ijs, qui grauiter ferunt imperata minus sibi suauia, sic ait, *Hæc si molèste cæperis sustinere, si* Ser. 3. de Cir
dijudicare Prælatum, si murmurare in corde; cuncil.
etiam si exterius impleas, quod iubetur, non est hæc virtus patientiæ, sed velamentum malitiæ. Quod si pax, & tranquillitas animi queritur: certe hac non fruetur is, qui habet intra sese causam perturbationis, atque tumultus, dissensionem videlicet iudicij proprij ab Obedientiæ lege.

13 Atque idcirco, tuendæ concordie causa (quæ societatis omnis est vinculum) tanto pe re hortatur Apostolus, *ut idipsum omnes sapiant, & dicant;* nimirum ut consentientibus & iudicijs, & voluntatibus, mutuo foueantur, & conseruentur. Iam si vnum, eundemque oportet esse membrorum sensum, & capitis; facile cernitur, vtrum sit æquius, caput membris, an membra capiti consentire. Atque ex his quidem, quæ dicta sunt hactenus, satis apparet, Obedientiæ iudicij quam sit necessaria.

14 Quam vero sit eadem ipsa perfecta, grataque Domino, inde primum ostenditur, quod per eam præstantissima pars hominis, ac pretiosissima Domino consecratur: deinde quod Obediens ita fit holocaustum viuum, gratumque Maiestati diuinæ, cum nihil summet omnino retineat: postremo, quod ma-

gna

Rom. 15. 5.
 & 1. Cor. 1.
 10. 2. Cor.
 13. 11.
 Phil. 2. 2. &
 3. 16.

1. Cor. 1.
 10. 2. Cor.
 13. 11.
 Phil. 2. 2. &
 3. 16.

gna est huius certaminis difficultas: frangit enim sese Dei causa Obediens ipsemet, resistitque naturali propensione, quæ omnibus hominibus insita est ad suam complectendam, sequendamque sententiam. Ex his igitur rebus efficitur, ut Obedientia tametsi proprie voluntatem perficere videatur, quippe quam reddit ad nutum Superioris promptam, ac paratam; nihilominus ad intelligentiam quoque ipsam, ut diximus, pertinere debeat, eamque inducere ad sentiendum id ipsum, quod sentit Superior: sic enim fiet, ut omnibus connixi viribus, & voluntatis, & intelligentiæ ad executionem celerem, atque integram veniamus.

15 Videor mihi vos (Fratres charissimi) audire dicentes, de virtutis quidem huiusce necessitate iam non ambigere: illud vero, ut cognoscatis vehementer optare, quo pacto ad eius perfectionem peruenire possitis. Huic ego quæstioni cum Sancto Leone, ita respondeo: *Nihil arduum est humilibus, & nihil asperum mitibus*: modo non desit vobis humilitas, non desit mansuetudo, non utique deerit Deo benignitas ad vos adiuuandos, ut quæ sibi promisistis, ea præstare possitis animo non solum æquo, sed etiam libenti.

16 Præterea vobis tria nominatim propono, quæ ad Obedientiam iudicij comparandam multum iuuant. Primum illud est, ut, quemad-

quemadmodum initio dixi, non intueamini in persona Superioris hominem obnoxium erroribus, atque miserijs; sed Christum ipsum, qui est sapientia summa, bonitas immensa, charitas infinita, qui nec decipi potest, nec vos vult ipse decipere. & quoniam consciij vobismet estis, vos Dei amore iugum Obedientiæ subiisse, ut in Superioris voluntate sequenda, voluntatem diuinam certius sequeremini, nolite dubitare, quin pergat fidelissima Domini charitas, eorum ministerio, quos vobis præfecit, vos deinceps gubernare, & rectis itineribus ducere. Itaque Superioris vocem, ac iussa, non secus ac Christi vocem excipite; siquidem Apostolus etiam in hanc sententiam scribens ad Colossenses, cum ad obtemperandum Præpositis subditos adhortatur, ait: *Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, non sicut hominibus: scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo seruite.* Sanctus vero Bernardus, *Siue Deus* (inquit) *siue homo, Vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reuerentia deferendum, ubi tamen Deo contraria non præcipit homo.* Atque ita, si non hominem externis oculis, sed Deum inspexeritis internis, haud sane graue fuerit vobis, voluntates vestras, atque iudicia conformare ad eam regulam actionum vestra-

Cap. 3. v. 23

Bern. in tractat. de Præcepto, & dispensat. fere initio.

vestrarum; quam ipsimet elegeritis.

17 Altera est ratio, vt, quod Superior mandat, vel sentit, defendere semper apud animos vestros studiosè nitamini, improbare autem nequaquam. atque ad eam ipsam rem proderit bene animatos, affectosque esse ad id omne, quod ipse iusserit: sic enim fiet, non solum vt sine molestia; sed etiam vt cum voluptate, lætitiæque pareatis: nam (vt est apud

Leo Serm. 4. Sanctum Leonem) *Non dura ibi necessitate*
seruitur, ubi diligitur, quod iubetur.
 18 Postrema subiiciendi iudicij ratio est, cum faciliior, tutiorque, tum etiam apud sanctos Patres in more posita, vt statuat is vobis cum ipsi, quidquid Superior præcipit, ipsius Dei præceptum esse, & voluntatem: atque, vt ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo assensuque vestro statim incumbitis, sic ad ea facienda, quæcunque Superior dixerit, cæco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ, sine vlla prorsus disquisitione, feramini. Sic egisse credendus est Abraham, filium Isaac immolare iussus. Sic noui Testamenti tempore aliqui è sanctis Patribus ijs, quos commemorat Cassianus, vt Ioannes Abbas, qui, quod erat ei imperatum, non reputabat vtilene esset, an inutile; vt cum aridum lignum tanto, ac tam diuturno labore per annum irrigauit: Nec vtrum fieri posset, nec ne, vt cum conatus est tam ex animo ingens

saxum

saxum solus dimouere loco, quod ne multi quidem simul homines impellere potuissent. quod Obedientiæ genus ipsis interdum miraculis diuinitus comprobatum videmus. Nam (vt alios taceam, quos ipsi non ignoratis) Maurus, S. Benedicti discipulus, mandato Superioris lacum ingressus, nec merfus est: alius quidam à Superiore iussus, lænam ad seducere, illam cepit, atque perduxit. Est igitur hæc ratio subiiciendi proprii iudicij, ac sine vlla quæstione faciendi, & collaudandi apud se quodcunque Superior iusserit, non solum sanctis viris vtitata, sed etiam perfectæ Obedientiæ studiosis imitanda omnibus in rebus, quæ cum peccato manifesto coniunctæ non sunt.

19 Nec tamen idcirco vetamini, si quid forte vobis occurrat, à Superioris sententia diuersum, idque vobis (consulto suppliciter Domino) exponendum videatur, quo minus id ad Superiorem referre possitis. verum in hac re, ne vos amor vestri, iudiciumque decipiat, illa cautio est adhibenda, vt animo sitis, & ante, & post relationem æquissimo, non solum quod pertinet ad eam rem, de qua agitur, vel suscipiendam, vel deponendam; sed etiam ad approbandum, rectiusque putandum, quidquid Superiori placuerit.

20 Atque hæc, quæ de Obedientia diximus, æque priuatis erga proximos Superioribus,

Gregor. 2.
 dial. c. 7. in
 vitis Patrū.
 2. Par. lib. de
 Obed.

Leo Serm. 4.
 de ieiunio.
 septimi mens.
 is.

Gen. 22. 3.

Cass lib. 4.
 c. 24. & 26.

Sap. 8.

res, atque Rectoribus, Præpositisque locali-
bus erga Prouinciales, Prouincialibus erga
Generalem, Generali denique erga illum, quem
Deus ipsi præfecit, nempe suum in ter-
ris Vicarium, obseruanda sunt; sic, vt & or-
dinum perfecta distinctio, ac proinde pax re-
tineatur, & charitas, sine qua nec Societatis
nostræ, nec alterius cuiuslibet Sodalitij posset
recta gubernatio conferuari. Nimirum hoc
modo Prouidentia illa diuina, *disponit om-
nia suauiter*, infima, per media; media, per
summa, suos ad fines cuncta perducens. Hinc
illa videlicet in Angelis vnius hierarchiæ ad
aliam subordinata series: hinc & cœlestium,
& aliorum omnium, quæ cientur, corporum
certis locis, ac sedibus inter sese apta con-
nexio, quorum conuersiones, ac motus ab vno
mouente supremo gradatim omnes vsque ad
infimos rite proueniunt. Idem in terris cum
in omni ciuitate bonis instituta legibus, tum
vero in hierarchia Ecclesiastica cernitur;
cuius omnia membra, & functiones ab vno
generali Christi Domini Nostri Vicario de-
riuantur: & quo accuratius hæc dispositio,
& collocatio custoditur, eo rectior est guber-
natio, & melior. contra vero huius ordinis
negligentia, quam grauiâ incommoda multis
hominum Societatibus importentur, nemo
non videt. Atque idcirco in hac, cuius mihi
nonnullam procuracionem, ac curam Domi-
nus

aus tradidit, tam diligenter hanc virtutem
exerceri, vigerique percipio, quasi in ea So-
cietatis nostræ bonum, ac salus vniuersa con-
sistat.

21 Quæ cum ita sint, vt vnde exorsa est,
ibidem terminetur epistola, vos ego per Chri-
stum Dominum Nostrum obtestor, qui sese
nobis non modo præceptorem, sed etiam
exemplar præbuit Obedientiæ, vt ad eam
virtutem toto pectore incumbatis, & glorio-
sæ victoriæ appetentes, atque auidi, vosmet-
ipsos superare, id est, excelliorem, & diffici-
liorem animi partem, voluntatem dico, atque
iudicium expugnare, & subijcere studeatis;
quo Dei Domini Nostri solida, veraque co-
gnitio, atque amor vestros ad se animos pe-
nitus trahat, totoque vitæ huius, & quasi pere-
grinationis curriculo vsque eo gubernet, ac
regat, dum vos demum, aliosque complures,
vestra opera, exemploque adiutos, ad vlti-
mum, & felicißimum finem, nimirum ad bea-
titudinem sempiternam perducatur. Vestris ad
Deum precibus me valde commendo. Romæ
vij. Kal. Aprilis. M. D. LIII.

Omniium seruus in Domino,

IGNATIUS.

B

EPI-

EPISTOLA

B. P. N. IGNATII,

Ad Patres, & Fratres Societatis Iesu,
qui sunt in Hispania.

DE PERFECTIONE RELIGIOSA.

*Gratia & amor aternus Iesu Christi Do-
mini Nostri, sit semper in fauorem, &
auxilium vestrum. Amen.*

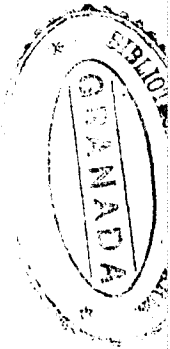
I Epe, cum literis Fratris no-
stri Simonis, tum à Sancta-
Cruce, de vobis nuncios ac-
cepi. neque Deum fugit bo-
norum omnium fontem,
quantam lætitiã animo,
& consolationem hauserim, cum quibus sti-
mulis Diuina Maiestas, vestra in virtutum
studia incitaret, accepi. Quod etiam in his
plagis tanto à vestris, locorum interuallo,
& lon-

Epistola B. P. N. Ignatij. 19

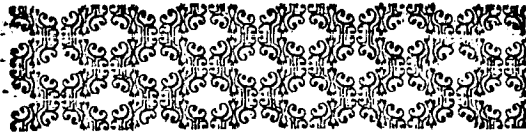
& longinquitate disiunctis, magno est multis
animo & exemplo. Atque illud quidem om-
ni, vero, germanoque Christiano meritissimo
iure lætandum intelligo, cum & Dei creato-
ris nostri gloriam quantam maximam, ho-
noremque diligere, & ipsius imaginis, quam
pretioso sanguine vnigeniti filij sui redemit,
vtilitate, emolumentoque gaudere, commu-
ni omnes obligatione teneamur: mihi vero
in primis in Domino lætandum, qui non mo-
do nulli in hoc genere cedere, sed peculiari
etiam amore vestri ardere & flagrare debeã.
Sit laus & gratia Deo Creatori nostro, ex
cuius infinita liberalitate & munificentia, bo-
norum omnium ratio gratiæque redundat.
Faxit Diuina Maiestas, vt suus ille fons diuinæ
misericordiæ, largiori in dies perennitate læ-
turiat, vt quod in vobis clementer inchoauit,
affidua accessione, cumuloque perficiat. Nec
vero dubito, quin summa eius bonitas, im-
mensus amor, charitasque paterna (quæ ad
perfectionem nobis sponte largiendam, quam
nos ad eandem vestigandam paratior est) ad
egregios exitus sua cœpta perducatur: quod si
secus haberet, æternus eius Filius, ad eam
perfectionem, quæ à sola ipsius benignitate de-
pendet, nequaquam in hæc verba nos hortatus
fuisset: *Perfecti estote, sicut pater vester cœ-
lestis perfectus est: vt quoad illum attinet
certum omnino sit, illum semper esse ad libe-
ralita-*

Math. 5.

B 2 ralita-

EPISTOLA

B. P. N. IGNATII,

Ad Patres, & Fratres Societatis Iesu,
qui sunt in Hispania.

DE PERFECTIONE RELIGIOSA.

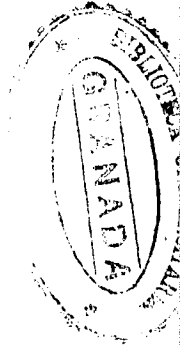
Gratia & amor æternus Iesu Christi Domini Nostri, sit semper in fauorem, & auxilium vestrum. Amen.

I Epe, cum literis Fratris nostri Simonis, tum à Sancta-Cruce, de vobis nuncios accepi. neque Deum fugit bonorum omnium fontem, quantam lætitiâ animo, & consolationem hauserim, cum quibus stimulis Diuina Maiestas, vestra in virtutum studia incitaret, accepi. Quod etiam in his plagis tanto à vestris, locorum interuallo, & lon-

& longinquitate disiunctis, magno est multis animo & exemplo. Atque illud quidem omni, vero, germanoque Christiano meritissimo iure lætandum intelligo, cum & Dei creatoris nostri gloriam quantam maximam, honoremque diligere, & ipsius imaginis, quam pretioso sanguine vnigeniti filij sui redemit, vtilitate, emolumentoque gaudere, communi omnes obligatione teneamur: mihi vero in primis in Domino lætandum, qui non modo nulli in hoc genere cedere, sed peculiari etiam amore vestri ardere & flagrare debeã. Sit laus & gratia Deo Creatori nostro, ex cuius infinita liberalitate & munificentia, bonorum omnium ratio gratiæque redundat. Faxit Diuina Maiestas, vt suus ille fons diuinæ misericordiæ, largiori in dies perennitate læturiat, vt quod in vobis clementer inchoauit, assidua accessione, cumuloque perficiat. Nec vero dubito, quin summa eius bonitas, immensus amor, charitasque paterna (quæ ad perfectionem nobis sponte largiendam, quam nos ad eandem vestigandam parati est) ad egregios exitus sua cæpta perducatur: quod si secus haberet, æternus eius Filius, ad eam perfectionem, quæ à sola ipsius benignitate dependet, nequaquam in hæc verba nos hortatus fuisset: *Perfecti estote, sicut pater vester cælestis perfectus est*: vt quoad illum attinet certum omnino sit, illum semper esse ad libera-

B 2 ralita-

Math. 1.

ralitatem paratum: modo altam in nobis, profundamque humilitatem, & dignum suam gratia desiderium inueniat, & bene acceptis beneficij vti, & in impigra gratiæ cooperatione versari incessanter, nos videat. Quo sane in genere committendum non puto, vt qui vestrum in hoc virtutis stadio, brauij studio gratiaque decurrunt, non eos suis aculeis incitandos suscipiam. Quamobrem vestrum est ad acquirendam virtutem vestram omnem, operam industriamque conuertere, si quam, non modo in vestro regno, sed alibi passim, in multorum animis expectationem concitastis, sustinere velitis, qui cum vobis interius & exterius, suæ præsidij gratiæ vndeque vallatis, & peculiari quodam fauore dotatis, benigne Deum facientem aspiciant, à vobis non immeritò insignem quendam fructum, & extraordinarium expectant.

2 Et vero, quem tanta, quanta vos seruiendi Dei obligatio deuincit, vulgari labore, & famulatu non est contentus, qui par quidem obligationi, ante vestram vocationem fuisset, quia quod tunc temporis, non in minimis erat ponendum, iam certe vobis in nihilum verteretur. Neque enim Deus vos

ret. c. 2.
Coloss. c. 1.

solum eduxit, *De tenebris in admirabile lumen suum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ*, quod cum alijs fidelibus, vobis voluit esse commune; verum etiam vt melius

puri-

puritatem, studiumque rerum ad suum obsequium pertinentium tueremini, è voragine illa, gurgiteque mundano vos amanter extraxit; non solum vt ne vestra salus & innocentia in discrimen veniret in medijs procellis & tempestatibus ijs, quas nunc bonorum & opum, nunc honoris & gloriæ, nunc voluptatum audissimus turbo, ac importunus metus naufragij & iacturæ, excitare consuevit: sed etiam insuper vt ne vestrum animū humanæ res viles atque labiles, irretitum tenerent, & vestrum cor in varias partes distractum occuparent; quo gloriæ diuinæ, quo vestræ salutis, quo auxilio proximi (quem in finem vos condidit) vos totos certatim, penitusque dedatis. Tametsi autem quidquid Christiana doctrina complectitur, ad eum vos finem dirigat & perducatur; nihilo tamen secius vos eo vocauit, vt ad Dei gloriam, proximique salutem iuge sacrificium vos exhibeatis: eius bonum & progressum spirituales, non tantum exemplis, desiderijs, internis orationibus assidue procurando; sed medijs etiam & instrumentis externis, quibus vt alter alteri succurreret, & proximum iuaret, diuina prouidentia præcepit. Atque inde videre licet, ad quam celsum, nobile & regale genus viuendi vos extulerit, cum nec in hominibus, nec in ipsis Angelis, quam in se Deum magnifice laudare, & eius res creatas, pro ca-

rūm captū, ad ipsum conuertere, nullum exercitium, officiumque sublimius reperiri possit,

3 Gaudete igitur & infinitas agite Deo gratias pro tanto beneficio: cui utcumque pares, ut esse possitis, particularis gratiæ ab ipso auxilium, opemque postulate. nam magnam certe vobis opus est diligentia, ut tantum finem assequi valeatis. Quæ retro sunt, quæso, in gratiam Iesu Christi obliuiscimini: & quasi nunc primum tam longum iter susciperitis, virtutis viam indefesso progressu, alacriter metimini: & in bonis vestris, sanctisque exercitijs ab omni tepore, atque pigritia, tanquam ab hoste capitali abhorrete. Illos sibi quisque ad imitandum proponat, quos diligentia insignes, & magnanimitate videbit. Cauete, ne filij huius seculi maiori cura, & sollicitudine in caducarum rerum, quam vos æternarum assæcutionem, incumbant. Pudeat, quod in mortem illi, quam vos in vitam, citatiori gradu ferantur. Viles, abiectos, imbelles vos, ignauosque putate, si vel vnus in aula reperiatur, qui ut terreni principis fauorem nescio quem, & gratiam aucupetur; ipsius nutibus diligentius seruiat, quam vos, ut gratiosi apud cœlestē Regem, Imperatoremque eudatis: & si in bello miles generosius pugnet ut victoriam obtineat, futilem gloriam colligat, exuias consequatur, quam vos ut de vobis victo-

victoria strenue parta, æternam gloriam in cœlesti regno consequuti triumphetis. Quocirca per Iesum Christum vos oro & obtestor, ut nullum vnquam in diuino seruitio teporem admittatis: quandoquidem, *Arcum frangit intentio, an. mam remissio*: & contra, ut testatur sacra pagina; *Anima laborantium impinguabitur*. Fouete semper in sinu cordis vestri viuendum quendam, sanctumque, feruorem ad quosuis pro virtute exantlandos labores: quia rarum aliquod & eximium facinus, sexcentis vulgaribus, minutisque antecellit: ad quem enim virtutis gradum multis annis piger non potest adrepere, exigua temporis intercapedine, diligens mirabiliter volat.

4 Certum est etiam pigros, quod se ipsos non vincant, nec ad animi pacem, nec ad perfectam vnquam vllius virtutis possessionem venire; cum tamen diligentes vtrumque paucis diebus facile consequantur. Eodem accedit, vsu ipso & experientia patere, non ignauos & tepidos, sed ardentis & gnauos in obsequio diuino animi pace & tranquillitate potiri. Et merito quidem: dum enim in victoria sui ipsorum laborant, ut amoris proprii se à vinculis laxent, vsque ab imis fibris, mæstitiam, mœrorem, aliosque turbulentos motus animi euellunt, & sensim sine sensu virtutum habitudines suis animis induunt, à

Apo. 2.

quibus parati, quasi natura duce, deinceps operantur, & ad sanctam à Deo percipiendam lætitiã, consolationemque parantur: *Quia uicenti dabitur manna absconditum*. At uero contra, negligentia & tepiditas semper mæstos pariunt ignauo labores, quod illorum causam, amorem nempe proprium, non procul amandent, nec bonis operibus Dei gratiam mereantur. Nullum ergo laborem in bonis omnibus, laudabilibusque exercitijs detrectare debetis: quia vel in hac uita, in studio perfectionis religiosæ, & in constanti bonorum operum & uirtutis exercitio, sancti feruoris fructum degustandum capietis. Deinde si mentis oculos in gloriæ æternæ præmium mercedemque iaciamus, nullo negotio nobis illud Apostoli, in animum inducemus: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: quia, Quod momentaneum est tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

Rom. c. 3.

5 Quod si in mundo, in Christianis omnibus, qui Dei cultum & obsequium profitentur, feruor ille elucere uidetur, quanta uos tandem manet in cœlo corona, si ad uestram uocationem uos totos fingatis? cuius tota ratio non in eo solum consistit, ut ipsi apud Deum in famulatu simus, sed ut alios multos ad eundem trahamus. De illis enim sic scri-

pturæ

pturæ loquuntur: *Qui alios ad iustitiam erudiunt, tanquam stella firmamenti fulgebunt in perpetuas æternitates*. Quod in illos conuenit, qui & in ipsa spiritualium armorum tractatione, & in solerti ad illa præparatione, diligentia quam maxima, sua munera exequuntur. Neque enim sufficit opera per se bona facere, sed bene facere: cum vnus ex Prophetis dicat. *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter*. Et Apostolus: *Omnes in stadio currunt, sed vnus accipit brauium*. Item: *non coronabitur, nisi qui legitime certauerit*. Quod de illis dicitur, qui dum adhuc in uicijs versantur, ne latum quidem unguem de officio discedunt. At, præter omnia uelim, unumquemque uestrum cum zelo gloriæ Dei, proximorumque salutis, Iesu Christi Saluatoris nostri, puro & sincero amore lucere.

6 Ad quem finem estis uocati, infractis animis enitimini; cum tot eius causa uobis à Deo auxilia & instrumenta suppetant. Hæc instrumenta, sunt omnia gratiæ dona spiritualia, quibus nos in omni bono opere, nos inquam, à natura ipsi adeo aduersos, rebelles, contumaces, hæcenus præuenit & præuenire dignatur: hæc instrumenta sunt: incredibiles promissiones suæ gloriæ, ut communionem suæ immensæ præstantiæ, quod ipse est natura, nos gratia euadamus: instrumenta denique, tota ista rerum uniuersitas est; cum non solum

quæ-

Dan. 12. 31

Hier. 48.

1. Cor. c. 9.

2. Tim. c. 3.

Hebr. 1.

quæcumque subter, sed etiam super orbem
 cœlestes sunt; illæ nimirum omnes diuinæ
 mentes, cœlestesque hierarchiæ nostris sint
 ab eo ministerijs destinata: *Omnes enim sunt
 ministratorij spiritus, propter eos qui hereditatem
 capiunt salutis.* Quod si omnia hæc
 instrumenta sufficere non videantur, seipse
 instrumentum præstitit, cum prætorum nostræ
 salutis, in cruce se obtulit; & in augustissimo
 Eucharistiæ Sacramento in viaticum, & du-
 cem huiusce mortalis peregrinationis se de-
 dit. Heu, quid illi sufficiat, cui non tot bona
 & incitamenta sufficiant, vt ad sui principis
 se obsequium componat? Et vt ad hoc ma-
 iori promptitudine & alacritate curandum,
 pluribus nominibus nos obstrictos haberet,
 posthabita quodammodo suæ infinitæ gloriæ,
 qua fruebatur, præstantia, vt eandem nobiscum
 aliquando communicaret, tanto benefi-
 cio nos indignos affecit; nostris miserijs se
 onerans, vt nos illis leuaret; seipsum vendi
 volens, vt nos redimeret; infamari, vt gloria
 donaret; pauper esse, vt ditaret; vsque adeo
 denique infamem mortem sibi deligere, vt no-
 bis immortalem & beatam viuendi rationem
 impertiret. Itaque si vinculis obligationis
 tantæ vos ligatos videtis, & ad eius seruitium
 accretionemque gloriæ toto pectore aspira-
 tis; in hoc vos tempore versari habetote,
 quod etiam atque etiam industriam vestram;
 zelum-

zelumque requirit. Videte, quantulus honor
 diuinæ Maiestati in præsens habeatur, vene-
 ratio exhibeatur, obedientia præstetur. imo
 vero cum intimo, maximoque dolore diligen-
 ter videte, in quanta vbique gentium ignora-
 tione versetur, nomen eius blasphemis voci-
 bus proscindatur; & Iesu Christi sempiternæ
 Sapientiæ doctrina contemnatur, vita repu-
 dietur, pretium sanguinis viuecat, & quadam
 ratione, quantum in nobis est, penitus per-
 datur, & in nihilum occidat. Tanta illorum
 paucitas, qui ad salutem vtantur.

Videte vestrum proximum tanquam ima-
 ginem sanctissimæ Trinitatis, ipsius gloriæ ca-
 pacem, cui totus orbis, vt pote templo Sancti
 spiritus, membro Iesu Christi, pretioso eius
 sanguine redempto, famulatur; videte in-
 quam, proximum, quot & quantas miseri-
 as incurrat, in quibus tenebris ignorantie ia-
 ceat, quibus terrestrium desideriorum, vana-
 rum opinionum, impotentium appetituum
 procellis obruatur; quot & quantorum ho-
 stium impressione laceffamur & impugne-
 mur, cum periculo perdendi non reculas ca-
 ducas, & periruras, sed regnum gloriæ & fe-
 licitatem æternam; & simul incidendi in pœ-
 nas intolerabiles & supplicia sempiterna: vi-
 dete inquam, vt Iesu Christi gloriam, hono-
 remque defendere, & proximi salutem pro-
 curare debeatis: & certe videbitis, quanta ad
 quos-

quoscumque suscipiendos labores preparatio fit adhibenda, vt apta ad eum finem vos diuinæ gratiæ instrumenta præstetis, præsertim cum tam rarum sit bonorum operariorum genus, *Qui quarant non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.*

8 Atque eo consilio ita locutus sum, vt vos excitarem; & ad eorum qui parum festinant, tarditatem cursus, pernicitatem adiungerem; non vt in aliud extremum minus cauti feruoris, vos impellerem: nam ex tepore, pariter & feruore nimio, morbi animi proficiuntur: *Rationabile obsequium vestrum.* Inquit Apostolus; & regius Propheta, *honor regis iudicium diligit*: scilicet discretionem; & in Leuitico diuinitus præcipitur; *In omni sacrificio tuo offer sal.* Et vero hostis ille noster nulla re magis charitatem extinguit, quam immodico & inconsiderato in virtute progressu. *Ne quid nimis*, ait paræma. Quod cum in omnibus, tum etiam in iustitiæ, vt monet Sapiens, rationibus obseruandum. sic enim: *Noli esse iustus nimium.* Quæ si regula & moderatio absit, bonum in malum definit, & virtus in vitium: ac inde, incommoda quæ cum mente illius qui per extremum illud, iter facit, depugnat, alia ex alijs, quam plurima enascuntur.

9 Primum illorum est, diu illi Deo seruire non posse, vt equis accidit, qui post nimium

miuum iter, in cursu fatiscunt. Sic sæpe vsu venit, aliorum operas nostri gratia impediri, cum nostras alijs præstare deberemus. Alterum est, illum sibi moderari non posse, qui nimias celeritates præcipitanter suscipiat.

Nam substantia festinaria minuetur. ait sacra pagina. Atque ita æstus & præcipitatio caput ruinæ est. *Qui enim festinus est, pedibus offendit.* Tertium est, illi curæ non esse, periculo nimij & insolentis oneris suam nauem liberare. quia si periculosum est, illam ad portum fortunatum appellere, non minoris periculi & discriminis est, tantum illi pondus atque onus imponere, vt necessaria de pressione subsidat. Quartum est, nouum hominem, non autem, vt par erat, veterem crucifigi, cum præ debilitate, exercendæ virtuti vacare non possit. Atque ex S. Bernardo, per immodicum illum feruorem quatuor nobis iniuste subripiuntur, nimirum, *Corpori effectus, animo affectus, proximo exemplum, Deo honor*: vt qui ita se gerit, tanquam sacrilegus, quod templum Dei viuum tam male habuerit, illorum omnium sit, quæ attigimus, reus; & rationem Deo reddere teneatur. Ad hæc suum proximum bono fraudat exemplo, quòd vnus casus ceteris sit terrori, & multorum feruori in via virtutis teporem adpergat, & ita proximo offendiculum pariat. Quamobrem idem Sanctus huiuscemodi hominem,

Prou. 13.

Prou. 19.

Philip. 2.

Rom. 2.

Leuit. 2.

Eccle. 17.

minem, reum veritatis, & inimicum pacis nominatim proclamat. Præterea genus illud hominum arrogans, superbum, gloriosum, esse solet, & in iudicio suo ceteris præferendo, & in eo saltem in quod ius non habet, sibi arrogando, cum in propria causa, quod superioris est, personam velit iudicis sustinere. His autem incommodis alia quædam accedunt: nempe tot armorum onus subitur, (quod Dauidi contigit in armis Saulis) ut usus nullus illorum consequatur: & calcaria quidem, nullum autem frænum indomito equo intrastabilique paratur. Ut discretio & prudentia sit opus, quæ, ut optime D. Bernardus monet, inter utrumque extremum progrediantur. *Bona, inquit, voluntati non semper credendum est, sed refrænanda, & regenda, maxime in incipientibus.* Si vero vobis rara & inuentu difficilis discretio videbitur, per obedientiam, ad quam confugiendum, eius defectum ad securitatem supplete. Quod si quis proprio velit adherere iudicio, D. Bernardum audiat. *Id quod sine voluntate & consensu patris spiritualis fit, imputabitur vana gloria & non mercedi.* Et diuini illius refricite memoriam, *Scelus idolatriæ est, nolite acquiescere, & quasi peccatum ariolandi est, repugnare.* Quapropter per obedientiam voluntates vestras & iudicia mactate, & nimiam corporis debilitationem vitate.

1. Reg. 15.

10 Neque

10 Neque tamen putetis velim, displicere mihi, aut suam apud me laudem non obtinere, quod de vestris per literas mortificationibus accepimus: siquidem non me præterit, Sanctos olim sanctas id genus insaniendi rationes, præsertim suæ conuersionis initio, magno suo fructu & progressu virtutis, ad sui victoriam & maiorem virtutis acquisitionem adhibuisse: sed illi, qui dante Deo, suæ iam voluntatis & amoris proprii victores euaserunt, longe certe satius erit, ut se ad normam moderationemque discretionis componant, nec ab obedientia recedant, quam vobis maxime, & illam pariter commendo virtutem, quæ alias omnes continet, cuique præcepti nomen Dominus noster fecit his verbis; *Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem.* Neque vero duntaxat inuicem vos perpetuo diligere & amare debetis, sed amorem illum omnibus communicare, excitantes in vobis, quoad eius fieri poterit, salutis proximi ardentia desideria, & iustam illius, ut Iesu Christi sanguine & morte redempti, rationem habentes: ut ea præparatione, & internæ charitatis incremento, apta diuinæ gratiæ ad cooperationem tam arduam, & præstantem conuertendi animas ad Deum finem nostrum vltimum, instrumenta euadatis. Neque vos proximo inutiles esse credatis, quamdiu affectiones huiusmodi sentietis: quia præter fructum vestrum,

vestrum, multis modis illi vos fructuosos præbetis. In primis quidem præsentì labore, & illius suscipiendì intentione, cum vos omnino totos ad eius instructionem & ædificationem formetis. Etenim quando miles egregijs armis ad sua cœpta se munit, nemo laborem eius ad obsequium sui principis spectare negauerit; licet ante moriatur, quam vota sua implere potuerit. Itaque ad alias peculiare pietatis rationes, cuiusque vestrum est quotidiana se Deo in proximi salutem, oblatione dicare. Secunda ratio iuuandi proximi studio pietatis, virtutisque censetur: ex illo enim, ad eos, cum quibus agitis, pari pietate & virtute informandos, magna vobis aptitudo oborietur. In effectiorem naturalium rerum præter communes causas, vt cœlum, astra, elementa, peculiaris & proxima (quod vsu constat & Philosophia) causa necessaria est, quæ forma similis producendæ sit prædita: perinde id est placitum diuinæ Sapientiæ, vt causa proxima, qua vtitur ad aliquem humilitate & charitate exornandum, earundem virtutum ornamentis effulgeat. Itaque dum operam virtuti nauatis, simul salutem proximi consulitis. Nam licet ad perfectum, absolutumque instrumentum, vitæ sanctimonia, scientiaque requirantur: nihilo tamen minus tum ad percipiendâ, tum ad communicandâ dona sancti Spiritus, multis partibus,

tibus, litteris bona vita antecellit. Tertia ratio est, virtutis vestræ exemplum; ex qua, non solum per vestras, quæ Dei est gratia; sed per omnes etiam regiones Europæ, bonus odor afflatur. Qui sanctitatis & bonæ vitæ odor, vt in immensum excrescat, sua dona nostrum Dominum vobis conseruaturum aucturumque confido. Quarta ratio iuuandi proximi. (quæ longe & late patet) sanctis desiderijs præcibusque continetur. Verum hæc rationes & alias huiuscemodi, quarum non estis nescij, melius didicistis ab illis, cum quibus agere & communicare licebit, quam ego docere, aut scribere valeam. Quamobrem multarum rerum scriptione abstinēbimus, quibus hoc tractare argumentum possemus: sed cum scribam ex occasione, acceperimque vos aliquid à me literarum expetere; iam vnus ad vos literis me pariter & vos consolandos putauì. Nihil aliud in præsentiarum habeo, vnum duntaxat præcibus à Deo Salvatore & Domino Nostro suppliciter contendo, vt sicut vos tanta vocationis gratia dignari, & efficacis voluntate vosmetiplos sibi consecrandi, impertiri non dubitauit: sic sua dona donis, & gratiam gratia vobis cumulet, vt perpetuo in virtutem crescatis, magisque ac magis in suo sancto obsequio ad suam ipsius gloriam, & emolumen-

lumentam Ecclesie, perseveretis. Datum
Romæ. iv. nonas Martias. anno Domini.
1547.

Vester in Domino nostro.

IGNATIVS.

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

EPI-

EPISTOLA
R. P. N. GENERALIS
IACOBI LAINES.

Ad Patres, & Fratres Societatis Iesu,
qui sunt in India.

*De magnitudine suscepti operis, & conser-
uatione spiritus in illa missione.*

*Gratia & pax Christi Domini sit semper
in animabus nostris. Amen.*

S I minus necessarium vi-
deatur ad vos peculiariter
scribere, (carissimi in Chri-
sto Fratres) cum sapius ad
Superiores de rebus neces-
sarijs literas demus; quæ autem ad adifica-
tionem & consolationem nostrorum faciunt,
communibus litteris mittantur è Lusitania;

vobiscum tamen per hasce literas nunc temporis colloqui volui, meque ipsum consolari, in signum amoris erga vos mei; quippe quos omnes in corde, ipsaque anima inscriptos, ac penitus impressos gesto; & quorum causa omnibus nostris iniunxi, vt quotidie specialem quandam orationem faciant, nec modo in domo Professæ & Collegio Romano, verum etiam vbicumque Societas habet in Europa domicilium, oratione & intercessione multorum simul animo vnitorum, diuina & summa bonitas dignetur vos seruo magis ac magis perficere, & aptiora simul vtilioraque reddere instrumenta diuinæ suæ misericordiæ, ac prouidentia ad conuersionem tot animarum è tenebris infidelitatis & peccati, in lucem agnitionis, amoris, & libertatis filiorum Dei; atque ad eas tota cura iuuandas, in hac difficili & plus satis impedita sui seruitij via; vt per eam tuto incedentes, ad vltimum & foelicissimum finem, sempiternam scilicet beatitatem, ad quam fruendam cum creatæ, tum redemptæ à Christo Domino sunt, possint foeliciter peruenire.

2 Magno eos beneficio, & insigni fauore (Fratres carissimi) afficit diuina bonitas, quos in hanc suam minimam Societatem, à seculi vanitate vocatos, noua impertit gratia iuxta eiusdem Institutum incedendi. Verum-

tamen,

tamen multo peculiarius donum accipiunt, quibus tam bona fors obtigit, vt isthic in excolendo nouali Domini elaborent; siue magnitudinem & momentum suscepti operis cõfideres, siue operariorum in tam sublime opus incumbentium prærogatiuam, & non minimam dignitatem.

3 Et momentum quidem suscepti operis quantum sit, liquido constat: agitur enim, non solum conseruatio, & auxilium Christianorum, qui cum fide sint illustrati, suæ salutis & initium & pignus iam acceperunt (in quod ipsum nos hic etiam collimamus) verum & aliorum multorum, qui adhuc ceu vilia mancipia Sathanæ seruiunt, & cum eo filij sunt iræ, ac perditionis, vindicatio in statum sanctæ veræque libertatis, & adoptionis filiorum Dei, cohæredum Christi Domini Nostri in cælesti regno, & sempiterna foelicitate.

4 Qualis autem & quanta sit operariorum prærogatiua, hinc intelligitur, quod vobis peculiari quodam modo concessum est, nõ solum multa bona, Deo fauente, præstare, sed etiam mala plurima, eodem iuuante, pati; & neque paucos neque paruos labores Christi Redemptoris Nostri amore tolerare: ad hæc, præter ingenium, & industriam, vitam quoque ipsam continuis periculis eius causa speciali quadam diuinæ caritatis ratione prodigere, æmulantes in tam sancti carismatis exer-

C 3 citio

citio & merito, ipsos SS. Apostolos & Discipulos, quorum vestigijs insistitis, portantes nomen eius coram gentibus, parati viuere ac mori ad gloriam diuinæ Maiestatis, & salutem animarum, quas ille tanto amore dilexit, tantoque pretio æstimauit.

5 Et quamquam ea caritas, quæ vos diligimus, inuidiæ obnoxia neque sit, neque possit esse; multos nihilominus hic ardens tenet desiderium participandi vobiscum tantæ missionis laborem. Et sane si eis ea fieret gratia, multos breui socios in suscepto opere haberetis: verum enim vero mittentur à nobis suo tempore, quotquot Deo libuerit in eum finem deligere, ita tamen vt non pauci superent eiusdem gloriæ cupidi.

6 Vnum hoc possum assuerare (Fratres carissimi) magnam isthic habere vos solidarum virtutum & perfectæ vitæ consecretandæ obligationem: mihi enim dubium omnino non est, prope infinitas occasiones, & materiam tantum non continuam offerri vobis, ad virtutes tanquam aurum in fornace, ita examinandas & purgandas igne laboris & tribulationis, nec non præsentia diuina, quæ ad eos qui tot anxietates sui nominis causa patiuntur conuersa, solet tanto maiori copia diuinas consolationes augere, quanto maior est humanarum inopia. Quod vero ad illud attinet, quo vestri labores respiciunt in con-

uersione

uersione & conseruatione multarum animarum, tanto vtiliora efficacioraque instrumenta diuinæ manus ac potentia eritis, quanto maiori cum puritate, humilitate, obedientia, patientia, & caritate, patiemini vos ab ea possideri, duci, & gubernari. Id porro persuasum vobis esse debet, non modo socios, verum etiam externos, intentis in vos esse oculis, quibus omnibus non consolationi duntaxat, sed auxilio etiam esse debetis, vt omnes magis ac magis animemur, & crescamus in diuino obsequio, eum vestra virtutis typo, sanctique laboris, quem Christi causa subitis, exemplo.

7 Præterea (Fratres carissimi) quamquam zelo diuinæ gloriæ, & siti salutis animarum, debeatis semper crescere interius, & foris mente conceptum ardorem patefacere operibus caritatis & misericordiæ erga proximos; nihilominus in fatigando atque afflictando corpore, ne videlicet opprimatur, certæ mensuræ ratio seruanda; & bilancis æquum examen tenendum est; & ad conseruationem spiritus aliquid temporis pia sollicitudine expendendum. Et quandoquidem vos ipsos Deo Creatori, ac Domino Nostro tanquam hostias viuas obtulistis, vt totum id quod in vobis est, impendatis in ea quæ ipsius attingunt seruitium & gloriam, auxiliumque animarum; meminatote sic ea faciendâ, vt & cor-

pus diu ferre possit laboris molestiam, non omiſſa cura fanitatis, viriumque necessaria: & anima ſui ipſius oblita, non dormitet in ijs, quæ ſua ſunt, vt ad ea quæ aliorum ſunt, plus fatiſ attendat; quando nequicquam vniuerſum mundum lucratur; qui animæ ſuæ detrimentum patitur, iuxta ea quæ aſſeruit Chriſtus Dominus Noſter. Ipſa porro quo maiorem faciet in virtute & perfectione progreſſum, tanto aptior ad auxilium aliarum futura eſt.

8 Eam ob rem, valde caute ambulandum vobis eſt in medio nationis prauæ atque peruerſæ, vt omnem puritatem in ea conſeruetis: & quanto plus deeſt de ſeptis domesticis, vigilantia Superiorum, ordine, ac regulari Societatis (quæ omnia exacte ſeruari à vobis nequeunt) tanto maiori cura, & ſolicitudine ſupplendum ſancto timore & amore Dei, diligenti obſervatione votorum ſubſtantialium, & ceterorum omnium, quæ Inſtituti noſtri cum ſint, commode obſeruare poteritis: necnon aliqua recollectione, quæ quot diebus faciendâ eſt per orationem, examen conſcientiæ & rationis conuerſandi cum proximo. Si tamen ita obruamini occupationibus, vt per eas nullus relinquatur locus attentioni quotidianæ, tempore ad id præſcripto; poteſtis nihilominus leui negotiorum interruptione, ſpatiolum aliquod ſumere; & frequenti memoria

moria Dei, atque mentis ad eundem eleuatione, quamquam breui, ſupplere continuationem exercitiorum, quæ ſolent fieri quando commode licet per neceſſitatem proximorum.

9 Porro vnum illud eſt neceſſarium cogitare, cum tanta occupationum turba dandos nihilominus quotannis aliquot dies, quibus longè à nobis poſiti, atque ad conuerſionem, & conſeruationem Chriſtianorum attenti, poſſitis vos colligere, vobis attendere, renouare ſpiritum, animum confirmare, & veſtræ conuerſationis rationem attenda mentis acie conſiderare, ſi forte aliqua in re perſici queat, ad veſtrum maius bonum, & augmentum diuinæ gloriæ, communicando quicquid commode poteſt cum Superioribus, ipſiſque obediendo cum quanta maxima fieri poterit perfectione: hoc enim pacto vos totos tradetis diuinæ ſapientiæ, in ſanctiſſimo eius obſequio dirigendos, vt certus ſum vos facere, & ſuaſam paternamque in veſtris rebus prouidentiam experiri. Quapropter tota mente ſupplifico infinitæ illi ac ſummæ bonitati, vt eam continuo ſentiatis, veſtrumque omnium peculiari protectione curam habeat, vobiſque ſanctam ſuam impertiat benedictionem, cum qua in virtute creſcatis, numero, & fructu ſui ſancti ſeruitij, & omnibus vbiſcumque gentium conſtitutis ſuam gratiam largia-

largiatur, vt semper agnoscatis impleatisque
sanctissimam ipsius voluntatem. Vestris ad
Deum precibus me valde commendo, cum
omnibus qui hic sunt Fratribus. Roma. 12.
Decembris. 1558.

Seruus in Christo.

IACOBVS LAINES.

EPI-

EPISTOLA

R. P. N.

FRANCISCI BORGIE

GENERALIS.

Ad Patres, & Fratres Prouinciæ
Aquitaniæ.

*De medijs conseruandi spiritum Societa-
tis, & vocationis nostræ. Pax
Christi, &c.*

Duentus PP. Procuratorum
occasionem lætitiæ & iucun-
ditatis in Domino magnam
mihi præbuit: cum ex eorum
relatione magis agnouerim
prouidentiam singularem,
qua diuina Maiestas tuetur & auget huius vi-
nez suæ fructus. quæ licet nouella, & non ita
pridem

pridem confita sit, *Extendit tamen palmites usque ad mare*. Quo vero in dies magis propagatur, eo clarius perspicere licet, eam futuram ut *granum sinapis*, quod humili stirpe & tenui semine, tam breui in tantam arborem creuit, quanta magna nostra cum voluptate miramur. Itaque immortales gratiæ præpotenti Deo agendæ sunt, qui id amoris & studij seruis suis impertit, *Quo omnia quacumque faciunt, prosperantur*; & res multo scèlicius ex sententiâ geruntur, quam ab ijs vnquam expectari potuisset: & quod longe maximum est, quia ex nostris incurijs elicit cautionem, & ex nostris calamitatibus bonorum nobis facit accessionem. Benedictus sit is, qui hanc vineam hoc miserrimo temporum statu ad res tantas instruxit. Benedictus, qui in eam continuis cœli muneribus & beneficijs influit, vnde tam ferax eius propagatio cernitur, quam liberalis fuisse creditur diuinæ misericordiæ in ipsius plantatione beneficentia. Sed quia mos est vna cum bono semine oriri inimica zizania, pertimescendum est, ne cum adoleuerint, & multiplicatæ segetes terræ nostræ fuerint, maior atque amplior fiat inuidia, & confortetur malitia hostis, nunquam ab inferenda calamitate quiescentis. Proinde cura quam maxima perurgilandum est, ne qua aditum zizaniorum satorum, per quem segetes saluæ esse non possunt,

ad

ad agrum nostrum faciamus.

2 Quocirca & pro onere quod sustineo, ac officio quod charitas exigit, *Ne sceleris arguar, si reticuero*, visum est quam breuissime aliqua præmonere, quæ tamen modo minime esse necessaria videbuntur, non defuturum tamen puto tempus, quo *Horum meminisse iuuabit*. Nam eo animo nobis accipienda sunt Dei munera, ut quo illa fuerint maiora, hoc grauius ingrati animi culpam metuamus. *Beatus enim homo, qui semper est pauidus*. Propterea aliquot fallacias & artes callidissimi hostis aperiam, quibus incautos circumuenire, & capere posset, nisi oculos aperiremus, eique nos viriliter opponeremus. *Quia iacula præuisa minus feriunt*. Cum ergo in campum nostrum zizania multis ac varijs modis per fraudem induci queant, eo tamen ex capite maxime formidarim, si minime nobis curæ esset spiritum nostrarum Constitutionum retinere in admittendis ad Societatem nostram hominibus. Nam si alia intentione procedatur, quam quæ à nostris Constitutionibus requiritur, certissimæ ruinæ porta aperietur. sanè si nulla habita ratione vocationis & spiritus, quo quisque impulsus accedit, literas modo spectemus, & alia exteriora talenta, ac dona, veniet tempus quo se Societas multis quidem hominibus abundantem, sed spiritu & virtute destitutam

mœrens

merens intuebitur: unde existet ambitio, & sese efferet solutis habenis superbia, nec à quo contineatur & supprimatur habebit. Quippe si animum conuerterint ad opes, & cognationes quas habent, intelligent illi se quidem propinquis & opibus affluentes, sed solidarum virtutum, ac spiritualium donorum copijs egenos ac vacuos. Itaque hoc primum esto consilium, & in capite libri scribatur, ne tandem aliquando experientia doceat, atque utinam nondum docuisset, quod mens demonstratione concludit.

3. Iam verò quando Dei afflatu inspirati, in nostram Societatem admittuntur; æquum est eorum cooperari vocationi, & per animi submissionem altius terræ defigere, ac ijs officijs sedulo exercere, quæ Domus Probationis sunt propria. Ex bono namque Nouitio, bonus existit Scholasticus; atque ex eius cultura negligentia sæpe contingit quod edificijs euenire solet; quæ si firmis careant fundamentis, repente corruunt, vnaque cum ipsis omnes sumptuum expensæ pereunt. Alterum enim ex duobus sequetur, aut vt Nouitius postquam Scholasticus euaserit, & literis animum excoluerit, discedat à nobis; aut si maneat, cum neque sit ipse firmiter ædificatus, neque alijs ædificationi, parum quoque Religioni utilis sit futurus. Itaque celeritas illa & festinatio educendi è Nouitatu

non-

nondum maturos, damnum est certissimum, quod quo latius serpit, hoc clarius cernitur. Et in quo si obdormiamus, zizaniorum seminator non dormiet.

4. Qua propter bene atque vtiliter collocari illud tempus putandum est, quod ad instruendum & efficiendum operarium in vinea Domini vtilem confertur: cuius munus tam præclarum & illustre est, vt ad declarandam magnitudinem perfectionis, quæ ad illud requiritur, noluerit prius Christus Dominus: initium concionandi facere, quam annos triginta natus esset, tametsi eius sapientia in momento Conceptionis æque perfecta fuerit, atque anno ætatis trigesimo. Quo nomine congruenter conuenienterque instituta existimari debet exercitatio illorum experimentorum, quæ in Societate ordinaria sunt: quippe cum per illa quisque possit & vires suas probare, & effrenes animi motus domare. Nam si quis illis haud quaquam sedatis, idem qui ante erat, cum Ægyptijs agere cœperit, dubitari non potest, quin iacturam sui facturus sit potius, quam ab ijs quicquam in suæ emolumenta reportaturus. Itaque Dominus Moyse Ægyptum ingressuro, quod filios non circumcideret, grauitè comminatur, designans conuersationem cum Ægyptijs homini non circumciso, nec mortificato plus damni, quam vtilitatis asferre solere. Certe si Nouitius

tius

ius probationis tempore non imitetur exemplum formicæ, omni studio æstate sibi ad hyemem transigendam frumenta congregantis; non parum iactabitur, cum ingruerit hyems tribulationum, & tempestas tentationum, nisi bene munitus & instructus charitatis, obedientiæ, humilitatis, ac patientiæ præsidij, quibus comes sit voluntas efficax se despiciendi, & usque ad mortem consequendi Christum crucifixum, ad Dei gloriam & proximorum salutem.

3 Quas ob res non immerito dicere possumus, Domum Probationis Nouitij esse Bethleem, quam domum panis interpretantur; quod ex ea panes verbi Dei petantur, & cibaria parentur ad enauigandum periculosum huius vitæ mare, quo usque ad portum terræ Promissionis, quæ cœlestis est Hierusalem, perueniatur. Ideoque experimentoprehendimus, Nouitios, qui id studiosius animo considerant, angere & dolere cum è Nouitiatu educi se sentiunt, accuratius cogitantes, quam parum virtutibus instructi abeant, quæ sunt panes & cibaria, quibus ad suam quisque nauigationem conficiendam opus habet. Qui autem expetunt, aut delectantur Nouitiatu cito solui, aperte indicant parum illud sibi perspectum esse, quantopere conferat bene illinc armatos procedere; nihilque ducere præstitutam diem, cum nequaquam

verean-

verean-
 verentur ad illam inermes prodire & imparati. Hos equidem monitos cupio, (saxit autem Deus ne hac monitione egeant) ni sibi ad eam diem prouiderint, qua ad Collegia & capeffenda studia mittentur, fore ut multum negotij habeant, si priusquam literis & doctrinis imbuantur, præclare in religiosa simplicitate non fuerint informati: *Scientia enim inflat,* & ab ea, eiusque argumentis emanant sui existimatio, iudicium proprium, opinionum diuersitas, &, quod deterius est, inter condiscipulos, atque adeo inter Fratres, & Patres nostros diuisio. Væ illi, qui hanc primam diem ingrediens non ante senserit se in suis defectibus examinandis facilem & bene versatum, quam ad alienos perspicandos & notandos descendat. Væ etiam illi, qui insatiabili quadam studiorum voluptate abreptus, nullam temporis partem spiritali profectui ex ipsis colligendo tribuerit; quem non exiguum decerpere solent ij, qui amorem suum omnem proiecerunt in eum, à quo est omnis intelligentia & sapientia. Neque vero aliam ob causam disciplinas sectari debemus, quam ut per eas clarius cognoscentes Conditoris nostri magnitudinem, bonitatem, sapientiam, illum vehementius & diligentius diligamus. Id si forte difficile cuiquam videbitur, incumbat modo in eum laborem sapius, ac in eo se verset: neque adeo laboriosum opus esse

D

com-

comperiet, cum Maria & Martha germanæ sint Sorores, quamuis in vitæ ratione non consentiant; & studium literarum & spiritus fratres censeantur, licet interdum dissimili exercitatione se regentur. Neque tandem spiritus ac literæ mutuis sibi obstant impedimentis, si qui in vtrisque quo par est studio, elaborent. Singulare & insigne nobis huius rei, vt etiam virtutum ceterarum, præstitit exemplum bonæ memoriæ P. Laines, qui mirifice semper coniunxit scientias cum spiritu, maxime verò cum solidis virtutibus humilitatis & caritatis.

6 Quapropter væ iterum illi, qui quo magis se studijs literarum addixerit, eo minus intellexerit quam nihil sit; cum omnis Philosophia non spiritualis modo, sed etiam moralis, quam Ethici Philosophi coluerunt, hæc sui cognitione & despicientia, tanquam basi innitatur. Itaque eum Scholasticum, qui submissionis, & despicientiæ sui loco, propriæ inhiat opinioni & existimationi, vere dixerim, non capere quæ audit, plusque dedidicisse quam didicit. Ex quibus omnibus perspicue sequitur, quam necessarium sit quemque in Domo Probationis amplam virtutum suppellectilem comparare, cum ab Scholastico in arena fundato expectari aliud nõ possit, quam exurgentibus ventis ambitionis & vanitatis haud dubiè ruiturum. Atque hinc nascitur

mentis

mentis inquietudo, qua alijs fastidio sunt, & perturbationi, dum pacem Domini in seipsis non reperiunt. hinc etiam oriuntur querimonia, obmurmurationes, dissidia nationum, discordiæ non modo inter Fratres, sed quod grauius est, ab ipsis suis Superioribus, quod eos in postremis habeant ad officia, gradus, aliaque similia. Qua in re istiusmodi homines apertè declarant, ignorare se, quid sit Professionem edidisse, cum eam ad honores & dignitates, ad quietem & otium, atque ad ampliora priuilegia, falsa pietatis simulatione detorqueant. Heu quanto in errore versantur. siquidem eorum mihi videntur esse similes, qui cum medicamentum sumpserint, nihil de eius effectu laborantes, obdormiscunt, cum certum sit ex eo maius corpori detrimentum prouenturum, nisi ægroto salutem, quæ sperabatur, afferat. Ita Professio plus eorum nocet animis, quam profit, si suum finem non consequantur. Idcirco enim Professio est instituta, vt in vinea Domini alacriter operam suam quisque ponat; sitque ad obedientiam, submissionem, humilitatemque paratior; proximorumque necessitatibus subueniat, illisq. perfectioris virtutis præbeat exemplum. *vos enim estis lux mundi*, inquit Christus, cum ijs loquens, qui eius vestigia persequuntur.

7 Hinc faciliè perspicitur, neminem, quod ante dixi, ad literarum studia idoneum fore,

D 2 quin

quin antea in pietatis & Religionis disciplina firmum iecerit fundamentum; nec Presessum esse posse, qualem requirit forma Instituti nostri, nisi in utroque studio pietatis & doctrinae sedulo versatus fuerit. Quod Deo aspirante eueniet, si in recipiendis in Societatem hominibus ea teneantur, quae in prima Constitutionum parte praecipuntur: si in Nouitiatu ea seruentur, quae sunt in tertia parte: ac demum si in Collegijs ea adimpleantur, quae 4. parte continentur. Et quoniam mihi ad omnes sermo est, vehementer vnumquemque hortor ac precor, ne sola lectione eorum, quae Constitutiones nostrae praescribunt; & admiratione diuini spiritus atque ordinis, qui in ipsis elucet, contentus sit: sed multo magis incumbat in obseruationem, cum ab hac sola pendeat fructus spiritualis, & progressus, quem omnes optamus. Vellem equidem hac de re plura dicere, tum officij mei vinculo adductus, tum quod vos alloqui per literas (quoniam viribus & valetudine impediatur, quo minus possim Prouincias ipse lustrare) multo mihi iucundissimum est: sed haec ipsa pauca cum sub Procuratorum aduentum paulo ante aegritudinem meam scribere instituissem, ex ea licet diuturna, tandem conualescens, tantam contraxi virium imbecillitatem, vix ut paucos hos versus dictare sine graui molestia possim. Quare ne scribendo longius prouehar,

& ad

& ad laborem affectae valetudinis minuendum, statui ad summa quaedam capita ea reuocare, de quibus mei muneris esse censeo vos admonere, ne zizaniorum disseminator agros nostros, ut initio dicebam, ingressus, quod Spiritus sanctus in corda nostra per gratiam vocationis nostrae sparfit, salutare semen extinguat. Ac maiorem in modum peto ab omnibus, ut Deum precentur, quo nobis omnibus concedat, ut non in eorum numero simus, qui cum iter facturi, ocreas induti, adiunctisque calcaribus, superfedentes itinere in diuersorij commorantur: sed continuo curramus alacrius ac velocius in via perfectionis, donec perueniamus *ad montem Dei Orb.*

8 Illud igitur in primis occurrit, quod habetur initio primae Constitutionum partis, ubi de ratione agitur, qua conseruari Societas & augeri possit, his verbis: [Media illa quae cum Deo instrumentum coniungunt ac disponunt, ut à diuina manu recte gubernetur, efficaciora sunt, quam quae illud disponunt erga homines. Cuiusmodi est probitas & virtus, ac praecipue caritas, & pura intentio diuini seruitij, & familiaritas cum Deo in spiritualibus deuotionis exercitijs, & zelus synce- rus animarum ad gloriam eius, qui eas creauit ac redemit, quouis alio emolumento posthabito.] Dignae planè voces, quae ab omni-

D ; bus

bus attentissimè considerentur, cum eas B. Pater Noster suis filijs tanto studio & amore scriptas reliquerit. Nam si paulò attentius consideremus, vere agnosceremus, cum ea non adhibentur, quæ instrumenta cum Deo magis coniungunt, omnes sacròrum Ordinum, ac Religionum dissensiones; ærumnasque subsequi ac succrescere. Vt enim ex siccitate terræ, arborum flores & fructus arefcunt; ita si mens religiosa in meditationibus, & pijs exercitationibus arida perseveret, omnis flos fructusque spiritualis exuret. Quare qui se in Christi crucifixi meditatione, atque imitatione minus exercuit, non modo tepidum se sentiet in tolerandis pro Christo laboribus, sed etiam laborum ipsorum impatientem: ac sibi inanium proculdubio arrogabit; aliosque despiciet, quod rariùs inter orandum de sui ipsius cognitione, & vilissima hominis conditione cogitauerit. Præclarum omnino, & suauissimum in omnibus molestijs nostris remedium est Crux Saluatoris. si enim virga Moysis perdidit Aegyptios, quanto magis seculares, ac Aegyptios animorum nostrorum motus Crux Christi profligabit? Qui si adhuc vigent, viuuntque in nobis, certe in Cruce positam vitam nostram non habemus. Nam cui in ea viuenti, quicquam ad summam animi tranquillitatem vel iucunditatem desit? Quod si rebus vtimur secundis, eius beneficio

est id fieri putandum est: sin autem acerbitatibus & ærumnis premimur, in ea proculdubio mitigantur. Quis audeat cum habitatoribus Crucis Christi pugnare? *Quis nos separabit à caritate Christi?* Quare si qui ab hoste vehementius oppugnati tandem superantur; id eò fit quod eas res pro viribus adhibere nolunt, quæ nos arctius cum Deo Opt. Max. perfectiusque coniungunt. *Perditio tua ex te Israel; ex me tantummodo auxilium tuum.* Si autem huic decimæ partis præscripto pareatur nihil præterea requiretur ad vitam quietam, & sine vlla dissensione traducendam, atque ita fiet vt idè omnes cogitemus, & sentiamus, nemoque vel de victu, atque vestitu, vel de imposto sibi munere conqueratur. *Quia caritas, benigna est, non inflatur, non agit perperam, non quarit quæ sua sunt, &c.*

9. Quod ad virtutem Obedientiæ pertinet (ad quam Societas omnia refert, tanquam ad scopum & vexillum, quæque eius est turris præcipua) etsi nonnulla fortasse dicenda erant, tamen quia B. P. Noster Epistolam de ea scripsit, non vtilem modo, sed omni dignam admiratione, quippe cui nec quicquam addi possit, nec detrahi; ad eam vos remitto, cum hac vna voce Euangelij: *Hoc fac & viues.* Hoc enim in Domino nobis polliceri possumus fore, vt si quæ in illa continentur præsti-

terimus, perfecta Obedientiae filij nomine,
mur & simus.

10 Cum de Paupertate in sexta Constitu-
tionum parte B. P. N. Ignatius ageret, eam
esse confirmat instar muri fortissimi Religio-
num, quo illae in statu suo & disciplina con-
seruantur, & à compluribus hostibus prote-
guntur. Quare maxima nobis est ratio ha-
benda tanti praesidij. illudque in primis soli-
citos nos tenere debet, ne Religionis aut zeli
specie dum Collegia stabilire, aut Domibus
volumus adiumento esse, subeat animum so-
licitudo immoderatio; propensioque cupi-
dior, quam probari possit hominibus exter-
nis & secularibus, atque adeo domesticis ipsis
dolorem afferat & mœrorem. Nam cum cu-
ram vehementiorem habendi prohibitam no-
bis in Euangelio sciamus, illud omni conten-
tione vitandum est, nã prætèxtu zeli alicuius
minuatur in nobis nostra recordatio pauper-
tatis; ac subintret cupiditas bonorum tem-
poralium, quæ certissima pestis est Religio-
num earum, quæ aditum penitus huiusmodi
peruersis affectibus non occluserunt. Nec ta-
men ideo interdictum putetur, quo minus Col-
legia, & Domus egentiores necessitate expo-
scente honestis moderatisque rationibus nu-
uari possint: illud tamen dico, quod aliquan-
do animaduersum est, multis Collegijs vsu ve-
nisse,

nisse, vt dum studio nimio procurandæ dota-
tionis varios modos exquirunt, alijs nego-
tiū potius facefferint importune, quàm exem-
plo ædificationique fuerint. Cum autem hu-
iusmodi rationibus humanis posthabitis, ea
conati sunt Nostri conseruare, quæ pauca
Collegijs donata fuerant, breui tempore,
vnde minimè sperarent, aut sperare potuis-
sent, diuina prouidentia pro ipsis aduigilan-
te, vno anno adepti sunt, quod frustra pluri-
bus annis concupiuerant. Hæc vero idcirco
à me dicta sunt, vt intelligatur appetitu isto
immoderato rem nostram bene non geri, quin
potius inde iacturam non lucrum existere.
At contra vbi cum moderatione in silentio &
spe proceditur, prospere cuncta succedunt;
proximi bene ædificantur; nosque ipsos veræ
Paupertatis titulo gaudentes maiore gratia,
& propensiore auxilio Christus prosequitur,
*Quia tibi derelictus est pauper, & orphano tu-
eris adiutor.*

11 Sed & illud operæ pretium mihi visum
est, excitare Patres ac Fratres in Christo mi-
hi dilectissimos, ac hortari in Domino, vt me-
mores sint, nos per vota Deo nuncupata se-
mel mortuos esse, vitamque istam iam
non esse nostram, sed illius, qui suæ non pe-
percit, vt eam nobis impartiret: atque ideo
æquum esse, vt eam in ipso abscondamus,
quam si nostris viribus conseruari in nobis
posse

posse credimus, grauiter decipimur. Nos autem mortuos esse in Christo, hæc signa testantur, si non videamus, non sentiamus; non respondeamus: vt qui oculos habeat apertos, vt aliena facta diiudicet; respondeat etiam facile, & contradicat ijs, quæ ab Obedientia iniunguntur; doleat ac conqueratur, si quando suorum defectuum commonefiat, argumento sit certissimo, eum nondum esse mortuum, sed plane viuere cupiditatibus suis, oblitum eius propositi, quod principio vocatio- nis suæ arripuerat.

12 Quæ idcirco commemoro, quod au- diam initio nascentis Societatis eximiam, quandam synceritatem, simplicitatemque flo- ruisse inter Nostros, cum admonitiones ac correctiones non mererem, non amarorem afferrent, sed amorem cum grati animi memoria & significatione coniunctum. & iure id quidem. Nam si seculares homines, qui coram Principe aliquo adstare debent, grati in eos esse solent, quorum iudicio vel iniectam sibi esse corporis faciem, vel aliud quippiam non ornate compositum intelligunt: quanto maiorem gratiam habere debet is, cui ab alio indicatur, quibus maculis anima fedetur, vt ante Dei conspectum lotus, ac purus veniat. Quod si aut dolor, aut perturbatio, aut etiam abalienatio pro gratia succedat, in horum & quidem grauissimorum detrimentorum alte-
rum

rum necesse est incurramus, vt vel nullo nos monente ac corrigente, vitia in nobis alio- res agant radices, cum nemo sit, qui eiusmodi infirmo, correptionis impatienti audeat adhi- bere medicinam; vel si adhibebitur, cum ea recipiatur stomacho indignabundo, & ama- ro animo, facile impleatur domus tota felle, & amaritudine propter illos, qui vt minus perfecti, neque admoneri volunt, neque corri- gi. Quare nulla nos istius sanctæ simplici- tatis, veræque humilitatis obliuio capiat, cum scriptura dicat; *Cum simplicibus ser- mocinatio eius.* Nec mirum sit ibi abesse, communicationem Dei, vbi non est simpli- citas.

13 Iam vero sicut lex Christi circunci- sionem corporis vetuit, ita commendat præ- ceptum cordis circuncisionem ei, qui Christi vult esse Discipulus, quippe qui ad hoc vocetur, vt abneget semetipsum, tollat Crucem suam, atque ipsum sequatur. Pari ratione vetantur in Societate publicæ mortificatio- nes, ob iustas & graues causas: at propriæ vo- luntatis abnegatio, & interior mortificatio sic proponuntur, vt qui aliter faciat, eum pro legitimo filio Societas non agnoscat. Et sane manifesto est iudicio, minime illos animadu- erere, quod nam voluntati propriæ supplicium debeatur, quæ Deum Creatorem suum non est verita offendere; cum illi obsequuntur & adblan-

adblandiuntur, neque eam tractant pro merito, quod non est aliud, nisi omni studio eniti, nihil unquam ut fiat, quod ipsa velit. Verendum porro est, ne harum rerum incuria graue damnum afferat Societati: idemque ipsi contingat, quod vineæ, quæ suis temporibus non putatur, quam sterilefcere & interire paucis annis videmus; neque vuas ferre, sed in palmites & sarmenta syluescere. ita plane apud nos, si qui animum ad commoda sua vehementius adiunxerint, periculum est, ne mortificationis oblitum pro racemis sarmenta proferant, quæ ad nihilum valeant, nisi ut in ignem mittantur. Atque ex incircumcisa voluntate, atque amore proprio aliud etiam incommodum sequitur, nempe, quod densissima quædam nubes ex corde, immortificato exoriatur, quæ ipsi præsentiam diuini conspectus obscurat, atque adeo tollit. Et vero cum mihi in animum subeant dona, & virtutes Beati Patris Nostri Ignatii, aliorumque Patrum, qui primitiæ quodam modo fuerunt Societatis, cum sua omnia sic agerent & decernerent, perinde ac si præsentem Deum intuerentur; sic afficior intimis sensibus, ut nihil malim quàm ne tantorum donorum, tantarumque virtutum, quas Societati Deus cœpit impertiri, copiosus imber culpa nostra residat. Nam si Israëliticus populus, ducem habens itineris, columnam

luminam igneam cœlitus demissam, tot nihilominus pericula, & labores in deserto adiit: quid fiet illis, qui cœlesti illo lumine destituti, per huius vitæ solitudinem, tot periculis obnoxiam gradientur? Quam facile poterunt in errorem induci. Siquidem non nisi in lumine Dei lux aspicitur; *Quia in lumine tuo videbimus lumen*. Itaque inter hæc monita hoc sit non vltimum, ut omni studio incumbamus in cordis nostri mortificationem; atque operemur omnia opera nostra in conspectu Dei ac Domini Nostri, dicamusque cum Propheta: *Propter hoc latatum est cor meum, & caro mea requiescet in spe*. Nec quisquam miretur, si ne corpore quidem quieto, & tranquillo viuat, cum nullam dat operam, uti Deum semper præsentem habeat. Neque enim hoc donum confertur ijs, qui illud minus æstimant, sed qui in eo assequendo plurimum elaborant.

14 Licet autem hæc Societatis Nostræ vinea, quæ, sicut principio scripsi, *Extendit palmites suos vsque ad mare*, iam protulerit & frondes & flores, nec racemi desint; hoc tamen expectatur, ut vinum copiosum fundat, cuius causa vinea omnis confertur. idque ut fiat, vuas necesse est in torcular iniici, & calcari. Hoc forsitan nobis, Fratres carissimi, deest, quod non gustamus,

mus, neque cum voluptatis sensu optemus calcari, premi, contemni, vt optata consolationis atque exultationis vinum proferamus. Meminerimus Christum dixisse; *Torcular calcavi solus*. Quis iam calcari recusabit, cum videat in torculari Christum premi, vt fundat nobis illud vinum, de quo ipse dixit: *A modo non bibam ex hoc genere vitis, donec bibam illud nouum in regno Patris mei*? Nam nisi fumum vani honoris, atque existimationis propriae perculcauerimus, facile ab hostibus nostris calcabimur, & Christi Discipuli esse desinemus.

15 Verum vt tandem huic Epistolae finem imponam, atque ad vnum caput omnia reducam, quae maxime à vobis desidero; sit nobis continuè ante oculos illud Apostoli: *Videte, Fratres, vocationem vestram*. Si quis igitur humiliandi se desiderio tenetur, etiam atque etiam cogitet quantum debeat vocationi suae, & quid ab eo gratia illius exposcat; in dictis, factisque omnibus circumspectat, an dici, fierique debeant ab eo, qui in hanc Societatem sit adscriptus. Omnia metiatur ad illam mensuram, eritque in locutione modestus, honestus in conuersatione, assiduus in aedificatione proximi, prudens & sanctus in operationibus suis, potens in reuocandis hominibus à peccato, ardens in tole-

tolerandis pro Christo & eius Ecclesia laboribus, ac demum vnus exijs, quos Constitutiones nostrae informant atque instruunt, qui cum saluti propriae inuigilet, idoneus sit & in salutem proximorum incumbere: eritque is operarius, de quo merito dicatur, *Dignus est operarius mercede sua*. Vtinam permitti à Deo in hanc vineam suam mittantur, vt suppetat copia multos non solum in Europam, sed & in Affricam, atque Asiam, Indiamque mittendi; atque vt dum omnibus vbique terrarum ad Christum trahendis opera ponitur, *Tandem fiat vnum ouile, & vnus Pastor*. Ille, qui suarum nos ouium numero aggregauit, optimus & verissimus Pastor Christus Iesus, eam nobis tribuat gratiam, vt ipsius vocem vere audiamus, ac tandem in hac vita per gratiam, & in caelo per gloriam eum cognoscamus.

16 Quoniam vero quantum homini afflicta valetudine licet conijcere, tempus resolutionis meae instat, omnes oro atque obsecro, vt quae est vestra caritas, in precibus & sacrificijs vestris habeatis me apud Deum commendatum, vt hoc exiguo tempore, quod mihi reliquum est vitae, gratiam Vocationis meae agnoscam; & ex eius spiritu actiones meas deliniam, atque ad iter me comparem in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus meis. Quod ipsum peto, petamque

tamque à Deo quoad viam pro tota Societate, sicut à me non solum officij mei ratio, sed etiam singularis erga ipsam caritas suo iure flagitat. Romæ mense Aprili. 1569.

R. R. V. V. Servus in Christo.

FRANCISCVS BORGIA.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

PIE.

EPISTOLA

R. P. N.

EVERARDI

MERCURIANI

GENERALIS.

Ad Superiores Societatis.

Monita ad rectam gubernationem.

INTER ea quæ Superiores Societatis vt certissima habere debent, id vnum est in primis, non intentionem rectam, non prudentiam, non alia id genus duntaxat esse necessaria, vt è more atque Instituto nostro, cum mansuetudine & amore agatur: verum

E prater

præter hæc omnia illud maxime donum requiri, quod Apostolus inter gratias gratis datas appellat gubernationes; quodque longè omnibus præstat, non parum in edomandis animi perturbationibus & affectibus profecisse.

2 Alterum, quod quantumuis subditi ab exacta obedientiæ ratione deficiant, humana tamen imbecillitas magnam sane industriam, amorisque significationem à Superioribus deponcit. Apertum enim est rationem, iusque, ipsum quodam modo postulare, vt quemadmodum nostri homines se per summam liberalitatem Deo, Dominoque nostro consecraverunt; sic à Superioribus excipiantur eodem amoris sinu ac tractentur: præsertim cum hæc caritas & liberalitas mutua, adhibita sollicitudine ac diligentia, citius quam quiduis aliud disciplinæ obseruantiam promouere possit.

3 Porro subditos in Superioribus agnoscere illum oportet, cuius locum tenent, Christum scilicet, ac Dominum Nostrum; sicut enim Superioribus non obtemperatur ob eorum probitatem & virtutem, sed Christi causa, à quo id muneris habent: sic omittenda non est illa ipsa obediendi celeritas & resignatio, quantumuis humanum aliquid in ijs obseruarietur.

4 Quod vero ipsum Superiorem proxime

me attingit, vt boni Pastoris officium cum auctoritate fungatur apud subditos; duo procuranda sunt: alterum vt intelligant certumque omnino habeant subditi ipsi, quidquid Superior agit, Christi causa, cui obedire debet ipsiusque Instituti, & ob maius ipsorum bonum facere. Et quidem amorem aduersus omnes æqualem nullo discrimine significabit; ita vt, si necessitas postulet, eum pro officio quempiam admonere, reprehendere, aut pœnitentiam aliquam iniungere, id semper æstimetur fieri amoris ergo. Quamobrem caueat vt ne subditis occasionem præbeat suspicandi, quod de ipsis male sentiat aut diffidat. Magnopere enim hæc suspiciones minuunt reuerentiam & amorem erga Superiores; & spe abiecta recuperandæ ipsius gratiæ manent in suis vitijs absque vlla curatione; neque omnium modo, sed imperfectiorum etiam quorumlibet (non ommissis ideo debitis disciplinæ modis) ostendet se spem bonam concipere futuræ emendationis, nec se præteritorum esse memorem.

5 Ad hæc Superior caueat vsum artificij humani erga subditos, vnde ipsi conijciunt Superiorem aliquid ambigue loqui. Id enim prorsus adimit fiduciam, qua subditus curæ paternæ Superioris se committit ac tradit. Et sane cum ea arte stare haud quaquam potest vnitas & mutuus amor ac reuerentia, sine

quibus absoluta resignatio & indifferentia ad virtutem, religiosamque perfectionem haberi non potest. Neque vero homines tot rerum capaces, totque dotibus ornatos, quales Societas habet, id genus artibus ad religiosam disciplinam, solidamque virtutem cogas; cum illo in genere vix vnus alteri cedat: veritas autem sinceraque virtus bene arctam & diuturnam vnitatem inter Superiorem ac subditos generare ac fouere potest.

6 Alterum, quod ad parandam sustinendamque auctoritatem in subditos magnam vim habet, in eo positum est, vt ijs impendio persuadeatur Superiorem esse sui officij gnarum, neque aliunde regi aut pendere, quam à Superioris sui nutu. Vt vero id persuasum habeant, omnino est opus, sui vt muneris partes opere ipso impleat. Ea propter ipsum scire oportet qualem omnem Societatis familiam, nec non qualem vnumquemque interius esse deceat: quandoquidem Societas exterior disciplina contenta non est, sed dispositionem maxime & culturam animi interiorem intendit. Quoniam autem exterior disciplina certis regulis comprehenditur, Superioris est omnes nosse tum communes, cum peculiare officiorum atque ministeriorum. Quinetiam pari diligentia procurandum est, non tantum vt eas singuli intelligant, saltem eas quæ ipsos attingunt, verum etiam vt easdem

dem apud se habeant, vsuque sibi familiares faciant.

7 Expedit etiam, imo necessarium est curare, vt singuli quod sciunt, promptè exequantur, adeoque animentur ad id amplectendum; tum vero suppeditare quidquid muneri bene obeundo faciet. Postremo videndum frequenter quo pacto rem gerant, quem modum in obseruandis regulis sequantur, instruendo, admonendo, reprehendendo per seipsum, aut alium, quo dirigantur, animentur, confirmentur, prout opus fuerit. Quapropter ipsum scire oportet, quibus difficultatibus cuiusque officij implicata sit functio: easque primo apud Deum sedulo discutere, tum apud suos consultores, vt conuenientia cuique auxilia dentur, & vniuersi suauiter iugum ferant, intelligantque si minus ex omni parte prouisum est, non desiderari tamen diligentiam & caritatem Superioris.

8 Iam quod spectat ad officij pastoralis eam partem, quæ in disciplina interiori versatur (quæ satis ex ea quæ illi cum exteriori est proportio cognosci potest, cum quæ de hac dicta sunt ad cognitionem illius iuuare possint) animaduertendum est, quod quemadmodum vt sciat qualis in Societate familia aliqua esse debeat, ex regulis quæ de illa tractant, notitiam eius parare opus est: pari ratione ei, qui scire velit qualis quisque e-

Societate interius esse debeat, petenda est notitia à regulis, & Constitutionibus ea de re tractantibus. in illis enim omnia perspicue, tanquam in speculo videbuntur, vt colligitur ex capite quarto Exam. itemque ex 3. 6. 9. & 10. parte Constitutionum, atque adeo passim ex alijs locis, quod magna ex parte summam comprehenditur regulis Summæ sapientiæ, & libello spiritualium Exercit. B.P. Ignatij. Cum ergo duo vel tria capita completatur omnis disciplina interior; primum, de ijs quæ abneganda sunt, deque affectu ipsorum penitus exuendo; alterum de studio comparandi virtutes necessarias, Societatis ministeria tractaturis, vt taceam proposita sancta & pia desideria, quæ ad hoc subinde à Deo injiciuntur: qui in hanc pastoralis muneris curam aduersum alios incumbet, non modo qualem esse oportet vnumquemque ex regulis & Constitutionibus nosse conuenit, verum etiam (quod ante dixi) plane necessarium est vt subditi persuasum habeant, eum esse eius rei peritissimum. quæ persuasio sola rei veritate acquiri potest.

9. Præterea curandum Superiori est, vt subditorum quisque norit, qualis interius esse debeat, idque vsitatis in Societate rationibus, quales nimirum sunt explicationes regularum, publicæ aut priuatæ instructiones, exhortationes, aliaque id genus. in Societate

ordi-

ordinaria. Quamobrem tâto diligentius procurandum erit, vt subditorum animi dirigantur, inflammentur, confirmentur, ac Superior apte foueat desideria huius disciplinæ interioris, quanto certius est sine illa nullam profectum sperandum esse. Huius porro disciplinæ exercitatio tota vita tenenda est, vt quasi nobis sit Nouitiatus continuus. Necessitas quippe & continuitas delictorum, & necessitatum nostrarum continuam hanc meditationem postulat. Dentum Superiori videntum sedulo est, quâ quisque viam in hac exercitatioe insitat; quid, & quantum in vnoquoque desideretur, seu ad tollenda impedimenta virtutum, seu ad vires & arma conquirenda. Atque vt erunt difficultates, ad Deum recurret, magnoque studio radices & causas in singulis inuestigabit, inquiretque remedia nunc vini, nunc olei, his malis necessaria. Propterea ad manum habeat regulas, quæ tranctant de discernendis spiritibus, & curandis animabus, vt sanctè docuit B.P. Ignatius in libro Exercitiorum; sitque sollicitus, vt singuli tam suarum imperfectionum causarumque notitiam habeant, quam remediorum conuenientium; incumbatque in rectam animorum dispositionem, vt ea omnia adiumenta ac remedia ex animo admittere, & completi possint.

Atque vt finem faciam, in cura huius pastoralis

E 4

storalis

toralis officij, promptoque harum industria-
rum vsu, Superior plurimum in Domino con-
fidat oportet: quoniam ipse vnctionem Spi-
ritus sancti effundet, quo facilius omnia di-
rigantur ad spirituale auxilium animorum,
preparenturque ipsius hæc instrumenta ad
obsequium diuinæ suæ maiestatis.

EVERARDVS.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

EPI-

EPISTOLA
R. P. N. GENERALIS
CLAVDII AQVAVIVÆ.

Ad Superiores Societatis.

*De eiusdem Societatis felici
progressu.*

VM recogito gaudium, &
consolationem, qua ab ini-
tuo conuersionis meæ per-
fundebantur intima viscera
interioris hominis mei, hac
vna cogitatione, quod in-

omnibus rebus à Superioribus dirigendi es-
sent gressus mei cum maxima pace atque se-
curitate cordis mei, & cum maximis subsidijs
ad castigandam propriam voluntatem, quæ
nos, quo id magis laboramus, eo minus ve-
rè nostros esse finit: dumque contemplor.
quod

[Small handwritten note or mark.]

[Small handwritten note or mark.]

quod mihi Diuina bonitas reuelatis oculis ostendere dignata est, quanta videlicet sit vocationis nostræ altitudo; quantique momenti ad animarum salutem, atque Ecclesiæ Christi obsequium, corpus hoc Societatis æstimandum sit: non possum non animo dolere in hac mutatione dexteræ Excelsi, quam illi in me, & de me præter omnem humanæ sapientiæ opinionem facere visum est. Quandoquidem altero me expoliatum video, quod tantopere à teneris annis concupiuit anima mea, vt à Christi seruis veluti cæcus deducerer: alterum, vnde assidua copia gaudiorum erat, iam mihi perpetua materia fit timoris. Non enim solum tot tantisque adiumentis me orbatum cerno, quæ mihi oculi eorum afferre consueuerant, à quibus antea gubernabar; sed me repente video tanto exercitui ducem factum, & naui tantæ, talibus militibus ac mercibus onustæ gubernatorem subito constitutum. Proinde procul dubio formidine maiori, quàm in dispari onere, verba illa mihi vsurpanda sunt, quibus in causâ simili Diuum Gregorium è Scripturis vsum scimus: *Nolite me vocare Noömi, sed amaram.* quandoquidem contemplatus in domo hac veri Salomonis pacifici nostri, cibos mensæ eius, & habitacula seruorum & ordines ministrantium, minori quidem sensu, sed admiratione non minori, ac Regina illa, *Non habeo vltra spiritum.*

Ruh. 1.

3. Reg. 10.

sum. Nec quicquam in me inuenire possum, vnde non renuat consolari anima mea, nisi cum Dei memor sum. de cuius infinita bonitate, ita plane futurum confido, vt Societatem nostram quippe opus digitorum suorum, sibi que gratissimum, tanto maiori cum sua gloria conferuet ac promoueat, quanto ineptius cognoscitur instrumentum, quod ille assumere, & quidem non ignarus, voluit; qui superbas turres Ierico non tormentis bellicis, sed tenuissimo tubarum flatu, in brachio extento deiecit; & arrogantia Madian castra vilissimis fœcilibus iisque contractis superauit, ac perdidit. Cum itaque ex rei magnitudine intelligam, quantum à me diligentia requiratur; & quantum mihi vt speculatori immineat periculum: ex eo autem quod sperem permanfuros oculos Domini, & cor eius in Societatem cunctis diebus; considerare debeam illum nostros conatus, atque labores nec deserturum, nec irritos esse passurum; id à me officij exigi arbitratus sum, vt ad Reuerentias vestras nonnulla scriberem, quæ sentio multum per omnem modum ad felicem Societatis nostræ progressum pertinere: quo nouo quodam spiritu induti, excitemur omnes Christo capiti coniuncti, ad opus hoc, quod illius opus est, totis viribus promouendum.

2. Hoc itaque primum cupio insculpi cordibus nostris, familiam hanc vniuersam, tam Deo

Deo charam, atque ad tam præclara facinorâ electam, impositam esse super humeros & capita nostrum omnium, quibus hæc pascendi cura credita est. ad quos, quandoquidem polliciti sumus nos vigilaturos, quasi rationem pro animabus eorum reddituris quos, paucimus, peculiari ratione pertinent monita illa Salomonis, *Fili mi, si sponderis pro amico tuo, &c. Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui: festina, discurre, suscita amicum tuum, ne deeris somnum oculis tuis, nec dormitent palpebra tua* Vere etenim ita habet res, ut spiritualis subditorum profectus ab ijs qui regunt, maxima ex parte pendeat. Videmus namque quæ Dei est bonitas, ita affectos ac paratos Societatis homines, ut maximus lucis fructus sperandus sit in omni bonitate, iustitia & veritate, si nos omnes, qui præsumus, vigilanter & discrete ministerium nostrum impleamus. Quod quidem ministerium ut rectè intelligatur, illud necessario statuen- dum est, esse hunc exercitum quemdam filiorum Dei, quos singulari vocatione dignatus est Deus noster congregare, ut seruiant ei ex caritate non ficta, corde magno, & animo volenti; & onus crucis (ut ita loquar) ei illi alleuent in ouibus quæ perierant, ad cælum reportandis. Cum igitur exercitus sit, maximum ordinem, maximasque vigilias exigit;

cum

cum sint filij Dei, satis apparet quibus oculis sint aspiciendi à Superiore; quanto amore ac reuerentia disponendi, quam ingenti profectus eorum desiderio. cum tam excellenti vocatione vocati sint, non decet Superiores, ea quæ perfectionis sunt, pusillanimitatis spiritu, qui è seculi prudentia nascitur, vlla ratione metiri: ac denique cum seruitus quædã ex amore sit, id emicax maxime erit ad eos dirigendos, si Superior eorum teneat ac possideat voluntatem. Neque enim, qui in Societate præfunt, eo contenti esse debent, ut obediatur subiectus; & hoc aut illud quod iniungitur modo præstet, quoquomodo præstet; sed illud maximè spectari oportet, ut id magna cum perfectione in Christo exequatur: ad quod præcipuè conducet si subditi verè intelligant se à Superioribus diligi, qui sui filij Patres, matres, nutrices, medicos, denique omnia omnibus, pro cuiusque necessitate exhibeant necesse est. Quare D. Bernardus cum Superioribus agens, *Discente, inquit, subditorum matres vos esse debere, non Dominos: studete magis amari, quàm metui.* Atque idem paulo post. *Quid iugum vestrorum super eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus à serpente parvulus fugit conscientiam Sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tanquam ad sinum recurrere matris?* Quod idem etiam ante Diuus Grego-

Prouerb.

1. Timot. 1.

In Cant. ser. 23.

2. Jer. 17.

Gregorius præclare docuerat ijs verbis, *In qua videlicet compassione necesse est, talem se, qui præest, exhibeat, cui subiecti quique occulta quæque sua prodæ non erabescant; ut cum tentationum suarum fluctus paruuli tolerant, ad Pastoris mentem, quasi ad matris sinum recurrant; & hoc quod se inquinari pulsantis culpæ sordibus præuident, exhortationis eius selatios, ac lacrymis orationis lauent.* Et re vera qui se ipsum considerat circumdatum infirmitate, ac sinul diligentius æstimat, amorem quem Deo debet, ac propter eum, eius etiam filijs (hinc enim trina, qui gubernaturi sunt, ratione amoris, interrogatione tentantur) optimè videt quanta in his omnibus, quæ hoc loco sunt, compassio; quanta etiam erga Deum & proximum caritas requiratur. Neque enim sine certi ratione mysterij Sacerdotali bysso, coccus isque bis tinctus adiungitur. Hunc sanè affectum animi (vt irrationali pectoris, nomina etiam Patriarcharum intexamus) Moyses ostendebat, cum ita reputaret & diceret, Deum sibi ita populi illius curam demandasse, quasi ipse eam omnem multitudinem concepisset ac genuisset, eique Dominus expresse præcepisset: *Porta eam in sinu tuo, sicut solet nutrix portare infantem suum.*

3 Hinc etiam illæ Apostoli Pauli voces, 1. Theff. 2. *Facti sumus, inquit, paruuli in medio ve-*
strum,

strum, tamquam si nutrix foueat filios suos. 2. Cor. 11. Et, *Quis infirmatur & ego non infirmor?* Et, Gal. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio.* Sic sic nimirum sanctæ memoriæ B. P. Ignatius in Constitutionibus exigit vt Superiores amari potius, quam timeri studeant. sic in formula Instituti præcipitur, vt in gubernatione memores simus benignitatis & mansuetudinis Christi, & formulæ Petri & Pauli Apostolorum. de quorum altero vt in præsens taceam, de Paulo certè nouimus quæ miro quodam compendio in suo Apologetico colligat Nazianzenus, quanta caritate atque discretionem, quanto animi feruore atque compassionis affectu omnibus omnia fieret, & vno eodemque principio, tanquam sapiens medicus, diuersis diuersa exhiberet medicamenta. Quod ipsum officium egregie, D. Bernardus paucis in epistola quadam pinxisse videtur, cum ait; *O bona mater charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit vniuersos. Cum te arguit, mitis est, cum blanditur simplex est: pæd solet scuire, sine dolo mulcere: patienter nouit irasci, humiliter indignari.* Et ne longior sim hac in re, cum subditus currit bene, quis nesciat quantus ei addatur animus exhortatione Superioris ac laude? cum reprehenditur, si id ex amore intelligat prouenire, dolere for-

Epist. 1.

fortassis potest, exulcerari non potest? Medici vulnus quamvis vrat, sectio non odium parit, sed amorem. si à Superiore instruitur, à quo se diligi putat, suscipiet instructionem, lætus, non vt murmuret, sed vt faciat quod monetur (sin contraria opinione imbutus sit, quod alioqui cibus est, ei vestitur in venenum) si tentatione pulsatur, securus in manu matris deponit spinam; & manifestè apparet non aperiri medicamento ianuam sed occludi, cum Superior suspicandi causam præbet, vel se minus diligere, aut male sentire, aut sperare de filijs. Atque hanc quam dico fiduciam, Patres carissimi, non credere debemus in ipso necessitatis articulo in subditos gigni posse, licet tunc amantissimis verbis eam efficere conemur; sed necessarium est præterito tempore varijs occasionibus, ac beneficijs, tum ostendendo curam, etiam corporalium illius necessitatum, tum familiaribus cum ipso agendo, tum denique alijs rationibus, apud eum & alios communiter hanc amoris opinionem collectam esse demonstrando, quæ non modo disciplinam nostram ac Instituti & Regularum observationem non eneruat, sed etiam maximè perficit; quippe cum disciplinæ cura dilectio sit, & dilectio custodia legum illius, vt etiã infra differemus. Nunc enim primum hoc caput concludam, si illud addidero, quod sicut magistri spiritualis viæ, &

ij qui

ij qui alios regunt, grauiter decipiuntur, cum omnes ad regulam propriæ conceptionis dirigunt; ita ad subditorum voluntates conciliandas & suauius gubernandas, in primis necessarium est, vt quis in gubernatione, non modo aliorum partes deponat, ne aduerti possit Superior esse Pauli aut Apollo, sed ipse se ipsum exuat, & proprium spiritum Societatis induat; quem & in Constitutionibus expressit, & viuis exemplis ostendit sanctæ memoriæ B. P. noſter; quem etiam perpetua successione atque traditione quadam seruandum ac custodiendum, non immutandum accepimus.

4 Secundo autem loco, quod vehementer exopto, quia magni momenti esse intelligo, illud est, vt singulari diligentia atque industria circa ea, quæ ad orationis & meditationis studium pertinent, Superiores vigilant. Neque enim erga Deum, neque erga suos Superiores, neque erga seipsum, neque denique erga proximos rectè vnquam poterit absque huiusmodi exercitatione Societatis operarius ordinari. nam quo modo posset aliquis aut sensu cordis diuina beneficia percipere, nisi ea diligentius ruminauerit? aut ijs gratus esse, vel operibus respondere, si ea non frequentius atque impensius cogitauerit? quomodo poterit ea, quæ videntur & temporalia sunt, serio contemnere, qui non gusta-

F

bit

bit aterna? quomodo nouerit honoris appetitum, amoremque proprium, grauissimum boni communis hostem (vt eum B. P. noster appellat) pedibus conculcare; qui clara luce non deprehenderit, quid sit homo, cur sit homo? Aut quando vires suppeditent ad difficultates superandas, quæ se se in via spiritali opponunt; passiones edomandas, quæ singulis horis insurgunt; ad virtutum actus exercendos, quibus habitus acquiruntur; ei, qui meditatione, vt Diuus Bernardus loquitur, non cognoscat quid sibi desit, & oratione non impetret? Quam vero rationem seruare poterit agendi cum proximis de rebus spiritualibus, sic vt ad cœlestium amorem illos excitet, aut eorum animos cœlesti rore perfundat ille, qui nullam aut raram cum Deo communicationem habeat; atque ideo præ ariditate cordis, sine magno labore tria verba ædificationis eloqui vix possit? quis zelus illi esse poterit, quæ fames aut sitis salutis animarum, si non mentis intentione ingressus fuerit in cauernam maceræ, latus, inquam, Crucifixi, vbi cum viderit quàm ex carò illi steterint, vt aquila illa volans, quæ in Iob describitur, tota in Christo liquefacta, & inde contempletur escam, *Et ubicunque fuerit cadaver, statim adsit?* Hæc vero mentis exercitatio tantum abest vt proximorum auxilium, nostraque ministeria erga infirmos fratres

Greg. 31.
Mor. c. 22.

fratres præpediat aut retardet, vt potius promoueat: hoc si quidem, vt idem Bernardus ait, vera & casta contemplatio habet (si vera & casta est, idest si neque seipsam, neque propriam quærat consolationem) vt tanto animam repleat zelo acquirendi Deo, qui eum similiter diligant, vt omnia derelinquat, & seipsam oblita, ad prædam festinet discurrere. Contra vero qui meditationis exercitio non iuuatur, affert ille quidem fortasse, aliquid fructus ex bona voluntate & opinione illa, qua sibi iam persuasit, sacrificium esse Domino auxilium animarum: sed non ignoramus tamen quid Apostolica verba illa significant, *Charitas Christi urget nos, affi-* 2. Cor. c. 9.
mantentes hoc, quoniam si sumus, &c. Et pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuunt; sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Denique qui nouit labores, incommoda, persecutiones, contumelias, desolationes, quæ necessario ferenda sunt ijs, qui volunt animarum piscatores fieri; non obscure prospiciet, quàm necessarium sit semper, vt sint succincti lumbos, calcatei pedes, ac fortitudine armati ita sint, vt liceat cum Apostolo dicere. *Maledicimus, 1. Cor. c. 4.*
& benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus; tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsa usque ad huc. & alibi.

3. Cor. c. 4. bi. *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aperiatur, sed non destitutumur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: humiliamur, sed non confundimur: deicimur, sed non perimus: semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, ut & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris: semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Iesum, ut & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali: & in ijs omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.*

5 Et ne longum faciam, non obscurum est hac de re etiam B. Patris Ignatii iudicium, qui cauere omnino iubebat, ne spiritualium rerum frigescente feruore, *Humani atque inferiores affectus incalerescent*: volebat, ut intelligerent nostri, ea media maiorem habere efficaciam ad salutem animarum, quæ magis instrumentum cum suo primo motore coniungunt: præcipiebat ut spiritualia exercitia nostris familiaria essent, ut possent etiam in illis alios erudire, & dexteritatem ad vsum in hoc spiritualium armorum genere tractando consequerentur. Præter illa autem quæ in Constitutionibus habentur, nouimus quanti semper ea ipse fecerit, quantumque illorum vsum atque exercitationem commendarit. Neque nos latet, quid suo ipse exemplo docuerit: volebat Rectores in spiritualibus exercitatos

citatos esse, & qui orationibus & sanctis desiderijs totum collegium velut humeris sustinerent. Cum de Profecillis agit & Coadiutoribus formatis, ideo nullum eis certum orationis & meditationis tempus præfinit, quòd tanquam certum ducat, eos sic profecisse, ut plane sint homines spirituales, qui quantum corporis valetudo & externæ occupationes caritatis atque obedientiæ permittant, in via Christi, inoffenso pede currere possint. In Generali Præposito scimus omnium primam hanc dotem experere, ut cum Deo Domino nostro, quàm maximè coniunctus & familiaris sit, tam in oratione, quàm in omnibus actionibus suis. Ex quibus omnibus manifestum efficitur, quanta sit meditationis in Societate necessitas: nec omnino posse à vocali oratione eadem præstari, quod certæ rationes, & experientia ipsa nimum aperte ostendunt. Fateor autem hoc meditationis negotium difficultate non carere, neque in omnibus æqualem habere successum; sed idcirco habemus Superiores, habemus & Præfectos spiritualium rerum: ijs omni diligentia curandum est, ut non solum præscriptum tempus meditationi impendatur, sed vtiliter impendatur, ut sciat vnusquisque *Meditari cum corde suo, & exercitare & scopare spiritum suum: & cum cogitauerit vias suas, conuertat pedes suos in testimonia Domini.* in sum-

ma omnes singulari studio non modo Nutriatus aut Probationis, sed etiam reliquo vitæ tempore in eo vigilemus. Neque enim video, qua ratione possint Societatis homines, cum operarij fuerint, necessarios huiusmodi sumptus spirituales habere, si non ab initio eum sibi habitum quæsiuerint, & deinceps sine intermissione exercendo retinuerint. Quod si qua Religio est, cui meditationis familiare studium pernecessarium sit, & prompta quædam facultas in Deum subinde euolandi, ea certe nostra est, vt non modo ex ijs, quæ dicta sunt facile cernitur, sed etiam ex alijs, quæ nostram Instituti formulam comitantur. Cum enim certis de causis nostra ratio Chorum reiecerit, ac perinde vt occasio tulerit, per partes, & loco sæpe incommodo, diuinum nobis officium recitandum sit; atque insuper vita nostra inter seculares, in medijs distractionibus & occupationibus exerceatur; in mari, in terra, in carceribus, in hospitalibus, & quod ijs difficilius est, in aulis Principum, cum necessitas, aut caritas id postulat; quid nobis erit, si non omnia hæc, quasi spiritualia detrimenta, vnus orationis compendio resarcire conabimur? & illud præ ceteris omnibus D. Basilij præceptum amplectamur, quod cum ceteræ omnes actiones certum aliquod tempus ac præfinitum habeant, orationis tempus totam vitam occupare debet.

Equi-

Equidem credo ex huius rei defectu non parua nec pauca in Religiosis hominibus incommoda accidere. Vtinam det nobis Dominus, vt sanctum hoc studium in Societate floreat, *Benedicens corona armæ benignitatis suæ, vt campi eius repleantur ubertate; pinguescent quippe speciosa deserti, & exultatione colles accingentur.* Nihil enim vereor, dum nostri in hoc studium incubuerint, quin asperitatem vitæ, corporisque afflictationes quas ex obligatione non habemus, ita compensent, vt nullam propterea vel fructus noster, vel bonum Societatis imminutionem patiatur.

6 Tertium vero, in quo Superiorum nostrorum magnam curam ac diligentiam desidero, est diligens Regularum obseruatio, quæ quo loco habendæ sint, vehementer cupio Nostrorum cordibus imprimi. in ijs enim quasi in speculo quodam elucet, *Voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta;* & quid à nobis ille exigat, vt in omni conuersatione sancti simus, sigillatim exprimitur; & quemadmodum quicquid vel ad singulorum per se, vel ad vniuersorum simul, totiusque corporis Societatis nostræ conseruationem, vel ad fructum nostrorum ministeriorum pertinet, nihil dubij est, quin à diuina directione pendeat, & ab efficaci illius motione, cuius dextera virtutem facit, quam quidem non nisi ex influxu quodam peculiaris gratiæ vocationis nostræ.

F 4 à Do-

à Domino haurire possumus. Sic contra qui à Regularum obseruatione & præfixo Instituti limite sese subtrahit, hoc ipso ab illa Dei motione influxuque se subtrahit. ex quo fit, vt homo sibi ipsi relictus, nihil aliud possit quam id quod potest homo sibi relictus, ac destitutus, nempe vt labatur in multis, & impingat in vijs suis. Nec vero quisquam sibi blandiatur, si quasdam negligat Regulas, quòd haud ita magni momenti videantur, vt in his obseruandis negligentiosem se esse posse existimet: quandoquidem neque paruum aliquid reputandum est, quod suauem illam cum Deo coniunctionem relaxet, atque animæ serenitatem obnubilet; & manifestum est non esse ea opera parui aestimanda, quæ à non parua charitate & obedientia proficiuntur. Accedit quod Religiosus, qui ita in animo suo assuescit, vt maiorum suorum statuta, quæ reuereri debet etiam in minimis, negligat; habitum quandam libertatis induit, non sani spiritus, sed seculi, vt pedetentim maiora quoque paruipendat. Nouimus autem qui dixerit, *Musca morientes exterminant suauitatem unguenti: & qui spernit modica, paulatim decidit.* Quare non modo D. Leo ait. *Qui non proficit, deficit; & qui nihil acquirit, non nihil perdit:* sed Abbas etiam Theodorus apud Cassianum, *Quapropter, inquit, illud erit euidentis nostri iudicium detrimenti, si intellexerit*

Col 6. c. 14.

exerimus nihil amplius acquisisse, ne dubitemus retrorsum fuisse nos reuocatos, quo die non senserimus ad superiora progressos. Fœlix anima & multipliciter fœlix, quæ sic inuestigat, quæ sit voluntas Dei, vt nihil prætermittat, in quo se dilecto posse gratificari arbitretur; sed ad singula verba cum quippiam iniungitur, gaudio gaudet, & in exultatione cordis vna cum sponsa illa sibi ipsi loquitur, *vox dilecti mei.* Quid ni dilecti vocem agnoscat, qui dilectum ipsum in homine veneratur? Nec aliarum contra Regularum asperitas excusare potest, ne quis forte ad excusandas excusationes, oleo peccatoris suum ore proprio caput impinguet. Nam quisquis diligenter nostra instituta considerat, nihil asperum vel arduum inueniet, nisi forte nolentibus: late enim eos hoc volentes, ea quæ in voluntate sita sunt, statim vt voluerit hominem etiam posse, quia mox vt vult, utique potest.

7 Atque in vniuersum etiam ego quidem spirituales difficultates non aliunde oriri existimo, quam ex eo quod sapienter in suis Confessionibus Diuus Augustinus admonuit, *Lib. 10. c. 23* *Quoniam, inquit, Caro concupiscit aduersus spiritum, & Spiritus aduersus carnem, vt non faciant omnes quod volunt, cadunt in id quod valent; eoque contenti sunt: quia illud quod valent, non tantum volunt, quantum sat est vt valeant.* Itaque vbi primum à contradi-

1019
1017

1018

traditione sensus quam in ciuitate animæ nostræ volentes nolentes patimur, vel modica difficultas exoritur, terga vertimus; nosque tanquam victos abijcimus turpiter, causantes nos id præstare non posse: Tota autem ratio est, quia neque fortiter, neque integre volumus. Veruntamen quamuis difficilia & amara essent quæ iniunguntur, ea si Prophetæ farinula condiremus, verterentur potius in dulcedinem. Inde erant voces illæ adeo ab ijs dissimiles, quas à tepidis quotidie audimus. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo: & Inuenti sunt sermones tui & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium & letitiam cordis mei.* Et certe quid nam causæ esse putemus quod ea vt graua & difficilia interdum horremus, quæ leuia nobis ante atque suaui videbantur, nisi quia *comederunt alieni robur nostrum, & ignoramus?* & quemadmodum ijs contingit, qui de via fessi sunt, sic nos marcescentibus interioribus viribus, gemere incipimus sub onere, quod antea ne sentiebamus quidem. Quod perspicue in collatione de mortificatione Abbas Abraham docuit, explicans vnde fiat vt cum Dominus dixerit: *Iugum meum suauē est & onus meum leue,* tantas tamen in via spiritus difficultates sentiamus: eamque ad rem affert locum illum Ecclesiastici, *Labor stultorum affligit eos qui*

Psal. 118.
Euc. 15.

Col 24. cap.
24.

Math. 11.

non nouerunt ire in ciuitatem. Vere enim sine intellectu sumus, si in patriam Hierusalem cœlestem properantes, asperas & quasi spinarum sepes, itinere non trito, vias quaerimus, relicta interim via vinearum plana & recta, pascuisque vberrimis plena, quam Dominus ipse ostendit, parauit, atque muniuit.

8 Et re vera experientia docet eos, qui per obseruationem suarum Regularum ambulantes, inoffenso pede currentes, sceleriter experiri quid sit quod dictum est, *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum, & quod Dominus pollicetur, Ego ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum.* Nolo hoc loco longior esse eos admonens, quibus graue hoc onus redditur, vt infirmæ parti medicamentum adhibeant, curantes videlicet serio sensus, atque iudicij proprii mortificationem, cum ex Epistola B. P. nostri Ignatij perfectè intelligi possit quicquid ad obedientiæ virtutem pertinet. Ego illud tantum addam, quod in libro de Præcepto & dispensatione apte à D. Bernardo dictum legitur: Porro imperfecti cordis & infirmæ prorsus voluntatis indicium est, statuta seniorum studiosius discutere, & horrere ad singula quæ iniunguntur; exigere de quibusque rationem, & malè suspicari de omni præcepto, cuius causa latuerit; neque vnquam libenter obedire, nisi cum audire contigerit, quod for-

Psal. 118.

Bern. in libi
de præcep.
& dispensat.

tè liberit, aut quod non aliter licere, seu expedire monstrauerit vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata satis, immo nimis molesta est huiusmodi obedientia, non plane illa est, quæ ex Regula traditur, obedientia sine mora: disputare profecto hoc est in actu cordis, non in auditu auris obedire. Denique addit omnino fieri non posse, ut huiusmodi anima carnalis non opprimatur pondere, & non graue sentiat iugum Christi. Nos autem, si illius spiritus participes sumus, qui totum hoc Societatis corpus vegetat atque viuificat, qui non spiritus huius mundi est, sed spiritus qui ex Deo; ac si, ut gloriosus ait martyr Ignatius Spiritu sancto ut linea & perpendiculo utamur ad nostras actiones moderandas, ac dirigendas: videbimus, cum eius gratia, rectè ac suo ordine dispositis lapidibus viuus admirabilem structuram ad Iesu Christi gloriam consurgere. Habent nostræ Constitutiones architecturam sane singularem in hac fabrica Societatis, cuius exemplar quoddam perfectum & absolutum Spiritus sanctus B. P. nostro ostendit in monte, nempe quod in Constitutionibus expressum ac designatum cernimus. Nondum aedificatio ista ad perfectum redacta est: nostrum est, quos potuit Deus quasi Architectos aut fabros, eam continuare, non quidem alia principia aut exemplaria sequentes, sed illud vnum primum

exem-

exemplar nobis traditum. Aliorum vero est, qui lapides sunt, sed lapides viuui, seipos in hoc ædificium offerre, mortificatione expositos, religiosa obseruatione quadratos, & cæca obedientia indifferentes, ut suo quisque loco ad artificis nutum disponatur. Quod sane fieri non potest, nisi singuli defixos habeant oculos ad normam, quæ nostris Regulis & Constitutionibus continetur; id sibi persuadentes non modo necesse esse, ut spirituales homines fiant, sed etiam ut tali forma, ac talibus instrumentis, nempe ut in materialibus ædificijs, & alijs mæchanicis contingere solet, ut ad exemplaris rationem & lapides conformentur & instrumenta, quibus conformandi sunt, illi proportionem respondeant. Nam & in domo hac nostri Salomonis, *Omnia*, ut Scriptura loquitur, *lapis lapidibus pretiosis æstruenda sunt*, qui ad vnam certam normam & communem mensuram ferrati sint. Quare sapienter D. Basilius de religiosa vita differens, ita statuit: necessarium esse ut quisque suam propriam voluntatem, suosque proprios modos relinquat, atque abneget; & in vnam omnes formam sibi propositam inspiciant, quam imitentur, & ad quam seipsi componant. ita enim fiet, ut quemadmodum pictores aliqui, qui ex eodem prototypo varias effingunt imagines, omnes inter se quàm simillimas efficiant: sic religiosi homines eandem

dem vitæ formam intuentes, simillimam at pene si fieri posset, eandem inter se morum atque spiritus imaginem exprimant. quod non modo per se, ac suo fructu optandum est, sed etiam ad perpetuæ consensionis mutuæq. caritatis vinculum gignendum, vel maximam vim habet.

9 Nec dubium est quin proposita nobis illa B. Patris Ignatij specie pulcherrima, quam suis ipse coloribus in Constitutionibus depinxit, dum quisque nostrum studet illi similem formare; augeatur in nobis non solum cuiusq. perfectio, sed vno etiam & conservatio totius Societatis. Verum ut perfectè spiritualem hanc imaginem, & quasi ad vivum representare possimus, necesse est, ut Divus Areopagita annotavit, ita attente, ac sine intermissione in eam defixos teneamus oculos, ut nihil in aliud distrahamur. Sic enim assequemur, ut res quam imitamur, quæcunque ea sit, non solum perfectè exprimatur, sed si dici potest, vna geminetur. Nec me latet id sine labore non fieri. noui contradictiones, quas verus homo suscitavit, sed hoc id tantum efficit, non esse cuiusvis hominis ad perfectionem aspirare, non pusillanimitate, aut pigri, cuius agrum spinæ ac vitiæ repleant necesse est, sed eius qui non surda aure perceperit quid sibi velit, *Regnum Cælorum vim patitur*, vel illud, *Certa bonum certamen*, vel,

De Eccl.
Hierac. cap.
14.

Math. 11.
1. Cor. 3.

Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, Et, *Melior est qui dominatur animo suo, expugnatore urbium*. Hinc idem Areopagita spirituali intelligentia veterem illum baptismi ritum explicans, quem suscepturi, prius occidentem versus exsufflare iubebantur, quasi vitijs omnibus renunciantes; deinde ad Orientem conuersi, in illum lumina aliquandiu defigere: ipse eo mysterio constantem quendam, & immutabilem diuini habitus statum designari ostendit. Neque enim, satis esse, ab omni vitio sese remouere, nisi mens masculo quodam vigore (sic enim loquitur) ad omnem illius perniciosam surreptionem inflexa atque interrita perduret, & nunquam sacro veritatis amore fatietur, nunquam illum consensescere vlla ratione permittat; sed ad perfectiora diuinitatis haurienda perpetua semper intentione feratur. Sed quoniam in his, quæ ad subditos pertinent, diutius immorati sumus, redeo ad ea quæ Superiorum propria sunt, paucis expedienda. Est itaque maximè necessarium, ut in Religiosa disciplina & obseruatione regularum Societatis peculiari ratione retinenda, Superiores qui alios dirigunt, magno sint animo; facultatem eas obseruandi non pusillanimitate spiritus metientes, quam humana prudentia, quæ non intelligit quid possit Dei gratia, obijcere interdum solet: sed eo plane spiri.

1. Cor. 12.
Prou. 16.

Spiritu, quo illæ conditæ, quo editæ sunt. Nemo enim dubitare potest, quin spiritus Domini, qui eas Patri nostro inspiravit, idem sit qui vires ad executionem polliceatur. *Etenim benedictionem dabit legislator*, tantum sit qui manum mittat ad fortia. neque illæ frustra conscriptæ sunt, sed vt seruarentur; quemadmodum tot iam serui Dei, exemplis suis in Societate doçuerunt, quos si pusillanimes intuerentur, & ij qui inertix suæ excusationes quærunt, profectò cernerent, vt *instaureret contra nos Dominus testes suos, respiscerent homines & dicerent, peccavi, vt ait Iob*. Quod tum contingit, cum aliorum perfectionem considerantes, & agnoscimus, & sine palpatione infirmitatem nostram confitemur.

10 Proinde debent Superiores huius gratiæ fiducia plurimum niti, cum experientia doceat, quantum ea momenti habeat, vt quæ difficilia hominibus essent factu, vel omnino fieri non possent, ex gratia tamen vocationis (quam digitus Dei in cordibus nostris inscribit) non impossibilia modo, sed facilia etiam atque suauia fiant. Quod ita verum ac certum est, vt hoc vno quasi cardine tota ista Societas, eiusque gubernandæ & administrandæ ratio consistat. Et mihi quidem videtur fortissimus ille Deus vocationis suæ vim, in his præcipuè quos ad Societatem vocat, non dubijs

dubijs ostendere documentis; qui in Nouitorum animis promptitudinem, & agilitatem, quandam gignit ad ea omnia, quæ Instituti nostri sunt: vt quemadmodum fidei habitus nos inclinât, vt ijs omnibus assentiamur, quæ eius obiecto continentur, quamuis alia, atque alia subinde credenda proponantur; sic etiam suo quodam modo, videmus eos qui per portam ingrediuntur, ita animo affectos esse, vt omnia quæ nostræ professionis sunt, magna quadam alacritate & facilitate amplectantur, atque accipiant; vt videatur Dominus quasi dispositam nobis atque paratam exhibere materiam, in qua facili negotio forma illa introducatur, cuius exemplar diuina illius Maiestas in Societate demonstrauit. *Quamobrem soleo ego, Patres carissimi, huic nostræ sententiæ illam Hieremiæ parabolam applicare Hierem. 19.* de figulo faciente opus super rotam, qui lutum format manibus suis, sicut placet in oculis suis vt faciat, cuius cum triplex sit munus, primum materiam preparare, tum rotam agitare, & vas illud ad speciem quam in mente apprehensam habet effingere; sic mihi propono; rotam ipsam, esse dispositionem & tractationem per varias functiones eorum qui gubernantur; quod fit per obedientiam. Pedum autem instar, esse Superiores qui eam commouent; qui sane pedes, vt rectè vas fiat, non nisi ad imperium intelligentis, qui ipse si-
G
gulus

gulus est, moueri & vicissim mouere debent. Quod autem ordine primum erat, nempe materiam præparare, id verè nostras non attingit vires. vnius enim Dei est argillam operi paratam aptamque exhibere: Nos verò quos formandos suscepimus, nec formare ac nec mouere quidem debemus, nisi ipsi essent à diuina directione moti. Et verè si creta hæc nostra, pro ea libertate qua prædita est, currentis rotæ cursum non impediret; & quod inde sequitur artificis propositum atque ideam, non disturbaret, quam pulchra passim, quamque nobilia in Societate vasa videremus? Sed nos ipsi qui regimur opera Dei ad insipientiam vtique nobis, non impedimus modò, sed destruimus, ac dissipamus identidem dicètes figulo quod Dominus per Isaiam conqueritur: *quid facis? & opus tuum absque manibus est*, quibus non immerito illud prophætæ exprobrare posset, *quoniam que tu fecisti, destruxerunt*. Proinde sicut Superioribus inde animus crescere debet, vt omnes ad perfectionè dirigant, quòd Dominus adeò paratum & subactum præbet lutum; ita cum satis appareat frequenter homines ex infirmitate deficere, propriaque eorum culpa perdi vasa pulcherrima, quo minus ad perfectum adducantur; màxima sollicitudine prouidendum est, vt subditi iuxta diuinæ voluntatis præscriptum, nostraque vocationis gratiam,

& ad

& ad summum & absolutum virtutis gradum perueniant. Quocirca curandum in primis est, vt omnes de medio tollantur occasiones, quæ nostrum cursum impedire & retardare, possent, cuiusmodi sunt secularia præcipue negotia, quæ hominem verè quasi in alienam speciem ac personam transformant: Cum enim vt in nostra formula dicitur, & quod semper ante oculos habere debemus, Deo militemus, vtique cadit in nos illud Apostoli dictum. *Militamus Deo, & nemo militans Deo, se negotijs secularibus implicat, vt ei placeat cui se probauit*. Inde & Constitutionibus & operibus expressit semper beatæ memoriæ Pater noster quantum huiusmodi occupationes à nostro Instituto alienas duxerit. Sed accidit interdum vt auctoritas quædam Principum ac magnorum hominum (quæ certe vt nos opprimat, pati non debemus: sed acriter ei cum omni modestia, & humilitate, atque religiosa suauitate resistendum est) efficiat vt in huiusmodi scopulos impingamus frequenter.

11 Vereor quoque, ne nos fallat, vel species quædam falsæ vtilitatis, vel etiam nostrorum ipsorum importunitas, pietatis zeli prætextu velata: & tamen cum videamus, extra nos septa versari, ac proinde in magno ac certo esse periculo, audendum est aliquid in Christo pro Societate, & magis Instituto nostri gra-

tia, diuinoque auxilio fidendum, quod nos & seruabit incolumes, & *praua in directa,* & *aspra ponet in vias planas*, si à primo illo, germanoq. Societatis spiritu nos diuelli non patiamur. Sed in hac Regularum atque disciplinæ obseruatione, duo Superioribus extrema vitanda sunt, alterum ne dum subditis displicere, eosque contristare timent, paulatim disciplinam labefactari sinant; & in his conuiueant, quæ correctione & remedio indigebant, non modò culpam aliquam impunitam relinquentes (ea enim indulgentia in multis, nec magnum vitium est, & fieri potest vt interdum expediat) sed etiam huiusmodi errata ne fraterna correctione castigantes, & quod perniciosius est, cum culpæ subinde iterentur, non applicantes in futurum efficac ac salutare remedium: quod sane credi non potest, quantum detrimenti Societati affert. Paulatim quippe defectibus atque relaxationibus succrescentibus, Superiores ij, qui in gubernatione sufficiuntur, omnia inueniunt emendatu difficillima; & vt noui sunt, ne se ueriori disciplina à se subditorum animos abalienare incipiant, atque in ipso gubernationis aditu, ea statim mouere quæ molesta sunt & odiosa, quasi redimentes tempus, tempus expectant, quò suauius & mollius omnia fiant; dumque dies ex die protrahitur, incommoda crescunt: & quod vix credi potest, sed ta-

men

men certissimum est, sit ex consuetudine sensim adeo familiare huiusmodi laxitatis & licentia velut idioma, vt etiam zelo præditis, minus iam ac minus incipiant incommoda ac indecora videri, quæ antea turpissima videbantur. itaque dum *terra paulatim alluione consumitur,* & *lingua quam nascens Societas non nouerat auditur*, quasi altera repente rerum facies, & alienorum ciuium regio existit. Quod si ipsos spectemus subditos, tantum abest vt hac remissione suauiter cum illis agatur, vt maximè etiam durè & asperè tractentur. Nam vt *nemo repente fit turpissimus*, vt inquit S. Bernardus, augentur paulatim transgressiones, & infirmitates quibus cum ante leue aliquod medicamentum satis fuisset; adaucta & inueterata mala, quæ suo tempore curata non sunt, etiam ferrum ignesque exigunt; vt serò tandem miser ille, quam antea lenitatem, mox crudelitatem ac seuitiam potius hostilem exhibitam sibi fuisse censeat.

12 De quo ipso præclare differens D. Augustinus inquit, *Ne putes tunc amare filium tuum, quando ei non das disciplinam. non est ista charitas, sed languor.* Atque idem paulo post, *Fel*, inquit, *Columba non habet, tamen rostro & pennis pro nido pugnat, sine amaritudine seuit; & amor seuit, charitas seuit: seuire videtur pater, more columbino*

C 3 seuit,

Tract. 7. in
epist. Ioan.

Post. tract.
2. cap. 6.

scuit, cum scuit sine felle scuit. D. Etiam Gregorius docet, *Superioribus seruandam esse, & in cordibus humilitatem & in opere disciplinam: Atque inter hæc; inquit, solenter intuentum est, ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, soluantur iura regiminis.* Atque idem quoque alibi præcipit curandum esse, *vt Rectorem subditis & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina.* Atque inter hæc sollicita circumspectio prouidendum, *ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa: sed debet in Superioribus esse. Et iuste consolans misericordia; & pie sciens disciplina.* Cuius typo asserit Euangelicum illum infirmum, qui fuerat plagis impositis relictus semiuuius, à pijsimo Samaritano & oleo & vino curatum: *vt per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur.* Atque hoc erit illud, quod nos quoque in Constitutionibus docemur, seueritatem suo tempore suauitati miscendam: tunc enim suauitas dissoluta existimanda est, cum Superior errata non corrigit, ne eos conturbet qui latam diligunt viam; tunc disciplina rigida, cum in corrigendo modum non seruat. proinde sicut expedit primum illud diligenter cauere ne laxi ac debiles; ita hoc posterius, ne duri ac seueri videantur: Totum autem ferme positum est in modo. nam sicut fortes & firmos esse oportet, in eo exequendo quod conuenit,

uenit, sic in ratione consequendi insuauitas & asperitas omnis fugienda est. Porro asper & grauis est Superior, cum nimium credulus primis quibusque delationibus tenaciter adhæret, nec ab ijs abduci se patitur. Asper est, cum, quasi omnes transgressiones æquales sint, easdem minoribus, quas maioribus, penas decernit. Asper est, cum ijs, quæ sola monitione corrigi possunt, acriora adhibet medicamenta. Asper est etiam eum loci & temporis momenta & opportunitatem expectare nescit; cum errata, quæ secreta correctione emendanda fuerant, ita palam facit vt subditum confundat; cum in corrigendo iracundia magis agi, quam zelo, & caritate duci se ostendat, verbis ac gestibus, in compositi ac perturbati animi signa exhibens, quæ non modo nihil conferunt ad consequendum quod sibi proposuit, sed etiam maxime nocent. Nam cum duo sint, quæ in subditorum animis, cum castigantur, plurimum valere solent, alterum reuerentia, qua erga Superiorem afficiuntur ex opinione de illius virtute ac probitate concepta; hæc sane opinio debilitetur necesse est, cum illum vident hominem esse similem alijs, non minus quam alios ad passionum impetus expositum. alterum persuasio qua se diligi credit, hanc certe minus necesse est, cum quis viderit Superiorem neque paterne, neque amanter secum agere.

Asper denique est, cum omnino is qui præest non ostendit se ex caritate moueri, & desiderio perfectionis filiorum, cum reprehensionis austeritatem non temperat dulcedine spei, quam de illorum emendatione atque profectu præ se ferat: cuius quidem spei non mediocre pignus Superior exhibet, cum subditis aliquas vias rationesque proponit, quibus eos iuuari posse sperat, præscribens etiam vt ad se redeant, sibi que communi fiducia aperiant, quid utilitatis retulerint, quo se modo habeant, quid in se animi sentiant. Demum in correctionibus quod ad ordinem, & modum attinet, habenda sunt præ oculis, quæ in tertia Constitutionum parte B. P. N. Ignatius docet, quæque Superioribus in suis regulis præscribuntur. quæ in summa ad illud Basilij præceptum reuocari posse videntur, vt Superior in animarum curandis morbis, probos medicos imitetur, *Vt videlicet agris non irascatur, sed contra morbum ipsum pugnet.*

14 Et vt paucis omnia ferè quæ dicta sunt complectar, duo esse possunt gubernationum genera. Alterum quod naturali lumine nititur, & humanæ sapientiæ principijs, quæ verè stultitia est, nec percipere potest ea, quæ spiritus Dei sunt: hanc qui tenent rationem, ita subditos regunt, vt satis habeant, si in externis eorum actionibus, nihil inordinatum aut

aut indecens conspiciatur; idque vnum ab eis exigunt, vt officio quisque sibi iniuncto, vt eumque satisfaciant; neque sibi aut alijs negotium faceant; quod curant, vt illis tum rationibus, tum argumentis, tum etiam indulgentia quadam persuadeant: nulla interim in re eorum virtutes exercentes, nihil imperantes, quod illorum imbecillitati & infirmitati grauius & acerbius accidere possit. Hoc genus ne pluribus describamus, politicum appellare licet. Sed alterum est, quod altioribus principijs, & superiori lumine, diuino scilicet ducitur, & gratiæ vocationis innititur; probè intelligentes virtutes, & omnes animi nostri habitus bonos; & vt acquirantur, & vt deinceps conseruentur, exercitatione indigere. Quare in mortificationibus quæ honorem ac proprium iudicium conuellunt, pugnantque contra sensum & naturalem propensionem nostram, subditorum abnegationem strenue exercet, & efficit vt quisque tum quod sibi desit, experientia discat, tum etiam contendat modis omnibus velit id acquirere, quod nondum habet, vel quod iam acquisiuit studiosius conseruare. Ac prior quidem illa ratio, quam quidam vt faciliorem amplectuntur, tantum abest vt expeditior sit, vt etiam Superiorem ipsum in inextricabiles difficultates adducat: quandoquidem eiusmodi res sunt, quas semper in Societate tracta-

tractamus, & in quibus versamur assidue, neque quæ perpetuam sui ipsius abrenuntiationem necessario requirunt, quo sanè veteris Adami oculus non pertingit; ut fieri nullo modo possit, ut tantus hominum numerus talibus iudicijs & ingenijs præditus, humanis rationibus ac persuasionibus duci atque inflecti queat, non magis quam si quis in magna tempestate inter frementium ventorum impetus vndarumque iactationem, ex musicis præceptis nauem moderari conetur. Neque verò ea gubernandi ratio ijs ipsis, qui gubernantur aut vtilitatem aut consolationem afferre potest: quod usu ipso semper apparuit in ijs, qui huiusmodi viam ambulant. Denique ut nihil potest esse magis contrarium vel inimicum principijs Religionis; sic statuendum est, si ea ratio gubernandi semel in Societatem induceretur, ita certissimè futurum ut non modo illa nullum facere fructum, sed ne consistere ac conservari quidem posset. sic enim breui fieret, ut existeret in Societate magna hominum copia, qui litteris quidem egregie instructi, prudentia præterea, & rerum gerendarum dexteritate pollerent: sed nostro fini minus certe vtilis essent; quod parum in exercitatione virtutum, solidique spiritus fundamentis profecissent. At vero posterior illa methodus, quæ prudentiam quidem secundum Deum non respuit, sed toto

spiri-

spiritu nititur mortificationis exercitatione, abnegationis usu, honoris proprii, totiusque veteris hominis abdicatione, ea est, quam tantopere expetimus, quæque omni ope ac studio in Societate retinenda & colenda est: sic enim fore spero ut & omnis perfectio in Societate vigeat ac floreat; atque etiam omnium animi perpetua quadam cœlestis consolationis dulcedine, quæ certè in talibus studijs degustatur, quam maxime perficiantur. Hanc autem viam in subditis moderandis non modo exemplis docuit B. P. Ignatius, qui miris mortificationibus, quas pene omnes norunt, suos exercebat, eoque magis quod probiores & insigniores, & sibi etiam maiore familiaritatis usu coniuncti essent: sed eandem etiam in Constitutionibus expressam tradidit. Hoc est enim quod in formula nostra, adeo disertè denuntiatur nobis, ad hoc institutum neminem aptum esse, nisi verè humilem & prudentem in Christo, & in Christiana vitæ puritate ac literis conspicuum. hinc etiam in examine præcipitur, ut maius ac impensius studium nostrum in eo ponamus, ut maiorem nostri abnegationem, & continuam in rebus omnibus, quoad fieri poterit, mortificationem quæramus. quod genus præceptorum ita est in totis Constitutionibus visitatum ac frequens, ut nihil aliud pene continere videantur. Neque mihi dubium est, si

Sup-

Superiores exemplo etiam suo præcipientes, cui qua dictum est caritate, suauitatem etiam prudentia commiscentes, hoc gubernandi præscriptum sequantur, quin nostris omnibus ita probetur, ut ipsi se hoc potissimum modo regi velint, idque maxime cupiant & amplectantur omnes, cum singulari Societatis incremento, maximaque proximorum utilitate. quòd eò etiam facilius, suauiusque reddetur, si modo omnes, qui in Societate præsent, in hunc gubernandi typum conspirabunt; ne quorundam remissio, aliorum odiosam reddat disciplinam; omnesque subditi intelligent ita se exerceri ad eorum virtutem confirmandam, & augendam. Quod si quorundam pusillanimitas vel tepor, ad eam perfectionem non aspiret, *ipsi viderint* (ut cum D. Bernardo loquamur) *quid excusationis afferre possint: certe nos Apostolicam vitam sequuti sumus, Apostolicæ professioni nomina dedimus vniuersi, dicentis Christo duci: Ecce nos reliquimus omnia & sequuti sumus te.*

15 Quarto loco, atque extremo illud mihi monendum occurrit, ut quanto studio Societatis conseruatio curanda est, eo Superiores curent, ut Nostri & inter se, & cum proximis recte sint dispositi. quæuis enim ordinis perturbatio, quæ vel in militibus inter se, vel in modo exercitus ducendi exoritur, maxime vero inter præliandum, maximam totius

exerc-

exercitus confusionem parit, & exitium. Quare B.P. noster Ignatius initio octauæ partis Constitutioarum tam serio affirmat, neque conseruari, neque regi, atque adeo nec finem ad quem tendit, consequi Societatem posse, si inter se & cum suo capite membra eius vnita non fuerint: eodemque loco, præter id quod mediâ explicat, quibus hæc vnio seruari possit, quibus profecto omnibus basis ac fundamentum virtus est, & spiritus; tanti hanc vnitatem facit, ut contra eos qui dissensionis auctores extiterint, grauissimis illis verbis vtatur, diligentissime videlicet serparandos tanquam pestem à Societate, quæ eam potest summopere inficere, si præsens remedium non adhibeatur. Proinde nulla ratione Superioribus dissensiones inter domesticos ferendæ sunt; nec tolerandum ut ea quæ ad nationes pertinent, & charitatem maxime discindunt, vel leuiter attingantur, dicente Apostolo, non apud Religiosos modo, sed etiam Christianos quosuis, *Nec seruum esse, nec liberum, nec barbarum aut Scytham, sed omnia inquit, & in omnibus Christus.* Hæc est gloria Societatis nostræ, iam tunc ab initio. & certe *Melius est nobis magis mori, quam ut gloriam huiusmodi quis euacuet.* Non igitur ferendum est, ut quæ singulorum sint vitia, integris tribuantur nationibus; cum nihil laude vel vitupatione dignum sit, quòd

Coloss. 3.

1. Cor. 9.

quod voluntarium non est; & diligentissime regula illa seruanda, quæ prohibet ne aliæ nationes de alijs sinistre sentiant, aut loquantur; sed peculiari affectu fauendum est cuique, vt diuersas nationes in Domino prosequantur.

Ephes. 2. *Omnnes siquidem fumus ciues sanctorum, & & patriam vnã paradisum computantes, eam à longe aspiciamus & salutamus.* Cuperem equidem in hoc loco tam necessario, tanquam

Heb. 2. 11. Christo grato, diutius immorari, adeo mihi cordi hæret, nisi me magna fatis commendationis exaggeratione vsum putarem, cum ita dixi credere me, ac pro certo habere ex eo vno maxime Societatis bonum & conseruationem pendere. Murmurationem igitur zizaniorum semina, & quicquid charitatem violare; vel quicquid impedire potest, ex agro hoc Domini penitus exterminetur. Sed con-

Gal. 5. sideremus inuicem, non vt inuicem iudicemus, aut mordeamus, ne forte ab inuicem consumamur, Sed vt Apostolus ait, in procurbatione charitatis, & bonorum operum attendemus virtutes considerantes, vt crescamus in spiritu, Deumque Dominum laudemus,

Heb. 10. vt cum ala vicissim alam pereutit, volemus cum præclaro illo cantico ad cælum: *Benedicta gloria Domini de loco sancto suo.* Dum enim quisque alterum respicit, atque in eo donum aliquod intuetur, quo ipse caret, fieri non potest, quin seipsum humiliet atque in-

amo-

amore, & communicatione, cum cæteris crescat. Sic quippe differit Gregorius diuisiones gratiarum à Deo fieri nulla alia de causa, quam ad maximarum harum virtutum humilitatis, concordieque custodiam. in alijs quippe regionibus vinum abundat, oleum in alijs, quædam tritici feraces sunt, quædam animalium; vt dum vna alterius ope indiget, seruetur communicatio, mutuamque inter omnes commercium foueatur. *Sicut ergo regiones terrarum, inquit, ita sunt mentes Sanctorum, quæ cum vicissim sibi conferunt, quod acceperunt; quasi fructus suos regiones regionibus impendant, vt in vna omnes charitate iungantur.*

16 Memores nos esse oportet testamenti quod disposuit dulcissimus Pater noster Iesus, & quidem quod ipso sanguine sanciuit, & morte confirmauit. *In hoc cognoscent omnes, quod* Ioan. 13. *mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Quod præceptum Euangelista qui audierat, ita etiam hausit, & ad extremum, vsque spiritum retinuit, vt, quemadmodum refert D. Hierony. nihil pene aliud discipulis inculcasset, quod etiam, vt ille affirmabat, & præceptum Domini esset, & si solum seruaretur; sufficeret. Id igitur nos opere, & veritate assidue efficere necesse est, vt cortine, quæ Sanctum Dei tabernaculum ornant, & à superiore parte, & ad latus inter sese hyacintinis vittis

Hom. 19. in
Ezechielem.

vittis colligentur, id est *Fidelium anime* & Gregorius interpretatur, *per charitatem conunctæ sint, non per discordiam diuisa.* Sunt autem sæpe vel minuta quædam, quæ huiusmodi vnionem impediunt & distrahunt; & quemadmodum est apud D. Bernardum, vt inter dentium commissuras, nihil tam parum intercedere potest, quod non magnam afferat molestiam: ita fraterna vnitas, quo arctior est, eo facilius exiguis quibusque causis perturbatur & relaxatur. Et quidem negandum non est, *debere firmiores aliorum portare infirmitates, & peculiari oratione pro ijs effundere cor suum, à quibus se in aliquo læsos aut vexatos dolent.* Superioribus tamen curandum est, vt qui infirmiores sunt, etiam ipsi & sustinere & abstinere discant. Contingit enim interdum, quod Cassianus inquit, *vt infirmitates eorum, qui tepidius perfectionis expetunt sanitatem, quantalibet fortium tolerantia sustententur, ab ipsis tamen, qui infirmi sunt, non ferantur, & vt ita dicam, ipsum tolerari non tolerant.* quibus sunt & omnibus efficacia admodum remedia arbitror quæ sexto capite eius collationis de amicitia Abbas Ioseph sapienter exposuit. Nec vero prætereundum videtur, quantum valeat ad animorum seruandam vnitatem, vt fugiat vnusquisque priuatas quasdam amicitias, quas in Congregationibus velut *indecentem*

quan-

quandam pugnam appellabat D. Basilius, & quisquis peculiari affectu ducitur erga quempiam, vel quod ei sit sanguine iunctus, vel quod illius consuetudine delectetur, seipsum, inquit, accusat ac prodit, quod non habeat integram charitatem.

17 Atque vt de hac re, licet valde per se suauis, scribendi tandem finem faciam, restat vt sermonem Apostolica illa exhortatione, concludam, quam & si ille ad Philippenses, omnes tamen velim vt ad se factam, sibi que dictam accipiant. *Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua Societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, id ipsum sentientes: nihil per contentionem, neque per inuicem gloriam, sed in humilitate. Superiores sibi inuicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo.* Erga proximos vero Nostros ordinari intelligo in nostris ministerijs ad eorum salutem exercendis, inter quæ non immerito suo primum sibi locum vendicat, id quod tan copere generali præcepto à B. Patre nostro no-

H

mina-

minatim commendatur, docenda scilicet Christianae doctrinae: tum propter multas magnasque rei utilitates atque necessitates; tum quia, ut est in Constitutionibus, periculum est ne ut quisque erit doctior, ita provinciam hanc tanquam primo aspectu minus pretiosam detrectare conetur. Cupio etiam ut in Confessionibus, in quibus fructum, & consolationem proximorum spectare debemus, in id potissimum incumbamus, ut ijs succurramus, qui maiore necessitate spirituali premuntur. Ne teratur tempus exiguo admodum fructu, quando alibi suppetit, in quo cum maiori Dei gloria, maiori que laborantium animarum utilitate industriam nostram possimus impendere.

18 Moneo toto cordis affectu, ut in conuocando antiquius ille, germanusque Societatis modus & seruetur diligenter, & sicubi degenerauerit, sedulo instauretur: ne peregrini quidam modi, atque a nostro fine, institutoque alieni introducantur: dum incipiunt iuniores imperitiae plebis aures mulcere, ne nobis id contingat, quod multo ante Chrysostomus conquestus est, ut populi scilicet, quos doceri, & dirigi oportebat ab euangelij praedicatoribus, ipsos contra praedicatores intruant. Qua de re non subijciam plura, quandoquidem non ignorant Reuerentiae Vestrae quid in hoc genere vel Provincialis regu-

la statuunt, vel ad diuersas Prouincias B. Pater noster pie memoriae perscripserit. Illud tantum non praetermittam; hoc a me negotium maximi momenti existimari, quippe cum ministerium ipsum tanti in Ecclesia Dei faciendum sit, quanti ipsa reformatio morum, & peccatorum atque vitiorum in populo Christiano extirpatio. Itaque semper maximum Dei beneficium duxi, cum eos diuini verbi seminatores mittit, *Qui loquuntur ad cor*. Et contra maximum omnino flagellum, cum eos venire permittit, quorum in Ecclesia strepitum D. Hieronymus amare deslet, qui sunt populo, *Quasi tuba, & Cythara suauis sonans*: qui profecto adulterant potius verbum Dei, neque ea annuntiant, quae aut ad poenitentiam prouocare, aut Christum in cordibus audientium formare queunt.

19 Et quoniam non possum vere de ea re sine magno animi dolore cogitare; nec ignoro quid a me Ecclesia Christi suo iure exigat; si quae sunt in Societate vires ad eam iuuantiam, cupio vehementer, R. R. Vestra id ut intelligant, & opere exequantur: qui in conuocandi munere ad Societatis institutum, ut videlicet in spiritu & fructuose faciant, se componere aut negligent aut nesciant, eos scilicet ad id munus talentum nactos non esse, quamuis in vulgus fortasse laudentur, ac suspiciantur: quamuis etiam eos ingens audi-

Præfatione
in Epist. ad
Gal.

1. Cor. 12.

torum numerus sectetur: Quare eos in illi quo Societatis ministerio vel legendi, vel alio quouis occupandos esse. Neque enim omnibus omnia talenta credita sunt, & *diuisiones gratiarum sunt, & diuisiones ministratorum*. Quod ad Missiones attinet, etiam atque etiam hortor, vt Superiores curent eos mittere, qui exemplo & doctrina populos adificare valeant, ad ea potissimum loca, cum ijs Socijs, ijsque instructionibus, quæ ad maiorem Dei gloriam futura credantur: seruenturque sedulo quæ septima parte Constitutionum accurate præscribuntur. quandoquidem contingere interdum potest vt Superiores mediati suorum Collegiorum utilitati vel quieti consulentes, eos mitti curent, vt à se amoueant, quos minime oportebat: quod omnes intelligant, quam magnas in Societatem nostram calamitates inueheret, quippe cum hoc ministerio, si quod aliud in Societate præclaros & maxime selectos homines sine dubitatione exigat. Et ne longior sim, si alias Societatis functiones atque opera percurram, ad ea me refero, quæ in formula nostri instituti in literis Apostolicis comprehensa continentur. quæ toto cordis affectu exopto à Nostris omnibus, & profunda meditatione ruminari, & cum ardenti desiderio nostræ vocationi respondendi: cum nos oporteat semper ad scopum nostræ professionis, atque altitudinem

nostræ

nostræ vocationis oculos defigere, *respicientes ad petram, unde excisi sumus, & sequentes* saltem à longe quibus licet passibus, gloriosos hosce Apostolorum Principes, quorum solemnem commemorationem die crastina celebramus; quorum protectioni, non modo ob recuperatam suam valetudinem, sed peculiariter etiam Sancti spiritus instinctu voluit B. P. Ignatius minimam hanc Societatem deuotam semper inniti.

20 Et quando de dotibus quæ Superioribus necessaria sunt, deque ijs quibus eos ornatos esse cupio, tam multa dixi, ex quibus non obscure cernitur quantum lucis necessarium sit, quantumque virium ad gubernationem recte obeundam: Obsecro vos P. P. dilectissimi, viscera mea, ex intimis visceribus cordis mei, vt cum gubernatio tam vniuersalis, tantique momenti, imbecillis meis humeris imposita sit, vos vestris precibus assiduis & seruidis, ea quæ mihi defunt (quæ maxima & plurima esse sentio) ad totius nostræ Societatis utilitatē à Dei bonitate impetretis. Quod enim ad me attinet, equidem non parum præstitero, si vel per omnia membra dissectus, atque discerptus, aliqua saltem ex parte me gratum præbuero ob singulare beneficium, quod hac ipsa die à Christo Domino accepi, quod ita oculos meos illuminare dignatus est. vt à tenebris Ægypti, & seruitute, & ab inutilibus

H 3 ope-

operibus lateris, ac luti, quæ me plus satis,
tum volentem tum nolentem premebant, emer-
gere statuerim; meque quo à diuina gratia
vocabar, transferre in admirabilem hanc lu-
cem Societatis nostræ. in qua quando id iam
de me eius prouidētia decreuit, quod ego non
modo non suspicari, sed ne timere quidem
vnquam ausus essem, quo mea maior est im-
becillitas, eo magis Diuinam eius Maiesta-
tem precor, vt pluuiam voluntariam diuino-
rum charismatum, cœlestiumque omnium
gratiarum in eam emittat, vt resplendant
opera eius, & confiteantur illi misericordia
ipsius, & mirabilia eius filijs hominum. Dum
que debetur nobis confusio faciei, sit illi ab om-
ni creatura visibili pariter & inuisibili laus.
& gloria & benedictio & claritas & sapien-
tia, gratiarum actio, honor, virtus, & forti-
tudo in secula. Amen. Romæ 28. Iunij 1581.

R. R. V. V.

Inutilis in Christo Seruus.

CLAVDIUS AQUAVIVA.

EPL

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres So-
cietatis.*De Renouatione Spiritus.*

Spiritus ac feruoris renoua-
tio spiritualibus, ac religio-
sis hominibus adeo necessa-
ria est (Patres, Fratresque
carissimi) vt studium hoc
cum semper flagrans esse in
nobis omnibus velim, tum præcipuè hoc tem-
pore. Nunc enim Iesus Dominus noster non
in Septentrionibus modo, & Oriente alios ex-

H 4 alijs

Joan. 4.

alijs agros nobis colendos assignans ait, *Videte regiones, quia alba iam sunt ad messem: verum etiam in Indijs, vel Orientis, vel Occidentis, præsertim vero in Iapone, insula vastissima, campum latissimum aperit, ubi ad Christiani nominis, diuinæque gloriæ amplificationem longè, lateque nostra excurrere possit industria. Itaque si quando nostri Ordinis homines, & suæ perfectionis studio, & summa cum Deo coniunctione aptos se, & idoneos Dei ministros præbere debuerunt, nunc quidem profecto quàm maximè debent. Neque enim multitudo solum Ecclesiæ calamitatum, acerbitalque verberum, quæ nobis diuina feueritas infligit, sic vt grauiora etiam (adhuc enim manus eius extènta) in dies minuetur, nos admonent, vt imperfectum nostrum lugeamus, & murum nos opponamus pro Domo Dei: sed etiam Instituti nostri debitum cogit, vt tam multis panem, quo æternam ad vitam alantur, petentibus aliquando frangamus. Atque vt de alijs taceam, ex Iapone proximis Nostrorum literis affertur, Reges aliquot, ac Dynastas potentes in primis, quamquam nondum Christianos, templis multis Deorum euerfis, nonnullis etiam Christo excitatis, potestatem Nostris hominibus Euangelij prædicandi, populis suis suscipiendi fecisse, vt Christianæ religionis propagandæ spes ostendatur vel maxima, Ergo*

illi

illi admirantes in captura piscium, annuunt socijs, vt veniant, & adiuuent eos: quoniam quidem magnam Deus spem, & facultatem affert suis retribus concludendi tam copiosam gentem, & idoneam; vt iam adesse tempus videatur, cum per hoc qualescumque operarios, etiam in maxima illa, atque horrida Ethnicorum sylua efficiat Dominus, quod in Filij sui aduentu facturum se prolixè Isaïæ ore pollicetur. Cum enim illa dixisset, *Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum: adiungit, Dabo in solitudinem cedrum, & spinam (quæ arbor specie, & immortalitate ceteris antecellit) & myrtum, & lignum oliuæ. Ponam in deserto abietem, ulmum, & buxum simul; vt videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia magnus Dominus fecit hoc. Vt in ariditate gentium (quemadmodum D. Hieronymus interpretatur) inuenirentur fluentia virtutum; & in terra quondam deserta, plenaque salsuginis, cedrus, & cyparissus, & alia arbores nascerentur. Ergo vt omnes ad hanc mentis, ac spiritus renouationem accenderemur, adductus sum, vt per literas, quia coram non licet, de ijs vobiscum agerem, quæ ad hoc negotium pertinere maximè arbitror. Vt autem tota res ad certum ordinem redigatur, cam*

ad duo

degen

Egi. 47.

in V. 17
regit ad

Eze. 15.

Thren. 4.

Propositio. ad duo capita reuocare conabor, si prius, quibus in rebus, hæc, quam dico, renouatio sita sit, ostendero. Primum enim quanti ea sit momenti, ostendemus: Tum remedia aliquot exponemus, quæ nos ad eam consequendam non mediocriter iuuare possint.

2. Atque vt planius intelligatur, qua in re hæc instauratio consistat, quid inueteratum sit, animaduertamus necesse est. Quod si attenderimus, reperiemus, mentem illam, ardoremque animi nobis initio datum à Deo consensescere; hoc est, vti res veteres, neque nitorem, neque celeritatem, neque vsus ceteros habere, quibus prædita sunt recentes, ac nouæ. Vetus tatis illa argumenta esse possunt, orare, ac meditari diuina sine sensu animi, atque fructu; agrè sese colligere, & ad cor redire: cogitata, dicta, factaque sua sine pudore, ac proposito emendationis cursim examinare; in res externas libenter effandi; iamque non proximi iauandi gratia, sed rædij vitandi, solatiola à rebus creatis cupidius mendicare: liberius obloqui, & aliena dicta, ac facta carpere: religionis disciplinam; leuem olim, ac suauem, iniquo animo ferre; ad otium aspirare; in animarum zelo languere, laboreque earum causa suscipiendos, qui dulces olim erant, acerbos ducere: agrè, tardè, repugnanter, obtemperare; honorificè ab omnibus, indulgenterque tractari velle: im-

munitates, & commoda singularia postulare; in animum inducere, se laborare plus æquo, nihilque esse, quod non sibi debeat; aliaque generis eiusdem. Quæ quidem argumenta omnia facile declarant, naturam, quæ sui iuris retinens admodum, atque appetens est, antea feruentis gratiæ beneficio compressam, ac domitam, tanquam intentum arcum nervo remisso, ad ingenium rediisse. Id autem committere nihil aliud est, nisi diuinæ gratiæ opus, ac vim labefactare; & integritatem, colorem, symmetriam tollere: quibus rebus animæ Deo desponsæ, & copulatæ formis continetur. Hæc igitur omnia renouanda sunt; id est, in pristinum renouanda statum; atque adeo noua facta accessione eumulanda. *Ita*

3. Sed quoniam non hæc vna in nobis senectus est ex virium languore, verum etiam interior (veterem hominem Apostolus vocat) quæ nisi omni studio, vigilantiaque arcéatur, perennis est fons prioris. propterea omnino veterem hominem exuere, nouum induere oportet. Motus enim omnes, atque impetus animi, quibus impellimur, vt nos, ac nostra spectemus; vt ad rem quampiam mortalem, & caducam adhærescamus; vt diuini obsequij puritas, ac libertas retardetur; vt minus prompti, & vigiles simus ad Dei voluntatem; hæc,

bona
sup. ut
fieri

Proverb. 4.

quibus

1. mol:

Renou. spir.
in quo consistat.

hæc, inquam, omnia veteris hominis vitia sunt. Quocirca renouatio posita erit in primis illis propositis, ac feruoribus reuocandis; tum vero in vetere homine, vitiosaque natura exunda; sic prorsus, vt voluntas nostra (quoad hæc exulum vita patitur) perpetuo intueatur diuinam; seque totam ad eius arbitrium, ac nutumingat, & accommodet; quicquid Deo placet, vehementer expetat; quicquid displicet, constantissimè respuat; omni denique conatu penitus homo à seipso desciscat: vbi factus sibi terra sterilis, & regio egestatis veterascit, atque corrumpitur secundum desideria erroris. Accedat autem ad eum, qui vt nobis appropinquaret, ad nostram descendit humilitatem: vt sibi scilicet tanquam in vitali regione, in iustitia, & sanctitate veritatis; quasi aquilæ renouetur iuuentus nostra. Itaque alacriter progrediamur quotidie, vt nunc primum iter ingredi videamur. Quod quidem nobis præcipit, dum de se profitetur Apostolus, *quæ retro sunt, obliuiscens; ad eam, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor brauium supernæ vocationis.* Nam (vt ad eum locum notat D. Chrysostronus) qui tantum sibi processisse videtur in stadio, vt iam ad calcem se peruenisse arbitretur, de cursu vtique consistit: at qui etiam num à meta abesse se cogitat, decurrere nequitquam desistit. Idem igitur

Philip. 3.

Hom. 12.

tur faciendum est nobis, & si maximos in virtute progressus habeamus. Etenim si Paulus ipse (inquit ille) sexcentis mortibus, periculisque perfunctus, ita de seipso sentiebat; profecto multo magis conuenit nos sentire de nobis. Et nimirum hac demum ratione sanctarum virtutum species conseruatur, ac nitor. Quippe animus noster (inquit Gregorius) dum igne amoris excoquitur, semper in se seruat charitatem pulchritudinis quotidiana inuouatione feruoris. Nescit enim mens per torporem veterascere, quæ studet per desiderium semper inchoare. Hinc namque per Paulum dicitur: *Renouamini spiritu mentis vestre.* Hinc Psalmista, qui ad perfectionis iam culmen peruenerat, quasi inchoans dicebat; *Dixi, nunc ceppi: quæ si lascescere ab inchoatis bonis nolimus, valde necesse est, vt inchoare nos quotidie credamus.* Hæc Gregorius. Id verò quanti interfit; magnus Antonius declarauit, qui (vt in eius vita B. Athanasius refert) fratrum cætu aliquod ab eo vitæ præceptum efflagitante; ita sermonem exorsus est. *Hoc sit primum iunctis in commune mandatum, Ne allumina recepti propositi vigore lascescere; sed quasi incipientem augere; semper debere, quod ceperit.* Idque cum sæpe alias suis inculcauit, tum vero extremo in spiritu, quasi testamento legauit his verbis: *Ego quidem, filioli, secundum*

Lib. 12. moral. c. 2.

Ad Eph. 4.

Psal. 76.

dum

*dum eloquia scripturarum, Patrum gradion
viam; iam enim Dominus me inuitat, iam
cupio videre caelestia. Sed vos, o viscera
mea, admoneo, ne tanti temporis laborem re-
pente perdati. hodie vos religiosum studium
arripuisse arbitramini, & coepta voluntatis
fortitudo succrescat.*

Sed quoniam nihil attinet hae in re diutius
immorari, ad huiusce renouationis neces-
sitate veniemus. Hae autem quanti momen-
ti sit, tribus ex capitibus ex parte intelligi
poterit.

4. Primum (quod ad salutem, perfectio-
nemque nostram attinet) si attendas perfecta
vitae confectione obligationem, intestinos re-
bellantium affectionum tumultus; externae
occupationes, ac praemia, quae solidarum, ger-
manarumque virtutum, quasi armorum assi-
duam tractationem, exercitationemque de-
siderant: Deinde (quod spectat ad salutem,
adiumentumque aliorum) si nomina expen-
das, quibus nominibus ex nostro Instituto
hominibus opitulari debemus; quantum opis,
ac virium ad eos a prauiitate vitae ad innocen-
tiam, pietatemque conuertendos requiratur;
quo zelo, qua caritate, qua patientia, qua
caelesti luce opus sit, ad idonea remedia ad-
hibenda; qua humilitate, ne qua ex parte im-
pediatur id, quod per nos Deus efficere mo-
ratur: qua prudentia, ne in adiumento alijs
affe-

fferendo, ipsi detrimentum accipimus: De-
nique (si res ipsa spectetur) quia facile ad-
modum (auctore D. Gregorio) feruor hic
mentis, ac studium virtutis refrigescit. *Afer-*
uore enim mentis, vel inter spirituales inimi-
cos, vel inter carnales quosque proximos, ip-
so aliquo modo viuendi vsu veterascimus. &
assumpta nouitatis speciem fuscamus. Quo
fit, vt nihil religioso viro tam suspectum esse
debeat (nihil enim aequae periculosum) quam
si in se studium procedendi in virtute, & per-
fectae vitae persequendae frigidescere sentiat. Ete-
nim ea res non modo facit, vt lentè gradiamur,
aut potius consistamus, & ad speciem
duntaxat, vsurpationemque consuetudinis no-
stra munera obeamus; verum etiam assidue,
tanquam tinea quaedam, vires, roburque no-
strum sensim sine sensu corrodit. Itaque idem
nobis quod tigno carioso vsu venit: quod &
si integrum videtur extrinsecus, tamen pon-
dere imposito frangitur, & casu ipso ostendit,
quid antea vitij lateret interius. Eius autem,
qui ita affectus est, & moeror moerore cumu-
latur; & vita, ac salus periculis magnis expo-
nitur. Ita fortes olim, ac robusti debilitan-
tur paulatim, atque franguntur: *Lapides*
enim (vt ait Scriptura) excuant aqua, &
alluu: ne paulatim terra consumitur. Nam
re vera perpetuo enitendum, & tanquam ad-
uerso flumine progrediendum est ei, qui re-
tro

Quanti mo-
menti sit spir.
renou.

Lib. 19. Mo-
ral. c. 16.

o m s
Quisq;

: b s s

o o q A

p. b. c

Iob 14.

trō rapi nolit, ac regredi. Fortasse enim
D. Petrus idcirco Dominum negavit, quod
sequebatur eum à longè.

5 Neque vero existimandum est (vt ait
D. Bernardus) cum ruinæ alicuius cernun-
tur, tum incipere damnum; *sed quia com-
derunt alieni robur eius, & ignorauit.* Ob

Eccl. 10.

eam causam ita nos Spiritus Sanctus admo-
net, *in pigritijs humilisabitur contignatio, &
in infirmitate manuum perstillabit domus.*
Nam vt disturbare domum nemo conetur;
tamen si imber paulatim tegulas peruadens
tigna putrefecerit; profecto vnus pigritiæ
vitio tectum corruet, & inutiles reddentur ad
habitandum, quamuis amplæ ædes, atque
magnificæ. Hinc odiosus ille tepor, qui Deo
(vt ipse in Apocalypsi denunciat) nauseam
mouet, ac vomitum. Quem quidem locum

Apoc. 3.

Coll. 4. c. 19

Daniel Abbas apud Cælianum in sua colla-
tione hisce verbis explanat, quæ mirificè rem
ante oculos constituunt. *Nec immerito eos
Dominus, quos iam in visceribus receperat
ebaritatis, noxie tepefactos, cum quadam
conuulsione pectoris sui euomendos esse pro-
nunciat: qui cum salutarem quodam modo
potuissent præbere substantiam, auelli ab eius
visceribus maluerunt; tanto deteriores effecti
illis, qui nunquam ori dominico illati sunt
eibus, quanto id, quod nausea compellente
proieimus, odibilis detestamur.*

6 Et

6 Et quidem nos huius teporis causas, *Teporis causæ*
& multas habemus, & intestinas. Cupidita-
tes enim (quas membrorum legem vocat
Apostolus) ceteræque prauæ affectiones fa-
crum in nobis ignem restinguere conantur;
atque vt Spiritus sanctus iuo nos amore in-
cendens erigit, & extollit, ita hæ pestes con-
tra opprimunt, atque prosternunt. Quod si
ambitio, honorisque cupiditas, si commodo-
rum desiderium, si impetus iracundiæ, si li-
uor inuidiæ animos nostros deprimunt, ac
deorsum trahunt; & tum hoc vitium, tum
illud, tum vniuersa nos degrauant; quem-
tandem ad perfectionis culmen nostræ indu-
striæ cursum fore putamus? vtinam quemad-
modum hoc impedimentum planè intelligi-
mus, atque adeo in se quisque plus, minusuè
experimur, ita ad id remouendum oculos ali-
quando aperiemus.

7 Nam quid ego de externis bellis, pu-
gnisque dicam? Mitto hostem, qui præter-
quam quòd hoc est in prælio superior, quòd
est inuisibilis, & calliditate vsuque valet plu-
rimum, quippe qui cum tot, tantisque viris
depugnarit, interdum victor è pugna diceffe-
rit; ita præterea pollet viribus, vt existimet
(quod ait Iob) *quasi paleas ferrum, & quasi*
lignum putridum es. Nihil dico de perpetua
eius vigilantia, qua nos dies, & noctes impu-
gnat. Nihil de pertinacia, qua nos obsidet,
I atque

Rom. 7.

Diaboli qua-
litates,

Iob. 41.

atque oppugnat, non vnum, alterumvè mensem, aut annum, sed vitam planè vniuersam. Taceo insaturabile odium, quo ad eos potissimum deuorandos rapitur, qui arctissimis se cum Deo vinculis deuinxerunt: vt verè dicatur *cibus eius electus*. Venio ad ea, quæ tum domesticis, tum externis hostibus tela acuunt, & suppeditant.

Abac. 1.

8 Primum igitur, nisi nimios animi motus domitos habeat, teque assiduè in his frangendis, ac vincendis exerceas, quoties te offensurum esse censes? Quod si hæc cura religiosi viri omnibus necessaria est, quanto tandem magis ijs, qui opitulando alijs in hominum cœtu, quasi in acie versantur? Nam (vt prudenter disserit D. Chrysostomus) in hisce hominibus eæ belluæ (sic enim vitiosas animi affectiones appellat) pabuli multo plus habent. superbia enim laudibus, & honoribus alitur, qui suaapte sponte consequuntur concionandi munus, literarumque, & aliarum rerum tractationem, quæ hominum oculis patent. inuidia aliena existimatione, & fama inflammatur: ira, si quis nobis sese opponat. Quamobrem eiusmodi Christi milites necesse est gloriæ contemptores esse; gloriam compressam, ceterosque impotentes animi motus subactos in sua ditione, ac potestate habere. Hi enim motus haud dubiè facilius sese producant in mixto vitæ genere eorum,

qui

qui in suam, aliorumque salutem incumbunt, quàm in simplici illa vitæ ratione eorum, qui sua perfectione contenti sibi vacant, & Deo. Quare idem Chrysostomus eodem loco, vt ignis, inquit, *metalla probat*; ita *Cleri exacta probatio mortaliū animos fecernit, atque internoscit. Ac si quis est vel iracundus, vel pusillanimis, vel gloriæ appetens, vel arrogans, vel alio quocuis morbo obsessus, id omne detegit, ac latentes statim morbos nudat.*

9 Iam si occupationes assiduæ (vt Bernardus tradit) sibi hominem quodammodo furantur, facile apparet, quàm sit mentis renouatio ad nosmetipsos tuendos, conseruandosque necessaria. Nam quod ad iuuandos alios attinet, pauca illa capita, quæ supra exposuimus, attingisse satis est; illud tamen non prætermittam, quod in mentibus, ac visceribus nostris hæere summopere exopto. Qui in hominum animis ad bonam frugem, reuocandis versantur, horum vt virtutis ardor, atque impetus maius omnium opinione momentum habet; ita languorem contra, ac vitia longè maximo esse detrimento. Idque non idcirco solum, quia factis improbant, quod verbis docent, & altera manu (vt ait Nazianzenus) animas aduocare videntur, altera repellere: verum etiam quoniam, vt nihil obsit exemplum, minus quidem certè idoneos se Dei ministros præbent, minusque,

Lib. 1. de
Confid.

In sent. an. 4

Lib. 3. de Sa
cerd.

efficaces. Quare debet quisque nostrum imperfectum suum æstimare, ac lugere, non ex suo tantum vnus damno, sed aliorum etiam multorum, quorum salutem impedit. Nam vt parum fermenti magnam farinæ massam in sese conuertit, panemque omnem bonum efficit: ita non quantitate numeri (ait Chrysostomus) *sed gratia spiritus vim suam iusti homines tenent*. Sic enim Apostoli duodecim numero, parui instar fermenti, maximam orbis terræ massam fermentarunt. Sic omnibus ætatibus in Ecclesia Dei homines, non magno numero, sed magna vi, ac virtute, quid efficere possent, cum illustri orbis terrarum emolumento declararunt. Sic denique (domestica enim exempla non desunt) primos illos Societatis nostræ Patres, admodum paucos, industriæ suæ fructus tulisse scimus tantos, quantos Dei beneficio ipsi videmus, ac fruimur. Hinc profecto colligitur, commodum æquè, & incommodum, quod ex paruo fermento bono, malouè nascitur, vniuersum in panem redundare; vsuque venire posse, vt alicuius è Societate vitium, & culpa, quæ per se aliqui leuis existimaretur, conuersionem tamen impediatur, salutemque multorum.

10 Sed vt alterum hoc caput epistolæ concludam, vnum addam ex D. Basilio, qui illa Deuteronomij verba, ex septuaginta interpretum versione, luculenter explicans, *Attende*

tende tibi ipsi, hanc ait sententiam omnibus necessariam, omnibus temporibus, omnibus ordinibus eorum, qui Dei Ecclesia continentur. *Habet enim, inquit, Domus Dei viuentis, quæ Ecclesia est, venatores, viatores, architectos, adificatores, agricolas, pastores, athletas, milites. omnibus his conuenit breuè hoc verbum, singulis & exactam operis obeundi cognitionem, & ad perficiendum, studium propensæ voluntatis*. Ac mihi quidem hæc omnia officia, ac munera videntur, præterquam pastoris (quamquam hoc quoque proportionè quadam accommodari potest) in nostræ Societatis homines conuenire. Itaque Basilij oratione, quam propter egregiam in hoc genere doctrinam fusius exponendam, censeo, & vos ego hortari possum, & se quisque vestrum ea, quæ dicuntur, attendens incitare. Venator es missus à Deo, ita monente, *Ecce ego mitto multos venatores, & venabuntur eos super omnem montem? Attende igitur magna cum diligentia, ne forte fugiat te prada, vt efferatos per improbitatem, verbo veritatis conuictos Saluatori offeras. Viator es ei similis, qui orabat, Gressus meos dirige? Attende tibi ipsi; ne qua exorbites, neu ad dexteram deflexeris, aut sinistram: progreditor via regia. Architectus solido, tutouè in loco iaciat, & collocet fidei fundamentum, quod est Iesus Christus. Aedifica-*

De vit. &
vit.

Cap. 15.

Homil. in fl.
lud. quæ est
3. inter ho-
mil. vari. ar-
gum.

Iere. 10

Psal. 118.

tor, quo pacto adificet, videat, ut non ligna, non scænum, neque calamum; sed aurum, argentum, lapides pretiosos. Pastor est Attende, ne quid te prætereat eorum, quæ ad obeundum munus istud pastorale attinent. Hæc porro quæ tandem sunt? Palabundum pecus, & erraticum conuertito: quod conquassatum est, & contritum, colligato: quod agrotum, sanato. Agricolationisne professori Picum, infructuosa si est, circumfodito, illicque ingerito, quæ conductura noueris ad edendos fructus. Miles? collabora Euangelio, milita bonam militiam contra spiritus nequitia, aduersum vitiosas carnis affectiones: induitor omnem armaturam Dei, ut probes te ei, sisque gratiosus duci tuo, qui huic te militæ adlegit. Provide, ut nullis implicere vitæ istius negotijs, & perplexis curis. Athleta es? Attende tibi ipsi, ne quam ex legibus athletico agoni præscriptis inueniare transgressus: nam nemo coronatur, nisi qui legitime certauerit. Imitare Paulum & cursu contententem, & in palastra colluctantem, & in agone pugillari decertantem. Ut strenuus pugil ipse habeto animæ oculum nusquam euariantem, sed attentum, ac peruigilem. Præmuni, ac tuere partes, quarum plaga lethalis sit. In aduersarium immotum oculum intendito fixius. In stadiario cursu, qui tibi præcurrunt, in eos te extendens fac assequaris.

sic

sic currito, ut prauertas. In luctamine, repugna inuisibilibus aduersarijs. Per vitæ istius periculum, talis ut perseueres hæc facit sententia, nimirum animo ut sis non supino, aut concidente, sed arrecto, non dormituri-enti, sed peruigili ac sobrio; quique multa cum uigilantia præsens sit, & norit sibi præesse. Cupientem me singula percensere hic deficiet dies. hæc ille. Atque hæc, quæ dicta sunt de vitæ mixtæ difficultate, de virtutis absolutio- ne, quam illa desiderat, deque alijs rebus eiusmodi, quas aut Sanctorum uirorum auctoritas, aut vsus ipse nos docet; hæc, inquam, omnia ad excitandos animos nostros, & ad eam quæ in nobis requiritur, uigilantiam ualent vel plurimum. Sed uidentum est, ne fortè contra quàm oportet, aut languor cuiquam afferant, quo minus ad perfectæ vitæ culmen aspiret; aut sic aliquem afficiant, uti tam præclaram vitæ rationem minus dulcem, minusque experendam putet. Sane tantam rei præstantiam qui intuetur, non potest non magnopere eam suspicere: quisquis autem bene de nostro Instituto sentit, huiusmodi cogitatione uehementer impellitur. Et scilicet qui præscriptis à Societate remedijs utitur accuratè, magnitudinem animi incredibilem Dei beneficio, ac munere experitur ad quamcumque rem suscipiendam: planeque uidet, perdifficile non esse, quod antea fieri nul-

lo modo posse iudicabat .

4. Ad reno- 11 Restat, vt ad ea, quæ valent ad reno-
spir. reme- nationem (quod erat ex ijs, quæ proposui-
dia. mus, extremum) aliquando veniamus . Pri-
mum igitur eius, quam expotui, necessitatis
cogitatio ad eam rem valde conuocet : eoque
etiam magis, quod & si vita nostra terris su-
perior, altiorque esse debeat (*in carne enim
ambulantes non secundum carnem militamus,
sed nostra conuersatio in cælis est*) debe-
mus tamen necessario prædæ capiendæ causâ
inter communis vitæ homines versari, eorum
que vitia non leuia solum, sed etiam grauiâ
interdum cognoscere . In quo periculum est
(vt D. Basiliius monet) ne quis se cum alijs
longe deterioribus comparans, quodammo-
do sibi de virtute blandiatur, progressum vi-
delicet suum metiendū non tam spatium eius,
quod restat, itineris, quam interuallo, quo
alios post se reliquit . Et vero sic natura com-
paratum est, vt oculos libenter conuertamus
ad ea, quæ nos delectant ; auertamus ab ijs,
quæ offendere aliquo modo possunt : atque
vti factæ progressiones, bonorumque partem
cogitatio voluptatem; ita distantie contra,
inopiæque nostræ consideratio molestiam
pariat . Idque hoc etiam magis, quod ille
nos respectus ad quietem inuitat, hic incitat
ad laborem . Nimirum vt viatores, vbi tæ-
dere eos itineris cœpit, respectare solent,

In Reg. Fuf.
disp. c.6.

quan-

quantum viæ confecerint; ita nos simul ac vir-
tutis ardor restingui, & industria frangi cœ-
pta est, decursum spatium respicientes, facile
nos ipsos conferimus cum ijs, quos aut in vo-
luptatis cœnum prolapsos, aut in auaritiæ du-
metis hæsitantes, aut ambitioni, & honori
misere feruientes in sæculo reliquimus. Quam
obrem metam perpetuo ante oculos proposi-
tam habere conuenit, & quam longe ab illa
etiamnum adsumus sedulo videre; vt scilicet
coram Deo, in clarissima eius luce, recte facta
bonaque nostra omnia diuinæ veritatis stæ-
tera examinemus : quid fortis demum, ac rei
familiaris domi nostræ sit intelligamus : atque
hac ratione sciamus, *quid nobis adest*. Ac mi-
hi credite, permagni interest, quotidiano, ac
peculiari vitæ examine vti diligenter, vt te-
cum te ipse conferas; & tanquam prudens, &
industrius paterfamilias, custosque domus
tuæ, non modo ad fures arcendos aduigiles,
sed & lustres omnia: quid ad domesticas re-
rum necessariarum prouisiones desit, prospici-
as. Hoc nimirum illud est, quod Salomon
de sapiente illa, ac prouida muliere, Eccle-
siam, atque in ea cuiusque nostrum animam
describens, aiebat in Prouerbijs. *Considera-* Prou. 31.
*uit semitas domus suæ, & panem otiosa non
comedit: & paulò ante; Quæ siuit lanam, &
limum, & operata est consilio manuum sua-
rum: facta est quasi nauis insistoris, de longe
por-*

*portans panem suum: de nocte surrexit, de-
ditque prædam domesticis suis, & cibaria
uncillis suis.*

12 Deinde ad eam, quam dixi, vitæ re-
nouationem magno erit adiumento diuino-
rum beneficiorum meditatio, nominumque,
innumerabilium, quibus Deo inferuire debe-
mus: simulque illa cogitatio, quam in quo-
dam sermone D. Chrylostomus exponit: Ni-
hil boni facere, nihil aliud esse, quam facere,
aliquid mali, quippe cum nostro officio des-
simus, & prætermittamus id, quod nostri insti-
tuti professio postulat. Exempli causa, inquit
ille, si seruum habens non rapacem, non ebrio-
sum, non contumacem, sed sobrium, modera-
tum, vitij omnis expertem; idem tamen totos
dies si domi sedeat otiosus, omittatque ea,
quæ ad suum munus attineant, nonne graui-
ter vapulabit? Atqui nihil maleficij commi-
sit, sed fatis maleficij est, munus, officiumque
suum neglexisse. Quid? agricola, qui cæteris
quidem in rebus vacet culpa, sed domi de-
sedeat, non serat, non aret, non vites colat,
nonne is quoque vapulabit? At nihil iniuriæ
intulit, nihil damni: verum cessationem ip-
sam iniuriam damnumque ducimus. Atque
etiam in ipso nostro corpore, si manus ita af-
fecta sit, vt non linguam quidem illa præscin-
dat, non oculos eruat, nihil denique detrimen-
ti afferat, sed desidiola cesset, reliquo corpore
nullo

De virt. &
& vit.

nullo modo inferuiat; quis non istiusmodi
manum inutilem, & præcindendam potius;
quam retinendam putet? Eodem pacto, ait
ille, non modo aliquid fecisse mali; verum
etiam aliquid omisisse boni, magna compro-
batur iniuria. Porrò diuinis in rebus id ip-
sum multo magis apparet. Atque haud scio,
an ob eam causam Deus per Prophetæ perso-
nam queratur, *Retribuebant mihi mala pro
bonis, sterilitatem animæ meæ*: quod scilicet
terra tam sedulo exulta, tot diuinorum be-
neciorum imbribus irrigata, tot solis iusti-
tiæ radijs tepesfacta, si vberes fructus non fe-
rat, mala retribuatur pro bonis ei, qui tot illam
benedictionibus dulcedinis præuenit.

13 Equidem, Patres, Fratresque charissi-
mi, nescio, qui fiat, vt tantorum beneficiorum
consideratione, tantoque diuini erga nos amo-
ris æstu, non animorum nostrorum glacies
(vt ita dicam) penitus liquefiat. Qui fieri pos-
sit, vt quatuor illa nomina, quæ nos Deo de-
bitores constituunt, à D. Bernardo quodam
sermone breuiter expensa, considerantes, sa-
tisfactionem videlicet peccatorum; quæ sempiternis erant supplicij vindicanda; crea-
tionem, atque conseruationem, quo nomine,
quod sumus, quod viuimus, Dei sumus; diuini sanguinis pro nobis profusionem; denique
promissionem mercedis, ac beatitudinis aternæ; nescio, inquam qui eueniat, vt qui hæc se-
cum

Psal. 34.

Serm. de
quadr. de-
bit.

cum reputant, non se & gratiores, & libera-
liores præbeant ei, cui se totos omnibus no-
minibus debent. Quis enim multa pertulisse,
multumque laborasse sibi videbitur, si semp-
nas inferorum pœnas obierit animo quas mil-
lies meritis est? Quis queri poterit, ab se-
nimium postulari, cum cor postulatur, si me-
minerit sese & naturæ, & conseruationis iure
totum eius esse, cui se tradidit? Quis aliquid
dare se existimabit, cum vitam reddet Deo
suo, qui eam antea sua causa profudit? Et
certè nec eius vitæ pretium, nec obligationis
ratio; qua nobis teneretur, nec illorum con-
ditio, pro quibus illam profundit, vllam in
hac re comparisonem admittit. Etenim si
vitam Dei causa ponimus, suum illi reddimus;
facimus id pro eo, qui tot modis meritis est,
vt faceremus; vitam denique ponimus pro eo,
qui posuit antè pro nobis. Ille contra Deus
ac Dominus sanguinem, ac vitam dedit, non
modo pro vermiculis, quibus nihil omnino
deberet; sed pro seruis, pro sceleratis, pro
inimicis; quod nimirum Apostolus (vt scitis)
tantopere exaggerat. Quis porro charius du-
cet pretium momentaneum, & leue, quo sibi
comparat *supra modum in sublimitate ater-
num glorie pondus, quod nec oculus vidit,
nec auris audiuit, nec in cor hominis ascen-
dit?* Quæ cum ita sint, nihil est, quod non
pro tot immortalibus promeritis tali, tan-

Rom. 5.

toque

toque Domino anima debeat. Itaque men-
tem omnem nostram, cor, ossa, viscera ipsa
clamare oportet, *Domine quis similis tibi?*
eiusque laudem, ac prædicationem in nostro
semper ore versari. Nempe hoc frænum est
illud, quod se hominum generi Deus iniectu-
rum; *Isaia ore confirmat, Laude mea infra-
nabo te, ne intereas.* Dulce vero frænum, ac
suauè, quo, nisi forte retrectantes sumus, &
estrænati, nullo negotio flecti, reflectique,
possumus ad nutum, & arbitrium regentis
Dei.

14 Ac sanè si animus noster sui adhuc iu-
ris manet, nec totum se Domino dedit, ac
tradit; merito sterilis dici potest, qui mala
retribuatur pro tot, ac tantis bonis. Quo mihi
spectare videtur Deus, cum apud *Isaia* ex-
clamat: *Propter iniquitatem auaritia eius*
iratus sum, ac percussi eum. Abscondi faciem
meam, & indignatus sum; & abiit vagus in
vita cordis sui. Neque enim qualiscunque
auaritia est, sed incredibilis quædam auaritiæ
iniquitas, si neges te ei, cui debes omnia.
Atque istiusmodi hominibus iure accidit in-
terdum, vt Deus abscondat faciem suam ab
eis, & abeant vagi in via cordis sui. Quæ qui-
dem est pœna longè grauissima. Id adeo mul-
to magis in nos conuenit, qui nos totos no-
ua quadam voluntate consecrauimus Deo, &
per vota quasi holocaustum immolauimus.

Esaia 57.

In

Esaï. 61.

In quo ille holocausto grauissimè fert furtiua sibi aliquid ex eo, quod fuerat consecratum. Huc enim etiam diuinam illam vocem deriuare possumus: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto.* Nos vero steriles & ingrati erimus si nostra in Deum officia exiliter ad calculos reuocabimus, quasi verentes, ne maior datorum sit ratio, quàm acceptorum; si diuini obsequij annos, si susceptos labores, si præsentem disciplinam, si emolumenta à nobis in proximos profecta numerabimus, ac pendemus. Hæc enim omnia noua beneficia sunt, quibus etiam arctius deuincimur. Quare B. Bernardus negat, animam nostram amori coelestis sponsi mutuo respondere vilo modo posse, *Nam & cum se totam, inquit, effuderit in amorem, quantum est hoc ad illius fontis perenne profluuium? Quocirca permagni mihi ponderis videtur quadam D. Chrylostomi sententia, qui illam Isaïæ visionem tractans. Vidi Dominum, & quæ sequuntur; ait. Seraphinos alis non ora solum tegere, quod intelligentiæ obtutum figure in summa illa luce nequeant; sed pedes contegere, quòd reuerentiæ, amorisque sui exiguitatem erubescât; qui, non pro eius dignitate procreatorem suum diligant, neque tanta eius caritate flagrent, quantum præcellentissima illa natura postularet. Quod si Seraphini ipsi beatorum*

Ser. 83. in Cant.

Esaï. 6.

spiri-

spirituum principes, qui à diuini amoris ardore nomen inuenerunt, minus ab se, quàm par esset, amari Deum erubescunt; cuius tandem oris, & impudentiæ erit homuncio, si in animum inducat suum, se Dei causa plus æquo laborare? Vel hæc animi inductio efficere deberet, vt de nobis ipsis quam demississimè sentiremus; quippe clarissimum signum perexiguæ, vel diuinorum meritorum erga nos cognitionis, vel nostræ in Deum beneuolentiæ. Animus enim diuina caritate ardens non contrahit se, in angustumque reducit, sed in dies augescens pro amoris accessione dilatat sese, & immensam, interminatamque abyssi magnitudinem in Deo nanciscitur; vbi infinite se in omnes partes effundat. *Et si dederit omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihilum despiciet eam.*

Cant. 8.

15 Iam vero illud quoque proderit in primis, breuem sibi quemque huius vitæ cursum circumscribere; & simul meminisse, quod perfectionis, & gratiæ diuinæ non compararis in vita, id te comparaturum esse nunquam. Vitam autem ipsam (vt D. Greg. Nazianzenus tradidit) esse quasi mercatum, cuius dies cum abierit, tempus amplius non sit emendi, quæ velis. Hinc illa sapientis admonitio. *Quodcunque poterit facere manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia sunt apud inferos*

In sent.

Eccle. 9.

Eph. 5.

feros quo tu properas. Itemque Apostolus nos monet, *ut cautè ambulemus, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus,* hoc est, occasionem negotiandi; significans videlicet, quemadmodum mercator pecunie non parcat, ut emat, redimatque quod adamauit; ita nos nulli labori parcere oportere, ne merendi occasio elabatur, *quoniam dies mali sunt.* Ita fiet, ut neque laborum breuitas grauis videatur, neque vllum punctum temporis lucro vacuum præterire patiamur. Constat enim gratiæ in hac vita partæ gloriam in æterna illa vita, & fœlicitatem proportionè responsuram, ut ne minimum quidem lucrum parui faciendum sit, cui tanta mercedis accessio sit proposita. Ita quo minus aberis à meta, eo magis præperabis, & quo magis accedes ad præmium, eo plus animi accedet, ac virium. Illud etiam summa ope vitabitur, ne idem cursui nostro accidat, quòd violentis motibus solet; qui ab externa vi, atque impulsu profecti, processu paulatim remittuntur, ac languent: sed contra nos ab insita vi, ac virtute acti, hoc est, ab inhabitante Spiritu sancto (*Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*) tanto concitatori cursu rapiamur, quanto viderimus appropinquantem finem.

Rom. 8.

12 Hinc vltimum, idemque præsentissimum remedium peti licet, ut manum operi admo-

admoceamus, & in rebus, quibus caremus, comparandis omnem operam collocemus. Id enim demum est (ut D. Gregorio placet) non modo cor, sed etiam manus (quod Hieremias monuit) ad Deum tollere. Nam qui ad solidas virtutes parandas satis esse vnã voluntatem arbitratur, is profecto vehementer errat. Quamobrem D. Basil. docens, in solitaria vita & plus periculi esse, & minus ad necessarias virtutes parandas facultatis, ait: *Neque cum sua humilitatis documentum dare posse, qui neminem habeat, cui subijciat se, ac submittat; nec mansuetudinis, qui cum mortalium nullo versetur; nec patientia, qui nullum omnino habeat suis voluntatibus aduersantem.* Ad extremum illud adiungit, *Siquis autem ad componendum, moderandumue animum sacrarum literarum præcepta, doctrinam, meditationemue satis esse ducit; is similiter facit ut si quis disceret edificare, neque vnquam tamen edificaret; disceret et cedere, & tamen quæ didicisset, nunquam in actum educeret.* Atque vsu docti scimus, non nisi faciendo artes addisci. Quæ tamen ipsæ in externa tantum materia cum versentur, nihil admodum habent repugantiæ. Neque enim Architecti, neque ceterorum artificum conatibus operis materia reluctatur. At nostra hæc Philosophia, quæ in interioribus animi motibus perdomandis occupata est; diffi-

Lib. 18, moral. c. 5.

Reg. fuf. disp. c. 7.

cultates habet, & impedimenta nec minima, & plurima. vt enim in quadrando lapide difficultatis aliquid, ac negotij fuerit, quadratus certè ad rudem illam asperitatem nequaquam redit: at efferatos animi motus, quamuis edomitos, ad ingenium tamen redire sæpius experimur. Et vero si in virtute, ac pietate quotidie augenda sedula à nobis operam poneretur, ad maiora quotidie lucra aditus patefieret; præsertim cum in hoc quoque genere sua sponte lucrum vel minimum (vt Chrysostomus monet) animos faciat, & ad lucrum maius alliciat. Id quod cerni licet, inquit, in pecunia, & mercibus. Lucrum enim exempli gratia, vnius & alterius aurei numi, animum addit lucrandi decem, aut etiam viginti. Videmus etiam locupletes, quibus plus & auri sit, & animi, facilius ad maximas pecunias peruenire, quam pauperes locupletari. Quare in eam curam incumbendum est, vt oblatas lucri occasiones ne dimittamus; quandoquidem qualecunque incrementum animos nobis, ac vires addit ad maiora. Nec vero illas modo virtutes, quæ defunt, parari, verum etiam quæ sunt, perfici oportet, tum gradu, tum etiam firmitate. *Qua de re D. Gregorius ad illa verba Iob præclare disserit: Per singulos gradus meos pronuntiabo illum: Librum autem dicit illum, quem humeris ferre, & coronæ instar capiti imponere gestiebat;*

De virt. &
vic.

Lib. 12. moral.
c. 14.
Iob. 31.

bat; significans, sacras literas factis expressas coronam parere nobis victoriæ. Ita Christus Dominus Noster (vt notat D. Gregorius) terram dixit animæ nostræ, vbi Diuini verbi semen iactum sit, *fructificare primum herbam, ac inde spicam, deinde plenum frumentum in spica*. Hoc vtique studium in eo, qui ad perfectam vitam, cumulatamque contendit, vigere opus est; & ad hoc quoque ipsum quotidianum examen referendum est. Ceterum hæc remedia libet eadem sententia claudere, quam D. idem Gregorius eo loco posuit, quem supra indicaui, cum docerem, mentis nostræ feruorem paulatim veterasce-re. Ibi igitur hæc ille subiicit. *A qua tamen vetustate si studio perfectionis inuigilemus, oratio, legendo, bene viuendo renouamur: quia vita nostra dum lacrymis lauatur, bonis operibus exercetur, sanctis meditationibus tenditur, ad nouitatem suam sine cessatione reparatur.*

17 Ac ne longior sim, illa nos potissimum cogitatio adiuuabit, Actiones nostras serè initio feruidiores esse, sed tempore procedente refrigerescere. Idcirco enim (vt docet Chrysostomus) Spiritus sanctus Dauidis ore nos admonet, *In fine ne corrumpas*: quoniam, tum vigilantia desideratur, vt cum maximè. Quippe in actionis ingressu cum vires animæ integræ sunt, nemo quantumuis piger non-

Lib. 21. moral.
c. 14.

Lib. 19. moral.
c. 16.

Hom. 3. in
ver. Isai. vi-
di Dominum.
Psal. 74.

multum adhibet studij, ac diligentia. At in
 progressionem, & scilicet in extremo hæc ad-
 monitio necessaria est, *In fine ne corrumpas.*
 Idque hoc enim magis, quod eo præcipue
 tempore Diabolus omni ope, atque opera
 nos bonis omnibus conatur euertere. Vt præ-
 dones, inquit ille, non soluentem è portu na-
 uim inanem, & merces aliunde petentem
 inuadunt; sed onustam in reditu obseruant,
 atque diripiunt: ita diabolus vbi complures
 virtutes in magno studio collegeris, tum vero
 in te, quasi in onustam mercibus nauim, im-
 petum facit. In quo quidem illius præda non
 solum magna est, quod de nostris bonis præ-
 datur; sed etiam quod offensio nostra ad di-
 reptionem valet aliorum, qui nostro exem-
 plo in fraudem, ac perniciem inducuntur.
 quare omnino humilitatis præsidio recti sem-
 per simus necesse est. Nihil enim (quæ natu-
 ræ nostræ est infirmitas) superbiam, elatio-
 nemque animi (nisi vigilantia comprimatur)
 æque gignit, atque innocentia, ac recte fa-
 ctorum conscientia, & industria fructus ex
 multorum conuersione perceptus: vt recte
 Dominus ita præcipiat, *Cum omnia facerit-
 is, dicite, serui inutiles sumus.* Hoc admi-
 niculo carens Ozias corruit. Nempe cui sa-
 cræ literæ testimonium dederant sanctitatis,
 quòd fecerat rectum quod erat in conspectu Do-
 mini. Verum is per superbiam sacerdotale sibi
 munus

Luc. 17.

a. Paral. 29

munus addiscere conatus, teterrimam in le-
 pram incarrit. At Moses (id quod obserua-
 uit Theodoretus) non prius tantæ hominum
 multitudinis dux est creatus à Deo, quam
 dextram illam, quæ mare diuisura, & quæ
 res admirandas editura esset, insertam in si-
 num suum, leprosam animaduernerit. Ni-
 mirum vt homines in meditationis tanquam
 sinu intelligant, qui ipsi per se sint, quid mu-
 nere, ac beneficio Dei: atque illud liquido
 profiteantur, *dextera Domini fecit virtutem.*
 Ita demum vera, germanaque humilitate
 nixi, in vita nostra renouanda perpetuo ver-
 sabimur: & habentes in nobis ipsis, & non
 in altero gloriam nostram, idest, testimonium
 bonæ conscientia, quæ nihil spectat aliud præ-
 ter diuinam gloriam, dicemus cum sancto
 Job; *Gloria mea semper innouabitur, & ar-
 cus meus in manu mea instaurabitur.* Vt vi-
 delicet partim hoc conscientia testimonium
 nostræ perfectionis studio, partim zelum sa-
 lutis animarum studiose curantes, arcum sa-
 gittasque nostræ militiae instauremus; tan-
 quam veri, germanique filij excussorum;
 vt animas Diuini amoris telis sauciatas mun-
 do mortuas Christo Domino mancipemus.

18 Neque vero vitijs, quæ in nobis cer-
 nimus (dummodo de hac arcus, & gloria re-
 nouatione, quam dixi, laboremus) deterre-
 ri à suscepto consilio, sed potius vocationis
 nostræ

nostræ gratia freti, animos, viresque renouare debemus; & nos ipsi iucundissima illa, *Zachar. 12.* quæ apud Zachariam est, Domini voce consolari, *In illa die ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, & sicut facem ignis in feno: & deuorabunt ad dexteram, & ad sinistram omnes populos in circuitu.* Et quoniam hæc sunt eiusmodi, vt nostras vires longe, multumque superent, accipite, vnde animi nobis, ac vires addantur: *In illa die prodeget Dominus habitatores Hierusalem.* Magnus vero patronus, ac potens: sed quid tandem ab eo opis afferetur? *& erit, & offendet ex eis in die illa quasi David, dextera Domini faciet virtutem.* Vt scilicet claudus, qui passim offendebat, robore alter David existat, vsque eo fortis, vt funda, & lapide carnem illam turrin (sic enim Philistæum appellat Chrysofomus) nullo negotio deiiciat, suo illum gladio obruncet; victoriam, ac lætitiã populo pariat vniuerso.

19 Atque vt reparatioribus animis, studiisque ardentioribus in mentis instaurationem incumbamus, Gregorius xii. Pont. Max. pro sua paterna in filios omnes caritate, & egregia hæreticorum, ethnicorum in Ecclesiæ ouile cogendorum voluntate; partim cupiditate impulsus videndi in Societate nostræ nouum in dies splendoris incrementum, nosque fructus nostrorum opera colligendi, atque

atque in primis tantam hominum multitudinem; quæ extra Ecclesiæ arcam obruitur, conseruandi; partim etiam nostris precibus adductus, occasione ianuæ, quam initio dixi, in Iapone patefactæ; his inquam, de causis Pontifex Indulgentiã plenariam, Iubilæumque amplissimum omnibus Societatis hominibus largitur, quicumque sacra confessione, & communione facta, nominatim pro illorum populorum ad Ecclesiam translatione Deum erunt deprecati: Quo quidem tam præstanti munere, vt cum certa, stabilique animorum nostrorum vtilitate, & illustri; atque insigni illius nationis emolumento perfruamur; cohortor omnes in Domino, vt (quod commo- do cuiusque ex præscripto Superiorum fieri poterit) in Exercitijs spiritualibus dies aliquot ponant, seque ad synceram, animosamque confessionem comparent; generalem, scilicet, aut superiorum duntaxat mensium, initio ab vltima facto (vti statis temporibus fieri ex Constitutionibus nostris solet) aut etiam vitæ totius in Societate actæ, vt cuique commodum erit. Ex quo nouam omnes vitam nouo animi ardore instituunt; sic prorsus, vt re ipsa cuiusque appareat instaurationis, tum in perfectione sua, tum in zelo animarum. Et quoniam etiam perfecti viri aliquid semper habent, quod renouent, & in quo crescant; neque satis est hæc, aut alia quapiam occasio-

ne interdum huc cogitationem, conatimque conferre; vos vehementer etiam, atque etiam hortor; ut animum ad eiusmodi exercitationes spirituales identidem referatis, præcipue vero post operam aliquandiu in missionibus, aliisque Societatis muneribus collocatam, *Vt nimirum cogitemus vias nostras;* & quo maiore deinde animo, ac viribus ad opus redeamus, interquiescamus interdum, ac respiciamus. Ita demum quisque nostrum illam vere Prophetæ vocem usurpabit; *os meum aperui, & attraxi spiritum.* Illud enim & vsus ipse docet, & Societatis nostræ parens Ignatius censuit, atque adeo in Epistola quadam testatū reliquit, eiusmodi meditationes (quas ille arma spiritualia in Constitutionibus appellat) non modo ad cuiusque nostrum, sed etiam ad aliorum incolumitatem, ac salutem maximo esse præsidio. Hinc porro magna Dei cum gloria fiet, *ut omnes, qui viderint nos, cognoscant illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Quam ille benedictionem pro sua immensa benignitate conferret, perpetuoque adaugeat in nobis, ut quos & ipso vitæ genere, & purgandi, illuminandi que alios munere, Angelorum (quorum festum, solemnemque diem hac luce celebramus) in hoc exilio socios esse voluit, his beneficium suum stabiliat, & cumulet in patria: ubi vna cum beatis illis spiritibus misericor-

PGL 118.

Par. 4. c. 8.
5. 5.

ricordias Domini in æternum cantetis; & simul cum alijs compluribus eodem per vos inductis, ante thronum Dei, & Agni concinatis, *Redemisti nos Domine Deus in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione; & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes; & regnabimus in æternum.* Amen. Romæ 3. Kal. Octobris, anno post Christum natum 1583.

Omnium in Christo Seruus.

CLAVDIVS AQUAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres Societatis .

*De Studio perfectionis, & Caritate
fraterna .*

I munifici dona largitoris, cuius beneficio vitam, & eam, quæ natura nobis inest, & longè diuiniorem alteram adepti sumus, primigeniam apud nos dignitatem suam perpetuò retinerent : & si nos, arborum instar, ad vitalis fluuij, qui cœlestem lætificat Hierusalem, patriam nostram,

stram, decursum consiti; & ab æstu quàm longissimè, geluque semoti, perennem illam irrigationem, & sempiternam velut patrij soli, cœlique serenitatem hauriremus : nihil attineret tam grauem nos, & quotidianam, in rebus nostris, quæ pene in horas dilapsæ fluunt, aut syluescunt, dijudicandis, & prout opus fuerit, repurgandis, nouandis, & alio, atque alio apparatu tuendis, operam collocare. Iam verò cum perpetua, atque infesta, mortalis corporis pugna grauemur, & sarcina; cumque quasi stirpes quædam in siticulosos saltus transpositæ peregrina, aduersaque, gleba consistemur, nimirum nemini videatur, si necesse sit iugem adhibere solertiam, ac velut artem, quæ nos excolat, erigat, obtegat, adminiculetur; & adiumenta conquirere, quæ ad omnem nobis incolumitatem, atque incrementa præsidio sint : non secus atque teneriores quædam, atque opere topiario eleganter intextæ, aureorum malorum arbusculæ, si frigidioris cœli plaga, ac perpetuis venturæ niuibus, singularem cultoris vigilantiam, laborumque contentionem desiderant, ut natiuam vim suam, & pulchritudinem, tueantur. Cum præsertim etiam postquam religioni nomen dedimus, non rarò reliquum fiat in nobis veterum semen aliquod erroris, ac velut anteaactæ vitæ lolium : præterquam quòd in ea, quæ auspiciato cœpta sunt, transfusa

log. Ant.
m. l. b. A.

Necessarium
esse studium
ad perfectionem .

uersa soleat incurrere parùm constans naturę nostrę conditio, quę quantis ponderibus ad peiora ferè nos deprimit, tantò maioribus vigilijs, & quasi lacertis est obnitendum. Ea de re cum verba faceret D. Gregorius Nazianzenus, exponeretque cœleste donum, quod initio diuinitus accepimus, quàm agrè conferuetur, Saulis Regis pertractat exemplum; negatque, vlli dubitandum esse, quin per inhabitantem Spiritum sanctum fuerit ille in spiritualem virum commutatus. *Verùm, inquit, quia non se totum spiritui prabuit, nec purè alium in virum mutatus est, quemadmodum oraculo de ipso proditum fuerat, sed improbitatis scintilla pristina, malique seminis aliquid in eo restabat, eratque in eo pugna spiritus, & corporis, notissimis illis tandem iactatus est tragedijs. Et subiicit paulò post: Illud tamen hinc animaduertitur, quod tametsi gratia diuina non contingat indignis, nec omnino in malum, & ineptum instrumentum cadat (nam rectè dictum est, etiam me assentiente, In animam maleuolam non intrabit sapientia) nihilominus propter mutabilitatem habitus, ac naturę humana, nequaquam minoris negotij sit, mea quidem sententia, dignitatem suam, & concinnitatem seruari, quàm ab initio verè aptum, & concinnumq; reddi, ac dignum effici: præsertim cum ipsa gratia sepe numero. (vt quod*

In Apolog.
Ad Patrem.

Sap. 1.

omnium

omnium malorum nostrorum miserrimum est, & absurdum maximè proferam) factu quodam animos efferens à Deo deiciat eos, qui non rectè ad ipsum propius accesserant, eoque modo fiat, vt dum extollimur, deturbemur, quo peccatum fiat supra modum peccans, per rem bonam mihi mortem afferens. Duas nobis res hoc facto, & tam grauibus verbis religiosissimus Pater commendat, ambas quidem pernecessarias ijs, qui à despiciatis, ac stolidis domus suę iumentis conquiritis, ac stolidis domus suę iumentis conquiritis, hoc est, à vecordibus, ac brutis huius vitę voluptatibus, & curis abstracti, sese in altioris vitę genus recepere. Vna res est, vt Deo se quisque tota mente deuoueat, nec vllam in seipso vanę cupiditatis sementem reliquam patiatur. Nam propterea sanctissimus Doctor affirmat, fuisse adhuc in Saule spiritus, & corporis pugnam (neque enim sentiebat, ab ea posse nos penitus immunes esse, dum fragili, fluxoque corpore distinemur) sed illud modò nos monitos voluit, Si ad Deum, vt inquit Apostolus, in plenitudine Rom. 10. cordis accedamus, hoc est, Si & nosmetipsos exuere, & induere Deum, ex animo studeamus, ita posse nos, & solere diuinis auxilijs confirmari, vt licet nonnulla resideat rationem inter, sensumque dimicatio, non ea tamen sit, quę vel internę ciuitatis tranquillitatem perturbet, vel in dubium reuocet, vter hac

hac indominetur, atque imperet: sed potius inuicta mens ius suum tueatur, & impetus concupiscentis animæ, ne longius euagentur, coerceat. Contra verò quicumque ita se Deo, Religionique addixerit, ut interea loci neque omnem de se curam abiciant, neque mundo placere velle desinant, minimè mirum est, si magnis periculorum fluctibus agitentur. nam hoc quicquid mali feminis in ipsis residuum est, sensim pullulat, atque adolefcit in culmum; & (quod aliquando sibi D. Augustinus fatetur timuisse) quæ tenuissima licia videbantur, in funes pene nauticos excrescunt, arctissimeque quos implicuere, deuinciunt. Itaque testatur ille, se tunc à Deo, ut nequaquam desisteret, exstimulatum, ne, si non, inquit, *abrumperetur id ipsum exiguum, & tenuis, quod remanserat, reualesceret iterum. & me robustius alligaret.* Altera res est, quòd esto, rebus ijs, quas admirantur homines, initio nuncium remisimus ex animo; tam lubricum tamen, & ad deteriora decliue naturæ pondus est, ut quàm facillimè conuersionem, & inclinationem tranquillissimi status cauere nihilominus laboriosum, atque arduum sit, quàm ad præclaram aliquam animorum dignitatem, & quasi concentum peruenisse: cum præsertim (quod in malis nostris luctuosissimum miseriam genus est) ipsamet erga nos Dei liberalitas nonnullos inter-

terdum

terdum plus nimio iam elatos, sibi que præfidentes ex cœlestium copia donorum (nisi tanquam in gyrum rationis, ac modestiæ ducantur) ab eodem Deo, ad quem non ut par erat accessere, deducat, atque abstrahat. Eos igitur præcipites agit, dum attollit incautos, ut satis inde perspicuum fiat illud Apostoli peccatum, ut appareat peccatum, per bonum Rom. 6. operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum, hoc est (ut Chrysostomus interpretatur) peccatum turpitudinis, ac nequitie suæ virus satis manifestò prodit, cum sanctissimam planè rem per summam scelus, ac fœcundiam nostram in struam vertat, ac pestem. Quocirca, nec mihi, nec vobis molestum esse decet, quas possumus, sequi, atque vrgere opportunitates ad mentem nostram identidem excitandam, scientes, fratres à Deo dilecti, electionem vestram, cum quantò maioribus donis aucti videmur, tantò seuerior eorum ratio reddenda sit; & quantò copiosorem miserationis suæ vim erga nos Deus vltro profudit, consequens etiam sit, ut tantò grauius nostræ tarditati, inertieque succenseat, ut, si hoc spectetur, hominum cæterorum, qui se penè totos tenebris mersere, delictis vix commoueri videatur. Ecl. 24. Quis cæcus (inquit per Prophetam quendam) *nisi seruus meus? aut quis surdus, nisi ad quem nuncios meos misi?* ac

si

si apertè profiteretur, ceteros neque cæcos esse censendos, si offusis cælo tenebris videant nihil; neque surdos, si, quibus nihil loquere, non audiant: Verùm si qui sint, qui in clarissima luce caligent, & ad nunciorum clamores obsurdescant, id demum cæcitatatis esse, id surditatis argumentum. Id quod, vt planius expiicem (tamen si de vobis dilectissimi meliora, quin etiam altiora confidam) nego, vllam nobis exculationem in Dei cõspectu profuturam, nisi eum teneamus vitæ cursum, eamque lucem sequamur, quæ nobis, id agente Deo, per famulum suum Ignatium ex Cõstitutionibus, ex nostræ Societatis instituto, ex eiusdem denique optimi parentis, dum in humanis ageret, grauissimis monitis, & salutaribus affulget exemplis. Cum præsertim Dei præterea benevolentissima sedulitas quotidie mentibus nostris variè præluceat, & stimulos ad meliora subijciat. neque nobiscum velut cum feruis agat, exponens duntaxat, quid à nobis herili more deponat, sed vt carissimos sibi liberos instituat, consiliorum etiam suorum communicatione dignatos. Atque, vt missa alia faciamus, vna vox illa Redemptoris nostri (*Si diligitis me, mandata mea seruate*) cuiusnam pectus non emolliat? sanè ac si dixisset, non pœnas denuncio, pollicitationes meas non inculco, non meorum erga vos meritorum rationes exigo, non po-

Ioan. 14.

no ob oculos præmiorum amplitudinem; sed illud vnum: Si diligitis me, perficite quæ iubeo. Quis tam ferus, ac ferreus sit, qui si secum ipse reputet quis loquatur, & quibus id verbis commendet, inusitata mentis dulcedine non liquefcatur, ac fluat? certoque statuat alacri, atque erecto animo aggredi, quicquid perspexerit illius, aut voluntati gratum, aut honorificum maiestati. *Hæc est pars mea, & hæreditas mea*, canebat sanctus Dauid. Sequantur alij quæ maximè velint: suas licet, quàm longè, latèque norint, proferant cupiditates; mea verò pars fuerit, Domine, custodire legem tuam. Verùm maiora adhuc, atque illustriora iura sunt, vt Deus annotat Basilius, quæ nobis quasi Prætorianis militibus, aut Regijs cubicularijs fanciuntur, quàm quæ promiscuè feruntur in vulgus. Eam ob rem nostræ quæ sint partes, attendamus. Sunt autem illæ, in quibus figenda nostra omnis mens, & locanda est, nimirum vt in omnem vitam diuinæ voluntati obsequamur, & gloriæ: neque Dei seruus alia in re vlla suam positam esse existimet vitam, delicias, beatamque tranquillitatem, quàm si totum seingat, & accommodet ad arbitrium, nutumque Dei; cuius voluntas totius est iuris, ac recti certa lex; cuius studium, vt ei nos, nostræ solum fœlicitatis causa, morem geramus, cuius obsequium iucun-

Psal. 15.

diffima quies: ab eo verò recedere, extremū malorum omnium. *Os meum aperui, & atraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam*, aiebat Psalter. Cū enim os aperisset necessariæ refrigerationis gratia, testatur, duxisse se vitalem auram de cælo, hoc est, perficiendi, quæ Deo placent, desiderium; quod solum respirationis loco velit habere, dum viuat. Deus meus (vt ita loquentem David faciamus) in quo viuo, moueor, & sum, meo quidem in ea, quæ iubeas, obsequio, tibi que obtemperandi studio perinde sustentor, atque animantes respiratu. Itaque sicut corpus quouis temporis puncto frigidiorē auram hauriat oportet, ne natiuus calor interclusus extingatur; ita multo etiam magis penè in horas, aut in momenta potius explenda tuæ voluntatis amore, ac pietate meus animus recreatur. Hoc itaque desiderio quasi quodam oris hiatu, suauissimam requiro aspirationem, & quidem quanto possum creberrimam, prout huius scenæ domus, quam inhabito, patiuntur angustia. Neque immeritò ait, *Os meum aperui*. Nam, vt sapientes tradidere, aspiratio meatu oris excipi, trajectique non solet, nisi cum permagnum, & presentissimum influentis aeris subsidium, vitæ ne opprimatur, exposcit. ijs igitur verbis sanctissimus Vates declarauit, non sine maximo melioris vitæ periculo, vllis vnquam momen-

tis piam hanc aspirationem, quæ sub diuinæ ius voluntatis nostram subiungere cupimus, intermitteri: aut fortassis ita vehementibus, incensisque studijs ad Dei voluntatem capessendam sese inflammatum animaduertebat, vt propterea se respirandi vicissitudine, tanquam grauis ætus alleuamento, rescindendum putauerit. Hoc denique illud est studium, quod nostræ vocationis ratio nobis imponit; hoc consilio Societati Iesu nomen dedimus; vt Paris, ac Dominatoris nostri voluntate nihil habeamus antiquius, & re ipsa praestemus id, quod ex grauissima Constitutionum asseueratione, & ex primis adeo tyrocinijs nostri rudimentis, tanquam cum lacte nutritis exugere visi sumus, nempe, vt Dei voluntatē, cuius interpretes Præpositi nostri sunt, nostram esse arbitremur. Qua in re frequens, ac perennis exercitatio eximiam quandam vim habet efficiendi, vt & in dies maiorem ex illa capiamus voluptatem, & nescio quo sapore, admirabilique luce, quæ naturæ facultatem, atque aciem exuperat, perspicue dignoscamus, hoc disciplinæ genus hauistum, decerptumque fuisse de cælo. Id tanquam pro testimonio dixit Saluator noster ijs verbis: (*quis voluerit voluntatem eius facere* Ioan. 7. *cognoscat de doctrina mea, vtrum ex Deo sit.*) Hoc est, eam doctrinam si vitæ, ac factis experimere studeamus, arcanos quosdam sensus

& inuitatos afflatus supra consuetudinem, supra mortalitatem nanciscantur, vt propterea sapientiam istam diuino fatu fuisse ortam, facile in animum inducamus.

Verùm huius suauitas argumenti meam, longius, quàm oportuit, prouexit oratione: voluissem enim non vt aliàs feceram, pluribus agere, sed breuiter id duntaxat, quod hoc tēpus postulabat, exponere. Scripseram namque alias impulsus ea, quæ tunc nunciabatur, Iaponicæ Ecclesiæ bona fruge, & cohortatus vnumquemque, vt renouaretur spiritu mentis suæ, misi etiam, quod nobis ad eam rem promouendam piæ memoriæ Gregorius xij. concesserat, tubilæum. Nunc cum non ita pridem ex Sinarum regnis recens orta esset occasio, vt ex eius rei lætioribus initiis, quod Dei munus est, cognoscere potestis; alterum putavi mittendum, quod à Sanctissimo Domino nostro Sixto V. impetrauimus. In quo illud adhuc amplius est, quòd ad bonum Societatis nostræ statum, eiusque saliciores progressus à Deo impetrandos concessum est. Inde planum fit, & quanta sit huiusce rei magnitudo, & quantò officij nostri maior obligatio, quanta denique in vnoquoque nostrum sit posita vis, ac facultas, vt eorum, quæ agimus, secundos exitus consequamur. Rei magnitudo, inquam, neque enim solùm ad Dei obsequium per se valeat quam-

quàm plurimum prosperitas, ac perfecta pietas Societatis nostræ; sed etiam, si cogitationem intendas in omnia studia, quæ nostrates in Iaponiorum, Sinensium, aliarumvè gentium salutem conferunt, certè nec ad animarum lucra, nec ad Dei gloriam, vt oportet amplificandam, conatus nostri momentum vllum habituri sunt, nisi sua ipsa Societas viuac firma valetudine cohæreat. Nam imbecillum si fuerit, nec probè affectum corpus, eiusque membra in suis obeundis munijs languescant, nullum cum laude cursum, seu pugilatum adoriatur. Dixeram adhuc, officij nostri maior obligatio: Nam si (vt superioribus literis de spiritu renouando fusius disputauimus) religiosissimam vitæ rationem à nobis Deus exigit, vt proximis adiuuandis Societatis industria sit salutaris; quantò seuerius reposcet, vt ipsa Societas non modò nihil per nos de statu declinet, sed vt vigilantia potius, & contentione nostra ad ampliora se tendat, atque erigat? Quam sane ad rem, nec leue nobis calcar accesserit, si cogitemus, ex nobis vniuersis corpus vnum coagmentari; eamque esse membrorum inter se consensionem, vt vnicuique pertimescendum sit, suo vitio in reliquum omne corpus aliquid redundet periculi. Mirum, atque horribile plane est, dignumque ob quod ambæ audientium aures (vt scripturæ loquuntur) meritò rina-

Iosue 7. niant, meminisse apud Israelem, duce Iosue illustrem, Deo autem Principe, ac moderato. re gloriantem, & tunc eius iussu eductum in aciem, propter vnus Achan furtum de anathemate Hiericho, quantum totis pene castris turbatum sit, fufis ab hoste ter millibus fortissimorum Israel: & Deo feuerè denunciante, *Non poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate: &* quod longè magis horrificum est, *Non ero, inquit, ultra vobiscum, donec conteratis eum, qui huius sceleris reus est.* & quamuis vnus esset sacrilegium, vniuersos tamen (vt annotat Augustinus) afflixit, ac percudit: *Vt non, inquit, se solum quisque curet in populo, sed inuicem sibi adhibeant diligentiam, & tanquam vnus corporis, & vnus hominis alia pro alijs sint membra sollicita.* Quo sane factò sempiternus Iudex indicauit, quanta sit singulorum in aliquo cœtu, ac sodalitate communitas, cum eorum nullus seorsim solus censeatur, sed singuli sint quarundam partium instar in toto. Vides, inquit Chrysostomus, quomodo vnus peccatum toti populo vindictam accersit? Quomodo Deum aduersus multitudinem hostem reddidit? Sed bona sunt tua iudicia, Domine, & ad nostram vtilitatem dispensata. lues quædam est peccatum: per vltionem euulgatur, ac traducitur apud omnes, ne corrumpat

Quæst. super
Iosue lib. 5.
quæst. 8.

De verbis
Iosue: Vidi
Dominum.
hom. 1.

pat omnes; vt vbi cognouerint, quantas minas vna peperit transgressio, fugiant vltionem, de multis alioqui sumendam æternam vindictam. Eam ob rem viri sanctissimi, qui & veræ humilitatis spiritu præditi, se nunquam humanis exutos vitijs agnouere, & caritate incensi proximorum zelo feruebant, sua peccata (quod de Catherina Senensi, aliisque proditum est) malorum omnium, quibus Ecclesia vexabatur, causam dedisse putabant. Iam verò nobis, quos non modò communis illa vnus Ecclesiæ necessitudo connectit; sed adhuc proprius quidam eisdem instituti, ac vocationis nexus astringit; quantò magis metuendum est, ne quod priuatim à singulis delinquitur, graui totius corporis malo luatur, ac vulnere? Neque luatur modò, sed periculosa etiam imitatione exempli serpat longius; ea nanque res procliuius ad perniciem, cum semel cœpit, labitur. Hac porro de causa paulò ante dixeram, in vnoquoque nostrum magnam positam esse vim, ac facultatem, vt eo sit loco Societas, qui nostrum omnium respondeat optatis; cum non modò possimus à Deo castissimis precibus id impetrare, quæ admodum & veram exteris gentibus religionem, & Ecclesiæ splendorem pristinum; sed etiam nobis, qui vinculo consociamur ætiori, diuinam demerebimur benignitatem, quo plenis misericordiæ oculis aliquando respiciat.

Epist. 7. &
alijs.

et. 129

spiciat, ac subleuet Societatem vniuersam; Hinc & illud exister, si vnumquodque huius corporis membrum meliore cultu seipsum perpoliat, atque exornet, consequens esse, vt ex singularum partium ornamentis totius etiam nitor, ac pulchritudo splendescat. Ex ijs planum fit, & quæ sit obligatio singulorū, & quæ huius operis magnitudo, vtque totius corporis robur, ac valetudo cum statu cuiusque partis implicita sit, & cohæreat. In cum igitur vsus curatum est, vt Sanctissimus Dominus noster, Sixtus V. ex Ecclesiæ thesauro Iubilæum istud vobis promeret Societati. Quod si nequissimus Satan, cum indignissime ferat, diuina manu, & Societatis opera tam multis orbis terrarum regionibus fraudari se tam multiplici spe prædæ, & rapinarum, facturus est, quod in ipso erit, finem nullum huius vineæ septa diruendi, obterendi vites, quatiendi turrim; satis patet, quanta nobis vigilantia, quam forti animo, ac virtutibus exaggerato, perditis eius conatibus obuiam sit eundum. Ita que prouidendum est, si qua irruptio facta sit vsquam, vt ad repugnandum accuramus vniuersi, ijsque malis non in præsens modò, sed etiam, quoad eius fieri potest, prospiciamus in posterum. Quin etiam vt seduli vinitores non cauent solum, ne exterminet vineam aper de sylua, & singularis ferua depascatur eam; sed in novos etiam satus tra-

trādūces, repastinationes, propagines, quibus vitium feracitas, ac decor augeatur, incumbunt; ita nobis quoque omni ope, atque opera elaborandum est, vt non modo nihil detrimenti Societas capiat, sed vt in dies vberior ex ea prouentus, ac vestigial redundet.

Porro, quoniam singulari Dei beneficio (id quod, & mihi, & toti Societati accidit iucundissimum) renouatio spiritus, & piæ meditationes, quibus superiore Iubilæo vacatum est, mirificos nostris fructus peperere; dubitandum non est, fore, vt minimam hanc familiam easdem, quas antea, exercitationes iterantem, noua Deus liberalitate, ac misericordia prosequatur. Quocirca consimili nunc ritu, modoque peruelim (qua de re Præpositis Prouincialibus mandata perscribentur) ad hoc alterum Iubilæum nos comparemus; eoque auidius; quod nunc agimus de conseruando, amplificandoque Societatis statu; sed & quicquid hac de re tunc à nobis delibatum est, ad idem denuo gustandum magis, ac magis nostram acuet auiditatem. Deum itaque etiam, atque etiam supplex obtestor, ne mea causa, culpane, pij conatus, ac cogitationes vestræ concidant; aut retardentur: vosque pro ea, qua omnes ex animo complector, beneuolentia, oro vehementer, atque obsecro, vt grauem, ac remque curam suscipiatis de vestris ad absolutam pietatem progressionibus.

bus. Et quanquam superioribus de spirita renouando literis meis denuo, attenteque perlegendis, multo vero magis Examine, Confessionibus, Spiritualibus Exercitijs, & paulo prolixioribus cum Deo congressibus ineundis, ex eius incredibili beneficentia consequuturos vos confido, vt, & plane intelligatis, quæ sit spes vocationis vestræ, & quid sit ambulare digne Deo: Non committam tamen, ne hanc nactus opportunitatem, duas speciatim ad res vos etiam, atque etiam adhorter: quæ ad id, quod nunc agimus, opitulante Deo, ponderis plurimum videntur habituræ.

Propositio.

Quarum prior est, vt ita nobis mutua inter nos caritas curæ sit, expurgatis penitus, abiectisque ex animo velut pestibus, parum beneuolis Nationum inter se studijs alijsque id genus; perinde atque hac vna re contineretur (nam vere continetur). Societatis incolumitas omnis, ac prosperæ res: studeamusque optimam parentem nostram restituere in antiquum (si qua ex parte is veterasceret) nitorem, ac iucundissimam beneuolentiam, quæ nascentis Societatis membra vinciebat: Nam si Sociorum multitudine aucti sumus, caritatis tamen amplitudo nec hominum numero, nec locorum distinguitur interuallis. Quin etiam legere me memini apud D. Matharium; Sancti Spiritus caritate in eam interdum

Hom. 18.

terdum hilaritatem, atque amoris vim excitari inflammarique pectus humanum, vt omnes homines nullo proborum, improborumue discrimine, intimis, si fieri posset, præcordijs suis condere vellet, & collocare. Quanto magis hoc tanquam pensum ijs reddendum est, quibuscum fraterna nobis necessitudo multis nominibus intercedit? quæ non qualem qualè à nobis amorem, sed eximum quendam reposit, ac vegetum, vt S. Basilius tradit: qui cum quæreret, quanam inter nos beneuolentia copulari nos oporteat? ea respondet, quam Christus Dominus declarauit ijs verbis. *Diligite inuicem, sicut dilexi vos: maior enim dilectionem nemo habet, quam vt ponat animam suam, quis pro amicis suis. Quod si ponenda anima est, quomodo non multo magis in ijs, quæ minoris pretij sunt, necessario adhibenda est animi promptitudo, non ea re, vt humanis officijs faciamus satis, sed eo consistit, vt Deo placeamus, & utilitati cuiusque consulamus?* Id quod haud molestum, ac difficile nobis erit, si re ipsa præstemus, quod amantissimus Pater Noster Ignatius tertia parte Constitutionum, (Id quod etiam in decimam septimam Summarij regulam transcriptum fuit) commendat. Crebro, inquit, admoneantur, vt in omnibus querant Deum, exuentes se, quantum fieri potest, amore omnium creaturarum, vt affectum vniuersum in ipsarum Creatorem

Reg. bre. in
interr. 162.
Ioan. 15.

Par. 3. c. 2.
S. 26.

○ 9 9
12 13

torem conferant, eum in omnibus creaturis amando, & omnes in eo, iuxta sanctissimam, ac diuinam ipsius voluntatem. Quæ cum ita sint, non obscure intelligitur, quantum à recta via aberrant, qui priuata quadam comunione, vel generis, & consanguinitatis, vel consimilis naturæ, ac morum, vel gentis, aut patriæ, abduci se sinunt in eo nexu, atque animorum coniunctione, quæ inter nos esse debet.

Hortatur ad
vnionem .

Et quanquam primis meis ad Superiores literis (quibus exposui, quam ratione Nostris inter se, & cum externis agendum sit) attingi non nihil ea de re, ac breuiter indicaui, quanta & P. Ignatij fuerit, & mea nunc sit sollicitudo, ne quid aduersus hanc spiritus unitatem peccetur, vt pote multo magis quam credi possit, necessariam: pro rei tamen magnitudine, & ne zizaniorum auctor, dum aliud agere videtur, simulata nescio qua specie recti, supponat aliquid suorum feminum; hic etiam paucis vos ea de re commonefaciendos putauit. Valde namque formidandum est, ne sicut olim paucorum culpa, vt loquitur D. Hieronymus, quanquam in re dissimili, *Ingeniiscens orbis terrarum Arianum se esse miratus est*: ita vitio eorum, qui in sedandis animi motibus non multum operæ posuerunt, quique, vt ait P. Ignatius, nec ordinem; nec vnionem ferre possunt, cum lacrymis ali-

P. 8. Conf.
c. 1. S. 2.

quando

quando miretur Societas, non eam se esse quæ fuerat, sed tanquam effæto iam corpore defloruisse. Cum enim ab ortus sui primordio, nulla habita dissimilium nationum ratione, ex mutua animorum coniunctione & coagmentata sit, & adoleuerit; si alio paululum defleceret, Ægyptum non egressa sane, sed ingressa, *linguam, quam non nouerat, audiret*. Huic tam pernicioso, tamque pestilenti morbo opportune medetur, si caste, integreque seruetur memorata Constitutio; vt quanti sit ea momenti, facile appareat, cum possit, si eius vsus exolescat, tam grauis nobis labes, & calamitas impendere. Itaque moneremur, in omnibus amandum esse Deum, & omnes in Deo. Id quod si vigeat, & nationum, & personarum ruet omne discrimen, ac delectus. Nam si Deus in ijs, quos diligimus, diligendus est; is vbicumque fuerit, eo se noster amor tendat, ac porrigat oportet: & quidem vehementior in eos, apud quos luculentius diligendi ratio, qui Deus est, elucet, atque eminet. Itaque pie diligentis animus, siue Dei donis, quibus enitescunt alij, delectetur; siue alios ijs, quibus carent, ornamentis cupiat honestari; in vtrisque sane Dei, eorumque, quæ Dei sunt, & amans, & appetens est. Eam ob rem neque ex alienis virtutibus, ceterisque rerum bene gerendarum facultatibus (in ijs enim Deum purior animus intuetur) invidendi,

Leon.

di, obtrestandiue, sed agendi gratias potius; Deique munificentiam collaudandi causam. nactum se esse putat: neque illi ea, quæ peccantur ab alijs, indignationem, ac stomachum mouent, sed beneuolentissimam potius commiserationem, & vehemens studium, vt ad virtutum decora, quæ in eo desiderantur, paranda proximus conualescat. Atque in hoc posita est omnis laus adamantis, & quærentis Deum in fratribus, vt eum agnoscat, & complectatur, vbicumque sit: percipiat vicissim, vt vberiore manu suas ille opes impertiat, & tanquam præsentem se præstet, sicubi minus adesse videatur. Hanc amandi viam si insistamus, erit in improbis etiam, quod amemus, nempe naturam, & conditoris imaginem, optantes, vt Dei similitudo rursus in eis elucefcet. Eorum autem, qui Dei amicitia, gratiaque dignantur, hoc singulare, ac celeste ornamentum feremus in oculis; auebimus etiam, vt iidem tam preciosarum mercium pleniore copia cumulentur. Sicut autem diuinæ gratiæ communitio tam late patet, vt in ea nihil inter barbaros, schytas, ceterasque gentes intersit; ita si quis cogitationem defigat in Deo, in nullo hominum prorsus desiderabit, ac requiret, quod diligat, cum ex Deo, qui præsto est omnibus, dimanet ad vniuersos satis magna causa, & quasi communis fons amoris; non secus atque ad conspi-

ciendos colores quosuis communis aliqua ratio suppetit, siue lux ea sit, siue color. Ad hæc sentiendi appetendique vim (vt à Philosophis proditum est) ea res, in quam percipiendam intenditur, oportet esse vacuum, vt multas ad res aduerti, adhiberi que possit; alioquin ad aliud nihil pateret, quam ad id, quod in ea fixum esset, atque inditum: Sicut oculorum sensus si colorum vno aliquo esset infectus, ad reliquos caligaret; nam si viridi imbueretur, virescere putaret omnia; rubescere, si coccineo, atque in eundem plane modum de alijs, quorum si quempiam natura sibi insitum nactus esset, non posset ceteris oblectari. Non aliter sane nisi voluntas nostra priuatos amores, ac propensiones deponat, atque exuat, beneuolentiæ suæ vim in res vniuersas propter Deum, ex quo omnia, per quem omnia, & in eo omnia sunt, deriuare non potest. sed si ad patriam, gentemque suam animus adhærescat, eorum modo colet amicitias, quibus cum patriæ, & gentis communitio copulatur. Idem eueniet, si necessariorum suorum consanguinitate delinitus carni tantum, & sanguini deseruiat. par de reliquis iudicium. Quod si infeliciter agi putaremus cum oculis, quorum videndi vis super colorem vnum videat nihil; quid de voluntate, si in amando similiter affecta sit, sentiendum? certe neque corporis oculi, quos

cum

cum muscis, & culicibus communes habemus, ad quærendum, videndumue Deum, vsui possunt esse, neque vlla oculorum, sicut voluntatis, virtute boni nominamur, & sumus. Itaque summa ope nitendum est, vt denudetur voluntas, & ab omnibus vindicetur affectibus, quo liberius eam curam & cogitationem induat, quæ Deo soli quærendo, amandoque dicata est. Hac enim amor & defœcatur liquidum, & omnes ampliatur in partes. Huc pertinet celsitudo illa animi, & amplissima caritas Apostoli Pauli, cuius D. Chryostomus non modo egregium laudatorem, ac præconem, sed & præsentem quodammodo se præbuit spectatorem. Digna plane res, quæ nobis afferat admirationem, & pudorem incutiat. Ea vero mirifice licet in tot vigilijs, ærumnis, periculisque aditis animarum causa, quas Christo parere studebat, eluxerit; priuatim tamen, ac præter modum (vt idem S. Doctor obseruauit) vim suam exprompsit in amorem, sedulamque curam, qua complexus est Onesimum. Seruus is erat, & quidem profugus ab herili domo, quam & furto vexauerat: eum tamen Apostolus, quamuis omnium Ecclesiarum pressus sollicitudine, vnice dilexit. Nam illi & veniam deprecatur à Philemone, & tam inusitatum habet honorem, vt eum & filium suum in vinculis, & viscera sua, & alterum se nominare non dubitet. Hac

Hom. de pro
fectu Euāg.
in illud.

Apost. siue
occasione, si
ue veritate.
Christ. an-
nuncietur.
Apost. Pau-
li caritas.

Epistol. ad
Phile.

ei

ei præstabat Apostolus, quia, vt ait Chryostomus, non hoc considerabat, quod vnus esset, qui peccauerat, & præsidio egeret, sed quod homo esset. Homo dignissimum Dei animal, & propter quem, nec vnigenito suo Pater pepercit. Non enim mihi hoc dicas, quod sit fugitiuus quispiam, vel latro, vel fur, vel facinorosus, vel quod sit pauper, abiectus, vilis, & nullius frugis: sed cogites, quod pro ipso mortuus est Christus, sufficiatque tibi, vt pote idonea sollicitudinis causa. *Cogita quantum illum esse necessarium sit, quem tantus Christus ita appetiatus est, vt nec sanguini suo pepercerit.* Neque enim, opinor, si Rex pro aliquo occidi vellet, quæreremus argumentum aliud, num magnus quispiam ille sit, quem rex tanti facit. Iam verò perpendamus, quanto dignandi sint amore, qui non serui, sed fratres nostri, non fugitiui, aut fures, sed sæculi sunt contemptores, abdicatis ob Christum omnibus, in eandem nobiscum conscripti militiam, iisdem castris, signisque centuriati ad quotidianos labores, atque excubias, in Dei tandem adoptionem, & hereditarium regni ius adsciti. Nihil igitur mihi antiquius, nihil in optatis magis est, quam, vt quanto maximo possumus studio, conglutinemur inter nos mutuz necessitudine caritatis, quæ ab Apostolo merito dicitur *vinculum perfectionis*. Nam & tum demum Coloss. 3.

M

præ-

liud putare debemus, quam prædicare amorem, & concordiam, suoque exemplo coniunctionem animorum inter homines sancire? Contra verò sublata consensione, quam vocat ille pulcherrimum, & vtilissimum Christianæ sapientiæ decus, rerum vastitas continuo defauit, & ordinis perturbatio, quæ, vt illius verbis vtar, *In aere quidem fulmina, in terra succussiones, in mari exundationes, in urbibus ac familijs bella, in corporibus morbos, in animis peccata quasi nouas res moliendo introduxit.* Veniat illud in mentem, Patres, ac Fratres desideratissimi; Concordia res paræ crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Cuius enim nauis tam confans est; ac firma compactio, vt euulsis clauis, quibus tabulæ, & trabes agglutinantur; non statim fatiscat, ac recidat in struem lignorum, cuius sit vsus in renautica nullus? Cuius verò aut turris, aut arcis tam septa, atque munita firmitas, ac robur est, quod soluta compage saxorum, non continuo ruat, atque ex propugnaculo degeneret in acruum, temere congestis in vnum lapidibus? Non enim ex saxis, & cœmentis, sed ex apta, & quasi demensa saxorum, cœmentorumque structura turris, aut murus assurgit. Quin etiam de Regnis Saluator clarè demonstrat. *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet.* Profectò sicut concordem

Socie-

Societatis statum, quæcunque irrumpant extrinsecus, labefactare non possunt: ita vicissim si concordia inter suos iacturam faciat, nullis poterit extrarijs coherere præsidijs. Et quoniam D. Bernardus, cum illud Cantico-
Scrm. 294
Cant.
rum exponeret, Filij matris mee pugnaverunt contra me, præclare, vt assolet, de hoc toto argumento disputat. licet ab omnibus sermonem illum perlegi velim, quò magis tamen ad manum vniciuique sit, hic illius partem aliquam disputationis adscribam. Cum igitur de grauissimis dissidiis incommodis ageret, *Longè quæso, inquit, à vobis facite semper hoc tam abominabile, & detestabile malum vos, qui experti estis, & quotidie experimini, quàm bonum sit, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, si tamen in vnum, & non in scandalum, alioquin nec iucundum planè, nec bonum, sed pessimum, ac molestissimum. Væ autem homini illi, per quem unitatis vinculum iucundum turbatur; iudicium profectò portabit, quicumque est ille. ante mihi contingat mori, quàm audire in vobis quempiam iuste clamitantem filij matris mee pugnaverunt contra me.* Nonne præsentis congregationis tanquam vnus matris filij omnes vos estis, singuli alterutrum fratres? Quid ergo a foris vos conturbare, aut contristare possit, si intus bene estis, & fraterna pace gaudetis? Denique

M 3 quis

Orat. 7. de
compos. dif
fer. ratione.

Salustius.

Luc. 11.

quis vobis nocere poterit, inquit, si boni amulatores fueritis? Quamobrem emulamini charismata meliora, ut bonos vos probetis amulatores. Charisma peroptimum caritas est, planè incomparabile, quod noua sponsa celestis sponsus toties inculcare curabat, nunc quidem dicens: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Nunc verò, Mandatum nouum do vobis, ut diligatis inuicem: & hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Itemque orans vnum eos fore, sicut ipse, & Pater vnum sunt. Et vide, si non ipse Paulus, qui te ad charismata meliora inuitat, inter cetera caritatem in summo ponit; siue cum fide, & spe dicit eam esse maiorem, & supereminentem scientiam; siue cum enumeratis pluribus, ac mirabilibus supernæ gratiæ donis, tandem ad superexcellentiorem viam nos mittit, haud aliam profectò illam, quàm caritatem definiens. Denique quidnam huic comparandum putemus, quæ ipsi præfertur martyrio, ac fidei transferenti montes? Hoc igitur est, quod dico, pax vobis a vobis sit, & omne, quod extrinsecus minari videtur, non terret, quia non nocet. Nam e contrario quicquid foris blandiri apparet, nulla est profectò consolatio, si intus, quod absit, seminarium discordiæ germinauerit. Proinde, dilectissimi, pacem habete ad vos, &

nolite

nolite ledere inuicem, non factò, non verbo, non signo qualicumque. Tandem vt hac de re, de qua, cum nostra vehementer interfit, pluribus egi, quàm cogitarem, scribendi finem faciam; magnopere cupio secum quisque reputet, quod Pater Noster decima parte Constitutionum tradit, & refertur 30. regula inter communes: *Caveant, inquit, sibi omnes ab illo affectu, quo alia de alijs nationibus finisire sentire, aut loqui solent: quin potius, & bene sentiant, & peculiari affectu diuersas à sua nationes prosequantur in Domino: ac proinde nemo bella, contentionesve inter Christianos Principes in colloquium inducat.* Usque adeò planè abhorrebat ab hoc malo, vt ne eos quidem sermones suis licere vellet, quibus aut de Principum agatur simultatibus, aut alijs aliæ nationes obloquentur. Ne quid igitur resideat inter nos inimicum concordiæ, siue id ex studio nationum, siue ex alijs redundet fontibus sanè amarissimis, cum ad lætiores progressus omne nobis iter, atque aditum intercludant, vnusquisque velim, in se ipse acriter inquirat, & attentè dispiciat, quam sedulo fraternam colat consensionem: neque leuiter eam rem decurrat, sed cuiusmodi sit sua caritas, exploret ad lydium lapidem, & exigat ad eam normam, quam Apostolus præscribit his verbis: *Caritas patiens est, benigna est: ca-*

1. Cor. 13.

M 4 ritas

Ioan. 19.
& 17.1. Cor. 13.
& 14.

Caritatis si-
gna .

ritas non emulatur, non agit perperam: non inflatur, non est ambiciosa: non querit, quæ sua sunt: non irritatur, non cogitat malum: non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Hoc igitur modo si quasi ad lydium, vt dicitur, lapidem exploretur caritas nostra, si qua harum laudum, effectorumve careat, nondum omnes virtutis numeros complexa censeatur: sed quot ornamentis ab Apostolo commemoratis destituta sit, tot eam gradibus, & quasi notis ab eo, quod summum optimumque est, abesse arbitremur. Enitendum igitur est, vt eam ad id, quod perfectum, suisque omnibus partibus expletum sit, perducamus; & si laude patientiæ careat, vel benignitatis, vel alicuius ex reliquis, eam, quæ desideratur, comparemus. Nec facile mihi venit in mentem, quamnam ad aliam libellam ista res exigi possit, ex qua magis appareat manifestò, vel quid vnicique desit in hoc genere; vel quæ sibi ratio ineunda sit, vt rectè amandi legem integram, inuiolatamque conseruet, quam Apostoli memorata præscriptio. Illud denique habeamus, fructum, quem Dominus à nobis reposcit ijs verbis: *Ego vos elegi, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneant*, aliud nihil esse quam caritatem, vt D. Augustinus exponit. *Maneat*, inquit, dile-

Ioan. 15.

Tract. 86. in
Ioan.

dilectio: ipsa est enim fructus noster. Quocirca etiam si sanguinem profundamus, aut Angelorum etiam linguis loquamur, aut montes solo verbo transferamus; nisi reddamus hunc fructum, nihilominus, vt infructuosi palmites, præcidemur. Cuiusmodi crimen est in omnibus, (nam ex sterili ficu testari voluit Dominus, quæ supplicia in desides homines, ac planè steriles constituta sint) quibus tandem securibus, quibus flammis fauicetur in eas arbores, ex quibus nec foli, quod occupant, vberima feracitas, nec syderum, quibus afflantur, benignissima vis quicquam bonæ frugis expressere.

Neque præcreandum, puto quod ad hanc rem maxime, de Euangelica ficu scribit Ambrosius. *Quod de Iudeis, inquit, dictum, omnibus cauendum arbitror, & nobis maxime, ne fecundum Ecclesie locum vacui meritis occupemus, qui quasi malagranata benedicti, fructus ferre debemus inter nos, fructus pudoris, fructus coniunctionis, fructus mutua caritatis & amoris, sub vno vitro matris Ecclesie inclusi, ne aura noceat, ne granda decuciat, ne aestus cupiditatis exurat, ne humoris imber elidat.*

Animum iam referamus ad opimum istum, ac pulcherrimum Ecclesie agrum, & in eius amplitudine meminerimus partem esse nullam, aut feraciorem, aut frigoris, & caloris
modò

Lib. 7. in
Luc. 13.

modo temperatiorem, aut maiore agricolarum opera subactam, atque excultam, quam Religionis statum; & facile intelligemus, quanto grauioris culpæ rei efficeremur, si hanc ipsam partem vacui meritis occuparem. Perſpiciamus deinde, quid mali punici typo Sanctiſſimus Doctor indicet de commoditatibus, ac præſidijs, quæ nobis ſuppetunt ex religioſæ diſciplinæ tanquam velamento, aut cortice, qua conſecti verendum non eſt, ne ventis impetamur, ne decutiamur grandine, ne ſtultarum aſtu cupiditatum torreamur, ne deijciamur imbribus, aut procellis. O quàm optatam & expeditam ſecuritatem religio nobis præſtat! o quot utilitates, & commodi nobis in hac tanquam penuriâ cella reposita ſunt, ſi ea cognoſcamus! Verum hæc pluribus perſequi neque loci, neque temporis huius eſt. Sed quàm tuto agamus, audiuiſmus: audiamus iam, quæ nos viciffim ei, cuius in tutela ac præſidio ſumus, debeamus. Debemus vero fructum malo punico quàm ſimillimum, fructum ſane non adumbratum ad ſpeciem, & varijs patentem iniurijs, ſed conſtantem, & in intimis expreſſum ſenſibus: fructum ingenui pudoris, mutæ fructum coniunctionis, atque amoris, punicorum inſtar granorum, quorum & conceptaculum intra corticem, & rubicundus decor, & diſpoſitio concinnior: & ſiue adeo vero alia ex alijs annexa tactu tuo

tuo cohereſcunt inter ſe, vt eorum ſeries in vno aliquo potius, ſolidoque corpore deſcripta videatur, quàm ex diuerſis vermiculata corpusculis. Ac ne longior ſim hac in re, vtque ad alteram ex duabus, quas propoſueram, gradum faciam, omnes ad extremum iſſdem, quibus incoeperam, verbis oro, atque obteſtor, nempe, vt conſenſionem mutuam, eo ſtudio, quo Societatem ſaluam cupimus, tueamur. Altera res, qua, ſi minima Societas noſtra nitatur, fore conſido, vt (quæ Dei beneficentia eſt) etiam atque etiam in dies effloreſcat; eſt præcipua quædam religio, ac pietas erga Sanctiſſimam Virginem Mariam. Ea namque cum parens fuerit eius, qui omne, cælum, omnemque naturam molitus eſt, vere ac proprie, vt ait Damascenus, in res vniuerſas Heræ, ac Reginæ nomen, & ius adepta eſt. Itaque velim in omnibus rebus, ac temporibus, ſiue publicis Societatis, ſiue proprijs ſingulorum, præſtanti quadam veneratione, ac ſingulari fiducia, quæ nullam vereatur repulſam, ad hoc laborum omnium, ac ſollicitudinum perſugium ſupplices accurramus. Equidem mecum dum reputo, quanto deuotionis affectu hanc cæli Reginam complexi ſint; quantumque ex eius pio, & aſſiduo cultu, ad omnem profecerint ſanctimoniam multi ſancti viri, ac priuatim P. Ignatius quantam rerum noſtrarum ſpem, ac tutelam, in hac velut

Deuotio ad
B. Virginem.

Lib. 4. de ſi-
de c. 15.

ce col-

ce collocarit, magno teneor studio, vt & nos eam propensissimis animis, atque obsequijs prosequamur, deposcentes, vt ipsamet deprecante hæc pietas velut suauissima nardus, nostris mentibus innascatur. Certe siue spectemus Deiparæ Virginis dignitatem auctore Deo in tam illustri, excelsoque loco sitam, vt per seipsam, & religionem, & admirationem moueat; siue beneficiorum illius in nos magnitudinem, quibus gratiam, quam possumus, referre fas est: siue inopiam, ac mendicitatem nostram, quam oportet tam salutari patrocinio sustentemus, potiora semper sperantes in posterum; hæc inquam omnia si spectemus, ea sane quam maximas à nobis, & honoris & amoris significationes erga cælestem hanc præsidem & custodem nostræ salutis exposcunt. Quapropter merito D. Bern. *Totius, inquit, medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per Mariam.* Denique cum tot naturæ & egestates & ærumnæ leuari nequeant, nisi ab ea quæ polleat & caritate, qua velit, & potestate, qua laborantibus queat opitulari, quantum in utroque Maria valeat, ex eo, quod præpotentis Dei mater est, manifesto perspicitur. Id D. Bern. tradit his verbis. *Nihil enim sic potest vel pietatis eius, vel potestatis commendare magnitudinem,*

nisi

nisi forte aut non creditur Dei filius honorare matrem, aut dubitare quis possit, in affectum charitatis transisse Mariæ viscera, in quibus nouem mensibus ipsa, quæ ex Deo est, charitas corporaliter requieuit. Verum quia longiori, aut cohortatione, aut laudatione, Augustissimam Virginem celebrare mei consilij non est, vt ad calcem aliquando decurrat oratio, illud addidisse satis sit, quod Germanus Constantinopolitanus Patriarcha in homilia quadam, breuissime quidem, sed grauissime, de pie ac beneuole colenda Deipara Virgine pronuntiauit, eam compellans: *Quo modo, inquit, corpus nostrum vitalis signum operationis habet respirationem; ita etiam sanctissimum tuum nomen, quod in ore seruorum tuorum versatur assidue, in omni tempore, loco, & modo non solum lætitiæ, & auxiliij est signum, sed ea etiam procurat, & conciliat.* Ego sane, immensa Dei largitate fretus, facile in animum induco, ex hac posteriore renouatione, cui non minus sedulo, plus etiam quam priori, vacandum esse confido, omnibus Societatis membris præstantem quandam splendorem, atque incrementa pietatis accessura, præsertim si serio, atque enixe studeamus duobus ijs ornamentis, quæ iam dudum commedo, magis ac magis abundare, nimirum, fraterna inter nos consensione, & perquam honorifico in Beatissimam Virginem studio, ac pietate.

pietate. Quam si deditissima mente complectamur, suam illa in fidem & clientelam nos asciscet, augebitque velut sedula deprecatrix, ijs virtutibus, quæ ipsam quasi delitijs affluentem, cœlitibus ipsis speciosam atque admirabilem præstitere; & quibus nos oportet collucere, vt eius filio placeamus, qui earum vestigijs, ac velut lineamentis terrarum orbem primus impressit, veramque docuit humilitatem, puritatem, patientiam, animarum zelum, & rerum, quæ in terris sunt, despicientiam; vt sua nos aliquando similitudine, conspectuque dignatos in sempiternæ lucis, & gloriæ domicilio collocaret. Romæ xix. Maij. M. D. LXXVI.

Omnium in Christo Seruus.

CLAVDIUS AQUAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

De quibusdam medijs ad eius conseruationem facientibus.

VANTI momenti sit Societatis nostræ conseruatio, fortisque in omni virtutum genere progressio, quanta etiam nobis incumbat obligatio, vel sanguinem ipsum, si opus fuerit, ad hæc consequenda profundendi, non est quod hoc tempore apud RR. vestras scribendo commemorem. Illud tantum ad memoriam reuocabo, hæc ipsa magna ex parte, ab

ca

ea vna re pendere, vt Superiores solliciti sint ac vigiles ad omne genus incommodorum, priusquam augeantur, remouendum; & ad ea damna mature præuenienda, quæ futuris temporibus succrescere possunt. Persuadere enim nobis debemus, nullâ esse apud homines rem vel per se tam sanctam, vel tantis præsidijs firmatam, ac munitam, quæ tempore non labascet. quod & ipsa multorum operum experientia splendore non exiguo, magnaue sanctitate incæptorum plus satis demonstrat. Vnde non mediocriter quidem cupio, vt ad illud restaurandum ac perficiendum omni studio enitamur, quod D. Gregor. Nazianzenus oratione 1. in Iulianum admonet. *Quemadmodum, inquit, in corporibus cum vnum aut alterum membrum condoluit, reliqua membra haud difficulter emergunt, partique maiori sanitatis bonum conseruatur: interdum etiam accidit, vt partes ægra conualescant, atque ad ceteras redeant. At cum plura membra inter se dissident, acerbeque laborant, fieri non potest quin totum corpus agetur atque in perspicuo periculo sit. Ad hunc modum in subditis quoque singulares morbos commodiore totius Reipub. valetudine occultare contingit, pluribus autem exulceratis, & morbo afflictis atque oppressis, tota iam Respub. in periculo versatur. Quæ eo à me allata sunt, vt significem dum pauci erunt in Societate nostra,*

nostra, qui ab illa perfectione spiritali degenerent, quæ requiritur, & tanquam membra quadam infirma impediunt valetudinem integram & vnionem totius corporis, fieri potest per Dei gratiam, vt reliqua membra non solum inde non inficiantur aut corrumpantur; sed vt hi etiam ipsi perfectæ aliquando sanitati restituantur. Verum si acciderit, quod auertat Deus, vt istiusmodi hominum inualesceret valde numerus, manifestum esset vniuersi corporis periculum. Proinde nullo modo contemni debet aut negligi defectus spiritus, ac disciplina in quocunquæ homine particulari, sed medicina potius ei adhibenda est, qua reducatur ad reliqui corporis conditionem ac statum. *Turpis est enim omnis pars, inquit, August. suo toti non congruens.* alioqui sine dubio futurum est, vt quemadmodum numerus ex vnitatibus coalescit; ita negligentia nostra Societatis multitudo, ex singulis istis infirmis infirmetur, & prius damnus sentiamus, quam oculis præuideamus.

Et mihi sanè videtur perinde contingere in ijs Religionibus, quæ longè latèque diffusæ sunt; multasque regiones, ac homines cōplectuntur, vt in spatioso quodam terræ tractu, aut agro, ad ripam alicuius magni fluminis consito, ad cuius tamen repellendam vim non paucos aggeres, ac munitiones habet. Si enim ad aquarum istarum impetus,

ac conatus continuos, quibus modò in hanc, modò in illam partem se insinuant, continua etiam non adhibeatur diligentia ad ea reparanda, quæ fluminis alluione atteruntur, ac debilitantur; certissimum est, venturam aliquando repentinam aliquam inundationem, idque cum minimè expectatur, quæ vniuersa dissipet atque demergat. Atque in hunc ipsum planè modum, affirmat Gregorius Nazianzenus, Diabolum se vt aquam immittere, exili quoque foramine primùm, quo tamen paulatim diducto, atque laxato, toto impetu influit, atque illabitur. Quam etiam ob causam mihi planè necessarium visum est, vehementer ac sedulò R. R. vestris commendare, pro eo amore, quem in Societatem habent, ac zelo, quem ad salutem eius tuendam sentiunt, nonnulla capita earum rerum, quæ in praxi consistunt, & in perfecta obseruatione illorum mediolorum, quæ ad conseruationem totius corporis pertinent. Iam enim satis constat ordinationum, præceptorum, Regularumque multiplicationem nec malis ipsis mederi semper, nec in Societate nostra necessariam esse, cum habeamus Constitutiones tanto spiritu, ac cœlesti lumine conditas, regulasque tam plenas, claras, atque perfectas, vt manifestum sit nullum esse defectum, qui ex aliqua istarum prætermissione nascatur; & qui è contra ex diligenti harum

obser-

obseruatione, efficacissimum non accipiat remedium.

2 Atque vt ab hoc ipso capite nostrarum Constitutionum ordiar, illud nobis certum, ac persuasum esse debet, Societatis institutù, modum gubernandi, occupationes, ac ministeria constituta, ac fundata esse in perfectione quadam spiritali minimè vulgari, aut superficiali; sed exigere potius abnegationem, veram, expoliationemque affectus proprii, studium etiam ardens solidarum, perfectarumque virtutum, vt §. 2. par. 10. B. Pater N. Ignatius S. Mem. declarat. Hinc est, quod si in Societatis hominibus fundamentum hoc benè positum non fuerit, in pluribus rebus impedimenta magna occurrent, quibus idoneum satis non erit remedium, si difficultas tantum quæ præsens est, tollatur, aut superetur (hoc enim nec firmum, nec diuturnum est, nec vniuersam mali naturam attinget) sed ad ipsam radicem adhibenda est medicina. Itaque si in diuersis hominum gradibus, quos Societas complectitur, suboriuntur aliquando tentationes aliquæ, aut amaritudines; si in distributione officiorum, ministeriorumque, vt sunt concionandi, prælegendi, accipiendi confessiones, docendi literas inferiores, alijque rebus eiusmodi; in correptionibus item, pœnitentijsque ferendis, in vilissimis quibusque humilitatis, ac paupertatis amore liben-

N 2 ter

ter accipiendis nonnullæ reperiantur subinde difficultates; ex omnes sine dubio ab vnus huius fundamenti defectu proficiscuntur. Ac proinde cum offendit quis è Nostri, aut difficilem se exhibet in istiusmodi rerum aliqua, & Superior remedij causa id tantum aget, vt frater in præsentia se vincat, nec studium adhibet, vt interius emendetur, aut iuuetur, nunquam assequetur quod desiderat: is enim ipse qui modò se accommodauit tempori, deficiet postea in multis alijs, imò & in hac ipsa per aliam occasionem, & fortasse etiam si prematur, non difficulter rumpetur, quem admodum in formanda cera, aut vitro contingit. Vt enim illa ad arbitrium nostrum flectamus & efformemus, necessarium est vt materia mollis, ac tractabilis sit. Nam qui postquam ea iam obduruerit, efformare ac flectere velit, quicquid ille artis ac industria adhibeat, non modò non id consequetur, sed potius dirumpet. ita ad obseruationem Constitutionum, regularumque nostrarum præcipuum in eo ponendum est momentum, vt homines Societatis tales sint, quales ipsæ Constitutiones, ac regulæ requirunt.

3 Quibus consideratis primum, maximumque Superiorum studium, ac præcipue eorum diligentia, tum etiam vigilantia in eo esse debet, vt qui ijs subsunt, in veris, solidisque virtutibus progressum certum, stabilemque

Atque faciant, quem ad finem summopere conduceret, vt toto animo Superiores ad gubernationis curam se applicent, reliquis omnibus omissis, quæ eos impediunt ac distrahant; nec sese vel amicis inuisendis, vel iuuantis proximis, immo nec ipsa concionandi frequentia occupari sinant; multò minus rerum temporalium sollicitudine: qua tamen certè ita Rectores nostros grauatos cernimus atque oppressos, vt vix respirent. Facile quidem video Collegiorum necessitates, egestatemque non exiguam cum numerosa personarum multitudine coniunctam (quæ leuari tamen non possumus) huius incommodi magna ex parte extitisse causam; sed video etiam grauissima damna, quæ inde consequuntur. & propterea cupimus omnino, vt boni rerum temporalium Procuratores istiusmodi Collegijs assignentur; quorum industria Rectores ea parte sollicitudinis exonerati, quæ ad temporalia pertinet, attentiores esse possint ad illa, quæ longè maioris sint momenti. Qua in re cum Nostri ea præstiterint, quæ officij nostri sunt quoad res spirituales, ac iuuantis proximorum animos, considerare debemus Sanctissimam Dei prouidentiam necessitatibus etiam temporalibus minus esse defuturam: quod & S. Augustinus admonet, cuius verba ad hoc ipsum pertinentia ex epistola quadam ad Episcopum suum Valerium

Subijcere placet, quibus ostendit, si arbores viua, quæ homines sunt, diligentius colerentur, facilius multo, ac foelicius ipsos Dei patres pascere, quam agri reditusque Ecclesiastici, sic enim Dominum ad se loquentem introducit. *Serue nequam, si villa aliqua Ecclesiæ calumniosum aliquem pateretur, cuius fructibus colligendis magna opera impenditur neglecto agro, quem rigavi sanguine meo; si quid agere pro ea posses apud iudicem terræ, nonne omnibus consentientibus, nonnullis etiã iubentibus atque cogentibus pergeres: Et si contra iudicaretur, etiam trans mare professoereris, atque hoc modo, vel annum, vel amplius absentiam tuam, nulla querela reuocaret, ne alius possideret terram non animã sed corporis pauperum necessariam, quorum tamen famem viua arbores mea multo facilius tibi que gratius, si diligenter colerentur explerent?* Quod si tantopere expedit vt Rectores alijque nostri earum etiam rerum, quæ ad nostrorum hominum victum, ac sustentationem necessariae sunt, quantum possunt sollicitudinem fugiant, facile cernitur quanto minus qui Superiores sunt, externorum causis negotijque secularibus implicari debeant, quæ non tantum professioni suæ in vniuersum, sed particulatim etiam officio recte gubernandi aduersantur.

4 Et quia bona malaue capnis affectio et

dispo-

dispositio in totum corpus facile redundat, & quales fuerint Superiores, tales vt plurimum reperiri solent subditi, vt 10. parte §. 8. dicitur, hinc fit vt bona Societatis gubernatio à bona Superiorum electione non parum dependeat. quæ quidem electio etsi ad nos pertinet, nec quicquam magis desideramus quam huiusmodi Superiores vbique constituere, quales 4. parte cap. 10. & par. 9. cap. 6. describuntur (quæ etiam in re iuuante Domino, omnem industriam, diligentiamque nostram adhibebimus) duæ tamen res ad Præpositos Prouinciales in hoc ipso pertinent. Prima vt post orationem ad Deum habitam, sollicitamque inuestigationem, ac consultationem cum ijs, quibus cum oportet, diligenter nos informant de hominibus idoneis ad gubernandum, iuxta eam instructionem, quam hac ipsa de re in Prouincias misimus. cuius executionem, id est, informationem factam ad illam normam, quæ ibi præscribitur, cupimus omnino vt Procuratores, qui Romam iam proxime sunt venturi, perfectam completamque ad nos deferant. Altera res est, vt Prouinciales sibi subordinatos Superiores diligenter instruant, dirigant, ac manu quasi ducant, formentque ad omnem gubernandi virtutem, quo melius possint vtilliusque præ esse ijs, qui sub eorum regimine seruiunt Deo in hac sacra militia.

5 Ad quam etiam rem non mediocriter

interest, vt Prouinciales in uisitationibus suis supra cetera omnia, id in primis respiciant, vt Superiores bene fungantur officijs suis, præsertim (vt est dictum,) in rerum spiritualium promouendo studio, cui & ipsi dediti & non mediocriter etiam in eo versati esse debent, quod si subditorum erunt in eos querelæ vel amaritudines, examinari oportebit, vt ipsis etiam adhibeatur correctio & emendatio in quibus erit opus. nec habeantur omnes subditorum querelæ pro tentationibus, sed audiantur cum caritate, ac deinde, vt opus est, in Domino dirigantur.

Maiori etiam quam hactenus diligentia, constituantur in Collegijs Præfeti rerum spiritualium, præcipue autem in ijs, quæ nostrorum hominû Seminaria sunt, eligantur quam aptissimi, etiam si alijs ministerijs eam ob causam incommodare oporteret, in quibus eos forte occupatos esse contingat. permittatur etiam eis tempus, quo cum Nostris commode tractare possint, auctoritasque conseruetur, vt maiori fructu id ipsum præstent, quandoquidem re vera vniuersum ædificium nostrum quod molimur, sicut iam dictum est, hoc maxime fundamento spirituali nititur.

Haberi debet non mediocris cura in admissione Nouitiorum, vt non nisi digni & idonei admittantur: quique huiusmodi vocationem habent, quæ ad Institutum nostrum constantiam

est

est necessaria. Perfecte etiam obseruare oportebit in ijs instituendis, quæ de probatione ipsorum in regulis Magistri Nouitiorum traduntur; nec erit dispensandum in secundo, tertioque probationis anno, nisi graui aliqua urgente necessitate, iuxta id quod alias à nobis hac ipsa de re, ad Prouinciales scriptum est. Prouidendum etiam diligenter, vt satis tempore, ac mature dimittantur ij, qui (secundum Constitutiones) vtilis futuri Societati nostræ non iudicabuntur.

6 In Scholaribus Societatis omni modo nitendum erit, vt conseruetur spiritus ac deuotionis feruor: curandum etiam vt tempus habeant vacandi studijs, & vt liberentur ab omnibus alijs occupationibus, quæ hoc ipsum impediunt. Videndum tamen in primis erit, ne ij vilo modo permittantur in literarum studijs progredi, qui superbi, inquieti, aut male mortificati animaduertentur, de quibus probabiliter existimari poterit, si scientijs & doctrina ornentur, non aliud esse, quam eos armare in Societatis damnum, siue nobiscum manserint, siue potius discefferint, quod aliquando necessario futurum est, nisi se emendauerint. Quocirca inuigilandum est primo quoque tempore ad verum in eis spiritum excitandum ac renouandum. quod tentari poterit remouendo illos ab occupationibus studiorum, reducendo ad solitas Nouitiatu probatio-

bationes, exercendo in rebus humilibus, ac contemptibilioribus, alijsque eiusmodi exercitijs, ac modis: è quibus tamen, si visi fuerint minus proficere, aut emendationem seriam, ac sufficientem non consequuturi, præstat mature. vt: è Societate dimittantur: vix enim credi poterunt damna atque incommoda, quæ ab eiusmodi hominibus Societas patitur, non tantum ob molestias illas, quas in dies afferunt (quamquam & hæ permagnæ sunt) sed & multo magis quod progressu tandem temporis, nisi ad Sacerdotium promoueantur, murmurant facile ac tumultuantur. Si vero promoueantur maiores lóge difficultates exhibent, nec potest Societas de eis esse securâ. dilabuntur postea ad prætensiones graduum, obloquuntur palam, alienant animos simpliciorum ab Instituto, scandalizant alios, & denique grauissime periculosissimeque nocent, quod tunc maxime etiam faciunt, cum operarij iam, aut Concionatores constituti, alliciunt sibi animos Prelatorum populorumque, quo fit vt sæpe eos aliquamdiu tolerare, cum incommodis iam enumeratis cogamur, & tandem dimittere maiori cum ipsorum amaritudine, minorique proximorum beneuolentia ac ædificatione.

Sed quoniam tamen ad hos ipsos lucrandos omnia prius ex caritate remedia tentanda nobis sunt, quàm ad extremum illud de-

uenia-

ueniatur, nec in promptu est, aut facile, quæ mensura patientiæ præstanda cuique sit, dijudicare; Prouinciales aliqui nostrum etiam hac in re iudicium, tanquam vniuersalem, quandam instructionem ac directionem petierunt; quibus quod responsum fuit, non erit fortasse alienum hoc loco subijcere: nimirum perdifficile esse reperire modum, quo difficultates istiusmodi penitus tollantur, certamue regulam in vniuersum constituere. Hoc enim præter vocationem Spiritus Sancti, quam similibus in rebus procurare debebunt diligenter Prouinciales, (cum ad Deum recurrendo per orationes ac sacrificia, tum etiam conferendo cum immediatis Superioribus, ipsorumque Consultoribus) dependet plurimùm ex particularibus circumstantijs personarum, affectionumque quæ in eis cernuntur; non nihil enim ex qualitate remedium iam adhibitorum; aut vero quæ adhiberi poterant. Quæ omnia cum ab ijs facilius dijudicari possint, qui rebus ipsis præsentibus interfunt: hoc tantum in vniuersum dicendum videtur, experientiam ipsam ipsasque has difficultates docere, probationem illam, quam diximus, dimissionisque dilationem ex emendationis futuræ spe tam diuturnam esse non debere, vt nunquam aliquid certi constituamus: sed videndum est suo tempore, ac mature quam nam satisfactionem præsent de Soci-

Societatis subditi. Quod si aliqui satis cogniti, ac perspecti non fuerint, tentandi sunt probandique, idque in ijs maxime rebus ex quibus non tantum Societas intelligat quantum virium, ac virtutum sunt, sed etiam ipsi se ipsos cognoscant. Et quando sine fructu cernuntur alicui adhibita remedia, exoneranda est Societas ab inutili arbore. Qua in re ut celerem nimis aut precipitem esse non conuenit Superiorem, ad determinandum iudicium, quod aliquis Instituto nostro sit ineptus, nisi prius ad exemplum misericordiae Christi, multum ac diligenter circumfoderit, simulque applicauerit, aliaque adiumenta opportuna applicauerit: ita ex altera parte non est opus vel tam cupidum esse illius commodi aut auxilij, quod ab ijs posset Societas accipere; vel nimis timidum aut scrupulosum, ne videlicet dimittatur is, qui fortasse aliquo tempore emendare se possit: nisi enim hęc emendationis spes moraliter intelligenda ac limitanda sit, per vniuersam vitam expectari debebit, cum nullum sit tempus in quo mutare se homo in melius non valeat.

7 Quoad Concionatores, adhibeatur diligentia ut obseruentur Ordinationes ac regulę, alias a nobis datę ad conseruationem spiritus, & ad fructus in auditoribus vberiores faciendos: serio se applicent ad studium, ac meditationem diuinarum Scripturarum,

San-

Sanctorumque Patrum, prætermittis conceptibus, ac inuentionibus quibusdam proprijs minoris momenti, vt maiori cum dignitate, ac vtilitate non solum Societatis, ac proximorum, verum etiam ipsorummet, recte tractent verbum Dei. Amputetur efficaciter ambitio locorum ac pulpitorum honorabilium humiliumque contemptus; & assuefiant omnes ad eam modestię & humilitatis normam, quę Societatis nostrę esse solet & conuenit.

8 Animentur Confessarij, vt vero animi affectu accingant se ad tam sanctum ac necessarium in Ecclesia Dei ministerium. Magni etiam interest ad Dei gloriam ac seruitium, vt per aliquot menses in varia loca fructificatum mittantur. in quo etiam efficacia poni debet, vt difficultates, quę eiusmodi in rebus oriri solent, superentur: quod ita commodissime fieri posse videtur, si bini tantum vel etiam singuli per vices mittantur pro numero operatoriorum, qui domi erant, alijque loco absentium substituuntur. Quod si erunt forte nonnullę querelę deuotarum sceminarum, aliorumque pœnitentium, qui istis ordinarie confiteri solent: ijs non difficulter occurri poterit per ipsos Confessarios, si ij, vt veri Societatis ac Obedientię filij, rem serio in se suscipient, reddentque pœnitentibus hanc veram rationem, ita omnino in Domino expedire, vt ipsi tempus etiam aliquod in Missionibus ponant,

ponant, quo pluribus profint; ac nonnulla Domini ac Saluatoris sui causa foris patiantur, redituros autem breui: nec alios interea suo loco defuturos; non expedire vero ut vel pœnitentes sic ipsis adhærescant, vel ipsi vni sedi, locoque ita sint affixi, ut maiorum commodorum causa, non fiant aliquando mutationes. Hæc & eiusmodi, si Nostri efficaciter ac sincere dixerint; probabile est pœnitentibus satisfactum iri. Quod si aliter euenerit, aut si Nostri hoc ipsum præstare noluerint, indeque cerneretur, nimio eos affectu huic loco officioe inhærere, tum maior esset necessitas eos separandi. & profecto, ut vere dicamus, res est commiseratione digna, nec sine scrupulo, quod Operarij, ad res maximas pro animarum salute idonei, sedeant totos annos, vni alicui sedi affixi, paucarum fœminarum confessionibus occupati, quæ illuc ex sua tantum particulari deuotione ter quaterue in hebdomada ventitant, cum interea per oppida, vicos, ac castella tam multæ animæ reperiantur & auxilio indigentes, & ad auxilium accipiendum bene dispositæ.

9 Interest multum ad pacem cum Societatis, tum hominum etiam particularium, ut explicetur bene, serioque Nouitijs inculceretur quantum pertinet ad resignationem indifferentiamque ad omnia, ac ministeria Societatis: præcipue vero quod Constitutiones no-

stræ

stræ habent de graduum inter Nostros diuersitate, ut dum mollis adhuc cera est, eam iudicij formam apprehendant, ac imprimant de rebus nostris, ut existimare postea nequeant recte se non intellexisse, aut fuisse deceptos. Prouinciales autem nos admoneant tempestiue, ac informationes mittant de promouendis ad gradus iuxta instructionem à nobis iam missam; & particulatim meminerint, ut quibus gradum Coadiutorum spiritualium dari oportebit, id mature fiat, ac ordinarie, si bona alioquin satisfactio habita fuerit, ultra septennium prorogandi non erunt.

10 Quando aliquis animaduertitur non iam defectibus tantum communibus ac ordinarijs obnoxius esse, vnaque aut altera in re minus satisfacere, sed in ipso vere procedendi modo male esse dispositus, ut si, verbi causa, constaret nimis viuam habere passionem honoris, iudicij tenacitatem, aut aliud huiusmodi impedimentum graue; ad hunc iuuandum, siue scholaris sit, siue operarius, expediens fore videtur, si ab occupationibus liberetur, tempusque habeat cogitandi de se, suisque rebus: qua durante deliberatione, patenter omnino admoneri debet de rei gravitate; ac inuitari ut ipse media cogitet, ac proponat quæ efficacissima existimat ad se iuuandum. induci etiam oportebit, ut verum suæ emendationis desiderium concipiat, ita ut nullo mo-

lo modo Superiorem se tanquam aduersarium habere existimet; sed potius ipse ex vna parte, & Superior ex altera idem se onus portare existiment, ac ambo in vnam eademque rem voluntate ferantur.

11 Prouinciales iuxta regulam suam procurarent omnino vt ordinationes quæ hinc mittuntur, Superioribus alijs qui in vniuersa Prouincia sunt, ac etiam Consultoribus manifestæ fiant. Nam præter instructionem ac lumen quod inde concipient ad exequenda illa quæ ordinantur, proderit etiam multum vt nos à pluribus certiores reddamur de rei successu in vnoquoque Collegio.

12 Maximi momenti res est, cognitio Instituti tum in Superioribus qui gubernant, tum etiam in Consultoribus qui assunt: ideoque Prouinciales præcipuam quandam de eo curam habeant, vt frequenter ab eis legantur, recteque intelligantur Constitutiones ac regulæ: de quibus etiam expedit, vt in visitationibus suis, se præsentibus, fiant collationes ad rectam intelligentiam, veramque praxis rationem percipiendam: credantque maiorem inde futuram vtilitatem, quam existimatur: quemadmodum è contrario non mediocrem damnum affert Societati earum ignorantio, aut sicubi illarum exercitium in vsum non fuerit. Persuadere enim nobis debemus Societatem nostram, perinde se habere

ac ædificium magnum exquisitissima quadam architectura designatum; quod ita compingatur, colligeturque adinuicem diuersa membra eiusdem molis ac structuræ; vt si vna pars deficiat, cetera coherere ac componi non possint, vt ad artificis ideam ac intentionem perueniatur. Exemplum sit, si aliquis in ædificando hoc sibi proposuerit, vt tectum ad tantam altitudinem perducatur; necessario curare debet, vt murus proportionatam habeat latitudinem ac crassitiem, alioquin qui tenuiorem fecerit, non poterit ædificium ad designatam altitudinem eleuare: id ipsum contingit in ceteris partibus. Quod etiam sine dubio & in ædificio spirituali Societatis nostræ animaduertitur, vbi ex defectu observationis vnius regulæ, impedimur sæpe numero ne obseruari possint aliæ. Vt ex defectu praxis eorum, quæ in prima parte Constitutionum habentur de admittendis; & in secunda de dimittendis; & in tertia de recte instruendis quoad spiritum; & in quarta quoad litteras; eueniet ne fieri possit illud, quod parte quinta præscribitur de cooptandis in ipsum corpus Societatis: & tunc consequenter si qui incorporantur eiusmodi non erunt, quales ibi describuntur; obseruari non poterit quod parte sexta de perfecta Obedientia dicitur; nec successum habere quod parte septima de instituendis Missionibus declaratur. Multo mi-

mus. quod differitur parte octaua de vnione animorum ac vinculo caritatis inter Nostros conseruando. Nec denique quod decima de corporis Societatis tuendo bono statu. Ita vt defectus alicuius partis in hoc nostro ædificio, æstimari tantum non debet ex particulari dāno, aut incommodo quod infert, quantum ex coniunctione ac proportione, quam habet ad cetera structuræ membra, & ex commodis maioribus quæ impedire potest. Ac proinde valde commendatam esse cupimus intelligentiam praximque Constitutionum ac Regularum, tanquam rem proprie, plurimumque ad officium Prouincialis pertinentem in sua Prouincia, quemadmodum & ad Generalem in vniuersa Societate.

• Nominatim vero cupimus vt hæ sequentes Regulæ particulari studio perfecte obseruentur; ex Regulis Prouincialis, 41. & 100. Præpositi 3. 16. 26. 48. & 72. quæ sunt in officio Rectoris, 2. 15. 25. 69. & 70. Sacerdotum 16. 17. & 18. Magistri Nouitiorum 56.

• 13 Ponatur in eo diligentia, cuius contrarium vehementer solet Religionibus nocere, vt qui antiquiores sunt in Societate, exemplum præbeant alijs veræ humilitatis & affectus optimi erga paupertatem, obedientiam sui que contemptum: iuniores enim ac recentiores, quibus ante oculos versari deberent semper virtutes ac labores antiquorum ad imita-

imitationem, his prætermisissis libenter (pro naturæ nostræ inquinatæ corruptela) considerare solent ac imitari defectus. Ex altera autem parte non permittatur iuuenibus ac nouis obliuisci illius modestiæ ac reuerentiæ, quæ huiusmodi antiquis Patribus exhibere debent, consideratis eorum laboribus pro Christo toleratis, officijsque plurimis recte ac utiliter in Societate præstitis. Ad quam rem non parum cōducet, vt ipsi Rectores exemplo suo præant, procurantes vt eiusmodi bene meriti Patres sic in omnibus tractentur, vt eorum conditio, ac virtus postulat: quod si fecerint ultra debitum caritatis ac officii, id etiam consequentur, vt tanto eos maior efficacy fructuque, admonere possint, ad hoc ipsum exemplum, præbendum, quod diximus, quanto maiorem de eis curam habere se monstrauerint.

• 14 Inuigilandum serio Prouincialibus est, vt Superiores pro paterno affectu subditos gubernent, nulla inordinatæ beneuolentiæ in hunc magis quam in illum significatione data. Et quemadmodum desiderandum est, imo etiam efficaciter procurandum, vt assuescant se inferiores ad ferendas nonnullas Superiorum suorum imperfectiones, & conditiones quasdam naturales (certe enim non est ferendum, esse ita quosdam delicatos, ac morosos, vt re quauis minima in Superiore offendantur) ita etiam iustum est, vt ipsi Superiores

fiores intelligant, præcipuam officij sui partem in eo esse positam, vt Patres se exhibeant, id quod subditi experiri debent, atque plane animaduertere non tantum in suarum necessitatum commoditatumque cura ac sollicitudine, alijsque amoris signis; verum in ipsis etiam reprehensionibus, mortificationibus, ac pœnitentijs, quæ sibi imponuntur. Quæ de re etsi copiose fatis scripsimus in Epistola nostra prima ad Superiores (quam ab omnibus haberi, atque etiam aliquando relegi cupimus) hoc vnum tamen hoc loco adiungendum videtur, nullo modo committendum esse, vt subditi quauis in causa exulcerentur aut vero exacerbentur: hoc enim non solum ad emendationem non prodest, sed effectum plane contrarium producit; auersionem nimirum talem, quæ omnem viam aditumque obstruit, quo iuari possint per eiusmodi Superiores. In quam sententiam scribit D. Gregorius Nazianzenus, filiorum suorum nomine, ad Vitalianum quendam, expedire Patribus, quo filios conseruent, & maiori erga se Obedientia retineant, multa dissimulare. *Quo fit, inquit, vt multa quæ vident, videre se dissimulent; multa se minime audiuisse fingant, quæ auribus infixa habent. Verendum enim sibi esse intelligunt, ne si ob quauis errata filios coarguant, frontem tandem ipsi perfricent, abstersoque omni pudore (qui non leue parentibus*

tibus adiumentum affert) temere in scelus omne prorumpant. Contumacia enim impudentiam atque audaciam parit: clementia contra hoc efficit, vt ij quibus noxa condonata est, parcius in posterum peccent. quod cum in omnibus hominibus locum habet, tum præsertim in filijs, qui cum propinquum paterna gloria exemplum habeant, non tam violenta manu coercendi sunt, quàm beneuolentia vinculis constringendi & retinendi. Nec tamen ea causa hoc dico, quod velim Superiores omnia in filijs errata dissimulare, permittereque vt in dies in peiora ruant (hoc enim damna grauisissima inferret non tantum Religioni, sed ipsis etiam qui sic tolerarentur) sed vt confidenter non esse perpetuo vrgendos delinquentes: semper enim premere, neruumque stringere, semper offensionem præ se ferre, parem etiam in imparibus inæqualibusque peccatis, diffidentiam quoque ostendere, suspiciones alere, temporis præteriti commissa exprobrare, ac deniq. desperationem emendationis insinuarere, nihil aliud est quàm errantes præcipitare, omne frænum timoris dirumpere, & ipsas habenas, quibus regebantur sibi ipsis de manu excutere.

15 De vnionis ac fraternæ caritatis necessitate ad Societatis nostræ conseruationem vtilitatemque animarum, quæ inde sperari potest, non pauca diximus postremis no-

fristr literis . hic illud addam , ponendum esse omne studium , vt radicitus euellatur quicquid eam offenderit . Illud autem in primis manifestum est , propriam cuiusque existimationem , honorumque affectationem , inuidiam vbiq; ac æmulationem gignere . Disparitas etiam iudiciorum non potest quin animorum etiam disunctionem parturiat . Murmurandi consuetudo , & nimia loquendi licentia , qua nonnulli sine scrupulo in Fratrum suorum negotijs vtuntur , venenum quoddam concordie habendum est . Quapropter si occurrat forte aliquid (vt homines sumus) quo integritas istius vnionis violetur , curabunt Superiores vt curetur penitus ; nec satis esse ducent , tanquam fascia quadam plagam ad præsens obducere , ita vt operiatur potius quam sanetur . Periculum enim est , ne ea paulatim recrudescente animus odio exulceretur , & proinde , in similibus rebus initia parua non sunt parui facienda . id quod S. August. ad Profuturum scribens egregie quidem explicat , affirmans contra plane faciendum esse in istiusmodi animi affectibus , atque in peregrinis hospitio excipiendis . illic enim præstat aliquando vel malum aliquem hospitem in domum admittere , quam per nimiam examinandi diligentiam bonum aliquem excludere : hic vero contrarium plane agendum . Deinde vero de modo , quo generatur in nobis odium , sic infert .

Subre-

Subrepat autem odium dum nulli irascenti ira sua videtur iniusta ; ita enim inueterascens iras fit odium , dum quasi iusti doloris admixta dulcedo diutius eam in vase detinet , donec totum acescat , vasque corrumpat . Hæc S. Augustinus , qui post huiusmodi comparisonem , hæc ipsa pulcherrima verba subiungit . *Nam incomparabiliter salubrius est etiam ira iuste pulsanti non aperire penetrabile cordis , quam admittere non facile recessuram & peruenturam de furculo ad trabem . audet quippe impudenter etiam crescere citius quam putatur ; non enim erubescit in tenebris , cum super eam sol occiderit .*

16 Quandoquidem autem vita nostra ea est , quæ mixta dicitur , nostrique Instituti finis non tantum salutem perfectionemque propriam , sed proximorum etiam , quoad fieri per nos poterit , complectitur ; necesse est vt omnem diligentiam industriamque adhibeamus , quo errantes animæ ad suum Creatorem reducantur , per illa media ac caritatis opera , quæ in nostri Instituti formula Constitutionibusque describuntur . Et qui recipere se vellet ab hac consuetudine ac communicatione cum proximis , vt sibi tantum vacaret , & vt fugeret distractiones ac molestias , quæ genus hoc vitæ concomitari solent , clarum esset tentationem esse , quam spiritus alienus à nostra vocatione suggerit . Illud tamen dili-

genter aduertendum est, vt modus is in iuuandis proximis teneatur, qui nostræ vocationis proprius est. Nam cum duo sint ab Instituto nostro præscripta, auxilium nimirum proximorum, modusque iuuandi; sæpe numero fit, vt nonnulli rem ipsam ab Instituto accipientes, contemnant eius agendi modum: id quod discursu temporis perniciosum valde Societati nostræ esse posset. Diuus enim Bonauentura affirmat, inter præcipuas causas Religiones euertendi, extitisse nimiam externarum occupationum frequentiam, quæ, vt inquit ille, corda distrahit, & omnem affectum deuotionis extinguit. Quocirca si ipsi nos conseruare volumus, necessarium erit, vt & in modo agendi, & in ipso etiam tempore moderationem adhibeamus. In agendi modo, quia in ipsis etiam medijs occupationibus meminisse debemus cum diuinæ præsentia, finisque qui nos ad occupationes illas induxit, tum Religiosæ etiam professionis nostræ; & quid personam nostram deceat; & denique earum omnium circumstantiarum, quæ ad illud opus recte præstandum regulis nostris præscribuntur. Vergi gratia in accipiendis infirmorum Confessionibus, vt socius eo loco fit vnde videre nos possit: Dum ad populum concionamur, non obliuisci vitæ etiam exemplo auditores instruere, vt Regula 18. Sacerdotum ac Concionatorum 3. admonet. atque ita quoque

ceteris

ceteris in rebus, adeo vt si rectam in omnibus intentionem habentes, præsidijque idoneis auxilijsque vtentes, quæ nostra nobis Religio subministrat, nobis ipsi non defuerimus, sperandum est per diuinam gratiam, & per influxum illum cœlestem, ac restaurationem spiritualem, quam Saluatoris nostri bonitas ita laborantibus impertire solet, maioribus nos viribus, consolatione, ac securitate, progredi posse per semitas istas alioqui difficiles. in quibus quidem duarum rerum nos admonet Ieremias Propheta illis verbis. *Prohibe pedem tuum à nuditate, ac guttur tuum à siti.* quarum vtraque sine dubio summo opere nobis necessaria est. Nam nisi in hoc itinere pedes nostros bene munitos præsidij his, quæ iam diximus, periculum est non tantum, ne mundi huius luto inquinentur aut vulnerentur spinis, sed (vt notat S. Hieron. in illum ipsum locum) ne à venenatis etiam serpentibus mordeantur. Ex altera etiam parte nisi rore aliquo ac refrigerio cœlesti, in his aliquando laboribus reficiamur, ac consolationibus sustentemur; certum est, debilitatem nostram futuram tantam, vt multum itineris conficere nequeamus. Sed tamen cum ad vires colligendas recipimus nos ad interiores animi motiones, Deique contemplationes, & ex ijs egredimur ad proximorum necessitates: non est difficile retinere in eadem actione cum tranquilli-

liqua

Hierem. 23

3. 124

11.

Epist. 116.

quillitatem, tum vigorem etiam animi nostri. Vnde D. Augustinus ad Nebridium scribens cum dixisset ex separatione à tumultu strepituque rerum istarum, gigni in animo solidum quoddam gaudium, cui nullum humanum gaudium vlla ex parte comparari potest: subiungit etiam hæc verba: *Quod si in naturam humanam talis vita non cadit, cur aliquando euenit ista securitas? cur tanto euenit crebrius, quanto quis in mentis penetralibus adorat Deum? cur in actu etiam humano plerumque ista tranquillitas manet, si ex illo adito ad agendum quisque procedat?* Ecce ab experientia propria demonstrat nobis hic Sanctus Pater, tum securitatem veramque lætitiã reperiri, quando in penetralibus cordis cum Deo tractamus; tum pacem etiam ac tranquillitatem in actionibus retineri, quando ex interiori hoc colloquio, tanquam armati ac splendentes ex consortio Dei, eximus ad querendas animas ipsius gloriæ diuinæ causa. Ex quo facile cernitur, quanta sit orationis necessitas, & quantum nostra intersit diligenter ac fructuose facere, quod ex regula quotidie facimus

17 Præterea in ipso tempore moderationem adhibendam esse: quia præter hanc diligentiam iam explicatam, quam ob infirmitatem nostram certum est nec omnibus facilem esse, nec à plurimis tam perfecte præsta-

ri

ri posse quàm expediret, necessarium est quandoque tempus nobis vacuum à negotijs concedi, licet sanctis, ac vtilibus: quo respiremus aliquantum, ac vires spirituales restauremus: simulque nos & nobis ipsis & proximis nostris vtiliores reddamus. Neque hoc est villo modo aut spiritus peregrinus, aut contra Institutum nostri rationem, sed valde potius consentaneum, ac regulis Constitutionibusque nostris, & B. Patris Nostri Ignatij menti ac desiderio quàm maxime consonum. Nam sculptores ac lapidarii, qui marmora aliaque petrarum genera incidunt, formantque, cum non ignorent ex continuis ictibus ac collisione rerum durissimarum retundi aciem suorum instrumentorum, paratã habent semper apud se cotẽ qua acuuntur; & aliquando etiam ignẽ, quo nouum eis temperamentum restituatur. Nec ipsi aut quisquam alius recti iudicij existimare potest, id tempus esse perditum, cum alioquin non solum lapides illi formari non possent, sed & ipsa etiam instrumenta licet ferrea remanerent obtusa ac penitus inutilia. Id quod D. Gregorius diuine plane ad nostrum explicat propositum commentarijs suis in Iob super illa verba, *Nunquid mittes fulgura & ibunt, & reuerentia dicent tibi, Adsumus? Mittuntur, inquit, & vadunt cum de abscondito speculationis intimæ in ætius vite latitudinem diffunduntur. sed*

Lib. 30. Mo

v. l. c. 2.

Iob. 38.

reue-

reuerentes dicunt Deo, Ad sumus, quia post opera exteriora, quæ peragunt, semper ad finem contemplationis recurrunt, ut illic ardoris sui flammam reficiant, & quasi ex tætu superna claritatis ignescant. Citius enim inter ipsa, licet bona, exteriora frigerent, nisi intentione sollicita ad cõtemplationis ignem incessanter redirent. Et paulo inferius. Nisi enim ad contemplandum Deum sollicita semper mente recurrerent, nimirum interna cæcitas etiam exteriora prædicationis eorum verba siccaret. Verum quoniam hac de re iam alias scripsimus, ostendimusque quanti momenti sit, ac etiam necessarium nonnulla tempora receptui, ac solitudini in Societate etiam dare ad meliorem spiritus restorationem per exercitia quædam spiritualia; nihil ultra hoc tempore adjiciam, nisi ut ipsum iterum vobis commendem, idque eo vehementius, quo iam per Dei gratiam experientia didicimus, vniuersales illas renouationes, quæ iam non semel factæ sunt, non minus vtilis fuisse per totam Societatem, quam diuinæ bonitati ac maiestati gratas.

18 Postremo loco præter illa, quæ par. 10. §. 7. 8. & 9. dicuntur, non parui æstimanda sunt, quæ vndecimo habentur de retinendis externis Societatis amicis, ac reconciliandis ijs, qui vilo modo à nobis alieni fuerint. Manifestum enim est, Societatem non paucos aduersa-

tersarios habere, quos vt timere non debemus, cum ea præstemus quæ officij nostri sunt (immo beati sumus cum maledixerint nobis homines, quod ad humiliationem, exercitium ac meritum nostrum non parum prodesse potest) nihilominus vt per huiusmodi hominum externorum beneuolentiam, quemadmodum Constitutio illa loquitur, magis in omnibus rebus Dei obsequium, ac gloria crescat; curandum nobis est diligenter, per ea media, quæ prudentia religiosa subministrabit, vt qui auersi sunt, recuperentur. Maxime autem studendum est, ne vllam ex parte nostra causam præbeamus, dum vel cupiditatis & avaritiæ notam non effugimus; vel aliquam occasionem præstamus, vt nos superbos aut arrogantes, vel negotiorum secularium cupidos esse putent, quique in Principum aulas, & in omnia loca & omnia negotia nos vltro ingeramus. Quo in genere, & si dubium non est, quin multa falsa iniuste nobis imponantur: debemus tamen hinc maioris cautionis ansam sumere, nec quicquam facere quod iniquam illam opinionem confirmet: sed omni potius cum humilitate ac circumspectione ambulare, secundum gratiam vocationis ac Institutum nostri.

19 Ecce, Patres carissimi, sensum affectumque animi mei quam potui planissime his verbis expressum: iudicium etiam de ijs rebus,

rebus, quæ Societati nostræ nocere possunt; & quid etiam faciendum ad eius conseruationem. Hoc illud est quod in præsentia mihi occurrebat post aliquorum mensium meditationem, quibus & diuinæ bonitati per orationes & sacrificia rem commendavi, & cum Patribus his meis Assistentibus contuli. Executio ad RR. vestras pertinebit, ad quam cupio vt RR. vestræ quam primum manus admoveant; virili animo ac suaui efficacia, quemadmodum facturas scio, nec dubito quicquam ex ipsarum parte de futurum. Negotium non mediocris momenti est. Agitur enim de conseruatione illius rei, quam qui impugnat, pupillam tangit Altissimi.

20 Reliquum ergo est, vt omnes auscultemus matrem nostram, quæ nos ijs vocibus appellat, quæ cuiusuis pectus comonere queant, quibus ijsdem olim illa Sanctorum Machabæorum mater filium suum fortissimum animabat. *Fili mi, Misere mei, quæ te in vtero nouem mensibus portauit, & luc triennio dedi, & alui, & in atatem istam perduxit.* Misericordia autem, quam ipsa sibi à filio precabatur, illa erat, vt ille viriliter in certamine se gereret. vnde infert, *Sed dignus fratribus tuis effectus suscipe mortem, vt in illa miseratione cum fratribus te recipiam.*

Iam vero eo maioribus ac ardentioribus vocibus hortatur nos Societas mater nostræ, quæ

quæ tantis laboribus ac vigilijs, tantaque caritate nos genuit, lactauit, educauit in Christo, quod illa à nobis postulat, vt non solum ipsi viriliter, ac fortiter in hoc prælio dimicemus; sed alios etiam fratres nostros, filios suos, ad idem certamen animemus ac dirigamus: quo aliquando vna cum ijs ac alijs fratribus nostris maioribus natu, primis videlicet Societatis nostræ Patribus, qui fortissime, summaque cum ædificatione ac fructu certamen hoc sustinuerunt; gloriosos tandem in celo nos recipiat. Orationibus, sanctisque RR. vestrarum sacrificijs plurimum me apud Dominum commendo. Romæ xxviij. Martij. M. D. LXXXVII.

RR. VV.

Omnium in Christo Seruus.

CLAVDIVS AQUALIVS

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres Societatis Iesu.

Quis sit orationis, & pœnitentiarum usus in Societate, iuxta nostrum Institutum.

Onnullorum animis aliquando de Constitutionum & Regularum intelligentia simul & praxi, qua de pœnitentijs & orationibus præcipiunt, infedisse, dubitationem accepimus. itaque optimum factu iudicauimus, pro ea quæ nobis incumbit ex officio cura, aliquot super ea

ea re capita, quam fieri poterit breuiter, enodare.

1 Finis nostræ Societatis est, salutis suæ, & perfectioni consulere primum: deinde proximorum etiam salutem & perfectionem accurate promouere: cum illo tamen inter finem vtrumque discrimine, vt. qui nos spectat, eo qui proximi rem attendit potior habeatur, tam propter vniuscuiusque vinculi obligationem, quam propter bene constitutæ caritatis ordinem, & maximè, quod hic postremus priori illi velut fundamento innixus ita fulciatur, vt hoc labefacto, iste corruat, & collabatur necesse sit. Ea propter primi illius assequendi rationes, incredibili plane sapientia, B. P. N. Ignatius quamplurimas nos edocuit, sed nullam oratione & mortificatione, de quibus aliquid iam dicturi sumus, efficacior commendauit, vt quas superiori Patrum nostrum memoria, diuturna viri sanctissimi experientia edocti, validissimas esse testatum reliquerunt.

2 Et vt ab Oratione ducatur exordium, quod ad destinatum illi tempus attinet, primum dico. Tametsi liberum non sit Scholasticis, multum in illa temporis collocare, modo studiose caueatur, ne intepescat solidarum virtutum, & religiose vite amor, vt nec etiam ita varijs pœnitentiarum afflictionibus corpus atterere; propterea quod literarum,

P

studijs,

studijs, quæ totum pene desiderant hominem, addicantur: quæ si ad maiorem Dei gloriam, & proximorum vtilitatem sincera mentis acie colliment, ipsi non modo gratam æquetum temporis, verum etiam, quod ipsæ perhibent Constitutiones, diuinæ maiestati rem faciunt gratiorem. Nihilominus tamen Professis, & formatis Coadiutoribus, de quibus tanquam certum ducitur, quod in viros spirituales euaserint, & qui sic in via Christi Domini Nostri profecerint, vt per eam currere possint, nullam regulam præscribendam iudicauit, nisi quantum corporis valetudo, & externæ occupationes caritatis atque obedientiæ permittunt, dum tamen semper Confessarius consulatur, & vbi dubium acciderit, quid conueniat, res ad Superiorem deferatur, vt expresse habet sexta pars Constitutionum. Et si vero postmodum Congregatio generalis singulis horam meditationi impendendam definiuit: ea tamen est illius mens, vt ad longiorem nemo quidem per hoc teneatur, nemo pariter ab illo tempore eximatur: non tamen vllatenus Constitutionem abroget, aut ei quadantenus deroget, quin sub ea qua superius exposui ratione, vtriusque ampliandi libera facultas omnibus non permittatur. Quamobrem dum quis probabiliter audeat sibi polliceri fore, vt nec immoderato labore valetudinem lædat, nec in officijs proximo præ-

¶ 4. Par. c. 1.
§. 2.

¶ 6. Par. c. 8.
§. 1.

præstandis desit, aut deficiat, nec in obedientiæ mandatis, ea qua par est alacritate exequendis tardiores se præbeat, integrum ei relinquitur quidquid temporis ad profectum suum magis facturum videbitur, id omne tempus piæ, vel commentationi, vel lectioni, non minori laude, quam merito assignare. Quantum vero spectat ad studium in officio suo perfungendo, ad disciplinam & communem domus ordinem, vt est recreatio, &c. vel denique ad necessariam post toleratos ministerij sui labores cessationem, constat hæc omnia superiori exceptionis formula, obedientiæ nimirum, & valetudinis, ceterorumque prius commemoratorum capitum ambitu comprehendendi.

3 Quod si vel modus attendatur vel materia, qui se iam sæpius pijs illis cõmentationibus exercuerunt, longoque vsu facilitatem in orando sunt affecuti, illis nec certum argumentum, nec ratio singularis videtur esse præscribenda. Spiritus enim Domini, qui laxissimis habenis ferri solet, per innumerabiles animorum illustrandorum, & sibi arctissime deuinciendorum vias, quasi fræno, sic finibus denotatis non est coercendus: & nos, vt non minus pie, quam prudenter bonæ memoriæ P. Natalis in hunc sensum aliquando pronunciauit, diuino Doctori par est quidem obsecundare, sed non licet anteuertere. quare vt

absurdum foret, & prudentia legibus alienum, Societatis nostræ hominibus penetranda naturæ diuinæ mysteria, infinita per omnem modum Dei supremi attributa peruestiganda, Hypostasi triplicem unitatem, & natura simplicem Trinitatem rimandam & perscrutandam peculiari penso dictare: ita foret absurdissimum illis commentandis, quasi nostro repugnantibus Instituto, cuiquam interdicere. Non tamen imus inficias in hoc meditandi genere nonnulla interdum, ex eorum, qui minus illo prudenter vtuntur vitio, mala suboriri, dum illi scilicet effectum ex eo plane contrarium assequuntur: vt cum exempli causa, inde reportant bonam de se, quod sublimia speculentur, opinionem: de eo vero qui res simplices, nec ita reconditas rimetur, estimationem viliores, aut peruicax in decernendo iudicium, vel obfirmatum ad spirituales, quibus illic mens perfunditur, voluptates fruendas, animum. Hæc namque omnia parem & obedientia inuiriã, & animorum zelo inferunt detrimentum. Itaque huius nostre homines, non vt contemplatiui, sed vt certissimis aduersarij laqueis irretiti contemplantes expediendi sunt: imò etiam interdum ab illa inani & falsa contemplatione segregandi, & in viam reducendi. Neque tamen eare veritatis reluctandum est, aut testatissima Sanctorum Patrum experientie refragandum,

& ha-

& habenda despiciatui contemplatio, vel ab ea Nostri prohibendi, cum illud plurimorum Patrum sententia suffragioque perspectum sit & exploratum, veram perfectamque contemplationem potentius, & efficacius altera qualibet piarum meditationum methode, superbiens hominum animos frangere, atque contunderere, pigritantes ad obeunda Superiorum mandata vehementius incitare, & languentes ad salutem animorum procurandam ardentius inflammare.

4 lam vero quod à plerisque solet vsurpari, cum asserunt omnem orationis nostræ vim, & efficientiam, ad aliud referendam esse, neque committendum, vt ex se nuda sit, & solitaria contemplatio; si recte intelligatur, extra omnem reprehensionis aleam est constitutum: imò & eorum aliquo, qui deinceps significabuntur modo à Prædecessoribus nostris responsum aliquando fuit, & scriptum. Primus est, non illic Nostri consistendum esse, vt interno illi orationis gustui adhaerescant, & permodica dulcedine delinuti, nihil vberioris fructus illinc ad se deriuare, ad vitam morefque recte formandos, aut virtutes sibi comparandas elaborent: ita vt verbi gratia, post pensitatam solerti contemplatione Seruatoris hominum, quæ in acerbissimis dolorum perpefforum cruciatibus eluxit patientiam, post abiectiõnem illam accurate discuf-

fani, post feruorem & eum, quo violentissimè incendebatur zelum animarum, iisdem, quibus antea impatientiæ, superbiæque stimulis agitentur. Verum hic orationis fructum ad aliud referendi modus, Religiosis hominibus communis est, & omnibus qui se contemplationi dedunt, vsurpandus. Alter est, vt in contemplatione mens nostra diuinæ caritatis ignibus exardescat, & in Deum, quem summe bonum, summe diligendū intelligit, amore feratur inflammato: ex quo deinceps acris illa desiderij flamma subsulter, ab amore sui tanquam à vinculis, & custodia euolandi, & Deo Maximo fideliter in omnibus famulandi, simul etiam omni conatu annitendi, vt tantum & tale bonum, tam expetendum cognoscatur ab omnibus diligenter, & ametur singulariter. Ea tamen lege, vt cum ita præpotenti Deo placere, ita sui Instituti normam exigere, ita expedire, vel denique ita iuberi intelliget, se libenter ab illa suauitate, & grato contemplationis sensu seiungat, & ad operandum animosè reliquis adiungat, iisdemque concepti in illa fornace pietatis ardores, & eum ad agendum inflammant, & eos quibuscū agit, laudabili religiosæ vitæ exemplo incendunt. At vero qui se vitæ Monasticæ mancipauit, & Solitariæ Religioni addixit, cum id Deo cordi esse nouerit, vt iuxta illud, quod profitetur vitæ genus, placidissima illa quie-

te perfruatur, vt vacet & videat, quoniam suavis est Dominus, satis habere debet, fellæ suæ conclusus angustijs, proximum feruenti precum suarum auxilio impertire. Tertius denique modus est, vt sacrarum paginarum sensa, fideique nostræ vera principia, ea mente meditemur, vt intelligentia comprehensa, deinceps ea rudium populorum animis dicendo docendoque instillemus. Quod si tamen quisquam sentiat Meditationis nostræ fructum, hoc postremo sensu ad aliud spectare, vt ex vi naturæ suæ, non etiam feratur ad amandum Deum, aut cognoscendum meditationis: imò sic asserat Societatis homini nunquā licere, Deum vnicum diligendum, vel intelligendum in oratione sibi proponere, sed ita perpetuo ei meditationem instituendam, vt reipsa semper ad aliud intendat, neque sit ei liberum aliquid eorum, quæ non referantur ad aliud, meditari: is dubio procul errat, & in alium sensum hanc propositionem detorqueat, quàm vel Doctorum auctoritas, vel contemplationis natura patiatur. Nec enim aliquispiam recte pronuntiauerit, ideo d me Deū amari, vt aliquid ei gratum exequar, contra potius illud ea propter exequi censebor, quod illum amem, & amoris illius stimulis ad opus illud aggrediendum & perficiendū impellar.

5 Et quoniam superius commemorata magni ponderis habenda sunt & momenti,

contraham in pauca, quæ iam explanata sunt; de eo quod inter meri contemplatiui (puta Carthusiani, aut alterius cuiuslibet) & vnus è Nostri orandi rationem discrimine intercedit. Primum enim, tempus in vtroque diuersum est. Etenim ille, id omne quod potest temporis, quoniam alijs negotijs non distinetur, in orando consumit; hic succedentibus sibi indefinente serie negotijs, pietatis exercitia, & animi cultum sæpius interrumpere, cogitur: ille tametsi corporis vires labore illo precationis longioris multū eneruet atque debilitet; modo tamen valetudinis apertum periculum non incurrat, nihil à professione sua alienum admittit, cum se minus idoneum ad obeunda cetera suæ religionis munia non efficiat; hic vero, quia multa, neque mediocria bona, vocationi suæ conformia, acri illa corporis diuexatione, & viriū defatigatione impediatur, dum immoderatis illis laboribus plus iusto se conficit, fines sibi à Deo & Religione constitutos prætergreditur. Ille vix vnquam ex obedientiæ mandato à meditatione, in qua suæ vocationis præcipuum caput est collocatum, distrahitur; hic identidem alio, quo scilicet eum vocatio sua deducit, abducitur. Postremo ille tanquam in portu suo, sic in hoc exercitio iucundissime acquiescit, & tentationi ducere debet, quotiescunque aliud quidquam in his commentationi-

tionibus suis spectare prouocatur. Hic contra, si propter eam, quam in hoc sanctæ quietis otio voluptatem experitur, ad opus in Domini vineam egredi cunctetur, in potissima suæ vocationis parte insigniter deficit. Ille solitudinem sectatur & silentium; ut ea, quibus in oratione plurimum iuuatur subsidia, & quia nihil aliud proficitur, vtrumque sanctum & inuiolatū religiosissime custodit. Hic vero quatenus Instituti sui medijs, nec fini sunt obstaculo, secessum eundem ab humana consuetudine, silentiumque confectatur. Et eam ob rem; ut se ab hominum familiaritate sponte segregat; & silentium, dum licet, decetque obseruat: ita pariter vtrumque cum vel obedientia vel caritas exigit non sine merito sæpius interrumpit. Non enim debet permittere, ut eum captandæ quietis illius amor ab accurandis proximi commodis retardet: debet tamen hoc tenere, quod Superioribus Beatus Gregorius faciendum suggerit: *Interiorum curam, exteriorum occupationem non minuens; exteriorum prouidentiam, in interiorum sollicitudine non relinquens.*

6 Quia vero crebris negotiorum tumultibus sanctæ contemplationis tranquillitas in Societate frequentissime interturbatur, illud in Nostri desiderabat Beatus Pater Ignatius (non quo forent minus studiosi ad tempus alijs occupationibus suffurandum & in se colligen-

ligendis conferendum, sed ne proximi curam ideo intermittere, & opere imperfecto se recipere cogentur) vt in omni loco constituti, & quibuslibet implicati negotiorum vinculis, per aspirationes tamen frequentatas mente, ad Deum euolarent; eumque locorum, vbicunque præsentem inuenirent; & hoc peroptimum orandi genus existimarent, cum sua omnia ad Dei cultum, & gloriam ampliorem reuocarent. Hic tamen aliquid adhiberi distinctionis necesse est. Nam si pure solitaria opera, & externa ministeria attendamus, eosensu orationis nomen ferre possunt & sustinere, quo viri sancti solent asserere, quod is ab oratione non desistit, qui à recta operatione non discedit. At si illam mentis ad Deum sursum intentionem, & oblationem qua se Domino suo mens in oratione consecrat, intelligamus; hæc vna vere orationis appellationem promeretur, quam, vt hortatur Sanctus Basilius, omni temporis puncto debemus vsurpare, tum immortales Deo gratias agendo, tum in supremam illius maiestatem mentis oculum defigendo. Tum demum enim, vere & perfecte, *Sine intermissione orabimus, ubi omnis prorsus vita nostra ratio, atque institutum diuina nos conformauerit voluntati, sic vt vita ipsa dici & esse promeretur, continens quadam & indiuisa oratio.* Animaduertendum tamen occurrit, hanc proprie non esse

esse profundam illam, altamque de rerum nostrarum statu, de natura Diuina, vel æternæ beatitudinis gloria, quæ ad sui notitiam absolutamque rerum cœlestium cognitionem desideratur, considerationem: deinde vero vix, ac ne vix quidem id genus aspirationum ab eo exerceri posse, qui non ante diuturno & diligenti vsu consuetudinem orationis contraxerit; animumque peregre comparatum habuerit: vt enim verissime dicam, animi illa in sublime iterata familiariter eiaculatio, vere, fructus qui ab oratione reportatur, reputanda est. Vnde præclarissime Diuus Gregorius in illa verba, *Sine intermissione orate*, docet hoc eum, qui perfectus non sit, & numeris suis absolutissimus, præstare non posse; itemque illum qui propter tenuitatis imbecillitatem humi serpit abiectus & terrenis affixus, tanto minus non interrupte hoc effecturum, quanto magis in ipso orationis tempore per continuam mentis ad alia euagationem, à diuina præsentia quasi fugere deprehenditur.

7 Sic igitur indubitatum, hanc Dei præsentis intuendi exercitationem esse pietatis plenissimam; & Societatis operis, quæ tam pie proximi bonis insudant, admodum necessariam: non sic tamen, vt illa vna contenti esse debeant, nec secessum etiam & otium suum studiose captent, aut se donum illud assecuturos confidant sine peculiari recollectione

nis studio, quam in eum finem curare debent, non internam modo ab omni strepitu; & tumultu rerum mundanarum, & suarum cupiditatum; verum & externam loco & tempore debito retinendam, modo vt vllatenus, quod sæpe fuit inculcatum; aut obedientia non lædatur, aut animorum auxilium non retardetur.

8 Iam vero tum internæ, tum externæ mortificationes, non solum à B. P. N. in alijs Religiosis ordinibus liberaliter laudantur, sed etiam ipsi nostræ Societati enixe commendantur. Et quanquam ad maiorem Dei gloriam magis pertinere credit, vt nullas habemus pœnitentias ex officio persoluendas, sed vt eas sibi quisque posset assumere, quæ viderentur cum approbatione Superioris ad maiorem sui spiritus profectum conuenire, & quas propter eundem finem Superiores eis possent imponere. Quanquam item in quarta Constitutionum parte, vbi de Scholasticis agit, propter eam, quæ valetudinis ipsorum haberi debet curam, & occupationis in studio rationem, quemadmodum de oratione, dixit, ita & de mortificationibus monet, ne multum illis eo tempore loci tribuamus. Nihilominus tamen perspicuum est ex capite tertio partis sextæ, prouectis eum & spiritualibus, quales ponit esse Professos, & Coadiutores formatos, nec mortificationis, nec orationis certum modum

Exam. c. 1.
§. 6. Habe-
tur reg. 4.
Summar.

modum definire, sed discretæ cuiusque caritati ex Confessarij consilio, & Superiorum in dubijs responso definiendum permittere.

9 Verum, vt arbitror, nulli super ea re dubium vnquam inhæsit. hoc tantum nonnullos angit, quod Societatis nostræ labores, & varia officiorum impedimenta, maximam hac in parte moderationem petere videantur. Quibus vt satisfaciam, & animos omni scrupulo leuem, statuendum est primo, qui hic in excedendis modi terminis errores admittuntur, non solum à B. P. N. parte tertia, quod & regula 48. Summarij Constitutionum continetur; sed etiam à D. Augustino in sua regula, S. Basilio, Cassiano, D. Bernardo, omnibus denique Ducibus in via Domini improbatos, quod nocumentum afferre, & maiora bona soleant impedire, vt B. P. N. admonet: & ipsemet de se B. Hieronymus testatur in hæc verba. *Experientia didici, asinum cum lassus fuerit, diuerticula querere.* Sanctus item Bernardus, vt oculatus testis asserit, æqualium suorum plerosque attrita per immoderatos ardoris efferuescentis impetus valetudine, a maiores cultoresque sui in tantum postea factos fuisse, vt nemo non quereretur, nemo non eorum delicata viuendi ratione offenderetur. Nam, vt prudenter notat Humbertus in regulam S. Augustini, verum quidem est, ei qui prædicationibus, & laboriosis alijs

alijs operibus vacat, iumentum sui curam, ut multorum dierum iter emetiri possit, gerendam esse: item illi, cui seruilem operam alius præstat, cauendum esse, ne dum hunc nimio pondere premit, opprimat; & ille fractus, & exhaustus in morbum incidat, ut ei postmodum Dominus cogatur ministrare. Tamen etiam, ut idem ille monet, à carne nostra cauendum est solerter, quæ ut astuta vulpecula gallinæ rapiendæ gratia, se mortuam sæpe mentitur, simillime licet multa possit, se tamen infirmam, & inuolidam fraudulenter simulare non veretur. Quin & ipse B. P. N. Ignatius, qua parte de victu moderando in Exercitiorum libello differit, aperte significat, in pœnitentijs intermittendis per sæpe nos subdolæ carnis affectu seduci; per sæpe falsa persuasione deludi, qua ad credendum impellimur, tam graues à nobis sine valetudinis euidenti detrimento afflictationum asperitates non posse tolerari. Neque vero sufficit erga illas macerandi sui rationes animo bene affici, nisi pariter re ipsa, eas animose in seipsum vsurpent, & conuertant. Earum enim vsus iuuat plurimum, meriti palmam amplificat, & omnes quæ pullulare possent in hoc colendo exercitio difficultatum, aut molestiarum spinas, aculeosue vel retundit, vel strigipitus eradicat.

10 Nec vero etiam id existimandum est pœni-

pœnitentias in impudicos lasciuientis carnis impetus tantum debere adhiberi, cum non ad id solum efficaces, sed ad sexcenta alia in virtutum studio non mediocriter conferre perhibeantur. Diuus iccirco Hieronymus ad Celsantiam matronam (aut, ut verius loquar, Sanctus Paulinus, cuius ea epistola probabilius esse iudicatur) locum illum Pauli discutiens, *Castigo corpus meum*, innuit planissime, non id solum propter corporis castitatem in integrum conseruandam ab Apostolo factitatum, ut quidam imperiti putant: *Non enim huic tantummodo, sed omnibus omnino virtutibus abstinentia opitulatur; neque magna, aut tota Apostoli gloria est non fornicari: sed hoc agit, ut castigatione corporis erudiatur animus, quantoque nil ex voluptatibus concupiscit, tanto magis possit de virtutibus cogitare.* Sed neminem, ut opinor, latent de mortificatione externa fructus vberissimi promanantes, non item permulta, quæ Religiosos, maxime vero operarios ad illam magni faciendam possunt incitare, argumenta. Quorum aliqua, præter ea, quæ traduntur à B. P. N. in Exercitiorum libro, belle Humbertus loco superius annotato, recenset. Illud vero erroris grauissimo affine est, affirmare, internam illam nobis fatis esse mortificationem, resignationem, obedientiam, aliasque generis

iusdem virtutes, nec esse quod viam illam, asperam à Sanctis Patribus tritam & calcitam insistamus. Licet enim B. P. N. singulari cum prudentia, propter maximam naturarum, nationum, negotiorum, muniorem, aliarumque circumstantiarum in Societate varietatem, nihil ex vi regulæ æqualiter ab omnibus tenendum iniunxerit; non ideo tamen eadem ipsa regula, eademque Constitutio, mentem suam & voluntatem satis evidentibus indicijs conuincendam non patefacit: sed omnis dubij cardo versatur, ut quæ mediocritas custodienda sit, habeatur.

11 Si quis tamen propius animum aduertat, omnis ille modus à tribus capitibus, qualis esse debeat, nullo negotio deprehenditur. Primum est Societatis finis: alterum, equibus, uti solet, media: tertium ipsius Constitutionis verba. Et quoniam, à nobis salus & perfectio propria, tum deinde proximi, ut scopus attenditur, quæcunque mortificationes fini illi non erunt impedimento, sed magis adiumento, neque nimis, nec immoderate, habita ratione finis, iudicandæ sunt. Media vero quamplurima censentur: ad vsum quidem nostrum, Regula: ad bonum proximi: munia omnia, siue prædicationum, siue confessionum excipiendarum, siue lectionum. Quamobrem quæcunque mortificationum genera impediunt, aut ita debilitabunt, vt

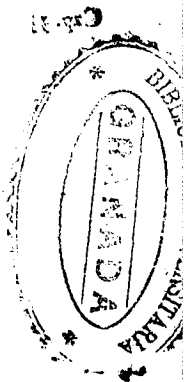
com-

commode vacare non liceat ijs, quæ vel propria profectus singulorum necessitas exiget, vel imperabit obedientia, vel externa illa ministeria flagitabunt, indiscretæ Nostris, & immodicæ, licet fortassis in solitario moderatæ viderentur, existimandæ sunt. Restat extremum caput, quod verba Constitutionis obseruanda suggerebat, quæ tam plana sunt, tam liquida loco signato, parte sexta, vt vix vllum dubitationi locum reliquum esse patiantur. Etenim præter illam Regulam, quam in vniuersum ponit sub finem paragraphi primi ipso initio, duo tangit capita, quorum alterum corporis valetudinem, alterum occupationes à caritate, vel obedientia profectas inuictur.

12 Hæc cum ita sint, vt breuiter omnia replicemus; Pœnitentiæ, quæ ad illam normam comparatæ, modum non superabunt, nequaquam, vt Instituto alienæ haberi debent, aut appellari, quas etsi ille frequenter, hic omitat, singularitas tamen non est censenda, dum aliquis vt suæ pietati singulariter satisfaciat, officium tamen ceteris commune non prætermittit. Cuius rei disertissimis verbis conceptum Generalis Congregationis decretum habemus, vt omittam constantem omnium Theologorum hæc in re sententiam, *Quod non pertinet ad singularitatem si quis ieiunet, alijs non ieiunantibus, &c.* Securè igitur iux-

Q

ta

ta mensuram discretionis in sanctæ caritatis affectu, eas sibi, quas conuenire duxerit, quisque assumat; nec alius alium vel iudicet ideo, vel contemnat. Ita Sanctus Augustinus, *De moribus Ecclesiæ*, disputans, quarundam Congregationum meminuit, quas ipse Mediolani & Romæ vitæ sanctimonia florentes viderat, in quibus licet singularis abstinentiæ viri Deo militarent, neminem tamen, ad austerum illud viuendi genus hortabantur; neminem, quod amplecti non posset, aspernabantur, ut nec etiam è contra de villo, qui se huic addiceret, male sentiebant. Nam ut præclare vir ille sanctissimus enuntiat, *Cariitas præcipue custoditur, caritati victus, caritati sermo, caritati habitus, caritati vultus aptatur*. Iam cui quisque sit oneri ferendo par, cui minor, Confessarij, & Superioris erit iudicare, simul & studiose cauere ne in alterutram partem quoquo modo peccetur. Illud vero quod à nonnullis minus forte cogitantibus fertur, profectum spiritualement non in pœnitentijs & mortificationibus, sed in momēti maioris virtutibus, obedientia nimirum, & alijs generis eiusdem constitutum esse, non est vniuersim accipiendum. Nam si velint profectum non esse in his positum, hoc est, hæc non esse ipsam, & germanam perfectionem; id quidem certissimum est; sed non iam controuersum, cum idem ipsum de sexcentis alijs, quæ Regu-

læ nostræ à nobis seruo petunt, possit verissime pronuciari. Hæc tamen media sunt & adiumenta non vulgaris vtique facultatis, quibus ad virtutes adipiscendas, & perfectionis viam fideliter ex Regularum præscripto emetendam, vti debemus. Itaque semper à Dei seruis in omni Religiosorum familia, etiam eorum, qui se ex animi sui sententia iuuandò proximo totos consecrassent, fuit obseruatū. Nec est quod illis nos quasi maiora exequentes anteponamus: quidquid enim de hæc ætate sentiendum sit, exploratissimum est eos omnes in ipsis incunabulis, & nascentis Religionis ardoribus, grauissimis occupationibus, cum insigni Sanctæ Matris Ecclesiæ fructu & gloria fuisse intentos.

13 Cum vero etiam existant forte nonnulli, qui non modo non probant, sed etiam culpant, quod Superiores ad orationes & pœnitentias plures quàm Regula iubeat adhortentur, hoc amplius addendum fuit. Nempe quod si Superioribus liceat subditorum suorum promouendorum gratia, etiam ijs pœnitentias iniungere, si forte profuturæ iudicentur ad eos Deo conciliandos, & ab amore proprio dimouendos: cum ad perfectionem, & ea quæ illi conducunt libere possint Superiores hortando consulendoque monere, nihil apparet causæ, cur nec possint, nec debeant, ad hanc quoque perfectionis viam capeffendam

dam inuitare : modo cautionem adhibeant , ne quid indiscrete, vel supra modum, aut in-
tempestiuè ab ijs fiat; abstineantque à præscri-
bendo, & certi quidquam singulis priuatim,
definiendo, vel ad hoc, aut illud mortifica-
tionis genus impellendo, nisi cum aut rei ne-
cessitas desideraret, aut subditus ipse consi-
lium à Superiore postularet.

14 Ad extremum offenduntur nonnulli,
quod cum ad has pœnitentias vehementius
amplectendas inuitantur, audiant interdum,
à Regula nostra nobis præstitutas vix suffice-
re. Et tamen dubio procul si quis enuclea-
te rem pensitet, maximam hic ambiguitatem
latere clarissime comperiet. Nam qui senti-
ret, satis non esse, quod ex vi Regulæ præce-
pit super hac re B. P. N. nœ, is iniuriam face-
ret Beato Patri, qui quod sufficere iudicabat
Societati, in qua communis omnibus, & ea-
dem mensura valere non poterat, prudentis-
sime imposuit. At vero si sic interpretemur
vt contendamus non esse illic consistendum,
vbi nullas metas fixit B. P. N. sed vltius mo-
dico illo, quod præscribitur, expleto, ad am-
pliora properandum, tum demum Sanctorum
Patrum doctrinæ conformia sentiemus, (li-
cet enim Religioso, præter Regulæ suæ de-
mensum aliquid Domino liberaliter superero-
gare) & Religionum antiquarum vestigia
prememus. Sic namque apud Palladium An-
gelus

gelus Pachomio respondet, facilem suis legem
positam esse, quod prouectiores ea non con-
tenti vltius progressuri forent. Sanctus item
Hieronymus ad Eustochium, de custodia vir-
ginitatis, Religiosorum prisçi illius seculi mo-
rem refert : inter quos, qui spiritu feruentio-
res erant, si quempiam communi orationis
penso contentum, ad reliqua pietatis officia
tardiozem animaduertent, illum ea propter
non increpabant, sed dissimulato quod noue-
rant, eum sæpius visitabant, & prius incipien-
tes prouocabant magis orare, quam coege-
bant. Quin & hoc ipsum consentaneum est ei
quod B. P. N. declarauit. In eadem enim Re-
gula docet liquido ad maiorem spiritus pro-
fectum, cum approbatione Superioris, eas
quemque sibi assumere posse, quas sibi magis
ad eum finem expedire cognouerit. Vnde
liquet, quod qui sic loquutus est, Nolim equi-
dem vt ex obligatione pœnitentias vllas susci-
piendas habeant; tamē hæ poterūt assumi, &c.
apertissime testatus est à Regula præscriptas,
quæ præter vnā diei veneris abstinentiam,
nullæ sunt, non sufficere. Alias quid vetat,
quempiam ita colligere, & argutari. Satis
superque sunt, quas Regula mihi ex obligatio-
ne mandat; eadem vero Regula diserte fa-
tetur nullas esse ex obligatione iniunctas.
Quantumuis ergo mihi nullas adhibeam, fa-
tis abunde fecero. Quod, quam sit absur-
dum,

dum, quis non videt?
 ¶ 15 Quid quod in alia Regula, quæ ex 3. parte depromitur, monet quod *Corporis castigatio immoderata esse non debet, nec indiscreta*. At hæc indiscretio nullatenus in id quod à Regula iubetur cadere potest. Hinc ergo colligere est, aliud omnino præterea suscipiendum esse. Quare constat eos, qui in via perfectionis progredi cupiunt, uti debere medijs illis, quæ B. P. N. in Regulis & Constitutionibus commemoravit, quorum è numero præcipua ista sunt. Maxime tamen ipsa præcipua & frequenti meditationi incumbendum est, quæ hominem magis arcte Deo deuincit, & præter diuinæ opis quod impetrat subsidiû, Diuo Thoma referente, ardentiores amoris diuini flammæ elicit, & vehementiores actus educit. Iuuat etiam mirum quantum penitentia, & mortificationis exercitium, quod dum intra modum, & obedientia normam peragatur, ingentes gratia thesauros à Dei manibus impetrat; intimius Deo nos cõiungit, & quod magni pendendum est, ad exactam Regularum aliarum, ut per singulas decurrentibus potest apparere, obseruationem confert. Nisi enim diuinus amor, & nostri contemptus altas in animo nostro radices egerit, agre Institutum nostrum leges, quæ spiritus fundamento stabilitæ mutuis se iuuant operis, illibata seruabuntur.

Ob

¶ 16 Ob id causæ acriter intueri par est, in qua reparandarum spiritus virium necessitate versetur, & langorem, ac inertiam nostram causari potius necesse est, quam feruorem nimium criminari. Non est enim hoc tempore alteri orationi locus. Quod si inter primos illos feruores Beati P. N. æuo in Societate, antequam vlla Regularum mentio facta fuisset, solemnes ageremus; contrahendæ fortassis habenæ videri possent, & impotentiores ardoris impetus, ut in Epistola de obedientia virtute, & alibi non semel loquitur, moderationis freno coercendi. Sed quæ duæ eum ad ita sentiendum, loquendumque causæ tum impellebant, nunc ambæ sublatae sunt: altera quod in illis mediocritatem omnem transilire clare arguerentur; altera quod inconsulto Superiore eas usurpare conuincerentur. Nunc autem nihil valde de alterutra videtur esse metuendum. Et ut in aliquo deprehendatur immoderatus ille feruor, monendus tantum est, & in contentiori studio moderandus, non vero etiam in indiscretionem, quæ notatur in tam paucis, sic animose inuehendus. Nam, ut semel dicam, quemadmodum dedecet, non adito auditoque Superiore hæc à subditis exerceri: ita non decet istis horum studiorum appetentioribus sine ratione facultatem, & usum liberum denegari, aut eos ab illis villo pacto, nulla urgente causa reuocari.

Q 4 Non

Non enim in obedientiæ, aut virtutum aliarum desiderato studio constans quisquam permanebit, qui non firmiter Deo coniunctus vniatur. Quia nihil spectabam aliud, Epistolæ finem statuo, meque orationibus vestris plurimum commendo. Romæ octavo Maij. M. D. L. C.

Omnium in Christo Servus.

CLAVDIVS AQUAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres Societatis,
in Indijs Orientalibus
constitutos.

De fine illius Missionis.

Super multa, eaque mirabilia, quæ fidei nostræ oculis Dominus noster exhibere dignatus est spectacula, non est in postremis, tot barbararum gentium conuersio, Ecclesiæ per omnes longe lateque mundi plagas propagatio, in tam densis tenebris errorum, & ignorantis

Dei

Dei, & inscientiæ, clarissimum Euangelij lumen illatum; perduellium, & inimicorum in filios gratiæ, & Regni adoptio. Quod licet nunquam attentata mentis cogitatione comprehendatur, nisi cum multa diuinæ suauitatis dulcedine, Sapientiæ admiratione, & potentiæ singularis laude, atque veneratione. Hisce tamen diebus, quibus æterni Verbi in hanc carnis mortalitatem aduentum, solemni cultu celebrauimus, commodior sese nobis dedit opportunità, sacrarum paginarum oracula, & Prophetarum de eo vaticinationes maiori studio euoluendi, & attentiori cura meditando.

1. 2 Ex quo factum est, vt dum ingentes promissorū thesauros volutarem, quos ostendat Esaias, & aperit modo sub figura solitudinis ad culturam extricata, exultantis, lætabundæ, & florentis quasi liliū: modo sub persona cæcæ illuminatæ, & in viam quam nesciebat, & semitas quas ignorabat, deducte; nunc sub vmbra scissarum in deserto aquarum, & torrentium in terra arida, & in aquosa apertorum: nunc sub infinitis alijs figurarum, quæ vos non latent, integumentis: sed maxime dum diserte prædicat fere, vt gloria Domini prædicetur gentibus, illorum ministerio, qui ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de eo, nec viderunt gloriam eius, summittentur. Vt inquam hæc eo maiori cum
admi-

admirationis sensu, animo mihi representarim, quo non præteritorum illa modo, sed præsentium & futurorum esse vaticinia videbantur, quoniam non vni fiebant Europæ huiusmodi pollicitationes, neque fines aut Ecclesiæ termini, vel eorum qui ad tam ingens conuiuium erant conuocandi, angustis cuiuscunque prouinciæ limitibus fuerant coercendi, cum idem ipse Propheta prædixisset; *Faciet Dominus exercituum in mōte hoc conuiuium grande omnibus populis.* Quapropter mentis oculos attentius defixi, vt intuerer quasi prælucentibus illis verbis: *Quia & hodie impletur hæc Scriptura in oculis nostris, & adhuc implebitur,* etiam industria laboribusque vestris (Patres fratresque Carissimi) quos ex omni membrorum Societatis nostræ numero, ad tam altam vocationem singulari priuilegio delegit, potentiæque manu conseruat idem ille, qui vos pridem ab huius seculi fluctuantibus vndis liberauit. Hinc meum animum insignis enata subijt alacritas, cum animaduertentem Fratres meos oraculo Prophetæ designatos, rei tam sublimis cooperatores, & ministros. Simul etiam confidenti iuncta confusio, clarior mei status illuxit mihi cognitio, cum & vos illuc ab Europa delegandi, & duces præficiendi, & in opere suscepto vos dirigendi curam, æterna sapientia vili huic, & inexpectato ministro demandarit.

Qui in

3 Quin etiam ulterius adhuc gradu facto simul cogitavi Religionis statum nobilem illum fatis, & sublimem (qui vobis cum reliquis Societatis Fratribus præsertim in Instituto communis est) à Domino cælestem, & diuinum magis mirabiliter in vobis effectum fuisse. Vestra siquidem Castitas, non tantum ad propriam perfectionem, vel opem proximo qualemcunque suppeditandam refertur: sed eo etiam penetrat, vt vos idoneas reddat operas, quæ Apostolice discurrant ad Gentes vinculis, quibus implicatæ sunt, exsoluendas. Paupertas vero dum vos ab omni terrena sollicitudine segregat, & rerum humanarum affectibus exiit, pedes vestros ad annunciandum Euangelium pacis veloces reddit. At obedientia sancta vos dirigit, & quoquouersum ad oras illas fidei lumine illustrandas deducit, vt cæli motus terris lucem portare solet & aduehere. Perinde ac si in vobis vota illa, Religionisque statum diuina providentia constituere voluerit, vt omnibus impedimentis expediti, eorum quos Propheta recensuit, albo ascribi possitis, & censeri ministri (quo nobiliter quicquam aut excellentius nec dici potest nec cogitari) gloriæ plasmatoris vestri, odoris Christi Domini dispensatores, & salutis animarum egregij procuratores.

4 Quamobrem ardentissimo capri flagrare desiderio, partes quoque meas obeundi, &

vos ad vestras alacriter explendas animandi, atque excitandi: quod vt facerem eo magis sum adductus, quod acceperim pares aliquando monitiones iniectas animis bonis, & optimis, quales vobis Deus pietate sua largitus est, non omnino sine fructu incassum abiisse. Sed quoniam me temporis angustia, solatio desideratissimo vobiscum frui diutius non patiuntur, ac perbreui contentus epistola, alterius eadem super re, ad Nostros in India Orientali degentes, à me nuper data exemplum vobis summittam. Etenim quod in vobis requiro ad summam, id vnum est, vt attente perpendant singuli, videantque, quo tandem consilio tot operas Europe subtrahimus, quorsum multa hic admittere Collegia recusamus, & tamen tantis cum periculis & difficultatibus, ad tanta maris & Oceani spatia emetienda vos mittimus, in quo nihil spectamus aliud, quam vt accurate indigenarum, & fidei lumine destitutorum conuersioni vacetur, cuius gratia nec barbarorum idioma tum perdiscendorum laboribus, nec itinerum asperitatibus, nec quibuslibet contradicentium obstaculis, nec cuiuscunque discriminis timori, nec vllius acerbitatis sensui, vel parcendum est, vel succumbendum.

5 Quod tanto studiosius est curandum, quanto natura (si sibi, suæque indoli relinquatur) libentius fertur, & siue propter maioris

ris momenti negotia, siue propter nobilitatem agendi rationem inclinatur, ut se totam impendat Lusitanis: quod tamen non sine graui tot animorum institutorum damno committeretur. Et sane dum numerum cogito, & eorum precipue qui nostrae curae subiunguntur; ad Deum adducendi facilitatem perpendo, magnopere vereor, ne Dominus aliquando rationem à nobis seuerissime repositur; *Quae non posuerimus pecuniam ipsius ad mensam, ut ipse veniens cum visuris exigat.* Hic agitur de re maxima & grauissima, ut illi ne peccet sine Deo, cuius ignoratione, ut nihil Diuinae Maiestati est iniuriosius; ita nihil rationali creaturae infelicius. Agitur, ut quantum spectat ad eos, quibuscum illi non communicatur Passionis Dominicae labores, quos tamen ea propter mortalitatem ingressus Seruator noster tolerauit, inutiles & irriti efficiantur. Et in hunc sensum sub persona Christi illa Ieremiae uerba Diuus Hieronymus declarat. *Non sceneraui nec sceneraui tibi quisquam, ubi septuaginta interpretati sunt. Non profui, neque profuit tibi quisquam, quasi Dominus conqueratur, Nullus enim tantum uoluit accipere, quantum ego tribuere desiderauit. Idcirco uix tibi quisquam profuisse uideor. Nec profuit tibi quisquam: salus enim creaturae lucrum est Creatoris. Ita que lucrum meum salutem illius aestimans,*

non

non mihi profunt, qui non illam pro uiribus procurant. Id ipsum de Christianis improbis, qui Domini beneficijs, & expectationi non respondent, pronuntiari potest. Iam uobis considerandum permitto, quanto illud maiori cum ratione de Gentibus uere dici possit, quae non nouerunt eum, neque laborum aut sanguinis à Dei filio fusi, uel copiosae redemptionis participes factae sunt, neque tam desideratos salutis suae fructus ei reportant.

6 Non possum tamen facere quin uobis ob oculos ponam peregrinorum & appositisimum ad mentem nostram Diui Ambrosij sermonem, qui dum in Lucam agit de uisione, qua Saluatoris corpus ungi debet, haec habet praclarissima, ex quibus iuxta propositi uestri institutum colligere licebit, quod uobis in manibus sit ministerium, & apparatus, quem ad illud per statum Religiosum fecistis; necnon obligationem, & illi satisfaciendi intelligere rationem. *Corpus eius Ecclesia est. Corporis eius odor sumus, & ideo decet, ut mortem corporis eius ornemus: & si nostros illa non requirat ornatus, sed requirunt pauperes. Ornabo corpus eius, si sciam sermonum eius praedicator, & possim gentibus Crucis aperire mysterium. Ornauit ille qui dixit. Quia praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem*

autem Stultitiam, ipsis vero vocatis Iudais, atque Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Ornatur Crux, cum id quod per imperitiam Stultiti putatur, per Euangelium sapientius æstimatur, ut possimus docere, quemadmodum virtus aduersaria per Crucem Domini destruat. Misi in Domini corpus unguentum, spirare incipit, quod mortuum putabatur. Ecce ministerij quod vobis commissum est, dignitatem. Quid vobis faciendum incumbat attendite. Iaeo unusquisque adoriatur emere labore suo, nisi que virtutum, alabastrum unguenti, non vile aliud atque commune, sed pretiosum unguentum alabastris, & unguentum pisticum: si enim quis fidei congreget flores, & pradicet Iesum Christum crucifixum, in omnem Ecclesiam, qua corpus eius est mundo mortua, requiescens Deo, fidei suae transfundit unguentum. sequitur deinceps fructus. Oleri incipit tota domus passionem, oleri incipit mortem, oleri incipit resurrectionem, ut possit unusquisque ex hoc iacra plebis numero dicere; Mibi autem absit gloriam nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi. Iam studiose perpendite, quales demum esse debeant qui spirant, sed maxime, qui odorem illum spargunt. Spirat odor, redolet unguentum in corpore, si quis possit, atque utinam ego possim

sem confidenter loqui: Mibi autem mundus crucifixus est. Non amanti diuitias, non amanti homines seculi, non amanti qua sua sunt, sed qua Iesu Christi, non amanti, qua videntur, sed qua non videntur, non cupido vita, sed ei qui festinat dissolui, & cum Christo esse, crucifixus est mundus. Hoc est enim crucem tollere, & sequi Christum, ut & nos commoriamur, & conspiciamur cum eo, ut unguentum quod ista mulier in sepulturam eius misit, oleri possimus. Sed videte quam pretiosum & salutiferum odorem. Non mediocre istud unguentum est, quo Christi longe lateque diffunditur nomen: unde etiam Prophetice dictum est, Unguentum exinanitum est nomen tuum. Ideo exinanitum, ut maiore fides odore fragraret. Et ut finiam, ad alterius epistolæ exemplum vos remittens, hoc tantum dico; non sine ratione, à sanctis quibusdam Patribus in illa verba Canticoꝝ, Odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris, differi; tum demum sponsæ (quæ Sancta Ecclesia est) vestimenta incensum redolet, quando reipsa conuertendis, reducendisque animis se totam impendit, cum in hoc maxime Deo, & odori suo per incensum designato, assimilatur.

7 Sed ut hoc percommode fiat, neces-

R sarium

San. 16. in
Caus.

farium est triplicem illum habere bene con-
textum, bene tortum funiculum, quem
Diuus Bernardus exprimit. Qui dum agit
de miraculo Elisæi, in quo vt puerum ad vi-
tam reuocaret, posuit oculos suos super ocu-
los eius, & os suum super os eius, & ma-
nus suas super manus eius, ait, simillime
nobiscum diebus singulis Dominum agere.
Vnde fit vt sentiamus, *Cordi tribui intelli-
gentia lumen, & ori adificationis verbum,
& manibus opus iustitiæ: dat sentire fide-
liter; dat proferre utiliter: dat efficaciter ad-
implere: & est funiculus triplex, qui dissi-
cile rumpitur, ad extrahendas animas de
carcere Diaboli, & trabendas post se ad re-
gna cœlestia, si recte sentias, si digne prolo-
quaris, si viuendo confirmes.* Quod si quid
horum desit, non est ita accommodatus fu-
nis, nec aptus, præsertim si primum deside-
retur, aut tertium. Sed quoniam totum
hoc à continua cum hoc Elisæo nostro, qui
vere Deus est, nos saluos faciens, coniunctio-
ne dependet, ideo Beatus Pater Noster Igna-
tius decimæ partis §. secundo, monet me-
dia illa, quæ cum Deo instrumentum coniun-
gunt, efficaciora esse animis, ad vitimum
& beatissimum finem suum perducendis. Quæ
verba, vt in Constitutionibus scripta conti-
nentur, sic ego maximopere percipio, vt in
nostrum

nostrum omnium cordibus Spiritus sancti di-
gito descripta, & alte impressa perseuerent.
Vobis à Domino cœlestium thesaurorum
abundantiam precor, & me, omnemque So-
cietatem sanctis orationibus vestris ex inti-
mis visceribus enixe commendo. Romæ 12.
Ianuarij. M. D. X C.

Omniium in Domino seruus

CLAVDIUS AQUAVIVA

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII A QVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Socitatis Iesu.

De Iubilæo & Missionibus.

Vantum in generis humani flagitia Diuinæ vindictæ furor exarferit, satis aperte tot vbique locis nobis incussa flagella testantur: neque tamen quod peius est, & magis dolendum, ad mores corrigendos quisquam animum applicat, vel tot verberum causam obseruare, aut ea sublata cum lacrymarum imbre continuo, pacem ac veniam exposcere; & iram, quæ

quæ minatur acerbiora, quàm infert, fatagit villo pacto placare. Contra potius videre est, ad litteram reipsa expressum, quod olim Dominus pene (vt humano more dicam) fatigatus per Ieremiam pronuntiauit. *Defecit iustiflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra constauit conflator: malitiæ enim sanctorum non sunt consumptæ.* Cum enim Diuina Maiestas hoc tribulationum igne scelerum nostrorum sordes perpurigare statuisset, tam exilis tamen pietas elucet, tam modicus Religionis feruor exardeicit, tantumq. vis amoris proprij cepit incrementum, vt in extremis & salus propria, & diuinus honor rependantur.

I Hæc ea mente loquor, Patres Carissimi, vt intelligamus, non iam nobis gradu solito incedendum, sed ardentius multo incumbendum in orationes, pœnitentias, & quod caput est, in studium perfectionis propriæ, rationibus omnibus, quæ ad hoc conducere iudicantur, efficaciter adhibitis; sic vt non modicum temporis, cum in proximi rebus occupamur, verum etiam cum ab omni consortio segregati, nobismetipsis vacamus eius necessitati sanctorum desideriorum præsidio, feruentibusque nostris precibus opitulari, & Diuina bonitate peccatorum modum aliquem, & verberum finem exorare valeamus. Enim vero, quid Ecclesia sancta irati Domini oculis

lis, quod eum à iusto furore mitigatum ad lenitatem traducat, vel misericordiam, poterit exhibere, si in tanta totius corporis infirmitate, nobiliores potioresque partes, Religio si inquam (sic enim eos meritissimo D. Gregorius Theologus appellat) ij sint, qui Dominum nec demulcere possint, nec delectare.

Mach. p. 3.

In sacrarum paginarum acta relatum legimus, Populum Dei, cum Machabæorum ævo grauisimis vexaretur calamitatibus, post longa multorum dierum ieiunia, post decretas, iteratasque supplicationes, in conspectu Dei libros legis expandisse; ornamenta sacerdotalia, & Nazaræos ei consecratos admouisse, demumque voce magna in cælum exclamasse, *Quid faciemus istis, & quo eos ducemus?* Volebant quippe, dum sic æterno Patri, quicquid ei vehementius esse cordi censebant, offerrent; indignationis eius flammam ita violenter omnia depascentem mitigare. Quod si nos non ij simus, qui digne Diuinæ Maiestatis suæ offerri valeamus, non video cur ab eo misericordiam magis impetremus, quam irritatum grauius ad acerbiores pœnas à nobis reposcendas prouocemus. Subit animum illius temporis memoria, cum filij Israël, Domini manum vindicem reformidantes, quod Tribus aliquæ altare sacrilegum ædificassent, prudenter veterem superiorum seculorum Historiam repetentes, ex inflictis toti populo

Iosue 21.

propter

propter culpam vnus pœna, eam collegerunt quæ ob multorum delicta metui debebat & expectari. *Nonne, Achan, inquebant, filius Zare, praterijt mandatum Domini, & super omnem populum Israel ira eius incubuit & ille erat vnus homo, atque vti nam solus perijisset in scelere suo.*

2 Iam vero in tanta eorum multitudine, qui furorem Altissimi prouocant, & accendunt, si nos Religiosi, qui apud eum sequentes, & pacis cum hominibus faciendæ interpretes esse debemus; non in vno, aut altero nostrum, sed in multis, oculos illius acerrimos, & sole perspicaciores offendamus: vobis considerandum permitto, quid sperare iam liceat, præsertim cum ad illud officij vinculum, quo tenemur in eius conspectu mundi semper, & alacres apparere, misera temporis huius conditio, & funesta rerum præsentium facies accedat. Quamobrem duo nobis instrumentum potissimum succurrerunt, quæ duo & in Ecclesiæ sanctæ quadantenus emolumentum redundabunt, & tum à nostræ Professionis Instituto, tum ab vrgente nostrorum temporum calamitate necessario exiguntur.

3 Primum erit, vt dictum est, orationi, pœnitentijs, seruori, & perfectioni propriæ vacare diligentius: quem in finem promulgatum est Iubilæum, à Sanctissimo Domino nostro aliquot ante mensibus impetratum.

R 4 sed

sed hactenus dilatum, quod in dies vniuersate expectaretur, & maxime quod non ita pridem eiusdemmodi fuisset in dictum. Hoc ego vehementer à vobis nunc requiro, vt omni alacritate & feruore, spiritualium commentationum exercitijs, alijsque circumstantijs studiose curatis, iuxta prescriptam alias formulam, designato per Superiores tempore, quod sine longa procrastinatione videbitur opportunius, excipiatis.

4 Alterum est, vt ad extirpanda ex parte vitia, quæ in mundo late dominantur; & homines, ad ampliores Dei notitiam, & conditoris sui amorem pelliciendos; singulis in Prouincijs aliquæ Missiones, ex Instituto, & Professionis nostræ formula instituantur. Quarum numerus iniectur ex vniuscuiusque Prouinciæ viribus: & vbi sacerdotes duodecim poterunt emitti, maximi res erit fructus atque compendij: vbi vero tot mittere non licebit, saltem omnino sex, superatis omnibus difficultatibus, vt delegentur, exopto. Hi Apostolico more bini & bini progredientur: vbi peculiaris non postulat necessitas, pedibus, & vt veros pauperes decet pergere, non multis onusti libris, aut grandi suppellectilis sarcina grauati, pleni tamen inflammato zelo incedant, ad tolerandum comparati, adque fructum incitato desiderio succensi, discurrant per vicos & castella, minori hominum frequen-

tia habitata, & pròinde opis illius magis indiga, tantum in locis singulis immorando, quantum prudentia, & fructus operæ spes desiderare videbitur, aut suggerere. Inter predicandum solito caueant accuratius, vt ne pòpam, verborumque lenocinia, aut reconditiores doctrinæ sensus consecretentur, sed hoc vnum sibi ante oculos constituant, vt auditores suos ad Pœnitentiam, odiumque peccati compellent, in Sancti Vincentij exemplum, intuentes, cuius etiam conciones, & eiusdem styli libros aliquot, post Prophetarum & sacerarum paginarum oracula, ad manum potius habere debent, quam alia quæpiam sensa, subtile sue argumentationes. In Pastorum benevolentiam insinuare se penitus enitatur, omnem ab eorum animis suspitionem depellentes, quod ad eos velut Censores aliqui, morumue Correctores proficiscantur. Cum Religiosis vero, sicubi eodem in loco versabuntur, omni prorsus cum submissione, & animorum, sententiarumque consensione se gerent: ne forte nonnullis videantur, ad illud quod ceteri non præstant, vel præstare nolunt, exequendum perrexisse. Verum illud in primis optimum erit factu, à Prælato, vel Diocesis illius, in quam ad operandum profecturi sunt, Vicario Generali testatam scripto sibi fieri potestatem impetrare, & bona illorum cum venia, gratiaque, omnia administrare.

5 Qui vero ad hanc expeditionem, eatenus Apostolicam sunt deligendi, expedit, vt probata, spectatissimaque fide. & maturitate sint insignes, quique ad hoc opus cœlitus euocati aliqua propensione ferantur. Ad quod suscipiendum speramus in Domino propter Professionis nostræ obligationem vocationisque gratiam, fore vt ad minimum Superioris nutum promptos & alacres se quam plurimi sine vlla tergiversatione exhibeant. Præstabit etiam, vt per amplam habeant facultatem ad exercenda Societatis nostræ ministeria, & auxilia animorum adhibenda. Quod si quid aliud occurrat admonendum, id pro sua prudentia Prouinciales habita locorum & personarum ratione, edocebunt. Tantum addo, maximi ponderis totum hoc esse negotium, vrgentissimam Ecclesiæ necessitatem, tempora calamitosissima, ignorantem Dei, & æternitatis obliuionem incredibilem: inde verò vim fidei insuperabilem, verbi Dei efficaciam admirabilem; vulgi & imperitæ multitudinis desiderium inexplebile, eam denique in tenui plebecula docilitatem, quæ vel in prouectionibus posset desiderari.

6 Illud autem, per amorem Dei, aduertamus, quam seueram à nobis Dominus rationem repetet, si vota nostra, literarum studia, tot labores in informandis operis, & necessario comæatu cogendo tolerati, postmodum

dum angustis parietum nostrorum finibus coercentur, tribus aut quatuor mulierculis omnem operam impendendo, cum interea temporis cæteri vniuersim miserabili fame conficiantur; aut si pariter omnis nostra ad medendum industria in quatuor sexue iam referatissimo omnium medicamentorum narthecio curandis contrahatur, dum interim innumera gentes insanabilibus confecta vulneribus, omni remediorum subsidio destituta cruciantur. Et quod tandem in tempus arbitramur labores nostros Dominum reseruasse, aut quamente in eum ordinem hunc exercitum distribuisse, vel ei tantum robur indidisse cogitamus, nisi vt in Ecclesiæ sanctæ obsequium, & animarum vtilitatem, quicquid in nobis boni, quicquid esset proficui, sponte proferremus, & libenter impenderemus. Equidem ita sentio, cum infernus ille tenebrarum princeps infestam aciem eduxerit, ad hanc Domini hereditatem, qua hæreseos machinis, qua peccatorum tormentis, qua dissoluta viuendi consuetudine, qua altissima rerum à sensibus remotarum obliuione oppugnandam: nobis qui sub eius signis autorati mereremur stipendia, leues aliquas & vmbrales non debere, fati esse velitationes, sed instructa acie, ei egregie occurrendum. Etenim hoc de diuina bonitate mihi polliceor, ipsam tanta cum gratiarum copia & vbertate nobiscum esse con-

curfuram, vt feliciffimum res tota fit exitum habitura. Itaque ex animo, & quanto poffum maiore ftudio Patribus Prouincialibus negotium hoc omne exequendum commendo: fimulque me per literas de deftinatis huic operi certiozem faciant: & quam bene in dies fuccedat expeditio, admoneant, poffulo. Quamuis enim officio meo defunctus effe mihi videar, & omnem de cetero curam habendam in illos deoneraffe, cum ita pzeiffie, & ftricto iure de tota re conftitui: non poffum tamen omnem eius, quod mihi incumbit, follicitudinem & cogitationem deponere, quatenus hoc felicem euentum fortiatum ad maiorem Dei Creatoris gloriam; à quo RR. Veftris gratiam vberem peto. Romæ 12. Maij. M. D. XC.

RR. VV.

Seruus in Chrifto.

CLAVDIVS AQUAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres Societatis.

De feruore, & zelo Miffionum.

Vm apud me tacita mentis cogitatione præfentem Ecclefie fanctæ ftatum, Societatis noftræ corpus, & officij mei curam perpendo, teneri mihi videor ad excitandum nouis acu-

leorum ftimulis, Miffionum per vniverfam Religionem noftam ftudium. Equidem iam altera epiftola vobis animos addidi, fed quoniam poftea Romam ad Congregationem

con-

conuenire Prouinciales oportuit, res in maioribus opportunum tempus dilata fuit, non sine singulari, vt sentio, Dei maximi nutu atque prouidentia. Cum enim ea res in Congregatione Generali tractata, & super ea decretum factum sit (in quo plane non mediocris solatij fuit materia, consentientes & congruentes in vnum ardentissimos Patrum omnium animos intuefi) in spem venio fore, vt tanto maiori cum studio, & voluntatum contentione, in id vnum omnes alacriter incumbamus. In arenam ergo descendendum est, & ad gementium atque plangentium huius mundi calamitates hominum instar, armandæ nobis frontes, & salutifero Tau, sacrosanctæ nimirum Crucis signo muniendæ sunt; tum quod ad hanc expeditionem nos mortificatos & ad grauissimam quæque perpetiendâ promptissimos comparare, & exhibere debemus; tum quia hæc ad maiorem Dei gloriam actio videtur esse referenda: sed maxime quod omnis præclare quicquam & laudabiliter agendi fiducia, virtute, facultate, fauore, & Crucifixi auxilio fulcienda est atque sustinenda. Ita signatos descriptosque perinde vt veri milites, qui sub hoc vexillo, & glorioso Iesu nomine stipendia facimus, decet manu corripere zeli gladium ancipitem, & ex vtraque parte acutum. Hinc enim peccati nos odium ad illud stirpitis euellendum inflammat; inde quasi

cal-

caribus admotis illius amor, qui nos nobis, & se ipsum dedit reddiditque, nos ad gloriam eius omnibus animi neruis promouendam extimulat. Vnde mihi proprie zelus videtur esse feruor quidam, & motio efficax ab amore profecta, cuius impulsu ad ea, quæ dilecto aduersantur, vt pote, quæ nostra multum intersint, remouenda, atque depellenda, mouemur.

2 Sed cum tribus præsertim modis dilecto cõtrarium quippiam patrari possit: nempe quod aut illius, quem amore complectimur, honoris, nominisque dignitatem imminuat: vel eius quæstum & emolumentum retardet; vel denique quod minus placeat, eiusque desiderio satisfaciatur; abunde liquet quo tandem pacto veri Christi zelatores, ad radicitus extirpanda vitia, animosque iuuanos, ferri debeant, & incitari. Quandoquidem nec vlla vnquam in parte, à mortali homine Diuina gloria maiori habetur contemptui, quàm dum se totum terrenis affectibus penitus immergit, Deoque suo terga nefarie vertit. Et ipse Deus præpotens, vt refert D. Augustinus, licet nullius egeat, lucro delectatur, suumque deputat, quod nostrum est; ea ratione, qua D. Hieronymus locum illum Hieremiæ explicans, *Non fœneraui, nec fœneraui tibi quisquam*, vbi iuxta Septuaginta legit, *Non profui*, dicit in persona Christi

Hier. 29.

sti. Nullus enim tantum voluit accipere, quantum ego tribuere desideravi: nec profuit mihi quisquam, salus enim Creature lucrum est Creatoris. Id etiam ex eo facile deprehenditur, quod in hoc lucro faciendo, ut notat S. Bernardus, maius dispendium fecerit, quam in celo terraque condenda, & hac vniuersitate fabricanda. Nos vero cum animaduertimus, ut illius emolumenti percipiendi, paternique honoris amplificandi ergo, factus est ipse opprobrium hominum, & abiectio plebis: ut reputatus est quasi leprosus, & perquisus à Deo, & humiliatus, ut nec vsquam nisi cruore vitæque liberaliter profusa conuenit, lati & resides rebus omnibus vndeunque instructissimi quiete consistemus? non vero omni studio illius amore succensi, & genium defraudare, & voluntatem in omnibus generose domando mortificare annitemur? Quantum vero attinet, ut supremo isti Principi nostro, Patrique amabilissimo satisfiat, certissimum teneo, ei, qui vere & perfecte diligit, non tantum grauiores culpas, sed etiam leuissimos quosque defectus, ut qui purgatissimos illius oculos offendant, maximi ponderis existimari: perinde ut fidelem seruum, vel bonæ indolis filium, non solum iniuriæ, & contumeliæ Domino illatæ vel parenti, verum & minima quæque, quibus ille vel tantillum suboffendatur, angunt incredibilem in-

mo-

modum, & excruciant. Denique ut in vnum omnia contraham, zelus est argumentum certissimum, & amoris indicium euentissimū; tantumque, ut arbitror, hic quoquouersum distenditur, quantum illius amplitudo longe lateque protenditur. Ille, ille est qui vos indefinente stimulo pungit & excitat, qui omnes difficultatum molestias superat, qui nec acerbitates vllas, nec pericula capitis reformidat, qui nec lente progreditur nec remissè, sed qui nullum non mouet lapidem, ut quacunque tandem industria poterit, quod dilecto suo cordi esse intelligit, viriliter exequatur: contra vero quod aliquatenus ei displicere deprehendit, remoueat acurate & depellat; aut si minus impedimenta prohibere liceat, vehementissimis interius amoris penitissimi flammis exardescat, & saltem Domino cor liquefactum, atque ad gloriam eius omnem, proximorumque salutem alacriter paratum offerat.

3 Neque vero alia mihi videtur esse illa sartaginis oblatio, in qua cum zeli & amoris igne, & misericordiæ erga proximum oleo, *Leuit. 6.* homo spiritualis (granum plane à Christo electum, & in puluerem desiderij patiendi, continuæque in rebus omnibus mortificationis redactum) seipsum in odorem suauissimum Creatori suo, ut præclare testatur D. Gregorius *H. m. 12. in Ezech.* religiosissime offert. Nec aliud quicquam

S

quam

Serm. 2. in Cant.

273

quam ab electionis vase vocem illam expressit. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non eror?* Aut quid causæ fuit cur Propheta, imò Christus ipse exclamaret, *Zelus domus tue comedit me*. Hic autem ut facilius exsuscitetur, & exardescat ignis, tria potissimum ad id insigniter facientia mihi occurrunt. Primum est presentis rerum status, in quo vniuersus orbis versatur cogitatio; alterum professionis nostræ obligatio; tertium Talenti à Deo liberali bonorum omnium dispensatore nobis donati recordatio.

4 Nam quod ad primum spectat, qui pendet attente, quam miserabilem in modum rerum omnium diuinarum sensus obstupuerint, cum alta rerum terrenarum demersum caligine mortale genus tam parum in cœlestibus videat; Quam vniuersa gens humana, ad Dei vocem præclusis auribus obsurderit, quam nihil suauitatis sentiat, quam non tantum obduruerit ad flagella, sed etiam ad vulnera & ignis ardores violentissimos occalluerit, quam alacriter in exitium ruat voluntarium, & sponte se plagis peccatorumque aculeis concidendam & confodiendam obijciat, quam libenter exitiabili cupiditatum incendio ita conflagret, ut etiam in cineres penè dissoluta sine vilo tamen doloris sui sensu, cōputrescat. Qui ponet ob oculos tartarei tenebra-

nebrarum principis acerrima prælia, tot animarum iacturam, illam denique mundi imaginem ad exemplum illius, quam sub finem texti de Sacerdotio libri tanta strage, & horrore terribilem depingit os aureum Chrysostomus, animo representabit: qui luctum, & lugubres in morte & corporis complorationes cogitabit, & in ob interitum animæ fieri solitas lamentationes, quas primo de Computatione libro idem ille commemorat, illis componet, non poterit pudore maximo non suffundi, dum, quam multa illius ergo, quam pauca huius gratiæ vsurpentur, animaduertet, dum obseruabit quantis lacrymarum imbribus, quam implacabili luctu corporis interitum prosequamur, & mortem animæ, qua vita gratiæ infelicissime spoliatur, vix omnino doleamus. Atque nisi me coniectura fallit, ea fuit non inter postremas causa, cur in Lazaro à mortuis ad viuos reuocando mysterij plenissimas illas lacrymas Saluator effuderit, quod magnum illum doloris sensum videret, quem super extincto cadauere gens illa testabatur id temporis, quo vix erat vllus, qui tot animorum inter ipsos extinctorum perniciem lamentaretur. O quis Hieremiam imitabitur, qui tam multiplici lessio lamentatur aurum obscuratum, mutatum colorem, optimum, dispersos lapides sanctuarij, filios Sion inclytos, iâ purpura & auro primo ami-

Thren. 4.

ctos, reputatos in vasa testea, & amplexatos stercora. Sed quàm dispar vnus ab altero ratio, & ea re quanto magis sub his figurarum inuolucris animæ ad eum statum redactæ conditionem miseram Propheta lugebat. Hæc & eiusmodi certa, claraque quicumque secum, attente considerat, nec tamen, vt inquebat Pfaltes Regius, tabescere se, & quasi defectio- ne teneri perferentiscit, non satis intelligo quàm profundo somno deuinctus sopiatur: alteru- trum enim pronuntiandum est, eum, quisquis ille sit, aut tantorum malorum præconcepta grauitate, quod statu nostro foret indignissi- mum non affici, aut eum leuiculo valde, & prima superficie tenus Deum & proximum, amore complecti. Quod tamen noxium ni- mis & dānosum esset ijs hominibus qui ex ani- mi sui sententia, scientes prudentesque, vt hoc melius exequerentur, se mundanis affectibus & cupiditatibus exuerunt, seque totos in hac Religione Creatori suo in holocaustum con- fecerunt.

5 Iam vero quod ad secundum, si semper inhæreret animo vocationis, & Professionis Instituti nostri memoria, omnes vtique actio- nes nostras ad eum scopum, quem hæc Reli- gio ad maiorem Dei gloriam spectat, posse- mus facile reuocare. Etenim Beatus Pater Noster in Instituti formula edicit, vt quicum- que in hac Societate voluerit sub Crucis ve-

xillo

xillo Deo militare, proponat sibi in animo, se partem & membrum esse Societatis ad hoc potissimum institutæ, vt ad fidei defensionem & propagationem, & profectum animarum, in vita & Doctrina Christiana, per publicas prædicationes, lectiones, spiritualia Exercitia, Christi fidelium in Confessionibus audiendis, ac ceteris Sacramentis administrandis conso- lationem præcipue intendat. Item in eadem formula præcipit, vt Præp. Generalis cum, omni diligentia curet tradendæ doctrinæ Chri- stianæ exercitium, quippe quod prima qui- dem fronte minus speciosum & plausibile, sed tamen maximopere sit necessarium in vsu fre- quentissimo esse. In Constitutionibus autem parte septima, de missionibus agens, primò statim capite dicit, Nostros quocunque Gen- tium ad maiorem Dei gloriam & animarum auxilium se conferre debere. Et vt Nostri pa- rati esse possint, ad discurrendum per qualli- bet orbis plagas, sexta parte, capite tertio sta- tuit, propter graues & frequentes Instituti nostri occupationes, quia semper esse debeant expediti ad quasuis mundi partes, quò missi fuerint, obeundas; non debere rerum aliquot alioqui piarum & religiosarum curam susci- pere. Quarta vero parte, capite secundo de- cernit, Professam Domum, quoad eius fieri po- test, rebus omnibus expeditam ad Sedis Apo- stolicæ missiones obeundas, aliaque opera ad

Dei obsequium & animarum auxilium esse debere. Denique Vocationis nostræ gratia, non desiderat homines vni loco particulari, vt stabili & continuæ habitationi inhærentes & illigatos. Sed eo fertur intentio voti illius quo se obedientiæ summi Christi Vicarij sine vlla excusatione Societas obstringit, vt diuersa loca peragremus, & vitam agamus in quavis mundi plaga, vbi maior animarum necessitas videbitur postulare. Quæ profecto tanta est, vt vix sine magno dolore cogitari possit, quod in tanta operarum multitudine, siue propter multa Collegiorum onera, siue propter modicum feruorem nostrum, & acerba tolerandi desiderium elanguidum, fructum tamen illum de Missionibus, quem debemus, quem & Ecclesiæ sanctæ necessitas, & vocatio nostra postulat, non reportemus.

6 Erigamus animos, Patres dilectissimi, & studia nostra nouo cum feruore exsuscitemus: videbimus profecto, & re ipsa experiemur, si nos diuinæ gloriæ cupidos & animarum salutis avidos præstiterimus, immensam illam bonitatem vicissim rependere, *Quicumque honorificauerint me, glorificabo eos: qui autem contempserint me, erunt ignobiles.* Quin etiam imperscrutabili sua sapientia varijs illis persecutionū, quas aliquot ante annos subiimus, flagellis, nosmetiplos perpurgabit, efficiendo vt in nobis verum sit, quod olim sapiens

piens prædixerat, *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.* Hoc vt studiosius etiam fiat, petere videtur insuper & exigere præteritæ vitæ damna resarciendi necessitas. Cum enim ipso statim principio à quo primum per rationis vsum, cum cognoscere possumus & amare, referre debeamus ei fructus laudis, gloriæ, obedientiæ, amoris & perpetuæ seruitutis: passiones peccatorum, vt ait Apostolus, operantur in membris nostris vt fructificent morti, ita vt non solum præsentis status ratione, sed etiam præteritorum reparandorum causa, fructus vberes nobis referre conueniat. *Et ad hæc quis idoneus?* Hoc ego vehementer expeterem, vt omni cordis affectu, sterilitatem, imò & acerbiteriam & turpitudinem fructuū nostrorum plangentes, alacriter aliqua saltem ex parte tot nomina dissoluere conaremur. Et licet mihi se, campus ingens aperiat, & incentiuorum, quæ nos ad illud præstandum hortari valeant, & impellere, seges offerat; lubet potius vt etiam magis expedit singulis, hæc in diuino conspectu discutienda & consideranda permittentur.

7 De tertio vero talento nimirum, extra omnem dubitationem & cōtrouersiam situm est, omnem illam diligentiam, culturamque, quam Societas in nobis instituendis in virtutum, & litterarum studio, & informandis adhibet; ad aliud non spectare, quam ad finem

Rom. c. 7. 9j

• assequendum, qui primo salus & perfectio propria, deinde proximi censetur, vt instrumenta ijs, quibus nos Deus applicare dignabitur, idonea reperiamur. Vt enim de litteris seorsim dicam, constat etiam si rerum cognitio varia disponat, & ad vsus nostros animum illustret, longe tamen amplius eam ad aliorum vtilitatem promouendam intendere, ideoque statim in ipsis studiorum carceribus nobis illa regula proponitur, quæ iubet animi puritatem custodire, & rectam in studijs intentionem habere, nihil aliud in his quam diuinam gloriam, & animarum fructum quærentes, ad hunc enim scopum studia in Societatis diriguntur: Miserum quippe foret, post aliquod tantis laboribus, tot annorum studijs, talentum comparatum, cuius adminiculo animas Deo lucrari valeremus, opportuno eius depromendi & exercendi tempore imminente, illud inuolutum in linteo, aut in terram defossum occultare. Quod si quid ego talenti nomine velim, tacita apud vos quæstione interrogetis: iuxta D. Chrysostomi & constantem Doctorum aliorum sententiam, talentum interpretor quicquid omne cum proximorum fructu & vtilitate proferri potest & impendi. Vnde fit vt etiam naturæ dotes, scientiæ, & huiusce generis animi vel corporis ornamenta nobis à Domino munifice erogata, talenta merito nuncupentur. Et sane

in.

in Societate nostra, quantumuis vnus & idem non sit omnium modus & ratio, tamen verissime profiteri possumus, nullum esse qui donum aliquod & talentum inuando proximo accommodatum, diuina largitate concessum non possideat. Deinde vero cum in idem vocationis gratia, finis instituti, & quæ nos ad illud dirigit obedientia referantur, multum profecto pungere nos deberet & mouere illa de seruis parabola, quibus Dominus peregre proficiscens bona sua tradidit ea lege, vt quicquid lucri facturi essent, id totum redditibus suis & emolumentis accederet. Illie enim, eorum, qui se ad quæstum faciendum constanter impenderunt, mercedem & luculentam, remunerationem, simul & irrogatam ei contumeliam, & pœnam, qui vel abiecto & humili præpedito animo, vel pigritia retardatus, nihil Domino suo fructus præsentauit. Vbi primo venit obseruandum, hunc à Domino male mulctatum fuisse, non quod bona sua dissipasset, sed quod nihil emolumentum retulisset. Deinde si tanta cum seueritate plectat eum, qui paucillum illud otiosum remanere passus fuit, quanto sæuiet vehementius in eos qui non talentum modo, sed talenta à Dei benignitate receperint quamplurima. Tertio solerter animaduertendum est, spem omnem & fructus expectationem, non tam in industria nostra, quam in accepto à Di

uina

tina manu dono sitam esse & collocatam. Vnde nobis, hinc omnis animum deijciendi causa tollitur; inde multum arrogantis superbiae factus insolescens retunditur. Ea propter D. Lucas seruos illos vtilis Domino suo dixisse refert. *Domine inna tua decem mnas acquisiui, &c.* perinde vt si illud Apostoli vellet exprimere. *Plus omnibus laboraui, non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Ad hæc quarto notandum accedit, à Domino rationem non de fructu re ipsa reportato, sed de cura & diligentia in bonis suis fideliter administrandis adhibita, reposci.

8 Quamobrem, vt aduertit D. Chrysostomus, non dicit Apostolus, *plus omnibus lucratus sum, sed, plus omnibus laboraui*; ideoque Dominus prænuntiat fore, vt sub aduentum suum fructus à nobis exigat. Quæ cum ita sint, contendamus enixe pro virili parte nostra, licet enim fructus laborem non consequatur, eius erit curare, & à singulis quod persolvere tenetur, repetere; simul etiam desideria contentionesque nostras iusta compensatione munerari. Præterea sollicitè considerandum est, quod si Dominus ita se lucris studiosum præbeat; & metat & colligat vbi non seminauerit; multo magis ex eo agro fructum percipere volet, in quo tot iam annis, tantum cum gratiæ cœlestis benedictione, sanctorum desideriorum sementem iniecit, vtque messem

sem vberem referret, largissimum tot beneficiorum imbrem è cœlo immisit. Enimuero si præpotens illa Maiestas, non quod dura sit vel austerâ, vt perperam seruus ille piger obiebat, sed propter admirabilem summæ bonitatis, & potentiæ abundantiam, metit interdum vbi non seminavit (cum ad gloriam suam, suorumque seruorum vtilitatem etiam ea mala, quæ ab ipso non profecta sunt, refert) quanto magis existimandum est, eum in votis habere, vt quæ ab eius manu dona gratiæ, in bonum & obsequium Ecclesiæ sanctæ conuertenda dimanarunt, cum fructu impendantur, & exerceantur?

9 Postremo non est illud cursim prætereundum, sed accurate pensitandum, quod ab eo talentum auferitur, qui illud occultando pariter se gerit, atque si nusquam illud attigisset. Ait enim Saluator, *Ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo*, cum tamen è contra ei, qui iam plura possidebat, alia insuper affirmet elargienda: *Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur & abundabit.* Deinde remuneratio, & honorifica illa prædicatio, simul & dignitas super tot ciuitates in gratiam lucelli tenuis, potestatem habendi, ex parte nobis illud adumbratum ostentat, quod paratum ei Dominus asseruat, qui humili & ardenti animo exiguum illud quod sibi concessum est, fructuose collocare elaborat.

rat. Ex quo omnis, quæ hinc colligitur utilitas, in usum nostrum maximam partem cedit. Verum, ut hoc non ita sit, amor tamen præstat, ut auide votis omnibus concupiscamus, ut ab omnibus intelligatur pariter & diligatur infinita illa per omnem modum Dei bonitas & pulchritudo, cuius ergo vehementi amore animas prosequi debemus, & ad hunc bonorum omnium fontem omni studio allicere, ut admonet D. Augustinus: *Rape ad eum tecum quas potes, & dic eis, hunc anemus, & ipse fecit nos, & non est longe.*

Lib. 4. Conf.
c. 12.

10 Sed finem aliquando faciamus, modo prius attente cœlestis sponsi vocem exceperimus, qui vicem suam dolens, & ægerrime ferens se propter obstinatam animi duritiem à suis non admitti, sic loquitur. *Aperi mibi soror mea, columba mea, perfecta mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium.* Quem locum discutiendo D. Augustinus, rorem illum & guttas asserit esse eos, qui iacentes amore diuino destituti, in nocte iniquitatis refrigescens, portantur quidem in crinibus Christi, quod adhuc in Sacramentis Ecclesiæ visibilibus tolerentur, sed tamen sine gratia, mortalis peccati sarcina prægrauati, vitam infeliciter trahunt. Pulsat ergo Seruator ad ostium, & ad Ecclesiæ caulas eos aduocat, quos ad illud exequendum idoneos arbitratur, eosque perhumaniter

Traçt. 17. in
Ioan.

ter compellat, ut interrupta quiete propria, curas & studia sua ad animarum salutem promouendam conuertant. *Aperi mibi de sanguine soror mea, de spiritu meo, columba mea, de sermone meo quod plenius ex me didicisti, perfecta mea, aperi mibi, prædica me, ad eos quippe qui clauserunt contra me, quomodo intra bo sine aperiante.*

11 Quod si nihil nos hæc commoueat, fieri potest ut fiduciam aliquam in languidis, frigidisque desiderijs reponentes, familiaritatem cum Deo coniunctissimam, multarumque tum professionis nostræ, tum Diuinæ voluntatis cognitionem nobis polliceamur? Equidem non me fugit D. Bernardi sententia, ut nempe is, qui ex officio animarum saluti habet intendere, quoties hominem suum interiorē senserit, ad has reuifendas, corrigendas instruendas, & saluandas permoueri, toties pro certo sponsum adesse intelligat, toties se ab illo sentiat inuitari. Porro inuitatio ipsa quid est, nisi intima quadam stimulatio caritatis, pie nos sollicitantis amulari fraternam salutem, decorem domus Dei, incrementa lacrorum eius, incrementa frugum iustitiæ eius, laudem & gloriam nominis eius?

Serm. 58. in
Cant.

12 Hæc habui (Dilectissimi Patres) quorum memoriam ut vobis per literas (quia coram non licet) refricarem, varijs rationibus adductus sum. Vnum hoc tantum à vobis desidero,

fidero, vt ad partes nostras perfectius intelligendas, ad recentes animos concipiendos, & vires ad hoc restaurandas, quicunque in Missiones erunt dimittēdi, per aliquot dies se pijs spiritualium Exercitiorum commentationibus exercent, ijs præsertim, quæ de Regno Christi, deque Vexillis duobus agunt, alijque generis eiusdem, quæ ad excitandos animos, & ad tam generosam expeditionem inflammandos videri possunt opportunæ. Ad Prouinciales vtique perscriptum est, & præscriptum, vt iuxta ordinem anno nonagesimo datū Missiones renouentur, & ad eas omnium voluntates accendantur, in spem venio fore vt plerique se alacriter offerant, Professi potissimè quippe qui ad eas peculiari quadam ratione obligantur. Ego sane Diuinæ bonitati tantum confido, vt credam totum hoc, quemadmodū ijs, & merito vertetur & coronæ, ita in Ecclesiæ proximorumq. fructum insignem, in Diuinæ Maiestatis gloriam tot animarum conversione non mediocrem cessurū esse. Hoc ipsum ceteraq. munia, vt ad feliciorem exitum perducatis, vobis abundantem gratiarum copiā ab immortalī Deo precor, simulq. me VV. RR. orationibus, sanctisq. sacrificijs multum commendo. Romæ, 1. Augusti. 1594.

RR. VV.

Seruus in Christo.

CLAVDIVS AQUAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

De modo instituendarum Missionum.

Vm Missionum ministerium, non solum sit vocationi, atque Instituto nostro maxime consentaneum (vnde & in Congregationibus generalibus, atque in hac præsertim vltima, tan-
topere nobis earum cura demandatur) sed ingenti passim, quæ Dei est benignitas, cum animarum fructu ad spiritualem, non priuatorum hominum tantum, sed integrarum etiam vrbium, ciuitatumque consolationem
exer-

exerceatur: cumque spiritualis hæc proximorum necessitas maior in dies appareat ob penuriam hominum, à quibus erudiantur & adiuuentur: tametsi alias sæpe tum literis nostris, tum indulgentiarum, quas hoc nomine obtinueramus, occasione hortati Superiores sumus, vt accensum in Nostri hoc studium, spiritumque excitare, ac fouere nitantur; Missionesque in suis Prouincijs, pro cuiusque facultate crebras instituant: Attamen re sapius Domino commendata, & cum Patribus Assistentibus deliberata, nouum quoque nunc stimulum addendum censuimus; nouumque in omnium animis ardorem resuscitandum, prolatis simul in medium rationibus, modisq. quibus tam sanctum, & tam fructuosum opus stabiliri posse videatur.

2 Et quia nonnulli abierunt anni, cum integras hac de re literas dedimus ad singulas Prouincias, omnes hortando, vt magno animi studio, ministerium hoc complectantur; operæ pretium fuerit, si R. V. ne in iisdem nunc hæream, relegendas curet, quas mensè Augusto anno 1594. scripsimus, quia cupio prorsus, vt quàm efficacissime poterit, spiritum hunc Missionum in suis accendere, ac magis magisque inflammare studeat. Vt igitur in praxim opusque res facilius deducatur, expedire videtur, vt singuli Sacerdotes nostri (ijs exceptis, qui vel propter infirmitatem, vel

vel ob aliud iustum impedimentum idonei ad hoc præstandum R. V. non videbuntur) Missionem aliquam deinceps quotannis per vices obeant, nullusq. ex ijs qui prætare id possunt, eximatur. Ac primi in hoc genere sint Professores, ad quos professionis ipsius causa proprie magis spectat hoc exercitium: quique alijs exemplo hac in re esse, & duces se illis præbere debent. Quod si qui fortasse vel propter ætatem, vel propter valetudinem, occupationesue alias, longiores obire Missiones nequeant, non idcirco prætermitti debet, quin breues saltem aliquas suscipiant paucorum dierum, & in locis propinquiorebus iuxta vires, & facultatem vniuscuiusque.

3 Modus autem eundi in Missionibus istis ad animas iuandas, vberioremq. fructum colligendum, is erit, quo Apostoli utebantur, vt bini eant, & quoad fieri poterit pedibus iter faciant, sicut alias copiosius scripsimus litteris Maij, an. 90. quas nunc etiam legere licebit ne eadem repetamus.

Porro vt difficultas omnis tollatur, & ne vnquam desint, qui ad Missiones has destinari possint; atque vt ineat stabiliatq. ratio, qua prompti paratique semper sint ad hoc ministerium, cupimus vt è singulis Societatis domicilijs aliqui, ac duo saltè circa Missiones occupentur: qui si per vices cum ijs operarijs mutabuntur, qui domi resident, facile ad ma-

nam semper erunt, qui Missiones obeant: & quia vicissim alij atque alij foris versabuntur, non magno erunt oneri Collegijs.

4 Sed quia non ignoramus, quam difficile esse soleat, ut moueantur à Collegijs operarij qui in ijs habitant, unde retardari, & impediri ex parte Missionum vsus solet, minus certe frequentes fiunt, quam & Instituti nostri, & fructus ipsius causa optandum esset; venit in mentem post diuturnas preces, maturasque consultationes, rationem quandam experiri quæ præter alias varias utilitates, multum, ut in Domino speramus, sanctum hoc opus promouebit, nimirum ut R. V. in sua Prouincia duo vel tria loca designet ex ijs quæ Collegia non habent, vbi cum bona ciuium & Prælati venia, Residentiam ad tempus collocet, quæ Missionibus tantummodo deseruiat, tum eiusce loci, tum vicinorum, ita ut mutari subinde possint huiusmodi Residentiarum sedes, atque ex vno loco in alium transferri, quo pluribus locis profint, ne paucis aliquot oppidis vrbibusque circumscribantur.

7 In his Residentijs viuere Nostros ex elemosynis oportebit perinde ac in Domibus Professis. Quod si locus quispiam, qui aptus alioqui & opportunus censeatur, idoneus non erit ad eos elemosynis sustentandos qui sedem in illo fixerint, quod quidem vix continget, præcipue si Nostri, quod curare debent,

eo victu, qui pauperes deceat, contenti erunt nec superfluas commoditates consecutur; tum R. V. procurare poterit, à pijs personis, Prælati alijque elemosynam quampiam, qua illorum necessitati subueniat.

In singulis ergo Residentijs octo minimum esse oportebit, sex Sacerdotes cum binis fratribus, quorum quatuor per varia circum loca, bini ac bini proficiscantur. Deinde statis temporibus iuxta Superioris præscriptum ad Residentiam redeant, in qua commotentur, alijs vicissim foras pergentibus. Superior autem, qui Residentiæ præficietur, spiritu feruens esse debet ac rerum peritus, ut Missiones quo & quandiu recte instituat. Sacerdotes item qui in Residentijs agent, mutandi post aliquod tempus erunt, alijque in eorum locum substituendi ex ijs qui in Collegijs versantur: sic enim ex æquo distribuunt labores, & singulis locus dabitur atque occasio fructificandi.

5 Ceterum necessarium ducimus, ut R. Vestra ijs qui ad Missiones ibunt, & in Residentijs hærebunt, diserte inhibeat, ne de nouis Collegijs erigendis vlllo modo tractent; aliorumque sermones audiant, quia è re Societatis in præsentia non videtur augeri numerum Collegiorum. Quod si forte in aliqua Ciuitate Domus Professæ erigendæ sese occasio præbeat: V. R. erit monere Nos, quibus in animo est, si commoda omnia fuerint, eam acceptare.

6 Denique ut fructum quem ex Missionibus istis speramus, primo quoque tempore consequamur, cupio ut R. V. simul atque has literas acceperit, cum suis Consultoribus deliberet de modo ac ratione exequendi quæ diximus: feligat è sua Prouincia decem aut xij. Sacerdotes, qui idonei sint Missionibus obeundis, eorumque pro consolatione nostra, nomina ad nos mittat, ac locorum simul quæ ad Residentias designabit.

7 Addam ad extremum quod huius argumenti occasione visum est suggerendum, ut meminerit R. V. diligenter curandum esse, ut Professi in primis, tum cæteri etiam qui ad Societatis gradus promouentur, doctrinæ Christianæ quadraginta dies peragant. quod ipsum ad Missiones operarios R. V. suppeditabit, præterquam quod Professi eius memores, quod in professione sua promiserunt, curæ cordique habere debent. Doctrinæ tradendæ ministerium tanquam ipsorum proprium & B. P. N. Ignatio primisque Patribus tanto cum fructu atque ædificatione celebratum: quorum quidem exemplum amplecti, & omni studio & diligentia imitari cum diuina gratia debemus. Romæ 12. Maij 1599.

RR. VV.

Seruus in Christo.

CLAVDIUS AQUAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis .

De usu Exercitiorum Spiritualium.

Tsi alias sæpe varijs occasionibus Exercitiorum spiritualium usum commendatumus, cū minime obscurum sit, quantopere Dominus Deus noster ab ipso exordio Societatis nostræ animarum auxilium hac ratione promouerit: nunc tamen, quando noua se offert occasio ex Directorio Exercitiorum (quod recognitum tandem, aptatumq. iuxta deputationem hac

T 3 de re

de re habitam in quiata Congregatione Generali, mittimus in Prouincias) nullo modo pratermittendum visum est, quin R. V. iterum maiorem in modum hortarer, vt omni studio excitare, atque accendere nitatur vsum hunc Exercitiorum, non solum in Nostriis, verum etiam in externis: quandoquidem re ipsa constat, solere Deum per Exercitia, non Religiosis tantum pro cuiusque vocatione, sed secularibus quoque abundantem spiritum, ipsorum statui, captuique congruentem communicare. Quamobrem magnopere optarem, vt Nostri, primum in seipsis frequenti vsu illa excolentes, idoneos se Magistris redderent, qui eadem postea cum fructu tradere secularibus possent. Velim etiam Confessariis nostris à R. V. serio commendari, vt pœnitentibus suis, quos aptos iudicarent, Exercitiorum vsum insinuent: ad eumque capeffendum illos suauiter inuitent, & excitent: quoniam qui horum fructum semel degustarint, iidem postmodum aptissimi erunt, qui ceteros ad idem desiderium alliciant & inflamment: satisque constat in vrbe, vbi Exercitia secularibus tradita cœpta sunt, rem Dei beneficio multa cum ædificatione, magno eorum emolumento, consolationique cessisse. His positis necesse erit, vt locorum Superiores promptos se, liberalesque in eos admittendos exhibeant, qui per Exercitia spiritualia iuuari cupiunt, ita vt postpositis

positis incômodis, aut etiam sumptibus, quos fieri nonnunquam oportebit, cor dilatent, & spirituales fructum, qui cum diuina gratia, speratur, anteponant, alacrique animo promouéant. Nam si parcos in hac re Superiores, & parum propensos ad admittendum se ostendent, credibile est paucos ad Exercitia venturos: & Confessarios perspecta Superiorum difficultate, parum animi habituros, vt suos excitent ad illa flagitanda. Plurimum etiam confert, si procuret, quoad eius fieri poterit, R. V. vt in singulis Collegijs ac Domibus statuta sint aliquot cubicula, in hunc vsum Exercitiorum pro externis designata; atque vt in ijs domicilijs, quæ in posterum, ædificabuntur, commodo loco fiant eiusmodi cubicula, ita vt Nostriis nullo sint impedimento. Et quoniam minime ignoro R. Vestrae satis exploratum esse, huius rei pondus ac momentum, quantique ad Dei obsequium, & animarum profectum referat, vt vsus hic passim introducatur & ferueat, pluribus verbis id inculcare superuacaneum duco. Hoc tamen suggeram opportunam R. V. occasionem, tum in Conferentijs, quas cum Superioribus instituet, de modo & ratione gubernandi; tum in Congregatione Prouinciali, quando Superiores omnes in vnum coactos habitura est, quibus Professor etiam adiiciet, aliosque quos ipsa censuerit; cupio summum illis desiderium

terium explicet, quod mihi Dominus iniicere dignatus est, vt Nostros videam re ipsa feruentes, omnique studio in animarum auxilium incumbentes, cuius causa nos Dominus ad Institutum hoc vocauit, & de quo exactam a nobis rationem postulaturus est. Eamque ob causam R. Vestra non solum ad id omnes cohortetur, sed de modis etiam varijsque rationibus vna tractet, quibus iuuari plurimas animas liceat: hanc Exercitiorum praxim illis commendando, ac cetera etiam ministeria Concionum, Confessionum, & alia quæ ex Instituto nostro exercemus, vt ea in seipsis, & in subditis cum spiritu ac feruore obeunda curent, ita vt in omnibus Dominus glorificetur, laudeturq. cum multarum animarum quasi atque lucro. Omnium precibus me valde commendo. Romæ 14. Augusti. 1599.

RR. VV.

Seruus in Domino.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

*De formandis, ac bene instituendis vestris
Concionatoribus.*

Vm in hunc præcipue finem singulari Dei prouidentia instituta Societas nostra fuesit, vt secundum perfectione propriam, in salutem & perfectionem proximorum omni studio, & diligentia incumbat; nostrum est, quos Dominus huic vineæ suæ proposuit, sedulo prouidere, vt eius operarij memores officij sui rationisq. quam

quam Patrifamilias, qui eos ad laborandum vocauit, aliquando reddituri sunt, quam fructuosissimi cum diuina gratia euadant, omnia illis auxilia & media suppeditando, quibus in suo quisque gradu promoueri, ac perfici possint. Cumque inter Societatis operarios ad spirituale proximorum auxilium, plurimum in primis Concionatores possint, multas Christo animas diuini eius verbi vi lucrificando: his ego Reuerentiæ Vestræ, tanquam maximi momenti negotium peculiari studio cōmendandum censui, vt summam in prouincia sua curam ponat in formandis idoneis ac fructuosis Concinatoribus, serio illos adhortando, vt officij sui gradusque, quem in Ecclesia tenent, magnitudinem considerantes, quo par est decore, dignitate, spiritu, atque fructu in eo versari omni cura & animi contentione studeant: ac prōinde inanibus verbis tanquam maxime indecoris & alienis procul abstinentes, scopumque suum rite dirigentes, in vnum Dei obsequium, animarumque auxilium & lucrum penitus intendant.

2 Et quoniam bonos prædicatores habituri non sumus, nisi ad eos formandos, instruendosque operam conferamus, eas illis studendi & preparandi commoditates præbendo, quæ necessariae sunt, vt solidam vtilemque doctrinam acquirant: Ideo vt occasio omnis amputetur, ne aliorum conciones exscribere

assuecant Concitatores nostri, Reuerentiæ Vestræ impense commendo, vt in praxim reuocet §. 7. Instructionis pro Concinatoribus Societatis, atque ea pariter quæ §. 9. & 10. præscribuntur; quæ quidem eo tendunt, vt necessaria directione instruantur, caueantque ne factis ipsis parum adificent, quos verbis adificare & lucrari conantur. Sed ante omnia commendatum Reuerentiæ Vestræ quoad possum, cupio, vt inculcet Concinatoribus nostris, omni que studio amplectendum insinuet §. 8. eiusdem instructionis: ex eo siquidem, quod ibi præcipitur, tanquam ex fonte derivatur, & manat illud ipsum quod tantopere expetimus, id est fructus & auxilium animarum. quoniam experientia ipsa docet parum vtilis vt plurimum eorum conciones esse, qui cum deuotionem illam, zelumque animarum, qui necessario requiritur, in seipsis non sentiant, parum efficaciter verba faciunt; hæc possunt cum spiritu in audientium animos eos affectus imprimere, quos ipsimet non induerunt.

3 Ad hunc porro finem magnopere conducet vsus Exercitiorum spiritualium, cuius ibidem fit mentio. Idcirco velim, vt Concitatores nostri priusquam quadragesimalium Concionum curriculum ingrediantur, morem hunc seruarent, vt aliquot ante diebus prout eorum ferret commoditas, & vnius saltem hebdo-

hebdomadæ exercitijs se transferrent. Conferret enim id quàm maxime ad excitandum in illis spiritum, fervorem, istumque zelum, & optimæ præparationis instar esset ad Dei verbum cum fructu sacro illo tempore annuntiandum. Ac sperandum haud dubie cum Divina gratia nobis est, si ita ut par est, fat præstiterint Concionatores, maiores animi vires in seipsis experturos, vberioresque laborum suorum fructus collecturos. Hoc tamen ipsum præscribi à nobis vel iniungi debere non duximus; fatis fore rati, enixe commendasse, atque ob oculos nostrum desiderium eis posuisse, mediumque adeo ad id efficax, quod ipsi tanto labore confectantur, auxilium inquam spirituale, quæstumque animarum. RR. VV. sanctis sacrificijs me commendo. Romæ 14. Augusti. 1599.

RR. VV.

Servus in Christo.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres, & Fratres Societatis Iesu.

De recurſu ad Deum in tribulationibus, & persecutionibus.

Rimis annis gubernationis nostræ, quæ diuina fuit benignitas, magnam ubique ferme gentium, per quas Societas diffusa est (quod ita tunc expedire videbat) prosperitatem, latosque ac felices processus consequuta est: adeo ut PP. Assistentibus dicere solerem, dum tranquill-

quillitas erat, intendendum nobis esse cursum navigationis, qua dirigendo, qua ordinando, melioremque ad formam res & membra singula reuocando: successurum fortasse tempus; quo necesse foret cum procellis scopulisque luctari, & curam ad vires nostras ad propellenda potius pericula, quam ad magnos progressus faciendos conuertere. Sed idem Dominus; qui summa cum sapientia nos regit, qui (vt loquitur S. Augustinus) *tempora mutat non consilia*, quemadmodum erga ceteras olim Religiones sibi carissimas, ita semper se gessit, vt illas identidem exerceret, illustrioresque plurimis tribulationibus efficeret: sic & minimam hanc nostram ab aliquot annis exercere, variisque modis probare dignatus est. Nos sane, qui ex hoc loco, tanquam ex specula, totius Ordinis nostri statum vno aspectu contemplari possumus; facile animaduertimus, licet nullo vnquam tempore nunc hac, nunc illa ex parte aduersa defuerint; tanto tamen & magis vniuersales & magis continuas tribulationes ac persecutiones varijs in Proincijs nunc esse, quae à multis diuersisque hominum generibus inferantur, vt officij nostri necessaria quadam instigatione permoti, excitare omnes cogamur, ac toto cordis affectu in Christi visceribus orare, vt communi studio atque ope communem hanc causam complectantur; nec Societati modo nostrae, sed ipsi etiam

etiam Dei Ecclesiae communem, cuius cum rationibus coniunctissimus haud dubie status est, seu melior, seu deterior huiusce Religionis.

2 Primumque omnium maximas censeo habendas esse gratias paternae optimi illius Domini prouidentiae, qui tanto amore nos prosequitur: quandoquidem tribulationes, quas immittit, eo tendere sperandum, vt meliores nos reddant, quia sicut recte à Cassiano scriptum est, *Facilius quis elidi potest prosperis, quam aduersis: haec enim interdum etiam inuitos retinent atque humiliant; & compunctione saluberima, vel minus peccare faciunt, vel emendant: illa vero mollibus mentem ac perniciosis extollentia blandimentis, securos felicitatis suae prouentu, ruina maiore prosterunt.*

3 Tria deinde omnibus nobis curae esse, & à singulis praestari cupio. Vnum vt Deum ardentissimis precibus exoremus, illuminare ac docere nos velit, quid tandem à nobis exigat per huiusmodi tribulationes: ne forte periorum similes simus, qui cum à patribus corripuntur & vapulant, lacrymis planctuque contenti, nec causas requirunt, cur poenas dent, nec de emendatione sua solliciti sunt. Nos enim in nos ipsos descendere debemus, & altius intima nostra rimari, atque excutere, animo id reputantes, membrorum vitia in totum corpus

pus redundare; multosque fortasse sanctos, verosque Dei seruos in nobis esse, qui propter delicta nostra eadem tempestate agitentur, licet exitu & sine longe dissimili; quippe cum illos tanquam aurum purificet, nitoremque illis afferat & perfectionem: ignavis vero & negligentibus nouarum imperfectionum materiam, tepiditatemque perniciosissimam. Cupio itaque vt præter vñitata examina, seriù quoddam atque accuratum de moribus nostris omnes, deque priuatæ vitæ ac disciplinæ norma rationem ineamus, sedulo inuestigantes, an aliquam re vera his malis & detractio- nibus occasionem præbeamus. Obloquuntur v.g. de nobis homines quasi nimium in secularia negotia nos ingeramus: quòd externis occupa- tionibus, congressibusque plurimum distrahamur & occupemur: quòd circa doctrinam liberi simus, studiosique nouitatis: quòd habendi cupidi & auari: quòd honoris amantes, ac propriæ existimationis: quòd denique de aliorum moribus factisque facile loquamur & iudicemus. Qui quidem ac similes defectus cum à maleuolis iactantur & sparguntur, atque ab vnoquoque pronis, vt solet, auribus audiuntur credunturque, dici non potest quàm odiosam, & quàm despicabilem reddat quamlibet Religionem. Quod si qua in nobis forte subfit occasio & fundamentum, eo fit vt boni ipsi & beneuoli, fautoresque no-

stri

stri aciem acrius intendentes, ea obseruare ac notare incipiant, quibus ipsorum animi incredibiliter refrigescant. Ideoque ante omnia necesse est, quod dixi, vt singuli diligenter explorent, an vlla detur occasio: & quod in se culpæ agnoscunt, hoc emendent: ad propriam perfectionem studiosius & enikius incumbentes per internam sui recollectionem, & circumspectionem, per vera religioſæ humilitatis indicia, per modestiam & ædificationem in verbis, *Nulli malum pro malo red- dentes, nec maledictum pro maledicto: sed e contrario benedicentes*: totam denique vitam ita conformantes, vt Deus, quod B. Cyprianus ait, in filiis suis clarificetur, dum in illis tanti Patris imago respicendat. *Si enim inquit, hominibus latum est & gloriosum, filios habere consimiles: & tum magis generasse delectat, si ad patrem lineamenti paribus soboles subcissua respondeat: quanto maior in Deo Patre latitia est, cum quis sic spiritualiter nascitur, vt actibus eius & laudibus Diuina generositas predicetur?*

4 Secundo loco necesse est, vt ad orationem omni studio recurratur; tanquam ad remedium efficacissimum, & à Sanctis viris perpetuo usurpatum, dicente Dauid, *In die tribulationis meæ Deum exquisiui manibus meis nocte contra eum, & non sum deceptus: & alibi rursus. Cum mihi molesti essent, inducibam*

V

me

1. Pet. 3.

2. Pet.

Psal. 76.

Psal. 34.

me: cilicio; humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in sinu meo conuertetur. Quibus verbis assiduum orationis vsum valde significanter expressit: quasi rei cuiuspiam quæ in sinu identidem agitur & reuoluitur. Satisque constat Religiosos ordines Sancti Dominici, & Francisci ad hoc maxime præsidium conuolasse, quo tempore grauissimis & ipsi, difficillimisque tempestatibus iactabantur. Propterea cupio pariter, vt quod alias sæpe à nobis statutum est, sepositis per aliquot dies ceteris negotijs, spiritualibus Exercitijs dies illos impendamus, eaque non solum ad priuatum profectum nostrum, verum etiam ad commune Societatis auxilium referamus, vt Dominus apprehendat arma, & seutur, & exurgat in adiutorium nostrum, gratiamque ac lumen nobis infundat, ne adeo præsens bene merendi, & spirituales thesauros accumulandi occasio sine fructu nobis elabatur de manibus, aut cum iactura etiam, quod grauius foret, per ignauiam vel impatientiam nostram effluat: cum occulta Dei beneficicia, cuiusmodi sunt tribulationes, intentis oculis spectari debeant, & nos ambidextri in illis esse: quod tum nimirum accidit, si vt præcipit Cassianus, ea quæ prospera sunt, dextraque censentur, & ea quæ aduersa sunt & sinistra dicuntur, bono rectoque vsu ad partem dexteram fecerimus pertinere: & quæcunque

Psal. 34.

cunque fuerint illata, fiant nobis secundum Apostolum, arma iustitiæ. Neque ex eorum numero sumus, de quibus secundum 70. scriptum est in Prouerbijs. Omnia aduersa viro insipienti: nec prosperis enim rebus proficit, nec emendatur aduersis. Ad hunc ergo finem præter quamplurima sacrificia & suffragia, quæ ex communi Societatis thesauro, partim eo iam destinauimus, partim etiam in dies destinaturi sumus: expedit vt singuli pro deuotionis suæ modo aliquam pœnitentiam, mortificationem, priuatamque orationem offerant: adijciantque ad communes litanias, quæ à Superioribus indicentur, etiam *Aue Maris stella*, aut *Salue Regina*, ad Matrem sanctissimam, quæ tanto semper cum affectu, tantoque cum fructu eorum patrociniū suscepit, qui in eius se præsidium ac tutelam coniecerunt; adeo vt D. Bernardus (nullum vnquam in cassum ad eius opem confugere significans) his illam verbis alloqui non dubitauerit. *Sileat laudes tuas, B. Virgo, qui te inuocatam in necessitatibus suis meminere deuisse.*

5 Et quoniam ita prorsus mihi persuadeo, inter cetera, quæ dæmon, harum calumniarum ac persecutionum auctor, & incensor, sibi proponit; non postremum id esse, vt nos animis cadere faciat, retardetque ab auxilio animarum, dum tot primariorum, infe-

2. Cor. 6.

Cap. 14.

100.1

Eccl. 7.

riorum omnium ordinum obtreccationibus impugnari nos videbimus, quia cum vere & Salomone dictum sit, *Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius*, mirum haud fuerit, si in quo solam Dei gloriam proximique salutem confectamur, in eo ipso praepediri nos sentientes, inde sensim aut pusillanimitate victi, aut tœdio fracti, debilitatque gradum reuocemus. Dei contra, qui ad gloriae suae cumulum, ipsius inimici manibus coronam nobis architectatur, consilium voluntatemque esse credendum est, vt nouo seruire incensi, ardentiore quam vnquam spiritu in proximi salutem per ministeria nostra elaboremus, quid D. Paulus dicat attendentes.

1. Cor. 16.

Ostium enim mihi apertum est magnum & euidentis, & aduersarij multi. quem ad locum praclare S. Chrysostomus duo hæc pariter coniungi, & copulari solere obseruat, propterea quod humanæ salutis hostis, vbi ostium ad fructificandum latius patefactum est, ibi acriores aduersarios atque impedimenta suscitatur & obrudit. Omnino autem animos nostros vehementer acuere, seruioremque accendere debent vel fructus ipsi, qui ex Missionibus vndique vberriimi reportantur; populorum concursus, affectus, & amor ingens quem declarant; lætitia & plausus, quo venientes excipiunt; lacrymæ & voces quibus digredientes prosequuntur. In quibus omnibus man-

feste

feste elucet gratia vocationis nostræ, cui ne desimus, omni nobis cura & attentione prouidendum est. Ita enim fiet vt messis amplissima colligatur: & Dominus, qui salutem animarum tantopere fitit, tanto nos impensius protegendos suscipiat, quanto gloriae suæ, huiusque animarum cibi auidiores nos recognosceret.

6 Ad hæc, Superiores priuatim hortor, vt diligenter emendare studeant, si quid in eo desideretur, quod Beatus Pater Noster in 10. parte Constitut. §. 11. nos admonet de amore & caritate exteriorum, ac præcipue Magnatum erga Societatem conseruanda. sed meminerint hoc ipsum Religiosa potius modestia, simplicitate, atque humilitate, ac solidæ virtutis existimatione perfici, quam aulica vrbaniitate, gratiisque beneuolentiæ obsequijs. quæ licet interdum hominibus principibus viris placere soleant, vel ad oblationem, vel ad certum ipsorum finem, ac propositum: sapius tamen in illorum animis opinionem relinquunt aulicorum; & festinæ conuersationis hominum, aut fortasse etiam superborum, ambitiosorum, gloriaeque cupidorum, quam bonorum ac simplicium Religiosorum.

7 Commendo ad extremum hæc ipsa occasione, mutuam inter nos vniõnem & fraternam caritatem: non solum quia per illam ac-

ceptiores Deo erimus, & in medio nostri, vt saluet nos, habitare dignabitur: verum etiam quia quicquid extrinsecus imperum faciat, quandiu colligati hoc vinculo erimus, tutiores fortioresque futuri sumus. Quare per Christi Domini Nostri amorem obtestor, vt dispiciatur etiam etque etiam, ne quid desit ab hac parte: quoniam re ipsa, quæ vnionem hanc lædere possint, multa sunt: serijsque atque efficacibus remedijs occurratur; recogitentque Superiores exactissimam se Deo rationem reddituros, si adeo pestilens, ac perniciosum malum inualefcere sinant. Quin hic vnus fortasse inter alios fructus est, quem ex tribulationibus istis elicere nos vult Deus, vt nosmetipsi tanto inter nos coniunctiores simus. Quod si qui in seculo secundum carnem fratres sunt, inter quos, aut rei familiaris controuersia, aut priuata alia causa graues sæpe discordias suscitant, simulatque foris inimicitia exoriuntur, mox arctissime sese consociant, summaque vnione defendunt: multo magis eos qui non carne & sanguine, sed eodem spiritu, eademque uocatione coniuncti sunt, colligari inter se, mutuisque auxilijs adiuuari æquum est, dicente Spiritu Sancto: *Frater adiuuans fratrem quasi turris munita*, vt non immerito concluderit D. Bernardus, *Pax vobis à vobis sit, & omne quod exterius minari videtur, non terret, quia non nocet.*

Prover. 18.

Quibus

8 Quibus in verbis vt finem faciam, solum hoc addo, maiorem in modum optare, ac desiderare me; vt ad hæc omnia summo opere inuigilemus, secumque statuunt vnuerfi, multo grauiorem re ipsa necessitatem esse, quam aut his, aut alijs literis explicari queat. Quamuis Diuina sapientia more suo non intermittat & multos excitare, qui nos ex animo defendant, & *protectionis interim sua manum inter nos & ignem*, vt loquitur S. Marciarius, *opponere, vt nos calefaciat, non adurat*. Ipse suo nos omnes afflatu moueat, vt amoris & caritati, quem communis parenti nostræ debemus, vnico eius gloriæ adpectu studioque respondeamus. Omnium precibus & sanctis sacrificijs me commendo. Gratia Domini Nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Romæ 29. Iulij. 1602.

Omnium in Domino seruus.

CLAVDIVS AQUAVIVA.

✠ + EPI

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres, & Fratres Societatis
Iesu.

*De Renouatione Spiritus, & corresponden-
tia cum Deo.*

Vam necessaria sit quotidiana spiritus renouatio, iugisque & indefessa interioris hominis reformatio, ex ijs, quæ in se quisque misere experitur intelligit; & confitetur, quisquis non segniter spiritualis esse desiderat, nisi forte hoc esse negligat, quod profitetur. Hinc diuina eloquia in Prophetis, Apostolis, & Sapientiarum libri,

bris, nil frequentius, nihilque efficacius commendant & urgent, quam ut ea, quæ retro sunt obliuiscens ad anteriora nos indefessis studijs extendamus; ita ut Apostolus ipse Paulus cum ad id nos grauius horuatus esset, hæc verba subiungit, *quotquot enim perfecti sumus, hoc sapiamus.* Nequis forte occasionem errandi sumeret, credendique illud ad incipientes tantum pertinere, vel certe eos qui magno principio exorsi fuerant. (ut re vera fecimus, quicumque ad Religionis statum Diuina misericordia vocati sumus) perpetua renouatione minime indigere. Quo factum est ut D. Hieron. ad Abigaum hæc suo nomine filia cuidam spirituali indicanda demoueret; *ut in cepto itinere non laxetur, ut ad terram sanctam multo per eremum labore perueniat; ut non putet perfectam esse virtutem exisse de Aegypto, sed per innumerabiles insidias ad montem Naboth, & ad Iordanem fluuium peruenire, ut accipiat secundam in Gethzala circumcissionem; ut illi muri Hierico corruant, Sacerdotalium tubarum submersæ clamentibus; ut inguletur Adonizedec; ut Hæz & Hæzar, pulcherrima quodam corruant ciuitates.* quibus licet breuibus frequenti, ut solet, ad sacras historias allusione, illud indicat gloriosus hic Doctor: non esse satis mundum ingressu Religionis reliquisse; sed ut ad terram promissionis, id est cœlestem patriam, multa cum gloria

Phillip. 3.

D. Hier.

gloria peruenire valeamus: per innumeras nobis tentationes atque insidias perumpendū esse, perueniendumque ad sublimem perfectionis montem, & ad Iordanem fluuium, qui suo nomine (quod descensionem sonat) voluntariam mentis humilitatem ac vilitatis nostræ opinionem indicat, vbi à puluere & sudoribus perpetuis (quibus ex laboribus & tentationum sollicitudinibus, ac vitæ huius distentionibus fœdari necesse est) lauari possimus & recreari. Necessariam præterea esse secundam in Galgala circuncisionem, quod non sufficiat mundi huius superfluitates semel tantummodo rescuissse, nisi etiam frequentius, imò perpetuo studeamus abscindere quicquid in nobis assidue germinat, quod à cæpto itinere quoquo modo præpediat: necessariam esse fortitudinem, nec minus assiduam orationum instantiam, quo difficultatum muri, qui obstant, destruantur. Occidendum quicquid in nobis carnale & sensuale adhuc viget, & ciuitates munitas inimicarum regionum, hoc est, quantum ego assequor, quicquid mundus amat & amplectitur, peruigili sollicitudine destruendas.

2 Nec difficile intelligemus, vnde difficultates innumerae & impedimenta molestissima oriantur, si spectemus & vanitatem & qualitatem huius mundi (in quo tamen quamdiu in mortali corpore peregrinamur, viuere cogimur)

gimur) si insidias & mille artes inimici, cui, vt loquitur S. Leo, *Sanctas nostra, vulnera; lucra, sunt damna*, qui & voluntate & arte nocendi omnes superat inimicos: si perpendam concupiscentias, quæ in nobis militant, quæ procliuem in singulas horas lapsum ad vitia, arduum ascensum ad virtutes suo pondere faciunt: vnde necesse est nobis contra nos ipsos, vtrumque intermissam exercere pugnam, & inuicta perseuerantia indefessisque laboribus lucra conquirere; palmamque, vt cum S. Aug. dicam, quasi de medio abreptam seculi huius incendium, reportare. Quare etsi aliquando nec semel scripsi, hortatus vos, promuneris mei obligatione, vt magnis itineribus ad eam perfectionem tenderetis, quam nostrum Institutum exigit: fateor tamen quoties attentis oculis statum Societatis nostræ contemlor; quid boni ad Dei gloriam in ea fiat, quidque fieri melius possit; toties me vehementer accendi, vt ad maiora tendamus: eoque magis, quo quisque nostrum, si se diligenter excutiat, non solum inueniet in rebus & actionibus particularibus quod emendet (*in multis enim offendimus omnes*) sed etiam Iacob 3, deprehendet clara luce, se nisi peruigil sit & indefessus atque ad anteriora & superiora se rapiat, semper plurima etiam non aduertentem, perdidisse. Atque vtinam circa huiusmodi cogitationes semper intenti, atque perpetuo nos

occupati essemus : appareret profecto longe pulchrior longeque splendidior totius huius corporis facies ; atque interiori auditu longe maiori cum suavitate & delectatione perciperetur suavis illa harmonia, quæ ex tanta nationum, naturarum, ingeniorum, & gratiarum varietate in auribus non militantis tantum, verum etiam triumphantis Ecclesiæ personaret.

3 Ergo præter cetera, quæ diuina aspirante gratia adhiberi poterunt, censui facendum, ut hoc veluti practico instrumento uteremur; Exercitiorum videlicet spiritualium, & internæ cum Deo colloctionis studio : quo ex adiumento non semel eadem operante, fructus vberimos in vniuersa Societate percipimus. Quam ad rem etiam SS. D. N. Clemens VIII. ut pius Pater, & qui Religionis nostræ foelicem progressum desiderat ; Iubilæum etiam nunc, ut sæpe antea, nobis efflagitantibus concessit. qua occasione sensi etiam suburgeri, *ut vestram excitem in commotione synceram mentem*. Nec video quomodo commodius aut efficacius id præstare possim, quam si Religionis nostræ, cuius quilibet nostrum pars est & membrum, statum, atque dignitatem ob oculos ponere tentauero. Legimus in Ezechiele Deum Dominum, ut filios Israel, qui aberrauerant, excitaret ac pudore suffunderet, dixisse Prophetæ, *Fili hominis*

1. Pet. 3.

Ezech. c. 43.

minis ostende domui Israel Templum, ut confundantur ab iniquitatibus suis, & metantur fabricam, & erubescant ex omnibus quæ fecerunt. Et quidem D. Gregorius intelligit tunc Deum nobis ad confusionem Templum ostendere, atque exactam mensuram considerandam indicere, cum oculis nostris vitam, perfectorum hominum subiicit, ut comparantes nostris imperfectionibus illorum virtutes; paupertati & humilitati nostræ, illorum sublimitatem, humiliemur tandem, & ad perfectionis studium accendamus. Ego tamen existimo posse nostram totam Templi ostensionem, & dimensionum descriptionem in alium deriuare tractatum. Nam si plurimam confusionis & erubescendi materiam Dominus tunc præbebat, cum populo illi ostenderet, quam ingens illa fuisset machina, & qualis quæ eo tempore fere conciderat, quomodo sua ipsorum culpa ea priuati fuerant, quibus gemitibus, quaque instantia orationum contendere debuissent, ut iterum restitueretur, quam non multis ante annis ingenti decore, & maiestate florentem viderant : *Quid quæso animi nobis esse poterit, quæ non confusio faciem nostram operire, si structuram hanc Societatis, quam non fundauit solum, sed etiam singulari prouidentia & seruat, & auget Diuina bonitas, sincero ac viuido mentis intuitu contemplerur?*

23. Moral.
Cap. 6.

Arbi-

4 Arbitror itaque præter ceteros, quos inuestigare quisque posset, tres præcipue ob fines, qui nunc meo instituto deseruiunt, adeo exacte voluisse Dominicum Templum à Propheta describi.

Vnus est, vt contemplantes amplitudinem, maiestatem, structuram admirabilem, ornatum, & diuitias illius, atque ex eo intelligentes expensas, opera, magnificentiam, quibus illud diuina sapientia in illorum bonum, utilitatemque statuerat; confunderentur & erubescerent, cum animaduernerent quanta vicissim ipsi ingratitude respondissent; suisque peccatis & operibus id egissent, vt quasi vanus, & inutilis, tam diuinus apparatus redderetur, quamque insipienter, dum id boni possiderent, eo frui neglexissent. Et nos igitur si diligentius inspicimus hanc Societatis nostræ machinam, quam Dominus tam insigni architectura & magnificentia erexit: si consideremus structuram, columnarum firmitatem, porticum amplitudinem, ornatum capitellorum, diuitias auri magni illius vasis (quod propterea mare vocabatur) commoda, sanctitatem altaris, sacrificiorum varietatem, & sexcenta huiusmodi, singulari consideratione dignissima (quæ omnia facile quis poterit in spiritali sensu diuino ædificio nostræ Religionis applicare) stupore atque extasi repleti, non poterimus ex intimo cor-

de non exclamare cum Propheta, *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* & quoniam, vt sanctus Augustinus in re quidem alia loquitur, dum dicitur Dominus parare nobis locum, simul & nos loco parat: nec Diuinæ prouidentia, cui omnia præsentia sunt, nouum aut inopinatum erat, quemque nostrum vocare, vt in hoc loco habitaremus: Certum est quo tempore B. P. Noster, vt diuina sapientia repletus architectus, & exemplar huius fabricæ, & structuram ipsam moliebat, eodem etiam diuinam bonitatem, qui quales, quot, & quomodo in ea habitaturi essent, iam designasset.

Iam igitur qui serio huic meditationi cor dederit, quomodo poterit non confundi, & erubescere, cum perspexerit quam amplum, quamque augustum Deus templum nobis construxerit, ipseque vicissim quam parum huic beneficio respondere nitatur?

5 Secundus, vt intelligentes peculiarem in eo Templo Altissimi assistentiam, quod se facturum promiserat Salomoni illis verbis, *Sanctificauit domum hanc, vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus;* intelligerent simul illud in eis respectu quidem tantæ Maiestatis omnino debere progignere sacrum, quendam profunda cum reuerentia honorem,

Psal. 83.
In Io. tr.

2. Paral. 6.

admixtum sollicito cuidam tremori, ne id profanarent: quemadmodum & vicissim obtinere beneuolas laticque promissiones, quas Dominus exhibebat, singularem quandam fiduciam: quandoquidem oculi & aures illius, qui summa sapientia, summaque simul bonitas est, perpetuo aperti atque intentæ super domum illam erant. Quibus perpetua illius protectio apertius insinuat. Et nos igitur proculdubio, si profunda meditatione attendamus Diuinæ bonitatis assistentiam, atque sollicitudinem, quam huic minimæ Societati exhibere dignatur: non modo cognitam à nobis, sed, vt ita dixerim, manibus contractam, tam multis rerum varietatibus, tribulationibus, persecutionibus, prosperitatibus, infamia, & bona fama, fructibus in proximos, gloria quæ factori tribuitur, alijsque plurimis, quæ ingenti cum admiratione & consolatione cernuntur; poterimus certe, si veri & legitimi Societatis filij fuerimus, non pro nobis tantum, sed etiam pro alijs singularem Dei quandam protectionem nobis absque vlla hesitatione polliceri. Quod si Diuina Scriptura refert quasi magnum aliquod priuilegium Nabufardan (qui licet magni Regis, vermis tamen & mortalis hominis & ipse homo dux erat) dixisse Ieremiæ, *Ponam super te oculos meos*: in quibus fiducia ac spei non poterit anima excrecere, quando solus potens, qui omnia

Hier. 41.

nia quæcunque voluit in cælo, & in terra, & in mari, & in omnibus abyssis fecit, asserit se apertos & intentos habere oculos in eum locum, quo singulari sua prouidentia vocauit illam? Reuereatur itaque profunde tantæ maiestatis præsentiam, humilietur in abyssu sui nihili, in conspectu eius repleatur Diuina fiducia, & animi magnitudine quisquis ad eum locum vocatus est. Ceterum dum hæc perpendit, si quid in eo sensus est, non poterit non confundi & compungi, quod tam male respondeat: sed illud mihi exploratum est, hanc Diuinam protectionem, eiusque præsidia vix, plus audeo, ne vix quidem eas sibi polliceri posse, qui egressi limites & cancellos Institutu, nec sibi pro continuis distractionibus, nec proximis per spiritualia adiumenta intendunt; sed eorum communicatio cum externis extragratiam vocationis est, & secularis potius, magisque finibus & adinventionibus illorum accommodata quibuscum agunt, quam Dei iuribus, & fini Religionis nostræ, qui sola animarum salus & gloria Dei est: fitque inde vt plurimas non profuturas alijs, sed sibi nocituras horas vtilioribus studijs suffurentur. Proinde qui se ad huiusmodi occupationes, & distractiones inclinari sentit, obsecro per misericordiam Dei, vt diligenter id examinet, certetque in lumine Spiritus Sancti attendere in se, seque inuenire, neque sinat se torrente humanæ gratiæ,

Isai. 40.

ria, aut plausibus potentium abripi: sed id sibi potius persuadeat, huiusmodi humanis, ac secularibus tractationibus se & seipsum, imò & Societatem, nò sine insigni iactura proprii spiritus, & fructus proximorum, varijs, ijsque non leuib. periculis exponere. *Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas, & Aquilæ volabunt, & non deficient:* sicut re ipsa in ijs apparet, qui puro zelo animarum salutem consecretantes, per vastitates terræ, per immensitates Oceani in medijs periculis & mortibus, à Domino admirabili plane providentia & potestate, & anima & corpore proteguntur. Quem admodum & Apostolus Paulus singulare speculum ministrorum Dei, atque hominum Apostolicorum manifeste asserit de se ipso.

6 Tertius, ut videntes eas, quibus eo tempore fruebantur occasiones, & opportunitates magnopere proficiendi, & orationibus ac sacrificijs innumera bona conquirendi (quandoquidem extruxerat eis Dominus in Templo aulam veluti quandam benignitatis, ubi ad familiare colloquium sine intermissione illos admitteret, ibique regalem misericordie chronum erexerat) dolerent se propria negligentia, & obliuione illius, quem perpetuo corde gestare debuerant, non modo vacuos, & sine fructu remansisse: sed eo iam omnino misere caruisse. Et quisnam sine rubore & sic

cis

cis oculis recogitare possit, subsidia quibus in Religione abundamus, ut in omni virtute & sanctitate crescamus: & tamen quam exiguum sit lucrum, quod inde conquirimus? Sic sane, dilectissimi, necesse est quisque nostrum profunde oculos figat, & metiatur fabricam, & erubescat, quot opportunitates habeamus innumeros thesauros acquirendi, virtutum actus exercendi, quot calcaria, quæ ad perfectionem urgeant, quot stimulos in conscientie examine, quot reprehensiones in exhortationibus quas frequenter audimus, si tamen nos ipsos deinde ad interiora reducimus, ut Deum audiamus eas medullitus explicantem, lucidius & efficacius imprimentem; quantam in Superiorum vigilantia custodiam, quales in multitudine regularum sepes; quam copiosam de cælo cælestium donorum pluuiam in frequentia Sacramentorum, & præsertim in sanctissimæ Eucharistie, *quam cum dico (ait sanctus Chryostomus) omnem benignitatis Dei Thesaurum aperio;* qualem contra omnes inimicos fiduciam à spiritualibus munimentis & vallo, quam firma & valida in orationibus arma: qualia in penitentijs & corporis afflictionibus munimenta; quantam in Angelorum custodia securitatem, ut vere securus asseram, si hæc à nobis eo quo par est modo perpenderentur, magna nos proculdubio & confusione & tristitia, quod tam tenui-

X 2 ter

ter his omnibus respondeamus, sæpissime per-
fundendos . Quare illud cupio modis omni-
bus , vt serio & accurate in turpitudinem , &
fœditatem tepiditatis reluctantes licet oculos
conuertamus , recogitantes cuiam seruiam-
us ; qua promissione ex parte nostra, quibus
ex parte Religionis præsidij ; quanta ex par-
te Dei gratiarum copia, qui nos vocauit, præ-
uenit , & traxit ; qua spe & magnitudine pro-
missorum à tam liberali, tamque potenti, vel
pro minimis obsequijs, remuneratore : quan-
doquidem Rex talis, non maximus modo, sed
etiam supremus, ac naturalis, à quo & esse,
& viuere , & moueri , & denique omnia sine
cessatione percepimus , qui semper super nos
oculos apertos vibrat, non vt discernat tan-
tum opera , sed vt nos adiuuet, cui vt seruiat,
natura nostra condita est (adeo vt in hac vna
re felicitatem suam inueniat , vt sanctus asse-
ruit Augustinus, *quandoquidem sic facta est,*
inquit, vt ei bonum sit subditum esse, pernitio-
sum autem suam , non eius à quo condita est,
facere voluntatem) qui sic curat vnū quemq.
nostrum tanquam solum curet, qui tum res
nostras diligentius & accuratius procurat, cū
perfectius curas omnes nostras , nosque in ip-
sum proijcimus: Rex inquam talis, Dominus,
& Pater quomodo non integram atque om-
ni ex parte perfectam seruitutem mereatur ?

¶ 7 Vnde Beatus Augustinus pleraque ex

ijs capitibus attingens sic Armentarium com-
pellat : *Reddite igitur quod vouistis, quia*
vos ipsi estis, & ei vos redditis à quo estis: red-
dite obsecro: neque enim quod redditis reddendo
minuitur, sed potius seruiabitur & auge-
bitur; benignus enim exactor est, non egenus,
& qui non creuit ex redditis, sed in se cresce-
re faciat redditores. huic ergo quod non red-
ditur, perditur, quod autem redditur, reddenti
additur. Imò vero in eo cui redditur, ipse
reddens seruiatur: Id ipsum quippe erit reddi-
tum, & redditor, quia id ipsum erat debitum,
& debitor. Deo namque se ipsum debet homo,
eique reddendus est, vt beatus sit, à quo acce-
pit, vt sit. Ceterum de damnis huius tepidita-
tis, id est de molestijs & amaritudinibus, quas
tepidi anima patitur, quomodo permultis
ijque grauioribus periculis exposita sit, ne à
Domino (vt ipse in Apocalypsi loquitur) euo-
matur; quàm difficilis, & tarda sit huius mor-
bi curatio, cum homo se ipsum palpet, & quasi
hecticus cum ea maxime labore, febri non
sentiat, quo pacto quotidie aliquid perdat,
quod natura semper seipsam quærat, & insen-
sibili quodammodo quasi alluione cõsumat,
& si qui fiunt interdum actus, qui boni videan-
tur, remissi atque ignobiles fiant; quomodo
quotidie ad capiendas, quæ ex Diuino fonte
iugiter effluunt, aquas, vas cordis iugiter an-
gustetur, quod plurimos gradus gloriæ, quos

seruore lucrari potuisset, miser huiusmodi homo sibi tepore furatur: deque innumeris alijs incommodis, quæ ex eo morbo proneniunt, digna prorsus, quæ serio neque cursim recogitentur à nobis, & plorentur, memini me in libro Industriadum aliquid pertractasse: nunc latis sit cum Diuo Gregorio concludere: *Si inchoata bona fortis operantis manus ad perfectiorem non subleuat, ipsa operandæ remissio contra hoc quod operatum est, pugnat.* Hinc est enim quod per Salomonem dicitur. *Quis molis & dissolutus est in opere suo, frater est suæ opera dissipantis.*

8 Radices porro & causas huius tepiditatis, licet ad eas fere tandem reducantur de quibus mox dicam, tamé necesse erit, vt quisque peculiari studio ad cor rediens, excutiat diligenter, vt eas intelligat, & eradicet, vel certe mortificet, vt quæ tam amarus, atque exitiales fructus gignant. Quæ autem in mentem veniunt hæc fere sunt. Amor proprius, seipsum perpetuo quærens, pafsionum rebellio & conflictus, horror difficultatis in pugna, & victoria; desiderium rerum faciliùm & molliorùm, cuiusmodi esse solent, ad quas natura propendet, voluntaria per multa, cordis euagatio; defectus Orationis; negligentia Examinis, & huiusmodi plurima, quæ opus non est hic singillatim recensere. illud tamen non omittam quod puto, & aliqui experti sunt, pluri-

plurimum iuuare posse; hoc autem est per multum temporis diesque plurimos serio, atque accurate meditari, quanta obligatione obstricti simus Deo per omnia respondendi, quamque segniter & quam male id præstare nitamur. id quod si in secularibus defendendum est, longe magis in nobis qui Religiosi sumus, & sentiendum & defendendum est, qui & ex obligatione status, & propter opportunitates quibus abundamus, vt dictum est, & ob magnitudinem, & multitudinem beneficiorum, id excellentius præstare debemus. Quod vt clarius intelligamus, & non segniter nec quasi prætereuntes meditemur; poterimus id perpetua memoria retentare, si inter innumeras, quas in simplicissima illa Dei natura perfectiones inuestigare possumus, duodecim saltem consideremus, quæ aliqua à nobis vicissim exigunt.

9 Prima est, Maiestas & celsitudo. Secunda, immensitas ac præsentia vbique locorum. Tertia, naturale dominium in omnia quæ creata sunt. 4. Prouidentia, qua nos gubernat. 5. Beneficia quibus nos præuenit. 6. Sapientia. 7. Pulchritudo. 8. Suauitas & dulcedo. 9. Liberalitas. 10. Amor. 11. quod sit Spiritus & vita animæ. 12. quod centrum & finis illius.

10 Maiestas igitur ac celsitudo, abyssalem vt ita dixerim, reuerentiam & timorem exigat. Nam si Ezech. vidit subsistere Cherubim, Ezech. 1.

3. Past. ad
monit 35.

Prou. 18.

bin, alafque demittere, cum primum vocem audierunt ex firmamento, quod quasi Sapphiri specie super capita eorum erat, *vocem omnipotentis Dei*, vt ibi ait Sanctus Hieronymus, *ferre non valentes*: quanta nos vermiculos terræ contemptibiles reuerentia, quantoque tremore astare decet? vt propterea dixerit Apostolus ad Hebræos: *Habemus gratiam, per quam placeamus seruientes Deo, eum metu ac reuerentia. Etenim Deus noster ignis consumens est*: Vbi græcum verbum, non nude reuerentiam, sed cum pudore & rubore admixtam significat.

¶ **11** At Præsentia, cum ipse sit intellectus & oculus, nos actu semper considerans, nec exteriora tantum, sed etiam intima nostra, quibus ipse intimior est, accuratissime discernens; pedumque nostrorum radices considerans (quod pro verbo, vestigia, septuaginta in Iob reddiderunt) manifeste, & puritatem, non vulgare corporis & animi, & exquisitam in operibus diligentiam exigit; neque enim fas est distorta maleque disposita opera, præsentem ipso ac prospiciente moliri, cuius oculi, vt Sapientia loquitur, multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi; & hominum corda intuentes in absconditas partes; deinde vero etiam audaciam & animi magnitudinem; quandoquidem solo intuitu nos-

eri-

erigit, confortat, ac virtutem ministrat operandi, tam pie tamque dulciter & cor dirigens, & manum mouens, vt B. Dionysius non dubitauerit, cū de diuinis nominibus ac perfectionibus loqueretur, Deum ipsum eo nomine græce appellare, quo significatur, illum extenta semper manu nos manuducere.

¶ **12** Dominium verò quo Dominus dicitur Dominantium, Rex Regum, Deus Deorum, quippe non solum omnium Dominus, & vere solus Dominus, sed etiam sōns omnis Regni, omnisque Domini, proculdubio promptam à nobis obedientiam, integramque ac maxime volūtarium seruitium requirit: quandoquidem non ex aliqua cum illo conuentione, pactione, aut ob nostra propria commoda, vt alijs Principibus, fieri solet; sed naturali subiectione, vt pote cuius omne creatum possessio sit, eius seruitio sumus obstricti; eoque magis, quod natura nostra, vt dictum est, talis est condita, vt perfectionem aut requiem alibi inuenire non possit, nisi cum integre subdita est ei à quo facta est. Quod si creaturæ omnes ei obediunt, vnde Propheta ait, *ordinatione tua perseuerat dies, quoniam omnia seruiunt tibi: & cœli lumen, ac stella*, vt alius propheta loquitur, *cum tremore ei obediunt, & in custodijs suis lætata dicunt adsumus, & lucent cum iucunditate, ei qui fecit illas*; dignum profecto est, vt homo similis factus Angelis,

Heb. 12.

Eccl. 23.

Psal. 118.
Baruch. 3.

gelis, qui suo factori longe nobiliori modo, id est per intellectum & voluntatem, seruit, obediat illi in omnibus, maiori qua potest perfectione ac promptitudine, illud interim dolens nec sine pudore ingemiscens, quod iam frequenter ab eo se deamari conspicit. Si vero etiam promissionem per vota praestitam addamus, & consecrationem, qua nos totos ei dicaimus ut ad perfectam dei seruitutem libere aspirare possimus, Deus bone, quantum excrescet cumulus debitorum?

13 Verum prouidentia, quae nos assidue dirigit, nobis consulens, nos vocans, excitans, gubernans, non obscurum est quanta resignatio debeat, talis nempe qualem princeps Apostolorum verbis illis explicat; *Omnem, inquit, sollicitudinem vestram proyicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis*, ita ut in omnibus vel prosperis, vel aduersis, quae contingunt, siue ab hominibus, siue undecunque proueniant, parati semper simus, beatam illam vocem emittere, quam Sanctus Leo Ecclesiae filijs medullitus discendam esse pronunciat; *Non mea voluntas, pater, sed tua fiat*, atque his praesertim, qui seipso abnegantes, propriaeque voluntati renunciantes, profitentur sese non ex parte, sed integre obtulisse prouidentissimo patri holocaustum. Vnde fiet etiam nihil temere, & quod inde nascetur solidum illud gaudium, nullis vnquam latitij,

vlla

vlla ex parte conferendum, quo perfusus qui ingeminauerat, *paratum cor meum Deus*, in illas erupit voces, *cantabo & psallam, exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara*. tanta est in vera resignatione hilaritas & Dei laus. Ceterum beneficia quisque viderit quantum animi gratitudinem, beneficiorum agnitionem, gratiarum actionem, & operum mutuum redditionem postulent. Nam si in rebus humanis ingratitude tolerari non potest, factis liquet qualis erga Deum erit, erga quem sane tum ob frequentiam illorum, tum ob magnitudinem, tum ex necessitate nostram, qua illis assidue indigemus, tum quod ab illius bonitate, nullo eius lucro nullaque necessitate, promanant; demum quod tam notabili, atque diuina manu proficiantur, crescit cumulus in immensum. Atque huius gratitudinis defectu nascuntur, ut sanctus Augustinus, & sanctus Bernardus asserunt, demerita omnia, atque mala spiritalia. Est enim, ut hi patres loquuntur, veluti ventus urens, bona omnia exsiccans, fontemque misericordiae super ingratum hominem obstruens.

14 Sapientia porro attentum omnino, & excitum discipulum erigit. ut & audiat solerter & apprehendat fideliter internum illius magisterium. O quanta circa animi nostri defectus, virtutum pulchritudinem, semitas quibus nobis insisterendum est, secreta, quae mundi amatori-

1. Pet. 5.

Luc. 22.

psal. 107.

or. 361

or. 364

or. 362

or. 362

toribus non manifestantur; viam sese ad perfectionem extendendi; modum cum eo agendi internus nos Magister hic edocet? quare
 Iſaias: *Erigit mane, inquit, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum*: hæc nos intus docet semper nos ipsos habere suspectos, secreta Dei pertimescere; nostram vilitatem nostrumque nihil agnoscere; in diuino tantum auxilio spem ponere, scientes quia *vana salus hominis*: tandem; vt Spiritus sanctus loquitur, *sobrietatem, & prudentiam, & iustitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus*. nec difficile esset hoc Sapientia magisterium, si illius voci ac suavissimo susurro inuentum tandem inter ruderæ & ruinas collapsi ædificij nostri, indeque erectum cor applicaremus; & omni terrenarum strepitu silente aurarum in mentis penetralibus docentem audiremus: quandoquidem ipsamet circuit quærens nos ad magistrum. Quare Spiritus sanctus vbi de Diuina Sapientia hac dixisset, eum, qui illam quærat, minime laboraturum, *assidentem enim foribus suis, inueniet illam*, subdit, *in vijs ostendet se illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis*. vbi græca vox, quam noster interpretis prouidentiam dixit, paulo plus indicat: significat enim proprie excogitatum aliquod & inuentum. vt sit sensus, Deum non solum præ foribus nostris nos expectantem.

oppe-

opperiri: sed etiam in vijs hilari suauique vultu nobis occurrere; denique nullum præmittere inuentum, nihil non excogitare vt se nobis ostendat. Tanta est illius bonitas, tamq. ingens desiderium quo nostram perfectionem exoptat.

15 At pulchritudini, & pulchritudini tantæ sacram quandam & ardentem concupiscentiam cum incredibilem rerum omnium creaturarum contemptu, deberi facile videt, qui videt. Sed quis poterit Oceanum hunc intrare, vt de Diuina pulchritudine differat, si etiam de creata sapientia, quod donum in nobis est & vix minima quædam guttula perennis illius fontis, dixit Sapiens, vt quibusdam placet, *speciosior est sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata inuenitur prior*. Legat qui voluerit non modo sacras literas, quibus innumeris in locis hæc pulchritudo resplendet; sed etiam sanctos Patres, cum de Diuinis perfectionibus agunt, præsertim vero Dionysium de Diuinis nominibus, qui liquidissime pulchritudinem hanc videtur esse contemplatus. A nobis certe quod exigitur præcipue illud est, vt purgandis oculis, quibus videri potest, id est munditiæ cordis, diligentissime attendamus, Nam neque in hac vita impurus oculus eam potest intueri, vt plurimis locis egregie docet sanctus Augustinus; nec in alia reualata facie poterunt eam contem-

plari,

Iſai. 50.

Psal. 59.

Sap. 8.

Sap. 6.

Sap. 7.

100 .1

100 .1

plari, nisi qui in hac mortali illum diligenter expurgauerint; vel certe ita constituerint, ut possit in purgatorio plene mundari. Atque ex hac proculdubio visione ingens fastidium maximusque contemptus orietur cuiuscunque tandem rei, siue visibilis sit, siue inuisibilis, quæ illo inferior sit. Quapropter de Angelis, quorum nos formam & similitudinem, quantum quidem in hac vita assequi licet, omnino decet emulari, sanctus Augustinus in libro de Ciuitate Dei loquitur: *Præ cuius non solum in corporati, sed etiam incommutabili, & inefabili pulchritudine, omnia quæ infra sunt, & quod ille est, non sunt, seque ipsos inter omnia despiciunt, ut ex toto, quo boni sunt, perfruantur.* De quo sane aspectu & pulchritudine dum ego loquor, illud præterire non possum, ex attenda huius pulchritudinis consideratione, quod increatis pulchris contingere non potest, id prouenire utilitatis ac commodi, ut & ipsi pulchri efficiamur, & ad illius similitudinem conformemur: fit enim, ut ex Apostolo animaduertit sanctus Bernardus, ut

1. Cor. 3. *cum anima gloriam Dei speculatur, In eandem imaginem transformetur à claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu: quo quid dici utilius aut augustius potest? Ad quã similitudinem ut nos B. Augustinus hortaretur, explicans verba illa Psalmi, Deus qui similis tibi, sic ait, non ab illo recedat (scilicet homo)*

Psal. 70.

homo) ei coharendo signatam tanquam ex annuo cera, illi affixus habeat imaginem eius faciens quod dictum est, mihi autem adhaerere Deo bonum. vere custodit similitudinem & imaginem ad quam factus est. Suauitatem, porro & dulcedinem sanitas quædam palati & gustatiuæ virtutis incipiat necesse est. Quare omnino ab omni terreno sapore, qui eam inficere possit, repurganda est accurate. O quã miserum in modum cura & delectatio terrena Dei saporem impedit. nec dñbium quin interdum peccata etiam leuia nisi frequenter expurgentur, fructum internæ suauitatis, teste B. Gregorio, supra quàm credi potest, impediunt. Huic autem dulcedini gustatio debetur & si dicere licet sapor ratio, & qua indefectur infatiabilis quædam fames: sed ex defectu interni gustus diuinæ dulcedinis prouenit interdum, ut idem Sanctus asserit, *Vt amemus foris miseram mem nostram; & contra, qui palatum assidue expurgant, aptumque cælestibus suauitatibus impensius reddunt, accipiunt quandam diuinæ dulcedinis portionem, atque in amore castissimæ voluptatis exardescunt, ut spretis omnibus temporalibus ad edendum bibendumque toto accendantur affectu.*

16 Liberalitas autem perseverantem petitionum constantiam, imò vero importunã, ut ita dicam, & infatigabilem indicit, nec non impe-

impetrandi subnixam magnanimitate fiducia, vt propterea B. Bernardus dixerit debere nos spiritu suspensos habere oculos erga Deum, expanfumque sinum, *Ad largam eius benedictionem, qui vtiq; à copiosis illis celestis mensa delitijs vacua nunquam reuertitur manu.* Oportet igitur nos magna cum fiducia impetrandi importune precibus efflagitare; sinumque cordis ad fuscipienda data optima, donaque perfecta semper habere dilatatum. Ad quod etiam maiores nobis animos addit, dum consideramus nihil nos humile, nihil expetere terrenum, cum harum rerum exostulatio, quæ minimæ, ac fere nihili sunt, iniuriam potius, vt ait Cassianus, tam munifico patri, ac largitori irrogare videatur, qui paratus est maiora ac præclariora absque comparatione vlla donare: sed tantum ea petere, quæ nos gratiores efficere possint diuinæ ipsius Maiestati, illique arctius atque intimius vnire. *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius.*

Heb. 4.

17 Sed enim amor ad amorem trahit dulciter, compellit fortiter, nec alio quam amore compensari potest. nec video quicquam, quod nos tantopere & humiliare debeat & pudore suffundere, sicut profunda cogitatio, quod cum à Deo (hoc est à Maiestate illa, quæ nihil in nobis amore dignum inuenit, sed producit amando) tam mirum in modum fucrimus

mus

mus in amore præuenti, tam parum tanto & tali respondeamus amori, cum præsertim in hoc solo affectu, vt S. Bernardus annotauit, aliqua ex parte Deo possimus rependere vicem. *Nam cum amat Deus, inquit hic Pater, non aliud vult quam amari. Quippe non ad aliud amat, nisi vt ametur, sciens ipso amore beatos, qui se amauerint.* Præmiserat autem quòd licet Deus timendus sit vt Dominus, honorandus vt pater, *horum tamen neutrum acceptabit, si melle amoris condita non fuerint.* Denique merito dixit. *Magna res amor, si tamen ad suum recurrat principium, si suæ origini redditus, si refluxus suo fonti, semper ex eo sumat, vnde iugiter fluat.* Verum sine spirijs & lacrymis cogitare non licet, quam vilia & indigna sint, quæ ab hoc amore nos retrahunt; quantumque amor proprius grauissimus eius hostis, avarissimus ipse atque ingratisissimus, quasi catenis quibusdam, ne Deo, cui nos totos debemus, integre omnino reddamus, necat atque coerceat, & tamen dignum esset, vt S. Hilarius loquitur, *vt illi nos integri redderemus, cui debere nos recolimus, & originem, & profectum.* Quamobrem vt amorem nobis, quem ei debemus, sua lege commendaret, postquam se dulciter nostrum vocasset, *Dihges, inquit, toto corde, tota anima, ex omni mente, & ex omnibus viribus tuis:* quamuis idipsum certe quod totum

57
Serm. 83. e. h
Caut.

Y

tium

De dilig.
Ser.

tum est, parum admodum sit, vt ideo merito dixerit sanctus Bernardus, *Amat charitas, amat immensitas, & vicem rependimus cum mensura?* Et in Cant. Serm. cit. *Merito cunctis renuncians affectionibus alijs, sola & tota incumbit amori, quæ ipsi respondere amori habet in reddibendo amore: nam & cum se totam effuderit in amorem, quantum est hoc ad illius fontis perenne profluuium?* Et hoc illud est, quod nos perurgere omnino debet, vt omni studio ac diligentia nulla re prætermissa, quæ ad id conducere possit, ad amoris proprii mortificationem, diuinique augmentum non segniter accendamus, donec cum sponsa gloriari liceat, *Ordinauit in me charitatem*, hoc est Vexillum & præsidium amoris (id enim sonat militare illud vocabulum *ordinauit*) super nos mira constituit dignatione, tum ad nostri custodiam, tum ad ipsius Domini conseruationem, in quo omne bonum nostrum positum est.

Rom. 8.

18 Et quandiu anima infidelis Domino, ac rebellis non eiecit sua culpa tam necessarium firmumque præsidium, nulla se vi à Domino separari posse secunda confidat. Vnde vas illud electionis gloriatur, *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, &c.* quæ fidenter enumerat. Et reuera quam tribulationem timeat, Domine Iesu, qui te exhortatore & consolatore intrin-

secus

secus roboratur? qua angustia coarctetur, qui in te summa latitudine, corde vndique dilatatur? quam famem horreat, qui de pane vitæ, & pascitur & inebriatur? qua nuditate laboret, qui te indumento gloriæ tegitur & ornatur? cui periculo cedat, qui super omne mutabile, pennis amoris tui sublimer eleuatur? quæ illum persecutio frangat, quem læua & dextera tua molliter quiescentem amplecteris, & qui scapulis tuis iugiter obumbratur? quis gladius vulneret, quem turris fortitudinis vndique cingit ac protegit? Non itaque immerito humili fiducia plenus, post verba illa subdit Apostolus: *Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare a charitate Dei, que est in Christo Iesu Domino nostro.* Quæ verba perpendens D. Augustinus, tam ignitas diuinasque assert meditationes, & tam dulces sensus vt si non omnes recensere, ne longior sum, aliquas tamen mihi præterire non liceat. *Nemo, inquit, nos inde separat minando mortem: id ipsum enim quo diligimus Deum, mori non potest, nisi dum non diligit Deum, cum mors ipsa sit non diligere Deum. Quod nihil est aliud, quàm ei quidquam in diligendo atque sequendo præponere. Nemo inde separat pollicendo vitam; nemo enim ab ipso fonte separat pollicendo aquam. Non se-*

De mor.
Eccles. 11.

Y 2 paras

parat Angelus; non enim est Angelus cum inbaremus Deo, nostra mente potentior. Non separat virtus; nam si virtus hic illa nominata est, quæ aliquam potestatem in hoc mundo habet, toto mundo est omnino sublimior mens inbarens Deo. Non separant instantes molestia, hoc enim leuiore eas sentimus, quo ei unde nos separari moliuntur, arctius inbaremus. Non separat promissio futurorum, nam & quidquid boni futurum est, certius promittit Deus; & nihil est Deo ipso melius, qui iam profecto bene sibi inbarentibus presens est. Non separat altitudo neque profundum; si enim superna & inferna huius mundi significantur, quis mihi cælum polliceatur, ut a cæli fabricatore seiungat; aut quis terreat infernus, ut Deum deseram, quem si nunquam deseruissem, inferna nescirem.

19 Iam vero quod spiritus & vita animæ sit, merito ad id nos constringit ut omni studio illi viuamus quo viuimus, & ut vita nostra, omnis sensus, motusque animæ à vitali hoc diuino spiritu procedant. De hac animæ vita in libro de præcepto & dispensatione, B. Bernardus ita philosophatur. Si Deum amans anima ex ipso uiuit, uti corpus ex ipsa, quo pacto quaso presentior esse contenditur, ubi dat, idest corpori, quam unde accipit vitam, idest Deo? fons siquidem vitæ charitas est, nec uiuere animam dixerim, quæ de illo non

Circa hæc.

non hauserit: baurire porro quomodo potest nisi fuerit presens ipsi fonti, qui charitas est, quæ Deus est; presens igitur Deo est, qui Deum amat in quantum amat, in quo enim minus amat, absens profecto est. Ex ijs licebit ex parte conijcere, quo studio cauenda sint nobis omnia, quæ vitæ huius actiones impedire possunt, quæ ex eo spiritu iugiter promanarent. Quare non modo exacta omnino diligentia à mortalibus peccatis cauendum est, quæ cum cor feriant (de quo nobilius à Sapiente dictum arbitror: *Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit*) extingunt subito sublimiorem animæ vitam, quæ inde ut cadauer putridum, ac putidum simul immobilis, insensibilis, & plane inutilis redditur: Sed omni etiam cura à venialibus & imperfectionibus præsertim grauioribus abstinendum, quæ veluti morbi animæ atque humores noxij, qui quasi defluentes in neruo spiritus impediunt, retardant, prohibentque motus, sensusque vitales ab hoc spiritu venientes, quo viuificantur, vegetantur, & sensificantur animæ nostræ. Quod si hoc exemplo corporalium infirmitatum, quas ut abijciamus, tentamus omnia, perpenderemus diligentius, quæ accitentur in nobis; euigilaremus certe, ne quid intentatum in hisce spiritualibus depellendis relinqueremus: atque in omnibus intenta semper mente distenderemur, ut vitam hanc, quam

Prou. 47

de caelo haurimus, sensu motuque iugiter testemur.

20 Tandem dum illum esse finem, ac centrum nostræ beatitudinis attentius ruminamur, liquido certe perpiciamus non modo in statu vitæ nostræ, sed etiam vt nostra regula docet in particularibus actibus, in operibus, verbis, & cogitationibus semper in eum nobis non segniter, nec cum torpore tendendum: quandoquidem rerû omnium perfectio, quam & motibus semper intendunt, in eo posita est, vt ad centrum locumue suum perpetuo moueantur. Nam si infelicia prorsus putarentur corpora, quæ suis ponderibus, grauitate scilicet vel leuitate, sua loca non peterent; longe proculdubio maior miseria nostra fuerit, nisi assidue tendamus ad Deum: quod tunc vere fit, cum actus omnes nostri ab ipsius amore, & mouentur in ipsum & diriguntur. Ex quo etiam id apparebit, quàm non leuiter venialia æstimanda sint & cauenda, quibus fit vt actiones, quæ huiusmodi fuerint, non possint tendere ad Deum. Quare B. Dionysius malum asserit esse præter finem, extra terminum, scopo carens. Itaque si ex centum motibus, qui verbi causa vnus diei spatium fiunt, plures fortasse quàm nonaginta in vanum recidunt, non in centrum; consideremus, obsecro, quàm nobis ingratum, quamque inuisum genus hoc vitæ debeat esse. Nec dicat quisquam, vt ge-

nus hoc peccatorum ob humanam fragilitatem sine singulari Dei priuilegio vitari non potest, ita frequens admodum esse, vt in multa huiusmodi prolabamur; præsertim cum caro concupiscat aduersus spiritum, & concupiscentia militet in membris nostris, quandoquidem teste Gregorio Nazianzeno, non solum compositi sumus, sed oppositi, quod est in nobis ipsis impedimenta pugnasque portantes; non inquam ad excusandas excusationes in peccatis hoc audeat asserere. Primo enim respondeo, si non possunt omnia vitari, possunt multa; & qui vigilat in ijs præueniendis, & occasionebus amputandis, & postquam eas admiserit flendo, & dolendo diluendis, excitatus & peruigil in custodia cogitationum, verborumque, in præcauenda diffusionem cordis ad quod frequenter redeat, in stipularum huiusmodi concrematione, in flammis caritatis Christi; multa proculdubio cauere poterit.

21 Vnde cauebit etiam consequenter motus plurimos inordinatos & vanos, qui ad centrum minime tendunt. Deinde assero vt non desint impedimenta, quæ sunt veluti fines motum remorantes: nihilominus cum pondus, id est amor, quo in Deum tendimus, magnum est; hæc omnia veluti tenuissima fila sua ingenua vi dirumpere; quemadmodum linum, aliquod tenuissimum si graue saxum alligaret, non impediret certe quin eo disrupto ip-

De morib.
Eccl. 22.

sum quam velocissime raperetur ad centrum. Inde Beatus Augustinus more suo, idest subliter ac dulciter valde; *nihil est tam durum*, inquit, *atque ferreum, quod non amoris igne vincatur. Quo cum se anima rapit in Deum super omnem carnificinam libera atque admiranda volitabit pennis pulcherrimis & integerrimis, quibus ad Dei complexum amor castus innittitur.* Et subdit exemplum inuictissimæ sceminæ matris Machabæorum, quæ magnitudine huius ponderis ingentes validasque catenas materni amoris, immo & sui ipsius, veluti fila quædam araneorum diffregerat. *Quid tamen mirum, si omnibus medullis conceptus Dei amor & tyranno, & carnifici, & dolori, & corpori, & sexui, & affectui resistebat?* Denique semper vt distinctum scopum assequamur, altius nobis collimandum est, scientibus debilia esse instrumenta, infirmosque arcus, quibus iacimus: nec illud obliuiscamur quod Calsianus refert, debere Dei seruum ad id perpetuo conniti, *vt quod in futurum dicitur, de beata conuersatione Sanctorum, iam subarrhatum habeat in presenti: id est, vt fit ei Deus omnia in omnibus.* quod vt supra dixerat præstabit homo, *vnium dumtaxat desiderans, vnium sitiens, ad vnium omnes non solum actus, verum etiam cogitatus semper intendens.*

22 Exijs igitur quæ posuimus satis liquet,
Dei

Dei seruum, qui Domino suo non indigne respondere desideret, semper debere in conspectu illius multa cum reuerentia & timore versari, magna cum puritate, & accurata diligentia, prompta obedientia, ac perpetuo obsequio, integra resignatione, vt à nutu illius totus pendeat, nunquã interrupta animi gratitudine, summa attentione docilis accuratique discipuli, summo desiderio eo fruendi, magna palati puritate, & fame illum gustandi; assidua oratione, & prece, ac latitudine cordis ad impetrandum; amore si non quanto debet, certe quanto celesti largitate irroratur; illi semper & de illo viuere, ad suum vltimum ac beatissimum finem sine vlla cessatione contendere. Qui ergo viuæ fidei oculis non oscitanter considerauerit hæc omnia, & vt cum Scriptura de fabri diligentia ac labore dicam, *Cor suum dederit in similitudinem picturæ* (quam videlicet exprimere debet) *atque in consummationem operum*, vt in vigilia sua ornet imperfectionem, qui fieri poterit, vt cum seipsum ab ea perfectione, quæ in hoc breui exemplari depingitur, tam longe abesse conspicit; non se in conspectu Domini serio humiliet; & solita tepiditate abiecta, media non assumat, quibus quotidie magnis itineribus properet ad perfectionem? sed necesse est has meditationes non tantum lectas audire, aut strictim cursimque percurrere, sed

sed attenta, & profunda consideratione penetrare, nunc simul omnes, nunc per se singulas: sperandum enim est hominibus seculi vinculis absolutis, voluntatis optimæ & qui donum cœlestis, atque adeo Deum ipsum non semel gustauerunt (quales Diuina misericordia homines Societatis me credere & sentire iustum est) hoc proculdubio non vulgaria spiritus lucra, atque augmenta allaturum.

23 Et vt scriptioni modum ponam, sicut in principio dixi, necessarium nobis esse nostræ vocationi respondere; dolereque ac confundi, quod ad tam sublimem vitæ statum vocati tam tenuiter id præstemus: ita in fine tacebo ipse, vt gloriosum Doctorem Ambrosium audiamus, qui sub typo & imagine athletarum, vt nostræ professioni satisficiamus, pulcherrimis atque efficacissimis verbis nos compellat. *Athleta sumus, legitime certandum est, ante brauium contenditur ad coronam: postea nunquid Athleta otio vacat, cum semel dederit certamini nomen suum? exercetur quotidie, vngitur quotidie, ipse cibus ei agonisticus datur, disciplina exigitur, casti- monia custoditur. & tu dedisti nomen tuum ad agonem Christi, subscripsisti ad competitionem coronæ. meditare, exercere, vngere oleo latitie, unguento exinanito. Ergo per misericordiam Dei, & suauissima viscera Christi Iesu sp̄ci nostræ, euigilemus omnes, vt hac spiri-*

tualia

tualia Exercitia, tali proposito, tanto que feruore suscipiamus, atque ad perfectionem excitemur ardentius, vt non modo fructus is constet & appareat, qui aliquoties benedicente Domino, magna omnium consolatione collectus est; sed colluceat etiam vberior in corpore hoc vniuerso. cui oremus omnes instanter à Domino voluntariam, copiosamque pluiam gratiarum. Romæ 24. Iunij 1604. ipso die, qui glorioso Præcurfiori lucernæ ardenti ac lucenti facer est.

Omniū in Domino

CLAVDIVS AQVAVIVA

E P H

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQUAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Superiores Societatis.

*De sollicitudine & vigilantia Superiorum
erga subditos.*

Quod spiritualis præfecturæ curam à Sanctis, Deumque timentibus viris reformidatam semper, omniq. studio declinatam legimus; non ea sane causa est quod plurimum illa meriti non habeat, aut humili obedientia, cum à Deo imponitur, suscipi non debeat: sed quod res & summæ sollicitudinis plena sit, & propter varias humanæ infirmitatis circumstantias, assiduamq.

assiduamque tentationes innumeris periculis exposita. Quippe cum de ipsis etiam omisionibus, & de culpis alienis quas male gubernando nostras interdum facimus, exactissimam Deo rationem reddituri simus. Vnde quoties animum refero ad graue illorum Superiorum discrimen, qui à me tanquam à capite suo muneribus suis præpositi, ad curam oneris, quod sustinent, excitandi mihi, instituendique sunt; satis intelligere potestis, Patres dilectissimi, me meum ipsius supra ceteros periculum intueri, ac merito pertimescere. Itaque vrget me idipsum, & admonet ne in præteritæ vnquam diligentia recordatione conquiescam; sed nullum vt finem faciam, me vna vobiscum ad pastorale hoc munus magis magisque nouis cohortationibus inflammandi. Et quanquam de instructione pro Superioribus, ante aliquot annos missa, nuperque edita in lucem, resciri nondum possit (eo quod ad paucos, vt audio antea peruenerit), quosnam fructus in hanc partem allatura sit, quam vis vberes illos charitas & vigilantia vestra sperare me iubeat; tamen cum oculis pateant incommoda, quæ quorundam immediatorum Superiorum vitio in dies suboriantur; impellit me officij necessitas, vt omnes iterum hac occasione ad sex illorum capitum lectionem, vsuq; ex animo amplectendum exsuscitem.

• Multis autem studio prætermisis, quæ
à me

arme in eo libello, quam minime male, diuino concessu licuit, indicata & commendata, sunt, nunc solum hoc monebo, summopere in primis necessarium videri, vt tres fines considerentur, quorum gratia suscipi aliorum curam debere sanctus Augustinus obseruat. *Obediendi, inquit, subueniendi, & Deo placendi charitate.* quibus scilicet aperte docemur, quam sollicitos, & quam vigilantes esse nos conueniat. Quia si obediendi studio ducimur, vt his nimirum, qui onus hoc imponere poterant, Deoque, qui eorum imperio nos regit, obsequamur; minime obscurum est, quam parum huius obedientiae numeros expleturi simus, si parum accurate, leuiterque officio functi fuerimus: aut si vt tot personis subueniamus, eisque in adeo graui, & cum ipsa illorum salute ac perfectione coniuncto ministerio inferuiamus, nihil prater mediocrem, quandam, & vulgarem diligentiam praestiterimus. Nam si id agimus, vt Deo placere studeamus, praterquam quod ipse toto cordis affectu & coli vult, & meretur: verbum ipsum placendi quantum in eo nobis elaborandum sit, liquido declarat.

3 Veniat ergo in mentem, nos eorum similes esse, quos praefectos, & exactores scriptura vocat, hebraea vero lingua fortitudinem, ac perseuerantem longanimitatem significanti voce designat. Quod si opus nostrum est

est finis Societatis, id est salus & perfectio propria simul & proximorum, constat profecto enitendum nobis esse omnibus neruis, vt subditi nostri hunc finem adipiscantur: itaut satis esse nunquam arbitremur, si honestam, vtcunque & laudabilem vitam ducant, nisi ad sui perfectionem; magnis quasi passibus contendant; neque eo contenti, quod sua ipsorum causa faciant, in proximorum quoque salutem serio & viriliter incumbant: quandoquidem hoc etiam ad Superiorum officium, curamque pertinere manifestum est. Ac pudentum re vera, quod cum illustres sint fructus, quos per Societatis ministeria tum in missionibus, tum plurimis alijs modis diuina bonitas elicit, quando Superiores inuigilant, ipsi tamen saepe numero dormire & torpere videantur.

4 Sic itaque statuere, sibi que proculdubio persuadere debent; se tam in defectibus qui cernuntur, quam in bonis operibus quae praetermittuntur, non minimam, nec postremam culpae partem sustinere: magnamque adeo disciplinae laxitatem, & iacturam ex eo nasci, quod hac de re aliter ipsi fortasse sentiant. Dum enim culpam omnem in subditos conijciunt, & aliud praestare se posse diffidunt; rem suo pte nutu ferri sinunt, dolore contenti quem ex eius ruina capiunt. Atqui magnam in Superioribus culpae partem residere, satis de-

demonstrat aut morbi ipsius in nonnullis subditis vetustas, quod vel nulla illis, vel minus apta remedia admouerint; aut ipsa eiusmodi defectuum in Collegio vel Domo quapiam frequentatio communis. Neque enim existimandum est, tum communes tantummodo dici posse defectus, cum in eos prolapsi omnes fuerint; sed tum etiam cum multos occuparint; vt contra error esset communem Collegio culpam appellare, qua vnus tantum aut alter ex imperfectioribus teneretur.

5 Quamobrem incumbant, Dei amore, in munus suum omni cura & contentione, procul habitis omnibus alijs occupationibus, quæ animos auocare, & distrahere possint. In quo sane scrupulum haud leuem duci & haberi par esset, adeo vt non semel animum subierit cogitatio, an expediret, mulierum confessiones Superioribus interdiceret, quod his audiendis multum temporis exiguo fructu conteri soleat; via sterni ad visitationes; turbari interdum etiam per æmulationes, aliasque occasiones pax domestica, non sine magno debitæ erga Superiorem reuerentiæ, amorisque detrimento. Dedant se orationis, rerumque internarum studio, quemadmodum regula præcipit, & D. Bonauentura, sanctique omnes vociferantur; ac nos ipsi diuersis Epistolis, instructionibusque nostris abunde commouimus. Examen adhibeant, non modo defe-

defectum personalium, sed eorum etiam, qui ad Superiores, quatenus in eo munere versantur, proprie spectant.

6 Inculco etiam atque etiam quanto possum animi sensu, quod multis ab hinc annis de hora considerationis præscriptum est; quam & ab effectis ipsis, & ex varijs relationibus sentio, neque adeo vniuersim, neque ita serio vsurpari ac Societatis necessitas postularet. Legant studiosissime sancti Bonauenturæ opusculum De sex alis, quod in hunc vsu brevioribus paginis efformandum curauimus; & sicubi forte non suppetant exemplaria, dent operam Prouinciales, vt iterum excudantur. Instructionem quoque nostram, & Industrias, ac præ omnibus alijs regulas sui officij: Meminerintque hoc à se primum exigi, vt præsentibus Collegio quisque suo adsint, non tam corpore, quam mente, & attentione: sui muneris esse inuigilare, arguere, corrigere, exhortari, obuiam ire malis, eorumque occasionibus, præluere exemplo: obiectasque, difficultates forti & constanti animo peruincere. nec leuiter peccare se credant, si incuria vel negligentia sua permittant, vt peccata quamuis leuia propagentur: quando his disciplina eneruatur, & religionis facies ac nitor obducitur, dum nescio qua ignauia, peruersaque consuetudine, quæ parui fiunt magno sane cum incommodo, & noxa cons-

remnuntur, qualia sunt neglecta silentij obseruatio, crebra confabulationes, sermonesque rerum nouarum, murmuraciones, & susurraciones, literas dandi, atque accipiendi impunitas, prolixa cum foeminis colloquia, inutiles uisitaciones, & alia id genus: quæ quoniam quibusdam in locis uisitationiora sunt, Superiorum oculos, licet magno alioqui zelo videantur, non perinde offendunt. Et tamen ab hisce defectibus grauissima interim damna consequuntur: præfocatur spiritus, ac deuotio; minuitur affectus & obseruantia aduersus Superiores; læditur ædificatio proximi, bonumque nomen, ac fama Societatis: unio denique & caritas fraternæ labefactatur. & tamen dissimulat, conninetque Superior: Non ignorat amaritudines & auersiones domi uersari; & has tolerat; cum officij ratio eas quam primum excidi, fratrumque gratiam reconciliari iubeat; cumque omnes eiusmodi culpas ex graui damno, quod inferunt, non metiantur, ut deberent; earum quoque occasiones, quæ ex varijs cupiditatibus, æmulationibusque humanis nasci solent, non anteuertunt. Hoc igitur caput impendio quam maxime commendatum cupio, in memoriam reuocans quod Sanctus Benedictus in regula sua monet, *ut sciat Abbas, culpæ Pastoris incumbere quidquid in ouibus paterfamilias utilitatis*

tatis minus potuerit inuenire. Quasi docere uellet, seuerissimam à nobis rationem exactum iri, non solum de iactura, verumetiam de paruo quaestu, hoc est, de exigua perfectione, & profectu, quem Dominus in subditis nostris, filijs suis, nactus fuerit.

7 Aduertant Superiores, quod dum amari quandoque student, non solido ac spiritali affectu, sed humano, subditis suis displicere timent: Ideoque habenas remittunt: sed Dei iusto fit iudicio, ut hi multo minus amentur quam ceteri, cum solidus amor uitæ exemplo, & opinione sanctitatis, veræque erga subditos caritatis demonstratione, non huiusmodi indulgentiæ actibus concilietur.

8 Et quoniam non potest Superior per se omnia complecti, solusque omnia administrare; necesse est Santi Bonauenturæ consilio utatur, quod in quinta ala, quæ est discretio, his uerbis exposuit. *Spiritualia uero, & quæ ad salutem necessaria sunt, & profectum uirtutum principaliter debet animarum custos & rector sibi met curanda retinere, cum hæc sint de substantia officij pastoralis, & de his maxime fit in iudicio rationem Domino redditurus. Hæc sunt, qualiter Regula studiose seruetur, & alia statuta, & ordinis disciplina, item quod pax & dilectio sit inter fratres. item ad ipsum pertinet con-*

scientias singulorum agnoscere, & de quibuslibet perplexitatibus expedire; pericula peccatorum praevidere & praeuere; mone- re fratres ut proficiant, corrigere corrigenda, elucidare dubia, informare singulos, qualiter officia sibi commissa congrue admini- strent, quo & fratribus, prout conuenit, suf- ficiant, & conscientiam non offendant.

9 Maximi, opinor, refert ad bonam gubernationem, si Superiores locales Admo- nitorem suum libenter audiant: & cum de re quapiam admonentur, hanc tanquam gubernationi suae vtilem & commodam, non quasi illius notam, aut reprehensionem ex- cipiant; multoque magis, si cum Prouincia- lis ad visitationem aggreditur, non illum cen- soris loco habeant, quasi ad ipsos deprimen- dos, eorumque in subditos auctoritatem ex- tenuandam aduenerit; sed vt eum potius, qui maiore sua auctoritate auxilio futurus, diffi- cultatesque contrarias sublaturus sit. Quod ita reapse continget, si Rector humilem se il- li, subordinatumque praeberit; & perfecta cum illo consensione, rerumque omnium communicatione vsus fuerit. Iuuabit prae- terea non medioeriter, si cum Prouincialis ad visitandum venerit, synceram & ipsi conscien- tia suae rationem illi reddant: de singulis in- quibus erratum à se circa officium, & de im- pedimentis quibus in eodem retardari se sen- tiunt.

tiunt. Ac fortasse intererit prima hac vice, conferetque ad meritum, & auxilium, si ad nos etiam de eadem re scribant, adiectis dif- ficultatibus, quas ipsi sua culpa experiuntur; vt informatio, quam de Collegij sui statu mit- tent, non ea solum comprehendat, quae ad ceteros pertinent; sed humilem simul eorum, quae ad ipsosmet spectant, narrationem: quod multi iam magno animi candore alias fece- runt, faciuntque etiam nunc, fructu, vt qui- dem spero, & sentire illos arbitror, minime poenitendo.

10 Oro ad extremum, & quanta possum contentione obtestor, vt tanti momenti opus serio omnino, ac toto pectore amplectantur: neque committant vt tot ordinationes, in- structiones, & conatus, testimonium in die mortis contra nos dicant, si in vsum non in- ducantur, & in libris tantum otiosa iaceant. Hoc modo & me, & seipsum magnis, quae im- pendent, periculis liberabunt. Idque demum simul omnes praestiterimus quod à nobis re- querit, tum Beatus Pater noster, qui è caelis nos respiciens, clamare quodammodo non cessat, *Hoc agite*; tum fides, qua carissimae parenti obstricti sumus; tum ipsum denique quod Deo Domino nostro debemus, obse- quium: cuius gloriam impensissime, ac stu- diosissime sectari nos decet, cum eos curae nostrae commiserit, quos non solum pretio- sissimo

ssimo Sanguine suo redemit, sed singulari
etiam amore, ac providentia in hanc sanctam
vocationem perduxit. A quo perpetuam vo-
bis diuinæ ipsius Maiestatis præsentiam, &
gratiam implorans, me ipsum vicissim vt egen-
tissimum, sacrificijs, & orationibus vestris
enixe commendo. Romæ 20. August. 1604.

RR. VV.

Servus in Christo.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

*De Officij Diuini recitatione, ac celebra-
tione Missæ.*

Vanta ad officium Diuinum ri-
te persoluendum reuerentia,
& attentio requiratur, præcla-
re omnino Psaltes Regius pro-
posita ipsius Domini, quo cum
agitur, excellenti præstantia
commostravit his verbis: *Psallite Deo nostro
psallite; psallite Regi nostro, psallite: quo-
niam Rex omnis terræ Deus. Idcirco enim
subiunxit, psallite sapienter: Quia videlicet*

non quouis, sed apto prorsus quodam modo id officium recitandum est, præcipue quidem à nobis, quos huic ministerio ita destinauit Ecclesia, vt ipsius quasi nomine, & creaturarum omnium, quæ id minime norunt, aut possunt, præpotentem mundi effectorem laudemus Deum, pro cunctis exoremus, & coram eo corda nostra pandamus. Quibus ex rebus, alijsque compluribus, quas de hoc eodem officio alta quadam cum exaggeratione sancti Patres commemorant, liquido apparet, quàm nos deceat, vt monet Apostolus, *psallere spiritu, psallere & mente*. Enim vero cum sic res habeat, vt siue ob studiorum occupationes, siue ob frequentiore communicationem cum proximo, siue alias iustissimas ob causas, quæ semper ad maiorem Diuinæ Maiestatis gloriam dirigantur, siue denique ex Instituto, & approbatione Sedis Apostolicæ, officium hoc priuatim, non autem in Choro recitemus; maiorem proculdubio à nobis diligentiam adhiberi necesse est: vt reuerentia illa, quam ipse Chorus, ipsa Ecclesia, & communis multorum consociatio, ipsæ quoque caremoniæ externæ conciliant; præsidij alijs ita compensetur, vt quod hinc deest, aliunde suppleatur. Et eo quidem accuratius, quo procliuius nihil est, quàm vt eas ipsas ob causas debita aliqua reuerentia, recollectio, & attentio debeat. Primo igitur, quod ad tempus attinet;

non

non patiemur ita nos obrui negotijs, vt ad horas valde importunas proprium hoc munus reijcere cogamur, adeo vt præueniendi, postponendive facultas indulta necessitati, vel tempestiuæ seriarum rerum tractationi, oscitantes nos reddat, minusve sollicitos. Quod deinde ad locum spectat, situm, statumque corporis, sicuti præscribere non est animus, vt officium recitetur in Sacello, Oratorio, aut cubiculo, flexis genibus, aut secus (nempe, aliquid indulgendum fatigatis assiduitate studiorum, vel operose alioquin proximi causa laborantibus, siue audiendis confessionibus, siue custodijs adeundis, siue alijs huiusmodi pietatis ministerijs exercendis) ita certe officium persoluere, quasi pensum aliquod indifferens, aperto loco, & salutationibus, alijsque distractionibus valde peruiso, id prorsus aliter fieri ac deceat, neque ad reuerentiam, attentionemve conferre quicquam posse, manifestum est. Atque vt vnum moneam, quod maxime nostra omnium interfit, ex vsu fore confido, si decori habita ratione, se quisque penitus examinet, si naturæ vim & habitum, si mentis volubilitatem, si deuotionem, affectum, experientiam denique diligenter excutiat. Sunt enim, qui pronis genibus etsi orare queant, non tamen eam attentionem, gustumque spiritualem eo situ experiantur, ac sedentes. Sunt qui inambulando se non impe-

diri

Viri sentiant, quinimo liberiori mente ad altiora subleuari. Iam vero si quempiam docuerit experientia, hunc, aut illum sibi modum non succedere, & eum nihilominus tadio secessus, aut cubiculi, velit consecrari; id certe Domino Deo gratum esse nequaquam potest. Quod si fatigato, vel infirmo capiti aliquanta opus erit cessatione, licebit antequam inchoetur officium, inambulare tantisper, dum aliquid pie, suaviterque meditando, & relaxetur animus, & se tamen ad officium comparat. Iuuerit quoque non mediocriter illa, consideratio, & Diuinum hoc officium maiore sui parte psalmis constare. Horum enim psalmodiorum tot ac tanta præconia sancti Patres suis scriptis mandarunt (præcipue vero S. Chrysost. hom. 6. de pœnit. S. Ambrosius, & S. Augustinus in præfationibus ad psalmos, quæ loca miræ suauitatis plenissima sunt, & dignissima, quæ legantur) vt eos si vel mediocri præuia animi præparatione recitare studeamus, non dubitem, quin mirabiles effectus experturi simus: eumque spirituales mentis partum probaturi, vt nunquam officij longitudo satietate nos afficiat: semper autem eiusdem iucunda varietas spirituali dulcedine perfusus dimittat. Quod fortasse contra vsu venit plebisque, quos, dum id officij perfunctorie pronunciant, tædet arida atque insulsa longitudo. Placet autem referre sancti Gregorij verba,

verba, id quod volumus, apte declarantia. Sed qualis, inquit, aut quanta sit laus, si de nota non sit? Apte itaque tribus vitulis, totidem farina modij coniunguntur (loquitur de oblatione, quam mater Samuelis offerebat) vt de eo, quod in Dei laudibus ore dicimus, per deuotionem satiemur. Nam sine farina vitulum offert, qui in Dei laudibus verba quidem edit, sed mente vaga ad ea, quæ loquitur, non intendit. sed si verba Dei laudando, vel orando proferentes hilarescimus, dum intelligentiæ miscemus gaudium, illius vini, quod latificat cor hominis, amphoram farina sociamus. Varietas deinde affectuum quanta in psalmis eluceat, quam dulces & efficaces loquendi modi, quam singulare acumen non poeticum, sed diuinum, quod dum corda mirifice oblectat, in animos penetrat; quanta inquam harum rerum omnium copia extet in psalmis, credi vix potest. Hinc porro fit (quod recte animaduertit S. Augustinus, qui res inibi scriptas, nostrum appellat speculum) vt psalmodiorum affectus exprimere nos oporteat. Timere, cum timet Propheta; amare, cum amat; laudare, cum laudat; plorare, cum plorat; postulare, cum postulat, & (quod plurimum confert ad necessariam attentionem subinde renouandam) mentem ad Deum extollere, cum ille se erigit; nosmetipsos deprimere, cum ille se agnoscit; pro inimicis ora-

Lib. 1. in 7.
Reg. c. 11

Concl. 3. 14
psal. 30.

re, cum orat; flagitare exaltationem Ecclesie, cum eam flagitat; amare pulchritudinem Christi sponsi; eloquiorum dulcedinem exoptare, eiusque liberalitatis amplitudini pectus aperire, eundem Patri mediatorem interponere pro firmiori spe obtinendi, quod ipse nobis acquisiuit; mente expatiari per turres illas & cœlorum palatia; grates agere pro egressu ex Ægypto; oblectare se riuis mellis è petra profluentis; sitim explere aquis illis mirabiliter manantibus; latari de profligatis hostium copijs, & aduersus eorum vim, & insidias opem implorare; splendorem pariter, ac multitudinem Sanctorum, quos sibi Deus in terra seruat, contemplari. Denique ne longior sim, nullum non licet pium animi affectum psalmodum recitatione concitare. Nam & in hunc usque diem cithara illa Daudica malignos ardet, prohibetque spiritus. Verum vt intelligamus, quo pacto psalmi ad spirituales partem, fructumque capessendum recitari debeant, facere non possum, quin adducam perappositum Cassiani locum, vbi dum agit de oratione, mirum in modum psalmos commendat his verbis. *Omnes quoque psalmodum affectus in se recipiens, ita incipiat decantare, vt eos non tanquam à Propheta compositos, sed velut a se editos, quasi orationem propriam profunda cordis computatione depromat: vel certe ad suam personam assimet eos. fuisse dicentos.*

Col. 10. c. 10

Etos, eorumque sententias non tunc tantum modo per Prophetam, aut in Propheta fuisse completas, sed in se quotidie geri, implerique cognoscit. Tunc enim Scripturæ diuinæ perpatescunt clarius, & quodam modo earum vena, medullaque panduntur, quando experientia nostra earum non tantum percipit, sed prauenit notiones. Postquam vero aliquot affectus psalmodum percensuit, subiungit. *Omnes namque hos affectus in psalmis inuenimus expressos, vt ea qua incurrerint, velut in speculo purissimo perudentes, efficacius agnoscamus. Et ita magistris affectibus eruditi, non vt audita, sed tanquam perspecta palpemus, & quæ sequuntur. At enim vt eo pertingamus, præter cordis puritatem, quam diligenti examine, accuratoque labore consequi oportebit, duo insuper necessaria requiruntur. Alterum, vt aliquis auctor perlegatur, qui breuiter, dilucide, ac spiritualiter literalem psalmodum sensum exponat. quod mira prorsus felicitate Cardinalis Bellarminus mihi videtur assecutus. Alterum, vt eo feratur meditatio, & ita quidem, vt si quando Deus lumen aliquod elargitus fuerit, vel motum animæ aliquo in versiculo concitarit, locus ille postmodum in cubiculo sæpius expendatur. Ac veluti cui argenti, vel auri vena indicata fuerit, is auide effodit: sic nos altius (thesauri quippe non deerunt) effodere non desistamus. Nec dubium*

Prov. 5.

dubium quin vno in versiculo, quem multo-
rum annorum spatio millies pronunciaueri-
mus, nouam subinde venam, aut fodinam de-
monstret Christus Dominus. Adhibenda so-
lum diligentia, quam insinuat Sapiens, dum,
ait, *Si quaesieris illam quasi pecuniam, &
quasi thesauros effoderis illam, tunc intel-
liges timorem Domini, & scientiam Dei in-
uenies.*

Hic demum scribendi finem facere cogita-
bam, cum ecce graues aliquot Patres, ac ze-
lo pleni, admonent, operæ pretium me factu-
rum, si pauca de sacrificio Missæ his attexe-
rem. At fateor, vix me id ausum esse com-
mendare (tanta quippe est huius Diuini my-
sterij dignitas atque maiestas, vt illa per se sti-
mulus apprime efficax esse videatur ad timo-
rem, reuerentiam, & actualementem deuotionem
in nobis excitandam) nisi defectus luminis,
imbecillitas virium nostrarum, naturæ infir-
mitas, leuitas denique mentis & inconstantia,
qua fit vt alijs in multis delinquamus, idem
& in hoc ipso, de quo nunc agimus, negotio
persæpe efficeret. Nunc tamen vnū hoc dun-
taxat in memoriam reducere satis fore arbi-
tror. Expendendum videlicet (si quidem
consideretur vt sacrificium) cui, quid, quem
ad finem, & quo modo offeratur. Nam si of-
fertur supremo rerum omnium effectori Deo,
quamuis turtures solummodo, columbæ, aut
vitu-

vituli, more antiquorum ipsi offerrentur; in-
signis tamen timor, puritas & reuerentia re-
quireretur. Si ergo nobiscum reputabimus
offerri Christum ipsum, vnigenitum Dei Fi-
lium, ad dexteram Patris sedentem, verum ac
summum Sacerdotem simul & sacrificium,
manifeste constat, quantum præterea momen-
ti adiungatur. Finis deinde atque intentio,
qua Eucharisticum hoc sacrificium offertur,
nempe salus viuorum & mortuorum, Eccle-
siæ vnio, debita gratiarum actio, laudatio Di-
uinæ Maiestatis, aperte declarat, quid à nobis
desideretur. Modum denique inexplicabi-
lem, vt non modo coram Angelis, & Curia
cælesti vniuersa id sacrificium offeratur, sed &
attrectetur à nobis & participetur; eum, qui
potest, animo comprehendat. Si post hæc vt
Sacramentum consideretur, quod à nobis su-
mitur, vt ab eo tanquam à fonte vitam in nos
deriuemus, & cum eo quasi concorporemur,
eiusque gloriæ, & claritatis efficiamur parti-
cipes (ita enim Patrem alloquitur, *Clarita-
tem, quam dedisti mihi, dedi eis: quod de Sa-
cramento intelligendum ait S. Hilarius) ma-
nifeste apparebit, quanta cum præparatione,
ac sensu pietatis ad illud accedere debeamus.
Nec solum id intelligendum de remota illa
præparatione (de qua diuinum in modum
agit Nazianzenus in suo Apologetico) nem-
pe de*

pe de puritate, & totius hominis sanctimonia, id est, vt assueuerit oculus ita res omnes con-
tueri, vt inde animus ad earum Creatoris
laudem & admirationem traducatur: aures
diuinis solum præceptis ac monitis pateant:
os, labia, lingua eò modo sint composita, vt
è cælis duntaxat spiritum salutarem ac vita-
lem hauriant; occlusa quoque ac decenter
aperta soli præfixo sibi muneri deferuiant.
Lingua vero quasi plectrum Spiritus sancti
concentum, harmoniamque ad vnus Dei glo-
riam efficiat. Pedes more ceruorum compa-
rati firmentur in petra, neque aliud iter no-
rint, nisi gratum Deo, & ipsius consentaneum
voluntati. Omnia demum corporis membra
facta sint membra iustitiæ, & quasi exuta mor-
talitate absorbeantur à vita. Non inquam,
id solum intelligendum de remota illa, sed de
proxima item & actuali præparatione. Quæ
ego re certe confundor, quoties veniunt in
mentem illa S. Bonauenturæ verba. *Cum fue-
rit totus alteratus & Diuinus effectus, ita vt
nihil videat, nisi Deum, tunc accedat.* Et quan-
quam neque necesse est, neque huius loci, aut
instituti mei referre, quod scribit sanctus Dio-
nysius de Eccl. hierar. Chrysostronus, vterque
Cyrillus, atque vt vno verbo dicam, omnes
sancti Patres: nequeo tamen prætermittere,
quod habet Damascenus: *Ardenti, inquit,*

Lib. 4. de Fi-
de, c. 14

cupi-

*cupiditate ad eum adeamus; manibusque in
crucis formam compositis crucifixi corpus su-
scipiamus; atque & oculis & labijs, & fron-
tibus impositis diuini carbonis participes effi-
ciamur, vt ignis desiderij in nobis insiti assum-
pta ea, quæ ex carbone oritur, inflammatione
peccata nostra exurat, ac peccata nostra col-
lustrat; demusque operam, vt per diuini ignis
perceptionem inardescamus, diique efficiamur.*
Hactenus Damascenus. Iam vero, quia de-
cet nos ad eam dignitatem aspirare, satis li-
quet non accedendum ad illa tremenda my-
steria, nisi præparatione præuia, quæ nego-
ciorum, colloquiorumque distractiones sub-
moueat. Neque id committendum, vt cum
primum quis in Sacristiam pedem intulerit,
dicere incipiat, Impone Domine capiti meo;
Sed præmissa aliqua mentis in Deum eleua-
tione cogitare oportebit, quid agendum, quo
ue eundum sit. In ipsa deinde celebratione,
seruanda omnino regula, quæ mediam horam
sacro faciendo præscribit. Breuiori quippe
tempore, neque decentiæ, neque ceremoniarum
distinctioni locus esse potest, qui debet.
Qua occasione valde commendatum velim
Aedituis & Præfectis Ecclesiæ, vt iuxta præ-
scriptum regularum de ijs, quæ secus facta de-
prehenduntur, Superiores admoneant. Pera-
ta denique celebratione, ac ministerio tam

A 2 subli-

sublimi, durante ad hoc corporali Christi Domini presentia, debita agenda sunt gratia. Ideo siquidem ab Ecclesia proponitur hymnus trium puerorum, qui in media fornace positi (quasi vellent suppleri, quod non satis poterant ipsi per se prestare) ad diuinas laudes inuitabant & coelos, & solem, & stellas, & reliquas omnes creaturas sublunares, quantumuis sensus expertes. Nos igitur veluti in dulce iubilum prorumpentes, tot eiusmodi creaturarum linguis, tam immensam Dei nostri suauitatem celebremus; neque nos foras effundamus, sed operam demus, vt diuinum illum ardorem conseruemus; familiari illa Domini communicatione perfruamur; nostrasque necessitates eidem humiliter insinuemus; tum ad preparationem consequentis sacrificij maiorem deinceps perfectionem consecrandam proponamus. Ne diuina gratia, & quidem tam eximia, vel quia non tanti fiat, vel quia negligentius tractetur, vel alia quauis culpa nostra, penitus in nobis exarescat. Nec id silentio pratermittendum, quod etsi, quæ dicta sunt, ad omnes omnino spectant Sacerdotes, qui videlicet (vt ait Sanctus Chrysostomus) in terris degentes, cœlesti nihilominus exequuntur officium; ea tamen præcipue nobis dicta credere, nostra omnium vehementer interest;

terest; à quibus nempe amplius quippiam iure requiretur, vt ab ijs, qui diuinitus ad statum religiosum vocati, tot muniti doctrinae præsidijs, tam sublimis commercij notitia instructi, seculi vinculis expediti, accedente tam frequenti vsu meditationum, & quotidiano virtutum incremento, id nimirum operante ipsiusmet sacrificij efficacitate, præter peculiare, viuosque amoris stimulos, videri possumus ad hunc gradum euecti à Deo, vt aliqua parte compensem infinitum eorum numerum, qui irreuerenter, inconsiderate, ac remere Diuinum hoc tractant mysterium. Horum porro miseram sortem Beatus Laurentius Iustinianus (vt præclara Sancti Chrysostomi, & aliorum Patrum antiquorum dicta, factaque præteream) & accurate describit; & religiose, dolenterque deplorat. Sed vt finem faciam, vberem omnibus à Domino Deo gratiam precatus, vt optatum ex hac qualicumque mea cohortatione fructum reportetis, maiorem in modum velim Superioribus inculcatum, Confessarijs item, & spiritualium rerum Præfectis, vt pro sua quisque parte, ac officij munere connitantur efficere, vt qua impedimentis submouendis, qua inquirendis commoditatibus hunc Dei cultum promoueat, nec solum monitis,

sed multo magis exemplo subditis Superiores praeceant; totiusque negotij difficultates diligenter explanent. Atque hic tandem omnium precibus, & sanctis sacrificijs me commendo. Romae 24. Nouembris. M. DC. XII.

RR. VV.

Servus in Christo.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis,

Monita complectens, formandis Concionatoribus accommodata.

Vemadmodum nostrae Societatis hic est finis, non solum saluti, & perfectioni propriarum animarum (vt loquitur Beatus Pater Noster Ignatius) cum Diuina gratia vacare, sed cum eadem impense in salutem, & perfectionem proximorum incumbere; ita etiam medijs, quibus illi iuxta nostram vocationem iuuentur, hæc suppetunt, quæ pariter ab eodem

Printed by J. B. de ...

B. P. indicantur, oratio videlicet, *lib. 8. de desideria*, confessiones, spiritualia exercitia, colloquia priuata, conciones. Et vero concionandi ministerium, si probe exerceatur; non dubium quin sit ad lucrum animarum, aptissimum. Sic quippe Sanctus Petrus sibi a Domino dictum audiuit, *Ex hoc eris dominus capiens.*

Ad illud autem munus pro dignitate obsequendum, plurima in Societate adiumenta subministrantur: impedimenta si qua existunt, ea pauca sunt; & a quibus, si quidem plane velimus, expedire nos, haud magno negotio possumus. Quoniam ergo de hoc ipso argumento dicere aliquid in praesens institimus, idque vehementius inculcare, quod breuiori epistola missa ad Prouinciales 14. Augusti 1599. commendaueramus; ita rem omnem perstringemus, vt de adiumentis agamus primum, tum de impedimentis, postremo de medijs, & industrijs, quae ad id munus perfecte explendum non parum conferant.

Primum Caput de Adiumentis.

Primum adiumentum est, opinio virtutis, ac probitatis: in qua opinione fere sunt nostri apud omnes, tanquam Societatis religiosi. Huius vero existimationis tanta vis est, vt dixerit S. Augustinus, *Habet autem, vt obedienter audiatur, quantacumque granditate dictionis maius pondus vita dicentis.* Ergo cauebunt nostri diligentissime, ne quos

præ

præ se ferant minus recte compositos animi motus, ne nimiam corporis curam, ne ambitionem honoris, aut quemlibet denique alium immoderatum affectum. Quibus rebus sit plerumque, vt apud saeculares, quamuis aliquin ab eiusmodi vitijs non alienos, non nihil de Concionatoris nomine, & existimatione, deperat. Eandemque ob causam non se nimium dabunt in familiaritatem exteriorum; sed solummodo quatenus id eorum spiritualis postulabit utilitas: nam quae propius inspeccantur, ea quoque manifestius, quid in se habeant vitij, demonstrant.

2. Sua habere ordinata studia; & quidem necessarijs vacua distractionibus, nisi quibus sponte se implicare forte quis velit. Inde vero consequitur, vt homines Societatis solidam nanciscantur doctrinam, tuteque loqui valeant. quae res magno utique est adiumento: quemadmodum è contrario quisquis sana est mente, timidior certe redditur; atque ad dicendum impeditior, si quod dicit, non adeo exploratum habet, vt in reprehensionem incurrere iure non posse credat.

3. Priuato studio sacrae Scripturae, ac legendis Patribus incumbere; tempusque huic studio destinationem habere liberum, iuxta nostram instructionem, quam diligenter obseruari peroptamus.

4. Vberissima ad dicendum quasi obuia-

A 2 4

ma-

Instr. 3. 5.

materia, quæ videlicet à plerisque eruditissimis, grauiusque Doctoribus aucta plurimum est, & hæc hactenus digesta sapienter. Maxime verò cum de Societate non pauci, & Scripturis sacris exponendis, & alijs argumentis pertractandis, eiusmodi conscripserint libros, vt ingentes collectos thesauros nullo prope labore eruere inde cuius liceat.

5. Tempestiue in Collegijs, ipsaque iuuentute, concionandi ministerium inchoare, & accedente ad exercitationem opera, & instructione Præfectorum, cæterisque necessarijs adiumentis. Qua ex re perinde atque ex frequenti animi reflexione, dum sapius coram doctis, recteque dijudicantibus dicere contingit, facile quis hoc assequitur, vt firmo, sinceroque iudicio libere, animose, ac limatè dicat.

6. Multos, ac bonos audisse Prædicatores, qua tamen in re iudicio est opus. Ideo cauebunt Superiores, ne nostri ad eos accurrant, à quibus vitia potius addiscant.

7. Sed plusquam credi possit, negotium promouet, potioresque nobis partes conciliat, & materia de qua dicimus; & auditores, apud quos dicimus; & auctoritas, maiestasque muneris. Dicimus enim tanquam superiores, & magistri, non coram Senatu, aut populo, ad modum antiquorum oratorum, Demosthenis, Ciceronis, & similibus,

de re-

de rebus ad rempubl. spectantibus, delibendo, vel cunsultando; accusando, vel defendendo singulares personas; vel adhibendo panegyricos ad virtutes, aut preclara cuiuspiam celebranda facinora; sed agimus de singulorum audientium negotio maximo, & summis vtilitatibus, qua vna re nihil auditur libentius. Et si quidem docemus, doctrinam proferimus diuinam, propter quam fides ipsa, quæ in auditorum pectoribus residet, eosdem beneuolos reddit, ac dociles, necnon ad assentiendum faciles. Quod si delectare sit animus, nihil vquam verbo Dei, & Scripturis sacris est delectabilius. Ideo quippe ait Propheta, *Dilexi mandata tua super aurum, & topazion*. Item, *quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo*. Hanc enim per se vim habent, vt vel nude prolata delectent. Præterquam quod historiarum varietas, quæ inibi contingunt, mirum in modum recreat audientes; metaphoræ item, & psalmodiarum pœsis. Prouerbia autem, & sententiæ Salomonis, similia quoque ac dissimilia, si loco ponantur, æq. tempore, sunt profecto (vt cum Scriptura loquar) tanquam mala aurea in lectis argenteis, vel in auro aurea, & margaritum fulgens. Verum de ornatu nimio ad oblectandum adhibito, recte D. Augustinus, *Nec illa suauietas, inquit, delectabilis est, qua non qui-*

4. de Doctr.
c. 5.

quidem iniqua dicuntur, sed exigua, & frigida bona spumeo verborum ambitu ornantur, quali nec magna, & stabilia decenter, & grauius ornarentur. Si tertiam deinde, ac præcipuam oratoris partem consideremus (quæ in persuadendo, affectibusque concitandis posita est) quis dubitat, quin verba, resque diuinæ sint veluti sagittæ acutissimæ? Testatur vero Sanctus Augustinus, Philosophos ipsos, ac Rhetores, quamuis Diuinæ Sapientiæ forent expertes, dixisse tamen, pluris astimandum, si diceret orator sapienter, vbi non posset eloquenter. Tum idem Sanctus subiungit, *Sapienter autem dicit homo tanto magis vel minus, quanto in Scripturis sacris magis, minusve profecit.* Deinde capite duodecimo hæc addit, quæ ad mouendi rationem spectant: *Sicut delectatur auditor, si suauiter loquaris; ita flebitur, si amet quod polliceris; timeat, quod minaris; oderit, quæ arguis; quæ commendas, amplectatur.* & quæ sequuntur. E quibus omnibus, vt liquet, ampla dicendi materia subministratur. Cum ergo Christiani Ecclesiasticæ finis sit longe sublimior; magisque necessarius, quàm cuiusuis prophani oratoris; materia vero prorsus alia; cumque iidem Concionatores sint veluti Legati à Deo missi (ita enim Dominus olim ad Prophetas; Hæc dices populo huic, &, Hæc; & hæc di-

cit

cit Dominus: ad Hieremiam item, Dedi verba mea in ore tuo. Sic Diuus Paulus, *Legatione pro Christo fungimur, tanquam Deo exhortante per nos*) debent sane ipsius, à quo mittuntur, Principis verbis, quoad possunt, legationem exponere. Atque hinc fit, vt non eadem, sed plane diuersa esse debeat vtriusque Oratoris dicendi ratio. Res enim grandiores grandius quoque postulant genus orationis. Ceterum cum res illæ, quæ à secularibus Oratoribus tractantur, possint nunc parua esse, nunc magna, prout maiorem vtilitatem continent, nempe cum de pecunia, aut de hominum vita, ac similibus agitur: in his tamen nostris (quandoquidem omnia, vt idem Sanctus Augustinus ait, maxime quæ è loco superiori populis dicimus, ad hominum salutem, nec temporalem, sed æternam referre debemus, vbi etiam cauendus est æternus interitus) in his inquam nostris, omnia sunt magna, quæ dicimus. Ideoque subiungit, *Oportet igitur eloquentem Ecclesiasticum, quando suadet aliquid, quod agendum est, non solum docere, vt instruat; & delectare, vt teneat, verum etiam fletere, vt vincat.* Concludam autem primum hoc caput illa Sancti Bernardi sententia, quæ complectitur omnia. *Est, inquit, funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere Diaboli, &*

In Conc.
serm. 16.

tra.

*trabendas possit se ad regna caelestia, si res-
cto sententias; si digne proloquaris; si uiuen-
do confirmes.*

Secundum
caput de im-
pedimentis.

Impedimenta porro licet multa sint, pauca
tamen duntaxat perstringam.

1 Est intentionis obliquitas, cuiusmo-
di esset, prædicare seipsum potius, ac lau-
dem sectari, quàm auditorum utilitatibus
propter Deum consulere. hæc enim res non
modo minuit, aut prorsus tollit meritum;
sed etiam, cum circa finem erretur, incre-
dibile est quàm detorqueat media, eaque
deprauet. Ijs porro qui sic peccant, si qui-
dem res succedit ex voto, vt siue ob actio-
nis, dictionisve concinnitatem, siue ob aliud
quoduis naturale donum, frequenti concio-
ne audiantur; successu ipso redduntur in dies
magis vani, ad correctionem difficiliore, sua-
rumque rationum retinentiores. sin autem
minime succedit, tum vero cum se sua spe
frustratos videant, mirum quàm pusilli, quàm
abiecti fiant animi, quàm melancholici. Dum
interea qui recta intentione, qualecumque
talentum à Domino Deo acceperint, ad eius-
dem gloriam, & animarum salutem illud im-
pendunt, iugi latitia perfruuntur, & nouo
semper spiritu labores obeunt. Dominus au-
tem eorum labores inutiles esse non sinit;
quin potius exigua sementi vberem largitur
messem.

In-

2 Incautus delectus in studij materia,
consectandis prophanis auctoribus, historijs,
hieroglyphicis; poetis, & alijs id genus, dum
quis eruditi nomen inde aucupatur, quasi
Mathematicam norit, Astrologiam, Medi-
cinam, Anatomiam, Physiognomiam, & ip-
sam (si Deo placet) Alchimiam. nec erube-
scit earum rerum ostentare notitiam, quas
maiore cum laude, & opinione religiositatis
se ne intelligere quidem ostenderet.

3 Inordinatum studium, minimeque fir-
mum, dum quis hic, illic sparsim aliquid le-
gens, nusquam figit pedem: nec inspicit vbi-
nam effodiat, vnde thesaurum eruat. Qui ve-
ro eiusmodi est, magnam vtique facit tempo-
ris iacturam, nec debitam sibi comparat su-
pellectilem.

4 Non obseruare diligentius, neque mo-
ditari, quæ leguntur in Scripturis sacris. Quo-
fit, vt plerique excidant, ac veluti neglecti pe-
reant thesauri: idque, quod dicitur, langu-
de, ac ieiune dicatur.

5 Lectio quidem percurrere Sanctos
Patres, sed exigua mentis applicatione; le-
uique adhibito studio, ad eruendas mat-
rias, quæ postmodum futura sint vsui. At-
que hæc longe falluntur, qui cum aliquem
sibi leuem, ac futilem conceptum efforma-
runt, tum Sanctos Patres in eum solum fi-
nem euoluunt, vt reperiant quo sua com-
menta

menta confirmare queant. Quasi vero utilius, expeditiusque non foret, ex ipsis augustissimis fontibus aquas haurire, quæ nullo postea negotio, quo potissimum expediat, deriuentur, sua ipsorum verba, tum auditorum pectora irrigaturæ.

6. Memoriam ostentatio, quæ profecto magnopere quemuis dedecet in historijs etiam adducendis, rebusque prophanis; quibus nempe non nisi modice, ac scienter utendum; si quando grauitatis aliquid habeant, & ad virtutem exacuunt; inde videlicet stimulos admouendo, quod vel ab ipsismet prophanis auctoribus, virtutis quoque splendor nobis demonstratur. At illa ipsa ostentatio in sacris Scripturis, ac sanctis Patribus, nec laudem habet ullam, neque utilitatem, si crebra, ac varia; non inculcato sententiarum pondere, citationes adducantur. hæc siquidem lectionibus conueniunt potius ad indicanda loca, vnde doctrina erui possit, atque confirmari, quam sacris concionibus, quæ alium sibi finem proponunt.

7. Perlegere quosdam è Sermonearijs, ut vocant, qui temere, plerumque Scripturis abutuntur; conceptusque varios, ac futiles confectantur, qui quo plus habent nouitatis, longiusque absunt ab humana cogitatione, tanto magis Concionatoribus ipsis videntur arridere, quasi exquisitam illam ra-

tionem attingere alius nequeat vllus. Adeoque grauiter his conceptibus, & commentis in errorem impelluntur nonnulli, ut se utilius in eiusmodi librorum, quam in Sanctorum Patrum lectione ponere tempus arbitrentur: propterea quod non perinde in his, atque in illis talia commenta reperiant. Atque in hoc quidem minime falluntur: nam Sanctorum Patrum conceptus firmitatem habent, medullam spiritus, multamque ad permouendos, oblectandosque animos efficacitatem: quin & ipsa per se cuiusdam Sancti auctoritas pretiosiores illos, atque commendabiliores efficit.

8. Affectatus dictionis ornatus, in quo quidem grauissime peccatur, non modo contra quam deceat oratorem Ecclesiasticum, sed etiam aduersus eam artem, quam prophani Rhetores tradidere; ut liquet ex Aristotele, Cicerone, & alijs artis eius magistris. Hic porro innumeris pene modis errari contingit, crebra videlicet epithetorum usurpatione, tum adhibendis phrasibus poeticis, nimiumque exquisitis; audacioribus item, atque frequentioribus metaphoris, longioribus circumscriptioibus earum rerum, quæ vno, simpliciue vocabulo essent contentæ; multarum quoque rerum enumerationibus, veluti virtutum, aut vitiorum, quæ recto deinde, necnon inuerso iterum ordine repetantur:

ab ordi
suecib

tantur : adhuc inuestigandis vocibus antiquis ; obsoletis , recens inuentis , compositis , aut deriuatis , vsurpatis interdum (vt de Italicis exemplum afferam) à Boccatio , vel poetis ; alijsve , qui linguæ gnari , ac bene periti videri voluerunt . Et sunt , qui quo minus intelligantur , eo maiorem apud auditores admirationem se habere credant . His vero plerumque accidit , vt spectatoribus exhibeant alterius quasi panni vestem sericis aliquot particulis affutis : iusto tamen Dei iudicio , quod ipsa docet experientia , risui sint , atque ludibrio apud eos , quibus lingua , aut natiua , aut probe cognita est . Ideo Sanctus Augustinus : *In ipso* , inquit , *etiam sermone malis rebus placere , quam verbis ; nec doctor verbis seruiat , sed verba doctori .* Ceterum etsi referre non sit animus , quod Seneca ; & alij graues dixerunt Philosophi de sermone philosophico , plenoque dignitatis , prætermittere tamen non possum , quod à Plutarcho notatum video ; hanc scilicet exquisitam , & à communi vsu abhorrentem verborum exornationem , atque translationem tenebras potius rebus effundere , quam splendorem asferre . Ait siquidem , interrogatum Melantheum de Diogenis tragœdia quid sentiret , respondiisse , eam se non vidisse , propterea quod , ita verbis obscurata inuolueretur , vt perspicere non posset . hoc autem ideo adiecit ,

Traçt. 28.

Libro de au
ditione .

cit , vt quod ante dixerat , confirmaret : ornatius nempe , abundantiusque dicendi genus auditorum animos adeo perfringere , vt ipsi rem , qua de agitur , capere nequeant . Per multa item de eodem argumento differit , & profert exempla , quæ percensere nihil attinet . fat quippe mihi erit caput hoc concludere , illa memorabili Sancti Hieronymi sententia , *Lib. 3. Com. ad Gal. in proemio .* istiusmodi Concionatores redarguentis in hæc verba . *Iam enim & in Ecclesiis ista quaruntur , ommissaque Apostolicorum simplicitate , & puritate verborum , quasi ad Athenæum , & ad auditoria conuenitur , vt plausus circumstantium suscitentur , vt oratio Rhetoricæ artis fucata mendacio , quasi quadam meretricula prodeat in publicum , non tam eruditura populos , quàm fauorem populi questitura ; & in modum psalterij , & tibia dulce canentis , sensus demulceat audientium , vt vere illud propheta Ezechielis nostris temporibus possit aptari , dicente Domino ad eum , Et factus es eis quasi vox citaræ suæ canentis , & bene composita : & audiunt verba tua , & non faciunt ea .*

9 Ingerere velle nonnulla , siue ea quadrent , siue dedeçant , quæ alias ipsi legerint , & venusta putent , aut curiosa . Id enim si temere fiat , nullo negotio à peritis deprehenditur , iudicaturque Prædicator curtam habere

bere supellectilem , quia similia in medium proferat .

10 Nihil sibi certo constituere, quod persuadere quis velit ; neque rationes afferre , quibus id confirmet, amplificet, exaggeret, aut denique moueat audientes : sed id solum promere , quod de Euangelio, vel alia quapiam materia legerit, aut excogitarit . Idque adeo graue impedimentum est , vt nihil apposite dici, fructus percipi nullus possit . Errat enim, & frustra vagatur, nihil habens certum, quod petat oratio, & quo istum dirigat : vacuque abscedunt auditores, nihil domum reportantes , quod secum ipsi, vt oporteret , meditentur , vel quo se permotos sentiant .

11 Huic impedimento affine est vndecimum, quod ab eodem nonnunquam deriuatur, non satis ruminari, quæ dicenda sunt ; nec recte , vt ita dicam, secare (sic enim Diuus Paulus Recte secantem verbum Dei, quo loco nostra versio legit, Tractantem) non instare persuadendo, & inculcando, intellectum conuincendo, & affectum permouendo ; sed multa cursim dicere ad copiam ostendendam, ne Concionator ieiunus appareat . Quasi vero insistere singulis, vbi sit opus, tum prolatis exemplis, & rationibus, quæ ducantur à similibus, & dissimilibus ; à coniunctis, & con-

& contrarijs : argumentis item conquisitis à maiori ad minus, & contra ; ab vtilitate, & necessitate, à delectatione, facilitate, & alijs generis eiusdem ; tum etiam loco ac tempore Scripturis expendendis, atque dilatandis ; quasi, inquam, hic amplificandi modus inopiam arguat potius quàm vbertatem, & abundantiam . Certe huius doctrinæ præstantissimus extitit magister Sanctus Ioannes Chrysostomus .

12 Imitari, & exprimere velle interdum etiam, quæ vitiosa sunt in nonnullis Concionatoribus, quos alioquin plausus, & auditorum frequentia celebres efficit : neque enim res eadem cuius arati, naturæ, conditioni, aut ingenio conuenit . Vnde nec dicenda est eloquentia, vt ait S. August. si personæ non congruit loquentis . Qui vero eiusmodi sunt, ij profecto ex insipientium sermone se pendere demonstrant, dum iudicium concionum ad vulgus, & auditores deferunt. quæ res multis obnoxia est incommodis, recteque aduersus eam disserit ex professo D. Ioannes Chrysostomus lib. 6. de Sacerdotio . Et certe mirum est, fieri nos velle discipulos vulgi, quod nec arte, nec iudicio, nec rerum delectu docere nos potest ; imò quod nec sibi constat . sic enim plerumque, vt à diuersis diuersa probentur, aut improbentur ; idque vnus respuat, quod alter admittit . Quòd si aliquando in-

una re plures conueniant, vix vnquam id continget in laudando spiritu, efficacia, rerum copia; sed potius in prædicanda facilitate dicendi, memoriæ felicitate, aut alijs similibus leuioris momenti dotibus. Et tamen Sanctus Gregorius Nazianzenus, Sanctus Chrysostomus, & Sanctus Augustinus affirmant, tum se populi approbationem consecutos, non cum applauderetur, sed cum animis concitatis, & collacrymantibus oculis à concione discederetur.

13 Monita non libenter audire, quasi non nisi eius artis peritissimus de ea iudicium ferre queat. Sed enim omnibus compertum est, alium etiam quam picturæ magistrum posse, in tabula, quæ hominis speciem pictam referat, deprehendere, si naso sit obtorto, si limis oculis, si tumidis manibus, si imparibus denique pedibus. Pluris autem fieri debent, ac lubentius audiri, quæ quis à Superioribus, vel Præfectis concionum, ceterisque alicuius auctoritatis monebitur. Qui porro eiusmodi admonitionibus locum non dabit, hic certe nimiam sui confidentiam, rerumque suarum opinionem arguet.

14 In senescere vitijs, quibus à primis annis quispiam assueuerit, maxime si ob ea ipsa à suis similibus laudabatur; adiectis ijs gratulationibus, quæ nouum oratorem nonnumquam agunt præcipitem. Qua in re grauius errant

errant Superiores, & Præfecti, quibus ea incumbit cura; malumque reddunt insanabile, si, dum iuuentutem excusandam, animosque erigendos potius, quam contrahendos arbitrantur, conuiuent in eo genere vitiorum, quæ non tam ætas minuere, quam augere solet dissimulatio. Et sane iuuenibus animos addere, sed prudenter oportebit, ea laudando, quæ recta, & in bona spe sunt posita; non tamen dissimulatis erroribus, vt scilicet meliores euadant: & dum per ætatem licet, ad perfectionem recta contendant. Ideo consultissimum est, eosdem iterum post monitiones ad concionem euocare, vt nunquid emendarint, appareat. Nam alioquin hærebunt vitia; & inueterata, vt fere vsu venit, fient robustiora. Nos quidem viros doctos, & graues nouimus, eosdemque Concionatores, cum à personis magna auctoritate, sibi que beneuolis, fidenter admonerentur de via concionandi sua, respondere solitos, iam sibi integrum non esse emendari, tum quod in veteri more consenuissent, tum ne post tot annorum conciones formam earum commutarent, præsertim cum priorem illam populi mirarentur.

15 Non meditari, nec animo comprehendere, ac possidere res dicendas, adeo vt non tanquam alienæ referantur, sed veluti eius propriæ, qui dicit; quique primum sibi per-

suaferit, quod alijs persuasum velit. Nisi enim ex intimo animi sensu loquatur, atque ita loqui credatur, nihil promouebit. Eam ob rem, atque vt apposite dicat, oratione indiget, motuque animi, antequam suggestum ascendat. Vnde Sanctus Augustinus: *Ipsa, inquit, hora iam vt dicat accedens, priusquam exoratur profrentem linguam, ad Deum leuet animam sitientem, vt eructet, quod biberat; vel quod impleuerit, fundat.*

Prima Industria fit, Præcauere diligenter, ne in errores, seu impedimenta paulò ante enumerata incurratur. Ex eorum quippe declinatione intelligetur, quid è contrario iuare nos queat. Dum enim illa quindecim capita percurrentur, multa proculdubio succurrent adiumenta. Exempli causa, si impedimento est incautus librorum delectus; adiumento erit prudens electio. Si nocet inordinatum; vagumque studium; proderit ordo, atque constantia. Si obest lectio sacrarum Scripturarum inconsiderata, ac meditationis expers; conducet considerationem, ac meditationem adiungere: ad eundemque modum in reliquis.

2 Industria, Considerare quot extiterint, tum extra Societatem, tum etiam inter nostros, qui litterarum studio perexiguo, nec maiori Rhetorica præsidio, vel opinione doctrinæ sulti; at spiritu feruentes, & ad cor loquentes,

quentes, facilia quædam, & vtilia proferentes, non modò in Indijs, remotisque, ac barbaris regionibus, sed etiam in Europa, & præcipuis quidem ciuitatibus, non fructuosè tantum, sed etiam iucundè, cum approbatione, & nominis celebritate auditi fuerint. Hæc porro experientia demonstrat, quo loco summa rei consistat.

3 Scripturas meditari attentius, varia obseruare loca, & inter se conferre: alter enim subinde locus ab altero declaratur, exornatur, vim & spiritum mutuatur; perlegendo scripta Sanctorum Patrum super proposito loco, superque alijs, quæ ad eundem ipsi locum afferunt; perpendendo quis sensus literalis, (nam quæ hoc sensu nituntur suasio-nes, plurimum efficacitatis habere solent) quis sit allegoricus, quis moralis, seu tropologicus, quis anagogicus. Et ex hoc multiplici sensu quis potissimum, & quatenus ad rem faciat, quis prætermittendus, quis verbo solum promendus, quis verò expendendus, atque ad persuadendum dilatandus, citato auctore, qui locum appositè ad id, de quo agitur, exponat. hic simul versionum, consideranda varietas, adhibito contextu Hebræo, vel Græco; sed vulgatæ editioni semper adhærendum, alijs verò vtendum quatenus propositi loci proprietatem reddunt illustriorem, vel vim atque emphasim augent,

Exempli gratia, ubi nostra versio habet *Psal. Diligam te Domine fortitudo mea*, in Hebræo fonte vocabulum est, quod significet, *quasi in visceribus condere*, aut *ex intimo animi sensu amare*. Quod planum est, quanto vim & affectum maiorem exprimat, quàm illud, *Diligam*. Et tamen ad vitandam ostentationem, eiusve suspicionem, non multæ huiusmodi significationes diuersæ, ut quinque, aut sex, sed paucæ omninò proferendæ in medium. Ac videndum, ne dum multæ afferuntur, eodem tamen omnes recidant; aut minutatim nimis, quod in schola potius magistrum decet, exponantur. Nam interdum magna ingeritur vocum, ac notionum varietas, quæ ut ad propositam quæstionem haud magnopere facit, ita sanè molesta est; nec vitiosa minus, quàm damnosa.

4 E pluribus rerum capitibus duo, vel tria præcipua sibi deligere, quibus insistat, quæve persuadenda constituat; veluti eleemosynam, orationem, frequentem usum Sacramentorum: aut certè dissuadenda, veluti auaritiam, odium, sensualitatem. Hæc verò capita amplificare, exaggerare, inculcare ad persuadendum oportebit, adhibitis rationibus, quæ & intellectum conuincant, & affectum permoueant.

5 Vitium quoddam declinare, quo peccatorum emendatio plurimum impeditur. Id autem

autem est, quod quidam Concionatorum, ut reprehensionem illigant certis sententijs, atque conceptibus; satis habent eos semel, iterumve protulisse: neque curant sapere, ac varijs modis vitiorum castigationem inculcare, eademque vrgere, ac tamdiu insectari, mutatis tamen rationibus, ac stimulis, donec paulatim radicitus euellantur. Quæ in re vehemens fuit D. Ioannes Chrysostomus, exempli causa aduersus Iuramentum, luxum, auri & argenti profluentiam, sensualitatem, luxuriam, abusum Sacramentorum, Communionis infrequentiam, & alia id genus multa.

6 Cauere sibi ab humano respectu, qui vitandæ offensionis causa reprehensionum libertatem, ac fiduciam infringit. Quanquam videndum pariter, ne per speciem libertatis vlllo modo perstringatur aut particularis quisquam, aut status publicus, veluti Præbatus, aut Magistratus. Possunt enim ex circumspeditione, & prudenti consideratione, quæ videbuntur peccata vniuerse redargui, dilata correctione, quæ personam attingeret, vique dum, si opus erit, priuatim fiat.

7 Non videtur laudanda eorum diligentia, qui concionem perscribunt integram, atque ad verbum mandant memoriæ. Nam præterquam quod ut populus probè intelligat, ac percipiat, quod dicitur, versandum est, auctore S. Augustino; quod agitur multa
 Cap. 10.
 timoda

timoda varietate dicendi; quod in potestate non habent, qui præparata, & ad verbum, memoriter retenta pronunciant: certum est dici efficaciter eo modo, ac penitus inseri vix quicquam posse. Id verò si animadvertat auditor (quod proclive est) tum certè illud tanquam serium, aut ex animo dictum non habet, nec magni facit. Adde quod oratio artificiosè contexta, & elaborata seipsam prodit; semperque veretur Concionator, ne si vel vna periodus, aut etiam particula memoria excidat, totus ruat orationis contextus. Quæ res quantopere dicendi vim retardet, credi vix potest. Nec propterea tamen dicendum ex tempore, non præmeditatis rebus, ac modo, quo exponendæ sunt.

8 Iuuerit redigere ad communes locos, atque ad certa rerum capita reuocare quæcumque sparsim leguntur, vt præsto sint, quotiescumque instruere concionem, aut exorinare quis volet.

9 Præ ceteris Sanctis Doctoribus familiarem sibi reddere S. Ioannem Chrysostrum, qui non solum res ipsas edocet, verum etiam rationem easdem pertractandi, amplificandi, ac demum persuadendi.

10 Accurate obseruare Instructionem, quam pro concionatoribus perscripsimus. nominatim vero §. 2. 3. 4. Creditur etiam è re Iuniorum fore, si quis insignem cuiuspiam

Sancti

Sancti concionem in manus sumat, quam patrio sermone veluti suam exprimat. sed huius rei modum, vt sit utilis, considerare sedulo debet Superior, ac Præfectus concionum; atque ex Vrbe fortasse aliquid aliquando speciatim monebitur.

11 P. Carolus Regius ad vsum, & instructionem Concionatorum Societatis percommodum, atque vberem nostro iussu librum conscripsit. P. item Mazarinus alium eiusdem argumenti tractatum breuissimum quidem, sed methodo, & præclaris monitis commendabilem. Fuit vterque in munere concionandi apprime exercitatus. Quo circa faciendum, vt quæ ab vtroque scripta sunt, ea diligenter à nostris atque vtiliter perlegantur.

12 Superiores denique in eam curam, vt in rem maximi momenti, studiosissime incumbant, vt magna habeatur ratio studiorum, ac modi studendi, temporis item, ac spiritus. Vt aptus deligatur Præfectus concionum, eiusque officij executio vrgeatur. Seruè adhibeantur monitiones ad emendationem, curiosique ac leues, nisi emendent sese, remoueantur. Enim vero nisi hæc diligentius curentur in posterum, suppetent quidem (ita potissimum Diuina opitulante gratia) non pauci, neque inuictuosi Concionatores; sed non tam vi institutionis, quam naturæ mune-

re,

re, aut applicatione animi, & spiritus ardore, dum se quisque per se promouere contendit. Ceterum si institutio magistra, & dux accesserit, tum vero & ad absolutionem, & ad numerum Concionatorum accessionem magnam fecerimus.

Atque hæc sunt, quæ de proposito argumento mihi occurrebant. Superest vt ea per suam Prouinciam Reuerentia Vestra communicet, atque obseruanda curet diligenter. Sic omnium precibus, & sanctis sacrificijs commendo. Gratia Domini Nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Romæ. 28. Maij. M. DC. XIII.

RR. VV.

Omniium in Domino.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

